Danmarks Kunstbibliotek

Digitaliseret af / Digitised by

Danmarks Kunstbibliotek

The Danish National Art Library

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kunstbib.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kunstbib.dk

TH. FAABORG

JOHAN FREDERIK NICOLAI VERMEHREN

1823/12. MAJ/1923

I. DEL

UDGIVET AF
FORENINGEN FOR NATIONAL KUNST

KØBENHAVN
H. HAGERUPS FORLAG
MCMXXIII

JOHAN FREDERIK NICOLAI
VERMEHREN

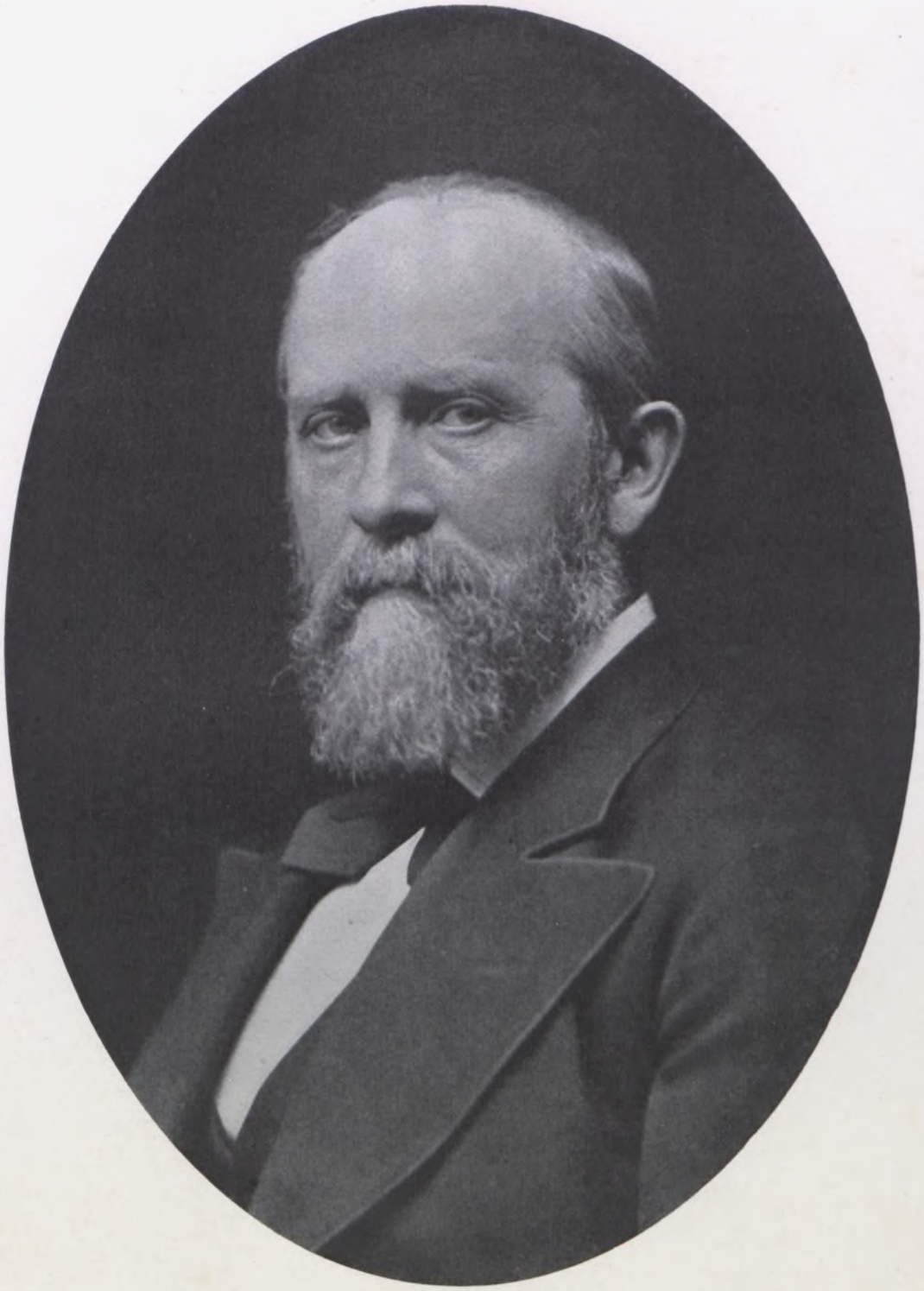

J. F. N. VERMEHREN.
FØDT 12. MAJ 1823. DØD 10. JANUAR 1910.
Efter Fotografi omkring 1875.

TH. FAABORG

JOHAN FREDERIK NICOLAI VERMEHREN

1823 / 12. MAJ / 1923

I. DEL

UDGIVET AF
FORENINGEN FOR NATIONAL KUNST

KØBENHAVN
H. HAGERUPS FORLAG

EGMONT H. PETERSENS KGL. HOF-BOGTRYKKERI
M C M X X I I I

Portræt af Kunstnerens Hustru, Thomasine Ludvigne f. Grüner. 1850.
Originalens Størrelse.

FORORD

DER er hidtil kun skrevet lidet om VERMEHREN'S *Kunst, saa godt som intet om hans Liv, Udvikling, Kunstopfattelse og Lærervirksomhed.* JULIUS LANGE'S *fortrinlige Essay i »Nutidskunst« rummer — som i en Nøddeskal — en aandfuld, varmt anerkendende Værdsættelse, ved hvilken der næppe vil blive rokket. Den, der søgte biografiske Oplysninger om Kunstneren, var henvist til de store Leksika, til Aviser og lignende Kilder.*

Min Fremstilling, hvis Formaal er at sprede Kendskab til Vermehren's Levnedsløb og Arbejde ud i saa vide Kredse som muligt, har som Grundlag først Kunstnerens Breve og Optegnelser og dernæst private Meddelelser. Desværre er der i Vermehren's lange Liv Perioder, om hvilke der ikke kunde skaffes Oplysninger hverken af den ene eller den anden Art. Her maa hans Billeder alene tale.

Medens Vermehren fra omtrent 1870 at regne fortrinsvis dyrkede Portrætmaleriet, malede han i de første tyve—femogtyve Aar af sin Virksomhed snart Portrætter, snart Genrebilleder og Interiører. Hvis disse Arbejder skulde omtales jævnsides, vilde Fremstillingen blive præget af Uro. Dette har jeg søgt at undgaa, idet jeg behandlede alle Portrætter i et særligt Afsnit. Naar hele Billedstoffet alligevel er kronologisk ordnet, skyldes det et rent praktisk Hensyn, som fordrede en ligelig Fordeling af Billederne i Bogens seks Afsnit.

TH. FAABORG.

Billedstoffet samlet
af Maleren Gustav Vermehren

* *

Reproduktionerne fremstillet
i Egmont H. Petersens Reproduktionsanstalt

* *

Papir fra
De forenede Papirfabrikker

DET KONGELIGE
KUNSTAKADEMIS
BIBLIOTEK

BILLED-FORTEGNELSE

Hvor intet andet bemærkes er Billedet Maleri

1 Portræt af Vermehren. ca. 1875. Fotografi .. .. Side 4
2 Portræt af Vermehren's Hustru. 1850. Tegning .. .. » 6
3 Vermehren i fyrretyve Aars Alderen. Fotografi .. .. » 13
4 do. do. do. do. .. .. » 13
5 Portræt af Vermehren. 1880. Pennetegning af Frants Henningsen .. .. » 15
6 Portræt af Apotheker Glahn. 1844. Tegning .. .. » 17
7 Portræt af Fru Ellen Margrethe Lehmann, f. Nygaard. 1844. Tegning .. .. » 23
8 Portræt af Kaptajn Hans Otto Glahn. 1844. Tegning .. .. » 24
9 Portræt af Kaptajn Glahn's Hustru. 1844. Tegning .. .. » 25
10 Portræt af Frøken Baden. 1844. Tegning .. .. » 27
11 Parti af Baggaarden til Thott's Palæ. 1845 .. .. » 28
12 Portræt af Fru Phister's Moder. 1845. Tegning .. .. » 29
13 Portræt af Gade. 1845. Tegning .. .. » 30
14 Portræt af Michael Wiehe. 1846. Tegning .. .. » 31
15 Portræt af Forpagter Helmers. 1846 .. .. » 33
16 Portræt af Ingemann. 1846. Tegning .. .. » 35
17 Portræt af Høedt. 1847. Tegning .. .. » 37
18 Portræt af Carsten Hauch. 1847. Tegning .. .. » 39
19 En Bondekone, der bøder en lille Piges Kjole. 1847 .. .. » 40
20 En gammel Bondestue fra Landsbyen Torped ved Ringsted. 1847 .. .. » 41
21 Portræt af Rentier Constantin Frisch. 1847 .. .. » 42
22 Portræt af Fru Catharina Frisch. 1847 .. .. » 43
23 En Skomager i sit Køkken. 1847 .. .. » 45
24 Studie til »En Skomager i sit Køkken«. 1847 .. .. » 46
25 Køkkeninteriør. Studie til »En Skomager i sit Køkken«. 1847 .. .. » 47
26 Vinterlandskab ved Ringsted Aa. Omtrent 1847 .. .. » 48
27 Studiehoved af en gammel Sømand. 1848 .. .. » 49
28 Portræt af Etatsraad Wroblewsky. 1848. Tegning .. .. » 50
29 Portræt af Etatsraadinde Wroblewsky. 1848. Tegning .. .. » 51
30 Portræt af Apotheker Glahn. 1848 .. .. » 52
31 Portræt af Boghandler Myhre. 1848 .. .. » 53
32 Portræt af Professor Peder Hjort. Tegning. 1848 .. .. » 55
33 Portræt af Justitsraadinde Grüner. 1849 .. .. » 58
34 Portræt af Fru Krebs. 1849 .. .. » 59
35 Reservesoldatens Afsked fra sin Familie. 1849 .. .. » 61
36 En Kone, der strikker. Forstudie til »Reservesoldatens Afsked«. 1849. Tegning .. .. » 63
37 Portræt af en sjællandsk Bonde. (Modellen til Reservesoldaten). 1849 .. .. » 64
38 Studie til »Reservesoldatens Afsked«. 1849 .. .. » 65
39 do. do. do. 1849 .. .. » 66
40 Portræt af en død lille Pige. ca. 1849. Tegning .. .. » 67
41 En Gyde i en Landsby. 1849 .. .. » 68
42 Udenfor et Gaardmandssted. 1849 .. .. » 69
43 Bagsiden af et gammelt Husmandssted. 1849. Tegning .. .. » 71
44 Portræt af van Brackel. ca. 1849 .. .. » 72

45 Portræt af en sjællandsk Bonde. ca. 1850 .. Side 73
46 Portræt af Fru Anna Nielsen. 1850. Tegning .. » 74
47 Portræt af Stiftsprovst Tryde. 1850. Tegning .. » 75
48 Portræt af Organist Hartmann. 1850. Tegning .. » 76
49 Portræt af Fru Hartmann. 1850. Tegning .. » 77
50 Hvedebrødsmanden. 1851 .. » 78
51 Studiehoved af en Bonde. (Modellen til »Hvedebrødsmanden«). 1851 .. » 79
52 Portræt af Høedt. 1851 .. » 80
53 En Bondekone, der sover. 1851 .. » 81
54 En gammel Bondekone, der læser i sin Salmebog og strikker. 1851 .. » 82
55 Portræt af Fru Hartmann, født Zinn. 1851. Tegning .. » 83
56 Portræt af Fru Phister. 1851. Tegning .. » 84
57 Portræt af P. C. Skovgaard. 1852. Tegning .. » 85
58 Portræt af Fru Vilhelmine de Coninck. 1852 .. » 86
59 En Malkepige, der hviler sig. 1852 .. » 87
60 Portræt af Fru Kaptajn Petersen. 1852. Tegning .. » 89
61 Portræt af Kunstnerens Fader. 1853 .. » 90
62 Portræt af A. de Jonquières. 1853 .. » 91
63 Landskabsstudie til »Faarehyrden«. 1854 .. » 92
64 En Faarehyrde. 1855 .. » 93
65 En Faarehyrde. 1854. Tegning .. » 94
66 Den øverste Del af »En Faarehyrde«. 1854. Tegning .. » 95
67 Portræt af Maleren Habbes Moder. ca. 1855 .. » 96
68 Portræt af Digteren Bredahl. 1855. Tegning .. » 97
69 Scene i et Huggehus paa Landet. 1855 .. » 98
70 En Bondestue fra Cervara i Sabinerbjergene. 1855 .. » 99
71 En italiensk Kvinde. 1855 .. » 100
72 Gadeparti i Cervara. 1855 .. » 101
73 Gadeparti fra Gerano i Sabinerbjergene. 1856 .. » 103
74 Studiehoved af en ung Italiener. 1856 .. » 104
75 Studiehoved af en Italiener. 1856 .. » 105
76 Gadeparti fra Gerano. 1856 .. » 106
77 Studie til »Gadeparti i Gerano«. 1856. Tegning .. » 107
78 En italiensk Hyrdedreng. 1856 .. » 109
79 Brudstykke af »En italiensk Hyrdedreng«. 1856 .. » 111

INDLEDNING

VERMEHREN udstillede første Gang paa Foraarsudstillingen 1847. Det var »En Skomager i sit Køkken«, et Billede, der ikke er mere eller paa anden Maade nationalt præget end saa mange andre, der kom frem paa Udstillingerne i hine Tider. HØYEN nærede som bekendt særlig Forkærlighed for Vermehren, men denne lod paa intet Stadium af sin Udvikling skinne igennem, at han af den Grund valgte andre Motiver eller ændrede sin Opfattelse og sin Malemaade.

Man kunde meget snarere tænke sig, at ECKERSBERG's Bidrag til Udstillingen i 1847 var bleven til som en bevidst Imødekommenhed overfor Høyen's Ønske om at se nationale Emner overtage Førerskabet. Af den gamle Mesters fire Arbejder var de to, »Kong Christian den Fjerde opdager Forfalskningen af et Dokument« og »Bonden fra Samsø og Havfruen«, for Motivernes Vedkommende godt egnede til at illustrere Høyen's Tanke. Men Udstillingen som Helhed kunde absolut ikke fremkalde den Forestilling, at det var Høyen, der udstedte Parolen. EXNER, der var begyndt at udstille i 1844, mødte med et Par Portrætter. Han slog først i 1852, efter nogle Aar i Forvejen at have prøvet sine Evner paa et helt andet Omraade: »Thyra Danebod søger at formilde Gorm den Gamle«, ind paa den Retning, han senere holdt, idet han som første Led i sine Skildringer af Folkelivet præsenterede den bekendte »Amagerkone«. Aaret efter fulgte et Billede, der med Hensyn til Indholdet og den omstændeligt beskrivende Titel, »En lille Dreng, som i Forening med en ældre Søster er i Besøg hos sin Bedstefader for at lade sig se i sine nye Klæder«, er meget karakteristisk for ham og hans Tilslutning til Høyen's Ideer.

Af C. A. JENSEN, hos hvem man jo allermindst kunde vente noget i Høyensk eller i anden Forstand nationalt, var der sex Portrætter. ROED's Indsats bestod i fire Portrætter og »Roskilde Domkirke«. »Sjællandske Høstpiger« — efter fuldendt Arbejde er de i Begreb med at hæge sig ved Brønden og vil derfor ikke lade sig forstyrre af Karlen og hans Heste, saaledes lyder Roeds Forklaring af Motivet — lod vente paa sig i fire Aar. Til Gengæld finder vi blandt de i 1847 udstillede Malerier SONNE's »St. Hans Nat. De Syges Søvn paa Helenes Grav ved Tidsvilde«, der paa en Gang er et af Hovedværkerne i ældre dansk Malerkunst og et af de smukkeste Vidnesbyrd om Høyens Indflydelse. Sonne maa vel næst Vermehren og Dalsgaard betragtes som den af Datidens Figurmalere, der naturligst og mest forstaaende arbejdede i Høyens Aand. I hvor høj Grad de bevidst fulgte hans Anvisninger, faar staa hen. »Landlig Scene« fra 1848, Slagbillederne fra Krigsaarene, fortsat langt ind i Halvtredserne, »Brudefærd fra det nordlige Sjælland, hvor en hjemvendt Soldat finder sin Forlovede som en andens Brud«, 1856, og Sonnes mange andre Billeder af samme Art ses i hvert Fald at have gjort et stærkt Indtryk paa Høyen. Men SIMONSEN, der i 1847 ud-

stillede ikke mindre end fem Billeder med Arabere, kunde man hverken paa dette Tidspunkt eller senere, da han samtidig med Sonne skildrede Begivenheder fra den slesvigske Krig, mistænke for at have arbejdet med Tanken henvendt paa de nationale Maleres Lærer. I hvor høj Grad dette var Tilfældet med de mange tredie og fjerde Klasses Kunstnere, som kastede sig over folkelige Emner, ved ingen. Men adskillige af dem fik paa Udstillingen i 1847 Udseende af at være Tilhængere af den Retning, som Høyen havde anbefalet. HAMMER præsenterede sine »Bønderkarle og Piger fra Hedeboegnen mellem Kjøbenhavn og Roskilde, der samles til Lystighed under aaben Himmel en Helligdagseftermiddag«. Han havde 10 Aar i Forvejen udstillet »En Høstscene«, og lod det ikke blive ved de to Billeder af landlige Optrin. PETER JULIUS LARSEN havde baade en »Sjællandsk Bondelystighed« og en »Landlig Scene« og fortsatte ivrigt ad samme Vej. THOMAS VILHELM PEDERSEN, den fortrinlige H. C. Andersen-Illustrator, der kun udstillede i 1847, havde malet »Bønderpiger som vadske«, en »Aftenscene paa Landet« og endnu to Billeder af det danske Folkeliv.

En Mængde italienske Landskaber og Genrebilleder af CARMIENCKE, LEHMANN, JOHAN LUDVIG LUND, THORVALD LÆSSØE og RAADSIG kunde nok forklare, hvorfor Høyen altid talte saa varmt om den jydske Hede og Sjællands venlige Egne. MARSTRAND, der i 1844 havde udstillet »Scene af Bondelivet«, d. v. s. Erasmus Montanus, FRØLICH, hvis Radering »De to Kirketaarne« udkom i samme Aar, samt CONSTANTIN HANSEN deltog ikke i Udstillingen. Alligevel befandt Vermehren sig i godt, tildels endog udsøgt Selskab. DALGAS, DALSGAARD, DANQUART DREYER, KYHN, KØBKE, der udstillede for sidste Gang, LUNDBYE, RUMP, RØRBYE og SKOVGAARD havde alle givet Møde. Og med hvilke Billeder! »Et Boelsted« — »Malkeplads ved Herregaarden Vognserup«, allerede de to spreder Glans over Udstillingen i 1847. Mange andre ser man straks for sig, blot Motiverne nævnes.

Naar Høyen i Aarene lige før og lige efter Vermehrens første Fremtræden saa sig om, fandt han mange Malere, hvis Arbejder for Motivernes Vedkommende kunde komme ind under Betegnelsen national Kunst. HABBE udstillede i 1848 »En sjællandsk Bondepige, der kaster Korn til Kyllingerne« og i 1851, sandsynligvis inspireret af Vermehren, til hvem han følte sig knyttet, »Reservesoldater fra 1848 paa Marschen«. Fru JERICHAU, som paa det Tidspunkt næppe havde fattet Nag til Høyen, fik i 1851 »Danmark« færdig. F. C. LUND malede i 1853 »Episode af Slaget ved Fredericia«, Aaret efter »Bønderbørn, som skulle bringe Mad til Folkene i Marken, hvile sig ved Stænten« og i 1855 en Scene af Christian den Fjerdes Historie. SCHLEISNER, der i meget ringe Grad kunde gøre Regning paa Høyen's Bevaagenhed, gav sig i Aarene fra 1837 til 1854 i Kast med saa forskellige Opgaver som »Ridder Olufs Drøm ved Elverhøj«, »En Amagerkones Forskrækkelse« og »Scene af Folkelivet«. Endog AUMONT havde i 1843 udstillet »En Amagerpige i Færd med at klæde sig paa for at gaa i Kirke«. BARLACH medgav i 1849 en »Scene af det huslige Liv paa Landet« en folkloristisk Oplysning om, at Dragterne var fra Egnen nogle Mil vest for København. BEHRENDS lod sig i 1848 inspirere af de svenske Troppers Modtagelse i Odense. A. C. W. THOMSEN gjorde i 1855 et Greb ind i den nordiske Oldtids Rigdomme og bragte en »Uffe hin Spage« for Dagens Lys, mens THØRRESTRUP omtrent paa samme Tid — Halvtredserne var i det Hele taget gunstige for den Art Arbejder — indledede sin lange Virksomhed som Folkelivsmaler med »En Hedebostue«.

For Skulpturens Vedkommende var Indtrykket af Udstillingen i 1847 hverken fordelagtigt eller »nationalt«. Ikke mindre end tre Billedhuggere, FREUND, HERTZOG og PETERS ud-

stillede »En Dreng, som spiller Terre«, hvilket dog hverken skyldtes en Tilfældighed eller en særlig Forkærlighed for Italien, men en Konkurrence. Høyen, der havde set FREUND's »Odin« blive til i 1840, maatte vente i tre Aar paa BISSEN's »Landsoldat« og JERICHAU's Skizze til Thor.

Vermehren i fyrretyve Aars Alderen. (Fotografi).

Ved Hjælp af de fire Kritiker af Charlottenborg-Udstillingerne, som Høyen skrev i Aarene 1828, 1838, 1845 og 1847, er det muligt at se, hvorledes han bedømte hver enkelt udstillende Kunstner. Disse Kritiker er interessante, ikke mindst, kunde man næsten sige, paa Grund af det, der *ikke* staar i dem. Høyen afholder sig nemlig helt fra at vurdere disse Malere efter deres Forhold til det nationale. Dette faldt ganske naturligt i 1828, da han vel knapt spurgte sig selv, hvilken Betydning det havde for et dansk Maleris kunstneriske Værd, om det var dansk præget eller ej. I denne første Anmeldelse, hvis Overskrift er »Nogle Bemærkninger over de paa Charlottenborg udstillede Konstsager«, kalder han Udstillingen særlig rig og interessant og gør opmærksom paa, »at yngre Talenter ere enten i Begreb med at udvikle sig frit og ejendommeligt eller vise en alvorlig og heldig Stræben«. Hans Kritik viser sig fra første Færd fuldkommen fri for Partiskhed. Men han vil have Mening i Tingene og Orden paa Forholdene for at kunne nyde og anerkende det maleriske. Han omtaler f. Eks. BLUNCK, der sikkert har tiltalt hans Smag i meget ringe Grad, særdeles hensynsfuldt og kritiserer RØRBYE's Genrebillede stærkt, men kalder til Gengæld samme Malers kendte Portræt af Professor Lorentzen for Udstillingens bedste. C. A. JENSEN anerkender han i Udtryk, der ikke i mindste Maade smager af personlig Antipati. Han gaar i hvert Fald ligesaa strængt og nøjagtig paa samme Maade i Rette med CONSTANTIN HANSEN, der i det Aar udstillede Billedet af de tre unge Piger omkring Bordet, ROED og — for at nævne en Kunstner af en helt anden Støbning — Portrætmaleren AUMONT. Og Vermehren's Lærer fra Sorø-Tiden, HARDER, faar, efter at Høyen har tilkendt ham baade Følelse og Talent, følgende Salut: »Men Sorø Akademi, som Hr. Harder kunde copiere paa selve Stedet, hvorfor er det saadan en Samling af Fejl?«

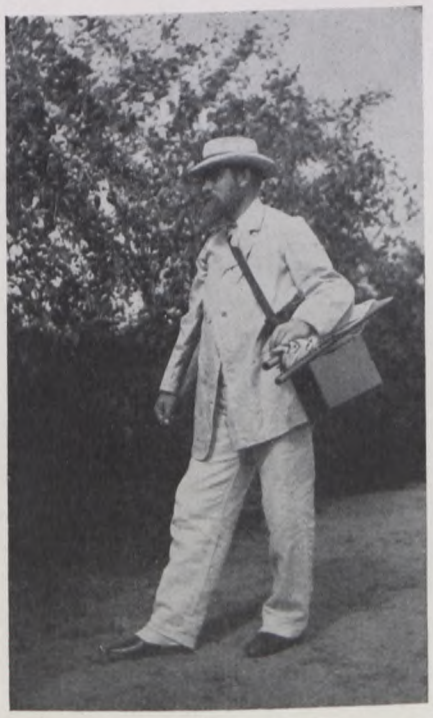

Vermehren i fyrretyve Aars Alderen. (Fotografi).

Saa gaar der ti Aar, før Høyen giver en »Udsigt over det Mærkeligste paa Konstudstillingen 1838«. Den er holdt i samme Tone som »Bemærkningerne« i 1828. Ved Omtalen af Portrætterne tager han flere Gange Bladet fra Munden og bruger stærkere Udtryk end før. Han siger f. Eks., at »de tre Børn er næsten uanstændige for en Konstner som Jensen«. Det er naturligvis C. A., der er Tale om. Høyen søger imidlertid at finde en Undskyldning for Jensens »Flygtighed og Mangel paa Interesse«. BÆRENTZEN giver ham Anledning til at

tale om »den Palet-Recept, som han anvender til Kødfarven i alle sine Portrætter«. Hos MONIES finder han kun et eneste Portræt, som viser, at denne Kunstner har »følt for sin Genstand«. Han fremhæver ved et Portræt-Studie af KØBKE den »Følelse, hvormed Form og Stilling er gjengivet og den maleriske Holdning, der gjør dette Billede saa tiltrækkende«. Han skaaner ikke ADAM MÜLLER, UNNA og FRIEDLÆNDER og keder sig over RAADSIG. Han slaar bravt til WESTPHAL og PLUM, der dog begge har fundet Motiver blandt Almuen, og bebrejder førstnævnte, at han altfor nemt klarer sig ved at stille Karrikaturer op mod hinanden: »Slige Modsætninger«, siger han, »ere ulige lettere at frembringe end det sjælfulde Udtryk, der maa hentes fra en skarp og kjærlig Skuen og fra et alvorligt Studium; de bestikke ogsaa Mange, men de holde ej i Længden, og aabnes Øjet først for dem, saa blive de aldeles utaalelige«. Han gaar strængt i Rette med GERTNER, men anerkender dog saa uforbeholdent »det smukke Udtryk, der er i de barnlige Ansigter, som dels plire lige mod Aftensolen, dels sees i vexlende Stillinger«, at der umuligt kan være Tale om Uvilje. Men han er nu ubetinget glad for RØRBYE's Rejsebilleder fra Syden, »Den underste Kirke i Benedictiner Klosteret i Subiaco«, »Den tyrkiske Notar, som opretter Ægteskabskontrakten« og »Den unge Abbate«. Om det sidste Billede siger han, at det »er udtryksfuldt i hele dets Simpelhed og har en Klarhed i Farven, der er et glædeligt Bevis for, at den nordiske Kulde ej har formaaet at svække det skjønne Indtryk, som Syden har gjort paa vor talentfulde Landsmand«. Derimod forholder han sig kølig overfor SONNE's italienske Billeder: »Lufttonen var altid denne Konstner en uløselig Gaade«, men »Handlingen maa betegnes som udmærket fortalt«. CONSTANTIN HANSEN havde ogsaa været i Italien. Hans Billeder dernede fra fryder Høyens Hjærte, men Fejlene gaar ikke upaatalt hen. Om KÜCHLER hedder det, at han i Italien »har antaget en Malemaade, hvorved hans Arbejder tabe ligesaa meget i konstnerisk Fortjeneste som de vinde i tom Glans«. Det er aabenbart med Glæde, han konstaterer, »at MARSTRAND i Udførelsen endnu er ganske den samme som da han forlod os«. Medens han forholder sig ret velvillig over for BALSGAARD, bebrejder han ECKERSBERG hans Tilbøjelighed til at detaljere, en Svaghed »som ikke er ganske sjælden hos vore Konstnere«, og tilføjer, at mangt og meget maa forundre, naar man tænker »paa den maleriske Sans og Dygtighed, hvormed Dragterne ere behandlede i Eckersbergs Fremstillinger af den danske Historie«. Ogsaa KIÆRSCHOU maa høre, at han har »altfor stor Lyst til net udpillet Behandling«. Hos KØBKE savner Høyen Harmoni. Han stiller sig paafaldende køligt overfor Billedet af Kastelsbroen og anker over »de stærkt fremtrædende Popler og det monotone Sollys« i »Udsigten til Kalkbrænderiet«. Kun »Udsigten fra Dosseringen ved sorte Dams Sø«, det tredie af de nu omtrent lige højt skattede Billeder, tilfredsstillede ham helt. Ved LUNDBYE's »Udsigt over Arresø til nogle Flyvesands Banker« fremhæver han Simpelheden og Storheden i Linierne. »Udførelsen har en Friskhed og en Styrke i Local-Farven, som ikke er almindelig hos en saa ung Konstner«. Forøvrigt har han mangt og meget at indvende. SKOVGAARD gaar det ikke bedre. Om et Skovbillede hedder det, at »i de mørke Skygger er der ingen sand Tone«, og en lignende Dom, endda i forstærket Form, afsiger han over »Vinterlandskab i Rimtaage«. Paa samme Maade, interesseret, forsigtigt anerkendende, udtaler han sig om DANQUART DREYER. Derimod fremhæver han CARMIENCKE. Mange andre roser han i Udtryk, der nu forbauser. Næsten altid tager han et eller andet Forbehold.

Næste Gang, Høyen optræder som Kunstanmelder, er det »Portrætmalerierne paa Udstillingen 1845«, han tager under Behandling. Efter at han har fastslaaet, at »der er næppe

noget Fag, hvor man gør færre Fordringer til Konstneren, naar han blot nogenlunde tilfredsstiller i det, som man kalder Lighed«, siger han om C. A. Jensen's Portrætter, at de »endnu ofte besidde de samme Fortrin som i hans fejreste Dage«, men »hans Farve bevæger sig nu som før mellem det Urene og det Skrigende«. Han kalder Portrætterne af Eckersberg og Bissen Konstnerkarikaturer, men siger om et Dameportræt, at »Sjælens Udtryk gaar her igennem hvert Udtryk af en Personlighed, som Maleren træffende har gengivet. Det er sikkert det interessanteste kvindelige Portræt paa hele Udstillingen«.

Frants Henningsen: Portræt af Vermehren. 1880. Pennetegning.

Roed's Portrætter tilfredsstiller ham helt, men naar han leder efter en træffende Betegnelse for Gertner, finder han Ordet »Virtuos«, hvilket dog ikke hindrer ham i at tilkende denne Maler »et virkeligt, et ualmindeligt Talent«. Omtrent i samme Aandedræt hedder det: »Om hans Opfatning har jeg rigtignok ikke nær saa store Tanker . . . . Overhovedet er Gertner et mærkeligt Bidrag til den Erfaring, som enhver opmærksommere Iagttager af Konstnere og Konstværker jævnlig har Lejlighed til at gjøre med Hensyn til den Vexelvirkning, som der bestandig er mellem Øjet og Haanden. Har hint Forspringet, saa vil det drage denne efter sig, selv om den ej har Evne til at følge, og man sporer Virkningen deraf i en mangelfuld Udførelse. Iler Haanden foran, saa vil den gerne spille Mester, og det gaar ud over Opfatningen«.

Saa, i 1847, kommer Høyen's »Foredrag og Indhold i nogle af Malerierne paa Udstillingen«. Som man kunde vente, var han meget betaget af Sonne's Billede fra Helenegraven. Han ønskede dog Kunstneren et kraftfuldere og friskere Foredrag og mindes i den Anledning Bendz, hvem han altid omtaler med særlig Varme. Han glæder sig atter over Roed's Portrætter. Hos Dalgas, der »er saa flygtig i sin Tegning, at han bliver skødesløs«, savner han den Omhu, der fængslede hos Vermehren. Det er »Skomageren i sit Værksted«, han hentyder til. Billedet beskriver og bedømmer han ret udførligt og paa en for ham meget karakteristisk Maade. »Konen har dækket i Kjøkkenet, hvor Skomageren har sat sig ud med sit Arbejde, fordi Solen staar for stærkt paa Værkstedet. Det gjaldt her om at bevare Klarhed og Lethed i det store Skyggeparti, men Konstnerens Pensel er bleven noget for tæt. Det er en Fejl, som netop Begynderen maa komme til at begaa, da han endnu ikke kender sine Midler nok til med Frihed at kunne benytte dem og dog, greben af sin Gjenstand, ret vil udtømme dem. Men det er længe siden, at en Begynder er optraadt med et saa lovende Arbejde. Man føler, at han ved, hvad han vil gjøre, og han er derfor hverken saa tør som G. Saloman eller saa kvælt som S. Henriques. Der er en Sandhed og en Finhed i Fremstillingen, som sætter det meget højt blandt Udstillingens Malerier af Hverdagslivet, og hvad

der især gjør saa godt, det er den Uskyldighed, som gaar igjennem hans Følelse for det maleriske. Her er slet intet opstillet til Skue, og det skader ikke Virkningen, at man i den fattige Bolig sporer Husmoderen i det ordentligt ophængte Kjøkkentøj, i Mandens forslidte, men renligt holdte Klæder, i Blomsterpotten indenfor de solbrændte Ruder. Det bidrager meget mere til at udbrede en hyggelig Stemning over det Hele; man faar Godhed for de skikkelige gamle Ægtefolk«.

En Del af det, Høyen siger om Vermehrens første offentlig udstillede Billede, passer endnu bedre paa senere Arbejder. Mon ikke Høyen nærmest tænkte paa Vermehren, da han i den her omtalte Redegørelse for »Foredrag og Indhold« i 1847-Udstillingens Malerier, udtalte: »Og det er netop den særegne Maade, hvorpaa Virkeligheden afspejler sig i Konstnerens Sjæl, eller den Stemning, hvori han hensættes, som giver Genremaleren den rette Betydning. Foran den Gjenstand, som fylder Konstneren med Lyst til at fremstille, bør ethvert andet Hensyn vige — ingen Mode, ingen Skolefordom maa her sætte Dæmper paa den Stræng, som er anslaaet, eller skrue den op til den brister. Begyndere burde derfor med hele deres Kraft og ikke sendrægtigt søge at komme i Besiddelse af de Elementer, som de ikke kunne undvære, naar de skulle bevæge sig med konstnerisk Finhed i Menneskelivet og Naturen«.

Det undrer unægtelig, at Høyen ikke engang i de sidste Kunstanmeldelser greb Lejligheden til at fremsætte den Opfattelse af det nationales Betydning for Kunsten, som han sikkert dengang længe havde søgt at klare for sig selv. At han med en Antydning af Undren udbryder: »Glædeligt er det at se en dansk Konstner (Aumont) gjøre Fremskridt i Udlandet«, giver Grund til at formode, at han uvilkaarlig har ladet en ny Tanke, der netop var begyndt at fæstne sig, komme til Udtryk. Men naar ikke engang Sonne's Billede kunde aftvinge ham saa meget som en Antydning af, at dets Virkning for en stor Del beroede paa Formens og Indholdets danske Karakter, og naar han i sin Omtale af Sachseren LINDAU's Osteriscene med Thorvaldsen i Forgrunden ikke drager nogen Sammenligning mellem dansk og tysk Opfattelse, kan Grunden vel kun være den ene, at han endnu ikke mente, at have tænkt Spørgsmaalet igennem. Det anses for givet, at han paa et meget tidligt Tidspunkt var bleven opmærksom paa det nationale Særpræg i hvert enkelt Lands Kunst. Allerede i Fyrrerne havde han i Foredrag om Thorvaldsen kraftigt og betydningsfuldt hævdet: »Han var og blev dansk, selv om han maatte betragte Italien som sit andet Fædreland«, og vilde dermed — maaske endnu kun halvt bevidst — sige noget andet og mere end, at Thorvaldsen var dansk sindet. Det er, som om Høyen gennem Betragtninger over Thorvaldsens Forhold til det nordiske forbereder sig til Forstaaelse af, at Thorvaldsen's Kunst er dansk. Hans paa sin Vis formfuldendte Udtryksmaade dækker over Usikkerhed med Hensyn til Konklusionen. Han ligesom prøver sig frem uden at se Maalet klart for sig: »Den ædle Ligefremhed, den Ærlighed, den Uskyldighed, som hører til deres (de Thorvaldsenske Værkers) skønneste Præg, har en Rod dybt i Norden. Mangt et Ungdomsarbejde af nordiske Konstnere bære Tegnet paa samme Slægtskab; det glimter frem midt mellem alle vor Konstskoles Svagheder, men det viser sig i hele sin Forherligelse i vor store Mesters Værker . . . Vi spore Anlæg og Lyst til at udpræge *et nordisk Sind* i Sten og Farve, men det er, som om Modet eller Kraften manglede til at lade Villien gaa over i fuldmodnet Daad.« Saaledes udtrykte Høyen sig i Foraaret 1844, da han i det Skandinaviske Selskab holdt sit Foredrag: »Om Betingelserne for en skandinavisk Nationalkonsts Udvikling«. Ved samme Lejlighed

Portræt af Apotheker Glahn, Sorø. 1844.
Originalens Størrelse.

stillede han med en Alvor, som vi nu vanskeligt forstaar, Spørgsmaalet: »Men skal da en saadan folkelig Konst indskrænke sig indenfor Fødelandets Grænser eller indenfor Skandinavien og dens Historie?« Selvfølgelig maa han svare, at han ikke vil bortvise det rige Stof, som græsk og christelig Oldtid har overleveret os, og at Kunstnerfriheden ikke bør bindes paa den Maade. Men ligesaa lidt bør vi opgive vort egentlige folkelige Liv. I dette maa Kunsten slaa dybe Rødder, hvis den skal trives hos os. »Nordens Historie, støttet paa Landets og Folkets Grundtræk, det er det Stof, hvoraf den Konst, som vi have modtaget fuldvoxen ude fra, maa gjenfødes blandt os, dersom den ej skal staa som et forstenet Aftryk. Først da kan Folket i den gjenkende Ben af sine Ben og Kjød af sit Kjød . . . . Det er ikke Talentet, som her alene gjør Udslaget, men tillige det ægte, folkelige Sind.«

Saa er det, Høyen opfordrer Kunstnerne til at betræde de ubanede og møjsommelige Veje, der fører ud til Danmarks Øer og Sletter, til Norges og Sverrigs Fjelde, ikke for at finde »spejltro Prospekter og Costumebilleder«, men for at deres Sind og Øjne kan blive opladt »for det betydningsfulde Naturliv, selv der, hvor det aabenbarer sig saa alvorligt, ja barskt som paa den aabne Hede«. Han haaber, at de vil være i Stand til ud af Folkelivet »at gribe de oprindelige Stammetræk, saa at disse træde os klart i Møde«, og han giver direkte Anvisning paa Motiver, ikke alene i islandske Sagaer og hos Saxo, ikke alene i Oldtidens Historie og i Gudesagnene, men ogsaa i Fiskerbyernes og Bønderbyernes patriarkalske Liv.

I den første af de Forelæsninger, Høyen holdt i 1851, kunde han ikke paavise nogen Frugt af sin Interesse for de norske og de svenske Fjelde. Det nordiske er traadt i Baggrunden. Det danske fremhæves. Ved Omtalen af Eckersberg minder Høyen om, at der endnu i det attende Aarhundrede ikke var fremtraadt nogen Kunstner, hvis Virkning paa Nationen kunde sammenlignes med den, Holberg har udøvet. Eckersberg var den første, som gjorde Indtryk ved overordentlig Jævnhed, Ærlighed og komplet Ligegyldighed »for alt, hvad man ellers kalder pittoreske Bestræbelser«. De yngre fik ved hans Eksempel Mod til at følge deres Tilbøjeligheder, deres Trang til at se Naturen hver paa sin Maade. Sansen for det nationale viste sig i Kunsten, efter at den havde aabenbaret sig i Poesien. Samtidig skabte Forholdene, der opfordrede til Enighed, Fornemmelsen af, at Norden var Et i aandelig og kunstnerisk Henseende.

Ganske vist har Høyen stadig sin Opmærksomhed mere henvendt paa Nødvendigheden af at finde nationale Motiver end paa det ene fornødne: at male ud af et dansk Sind, men en Udtalelse som følgende viser dog, hvor det bærer hen: »Det er allerede meget, at Thorvaldsen har bevaret sin ejendommelige Karakter saaledes, at man kan *kjende Danskeren i ham*. Da han kom tilbage her igjen for at lægge sine Ben hos os, da var det mærkeligt nok, at i flere af hans største Compositioner var det, som om Ungdommens Erindringer igjen var bleven levende, idet netop de sidste Compositioner omtrent fik et lignende malerisk Sving som hans tidligste havde haft.«

Men derpaa følger en ny Variation af det gamle Thema: »Den Tid er kommen, da hvert Folk ønsker at dvæle nærmest ved sig selv og sin egen Natur, ikke alene ved Nutiden, men ogsaa ved Fortiden«. Derfor kan han ikke tro andet, end at Fremstillingen af nordiske Genstande maa beskæftige Kunstneren mest. Nu tilføjer han dog: »Ganske sikkert, det er ikke Emnet, der gjør Konstneren, jeg ved det fuldt vel, men Emnet har en betydelig Indflydelse«.

Det er forstaaeligt, at Høyen maatte ræsonnere saaledes. Han mente, der skulde føres et

Bevis for, at Danmark fortjente at have en Kunst. Beviset saa han i ivrig Benyttelse af nationale Emner. I denne Forbindelse peger han paa Holland og bruger BENDZ, der »ikke havde været andre Steder end i Eckersberg's Atelier«, som Eksempel paa, at man kunde blive en stor Kunstner uden at have set andet end Danmark. »Netop den, som føler allermest og ser allerdybest, maa have sin ejendommelige Form og Farve at fremstille under«, siger han og mener vel dermed, at den rette Form og Farve faar Kunstneren kun af sit Fædreland. Skulde nogen mene, fortsætter han, at der ikke i vort Bondeland findes malerisk Stof af den rette Art, behøver han kun at betragte VERMEHREN's Billede af den gamle Kone, der er slumret ind, da Datteren kommer for at byde hende Kaffe. »Jeg tror, at Enhver, der vil skænke et saadant Billede Opmærksomhed, vil blive overbevist om, at jeg ikke siger for meget om det. Det er denne rene uforvanskede Følelse, som jeg ønsker skulde gjøre sig mere og mere gjældende i Konsten.« —

I de Aar, der nu kommer, har Høyen mere ivrigt end nogensinde før grublet over det bestandigt tilbagevendende Problem. I Foredraget om »National Kunst«, holdt i Studenterforeningen 1863, taler han dog til at begynde med om »Trangen til i Konsten at føle sig som Folk, til at Konstværkerne skulle fortælle os om vore Forfædre, om vort Land, om vor Tid«. Med særligt Eftertryk peger han paa det Faktum, at »fra det Øjeblik af, at der i den danske Afdeling (af den kgl. Malerisamling) kom Billeder frem, som talte om Folkelivet og om begejstrende Daad i Folket, blev den danske Afdeling saa stærkt besøgt, at . . . .« Men nu finder han Udtryk for noget af det, der ligger dybest paa Bunden af hans Sind: »De gamle fjærnere Malerier er et *fremmed Sprog;* hvor derimod Samtiden, hvor Fædrelandet kommer til at tale, der forstaar man Sproget og glæder sig derover«. Og der klinger ligesom Befrielse ud af hans Ord: »Altsaa det er det Nationale«. Han mindes med Glæde den franske Arkitekt, der ikke brød sig om den rhinske og byzantinske Indflydelse her til Lands, nej, vilde have den danske, og om en anden Franskmand, der i 1855 talte til ham ikke om nationale Motiver, men om den »uskyldige ejendommelige Stræben, der gaar gennem den danske Kunst«. Derfor hører han dog endnu ikke op med at forkynde, at vi skal have national Kunst for at »styrke og drage Folket«. Men pludselig, som var han nu endelig kommen til Vejs Ende, udbryder han: »Konstneren maa se — lad os her sige — med danske Øjne endogsaa paa det Fremmede for virkelig at kunne præstere Noget«. Han henviser her til Forskellen mellem de Hollændere, der gik til Italien og vendte hjem med et fremmed Syn, og de Hollændere, der foretrak at blive i deres Fædreland og gengive dets langt fattigere Natur, netop som de saa den. Og han glæder sig ved at iagttage, hvorledes den moderne Kunst viser de mange Maader, hvorpaa det samme Emne er behandlet af de forskellige Folk, glæder sig over at »se *Livet træde frem i Stilen*«.

Han er nu overbevist om, at naar disse Forhold bliver almindelig anerkendt, »vil ogsaa alt det Fremmede, det Antike, som det Moderne, som vore Konstnere ville optage og gjengive, alle Vegne bære Præget af, at det er dansk Konst«. Og hans Opfattelse af det nordiske Fællesskab fremtræder paa en helt ny Maade: »Den sikreste og reelleste Vej til bestandig at komme i nærmere og nærmere Forbindelse med vore Brødre i Sverrig og Norge er at hævde os selv som Danske«.

I de Aar, der laa mellem Høyens Forelæsninger i Akademiet og hans Foredrag om en national Kunst, var CONSTANTIN HANSEN's »Gæstebudet hos Ægir« blevet til (1858). De fleste af DALSGAARD's mest bekendte og mest skattede Folkelivsskildringer fremkom i samme

Periode. Og Exner havde efter sin Evne udnyttet hvad han fandt af idylliske folkelige Emner. Men naar Høyen i 1863 naaede til fuld Klarhed over det Spørgsmaal, som havde beskæftiget ham i over tyve Aar, skyldtes det sikkert først og fremmest de Indtryk, han havde modtaget af Vermehrens Billeder. Det var gaaet op for ham, at »Reservesoldaten«, »Faarehyrden«, »Den italienske Hyrdedreng«, »Sædemanden« og Interiørerne var danske, ikke paa Grund af deres Emner — »Den italienske Hyrdedreng« var jo ikke mindre dansk end de andre Malerier — men paa Grund af den Maade, hvorpaa Motivet var opfattet, det Farvesyn, der her aabenbarede sig, den Følelse, der gav Arbejdet Liv, kort sagt paa Grund af det Sprog, Billederne talte.

Heri er der intet mærkeligt. Derimod kan det nok undre, at Bendz og Købke, Lundbye og Skovgaard ikke havde formaaet at lægge Høyen de Ord paa Læben, som han udtalte i Foredraget om en national Kunst.

II

BARNDOM – SORØ – ROED – AKADEMIET – FØRSTE ARBEJDER KRIGEN – »RESERVESOLDATEN« – »FAAREHYRDEN«

ENDNU længe, efter at VERMEHREN havde naaet Støvets Aar, udtrykte han sig baade i Skrift og Tale med en sjælden Klarhed. I ingen Henseende røber de »Erindringer fra min Barndom«, som han nedskrev, da han gik i sit firsindstyvende Aar, at de skyldes en gammel Mand, som havde skellig Grund til at være træt. Hans Arbejdsdag havde været lang, travl og tidt meget træls. Men Tanken lystrede stadig lige villigt. Haanden rystede ikke. Hvert Ord staar som prentet.

I *Ringsted,* som i Vermehrens Barndom bestod af tre Gader og to Gyder, ejede Faderen en mindre Gaard. Den laa i St. Hansgade. Her fødtes den 12. Maj 1823 som den næstældste af Glarmester Peter Frederik Nikolai Vermehren's Børn Sønnen Johan Frederik Nikolai, kaldet Frits.

Familien var, som det fremgaar af Navnet, fra Nederlandene. En af dens Medlemmer var i Midten af det attende Aarhundrede havnet i *Eutin* som Kastellan i Storhertugens Tjeneste og havde en stor Børneflok. Da Familien sad i smaa Kaar, maatte Sønnerne uddanne sig som Haandværkere. En af dem kom i Glarmesterlære i Hamborg, hvor han i Aaret 1815 blev Svend. Kort efter satte han, naturligvis ved Hjælp af Apostlenes Heste, Kursen mod Berlin, en Tur, som han mange Aar efter, da han sad som Glarmester i Ringsted, skildrede for sine Børn paa en saa levende Maade, at Sønnen aldrig glemte det.

Glarmestersvenden fra Eutin blev kun et halvt Aar i Berlin. Han drog videre til andre nordtyske Byer. Et Par Aar senere kom han ved et Tilfælde til København. Han var paa Vej fra Königsberg til Amsterdam for at købe Diamanter, naturligvis til Glarmesterbrug. Skibet, som han var med, maatte paa Grund af Vindstille kaste Anker ved Dragør. Den unge Rejsende vilde nok se den danske Hovedstad, gik i Land, fandt København særdeles fattig paa Glarmestersvende og lod sig overtale til at blive. Kaptajnen sejlede videre uden ham. Snart havde Vermehren ikke alene Arbejde, men ogsaa en Kæreste, der knyttede ham til Danmark. I 1819 nedsatte han sig i Ringsted og giftede sig Aaret efter. Hans Hustru, Maleren Vermehren's Moder, SOFIE AMALIE FRANCK, var en Datter af en Officer i Kronens Regiment, Løjtnant F., der paa Grund af en Duel mistede ikke alene sin Førlighed, men ogsaa sin Stilling og gik over i Toldvæsenets Tjeneste. F. havde som ganske ung Officer været med til at fængsle Struensee efter Hofballet paa Christiansborg. Mærkelig nok befandt Vermehren's Farfader, Kastellanen, sig ogsaa paa Slottet den Aften i Storhertugen Peter Frederik Ludvig's Følge. En fjærn Slægtning af Vermehren, Moderens Grandonkel, Kaptajn Lemming, ledsagede Dronning Caroline Mathilde til Kronborg, og Bedstefaderen, Franck, holdt senere ofte Vagt for Struensee i Kastellet.

Vermehren's Moder var et elskeligt, kærligt og opofrende Menneske. Hun havde et svagt Bryst og døde allerede 1846, da hun kun var nogleogfyrretyve Aar gammel. Barndomshjemmet mindedes Vermehren i sin høje Alderdom som et meget tarveligt udstyret Hus med kun fire Værelser. En af Stuerne var Værksted, en anden Dagligstue med en Seng, en tredie Sovekammer, den fjerde Stadsstue, hvilket efter Tidens Skik betød, at den som oftest stod ubenyttet. Men i denne Stadsstue var det, at Vermehren modtog sine første Indtryk af Kunsten, idet der paa Væggene var malet Landskaber og Jagtstykker, som i høj Grad beskæftigede hans barnlige Fantasi. Da disse Billeder senere maatte fjernes og blev erstattet af Tapeter, gemte Drengen længe et Stykke Kalk, paa hvilket der saaes Hovedet af en Jæger. I Dagligstuen, hvor Faderens Bøsse og Jagttaske hang over Bilæggerovnen, var der ogsaa Billeder. Vermehren glemte ikke Tallet paa dem. Der var sex. Han glemte heller ikke, hvad de forestillede. Da han halvfjerdsindstyve Aar senere nedskrev sine Barndomserindringer, huskede han, hvor optaget han havde været af Sorø Akademi, Vallø, Eremitagen, Odense Slot og to Gengivelser af Hirschholm Slot, alle i Akvarel.

Var Huset trangt og Gaarden smal, saa var Haven bagved til Gengæld ret betydelig og saa fuld af Frugttræer, at den lignede en lille Skov. Den gik ud til en af Klosterets Hovmarker, og fra en Høj i Hjørnet var der Udsigt helt over til Næsbyholms Skove. Til denne Have, der altsaa lignede en lille Skov, knyttede sig Vermehren's tidligste Barndomserindringer. Han huskede femoghalvfjerdsindstyve Aar efter grant de Forestillinger, der fyldte hans lille hvidhaarede Hoved, da han engang var ved at gaa til Bunds i Muddergrøften bag Havens Tjørnehæk. Han saa en Bonde gaa forbi uden at høre de graadkvalte Angstraab fra Grøften, saa ham forsvinde med en Kørepisk under Armen. I sidste Øjeblik blev han reddet af de bekymrede Forældre. Han glemte aldrig, at Kørepisken var *rød*.

Derimod huskede Vermehren betegnende nok slet ikke, hvad han havde lært i den Pogeskole, han begyndte at besøge, da han var fem Aar. En stor og væmmelig Hund, som han maatte passere hver Dag, gik saa meget sikrere ind i hans Bevidsthed. For at indsmigre sig hos den, tog han altid sin Kasket af og hilste dybt, naar han omsider vovede sig forbi. Fra Ringsted Borgerskole, hvor han blev Elev i syv Aars Alderen, mindedes han tydligst det Spanskrør, som den nidkære Lærer benyttede hyppigt og gerne og med stor Færdighed.

Faderen blev efterhaanden en velstaaende Mand, der havde meget at bestille og maatte have Heste og Vogn og derfor ogsaa et Stykke Jord. Børnene havde nu deres egen Mark at lege paa. Vermehren mindedes altid den forunderlige Glæde, han følte, da han første Gang havde plukket Markblomster derude.

Til de uforglemmelige Begivenheder i den lille Byes Historie hørte Frederik den Sjettes Besøg i 1832. Landsfaderen holdt sit Indtog ledsaget af en Mængde Bønderkarle til Hest. Blandt de Ting, han skulde se, var Skolen. De to øverste Drenge i hver Klasse maatte læse for ham. Blandt dem var den lille Frits Vermehren. »Kongen sad ved et Bord. En ad Gangen traadte vi hen mellem ham og Bordet. Vi stode omtrent mellem hans Knæ saaledes, at han kunde se med os i Bogen, medens han med sin venstre Haand holdt i Grebet af Sabelen, der stod ved hans Side. Hvordan Læsningen gik, skal jeg ikke kunne sige, thi min Opmærksomhed var helt og holdent henvendt paa Kongen. Senere maatte vi gjøre Gymnastik for ham. En af mine Kammerater var ved Springningen saa uheldig at falde, og det skete paa en noget komisk Maade. Kongen brast i stærk Latter og holdt paa sin Mave. Jeg erindrer, at Latteren lød som hule Kluk, medens ikke en Mine forandredes i hans Ansigt.«

Drengen maa have været en god Iagttager: Bondemanden gaar intetanende forbi. Hans Pisk er rød. Kongens Ansigt forbliver uforandret, mens han holder paa sin Mave og ler med hule Kluk. Det er to Genrebilleder, der aldrig blev malet.

Ved Siden af Glarmesteren boede Vognmand og Brændevinsbrænder Roed, hvis Søn senere fik saa megen Indflydelse paa den unge Vermehren. Der herskede altid det venskabeligste Forhold mellem de to Familier. Jørgen Roed havde allerede to Aar før Vermehren's Fødsel forladt Hjemmet for at uddanne sig hos Maleren Hans Hansen. I Vognmandskarlen, en ren Kæmpe, der senere stod Model for Roed, da denne malede sit bekendte Billede med Høstpigerne, havde Glarmesterens lille Søn en fuldtro, heftigt beundret Ven. Men ogsaa for Faderens Tjenestekarl nærede han en dyb Hengivenhed. Her var det Nævenyttigheden, der fremkaldte Beundring. Det var en af Drengens frygteligste Oplevelser, da hans to Venner en Dag kom op at slaas og ikke helmede, før den ene af dem, naturligvis den nævenyttige, laa slagen paa Valen.

Portræt af Fru Ellen Margrethe Lehmann, f. Nygaard. 1844.
12 × 15.

I Skolen gik det Vermehren særdeles godt, skønt Undervisningen var saa aandløs som muligt. Kammeraterne var ikke efter Drengens Hoved. Men udenfor Skolen fandt han Venner af en anden og bedre Støbning, f. Eks. H. F. Ewald, den senere Romanforfatter, med hvem han sluttede Venskab paa Sorø Akademi.

Allerede i ti Aars Alderen begyndte Vermehren at gøre Gavn i Hjemmet. Han lærte sig at forstaa saa meget af Faderens Haandværk, at han kunde tage Affære, naar der skulde udføres forberedende Arbejder. Da Køerne og Faarene ude paa Marken ogsaa skulde passes, blev der ikke megen Fritid. Men naar Drengen saa, hvor utrættelig flittig Faderen var, følte ogsaa han Lyst til at tage fat.

Livet svandt stille hen i den lille By. Børnene hos Vermehrens havde Haven at glæde sig over. De fik hver sit Stykke at passe. Udflugter til Fods i Omegnen var ikke sjældne. Og om Sommeren indtraf Aarets regelmæssigt tilbagevendende Begivenhed, Markedet. Gaderne fyldtes da med Boder, og i en af dem stod der endog en rigtig Italiener som Budbringer ude fra den store vide Verden. Men Fugleskydningen var ogsaa festlig og spændende. Naar den skulde finde Sted, samledes alle Skytterne hos en Slagter, der var Formand. Han gik i Spidsen af Processionen, saa kom en Skare hvidklædte Piger, dernæst

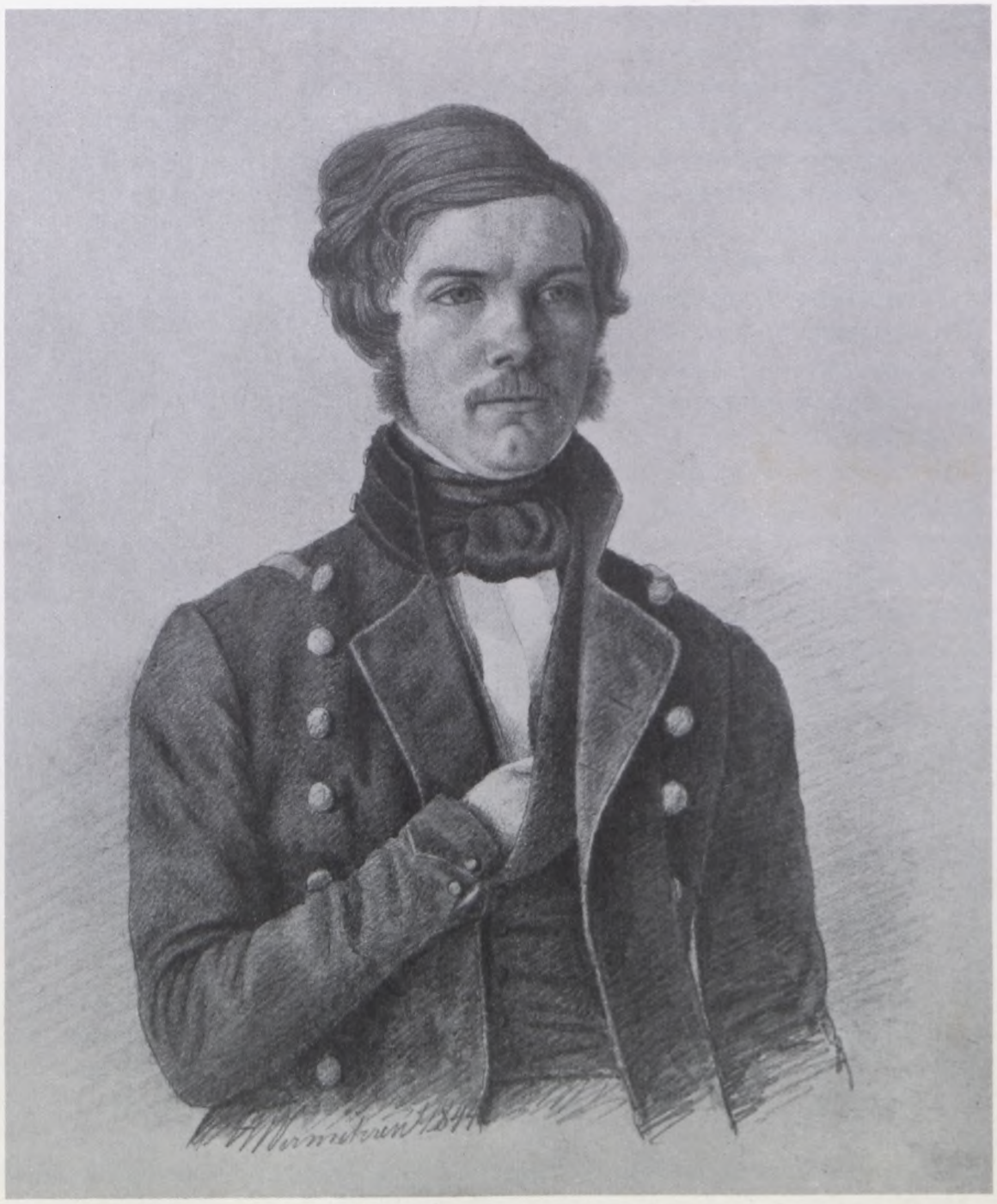

Portræt af Kaptajn Hans Otto Glahn. 1844.
Originalens Størrelse.

Portræt af Kaptajn Glahn's Hustru Anne Sophia Augusta, født Kierboe. 1844.
Originalens Størrelse.

nogle Drenge, der bar Gevinsterne, og tilsidst Skytterne. Gevinsterne kunde dog ikke altid transporteres paa den nævnte Maade. Under en af Fugleskydningerne spadserede en Tyr med forgyldte Horn om blandt Tilskuerne. Den var bestemt til at slagtes, parteres og fordeles blandt de Vindende. Om Efteraaret kom Landsenerregimentet, der laa i Næstved, gennem Ringsted for at deltage i Efteraarsmanøvrerne ved København. Enkelte længere Ture ud paa Landet til gode Venner og Bekendte kastede Glans over Børnenes Liv. Men naar Jagten gik ind, havde Frits Vermehren en stor Glæde. Saa fik Faderen Bøsse og Taske ned fra Væggen, og Drengen fik ofte Lov til at være med. Om Vinteren kunde Børnene løbe paa Skøjter paa de store Enge ved Ringsted Aa. Men Julen var den bedste af alle Aarets Fester. Det var Skik, at Organisten og et Par Bondemusikanter Juleaften gik rundt i Byen og spillede og sang udenfor Husene. Juletræ og Gaver var der ikke Tale om.

Frits Vermehren havde en ældre Søster og fik i Trediverne to Brødre. De følte sig alle stærkt knyttet til Faderen, der var en Hædersmand og en Stadsmand. Børnene beundrede ham tidlig for hans Flid, Redelighed, Sanddruhed og det gode Hjærte, hvormed han kom andre til Hjælp. Den ældste af Sønnerne følte sig særlig draget til ham paa Grund af hans livlige Natur og hans stærke Følelse for alt godt og smukt. Han havde en saa ualmindelig »Disposition til Dannelse« — det Udtryk bruger Sønnen —, at han kunde hævde sig overalt. Dertil kom en klar Forstand, en hurtig Fatteevne og en sjælden Gave til at udtrykke, hvad han tænkte og følte. Sit af Naturen heftige Sind forstod han at beherske, og han bar uden at klage de Ulemper, Hustruens Svaghed og lange Sygeleje førte med sig og som i mange Aar kastede en Skygge over det ellers saa lykkelige Hjem.

Som Frits Vermehren blev ældre, lagde Faderen mere og mere Beslag paa hans Hjælp i Forretningen. Sammen arbejdede de hyppigt til langt ud paa Natten. Tiden gik med dæmpet Sang. Faderen havde en god Stemme og et sikkert Øre og glædede sig over, at Sønnen slægtede ham paa. Undertiden sad de endnu paa Værkstedet, naar Dagen gryede, og Moderen kom med Kaffen. Heldigvis havde Drengen let ved at lære. Ellers var det gaaet ud over Skolen. En af Lærerne øvede Frits Vermehren særligt i dansk Stil, en anden i Tysk. Paa denne Maade skabtes Betingelserne for, at han kunde gaa videre. Men det tænkte han i tolv-tretten Aars Alderen endnu slet ikke paa. Da stod det for ham som naturligt, at han hjalp sin Fader og blev ved med det, til han var sin egen Mand. Og han var stolt som en Konge, naar det blev ham betroet at træde i Faderens Sted ved et eller andet Arbejde ude paa Landet. I sine Erindringer taler han med fuldkommen naturlig Stolhed om disse Ture og det store Ansvar, der var lagt paa hans Skuldre.

»Naar jeg«, hedder det i Erindringerne, »nu som gammel Maler har fortalt lidt om min Barndom og er naaet op til mit 13. Aar, kunde det synes underligt, at jeg ikke med et Ord har antydet, at der hos mig har ytret sig en Lyst i Retning af Malerkunst eller har vist sig en Spire til det Liv, der nu snart i 60 Aar har fyldt mig og som i Medgang har været min største Glæde og i Modgang næst Guds Hjælp har været mit Nødanker og min bedste Trøst. Jeg skal om den Ting kun sige et Par Ord. Da jeg var omtrent 6 Aar gammel, var jeg i lang Tid syg af Koldfeber. Da jeg begyndte at komme mig og som Reconvalescent vanskelig kunde faa Tiden til at gaa, satte min Moder et lille rundt Bord hen til Sengen og gav mig et Stykke Kridt til at tegne med. Jeg hældede Bordet ind over Sengen og tegnede saa væk, mest Heste og Hunde. Den unge Roed, som da var 21 Aar og sagtens allerede havde gennemgaaet Kunstakademiet, var netop dengang i Ringsted og kom ind og besøgte mig. Han

Portræt af Frøken Frederikke Louise Baden. 1844.
Originalens Størrelse.

Parti af Baggaarden til Thott's Palæ. 1845.
Tilhører den Hirschsprung'ske Samling.

saa min Tegning af en Hest og sagde til mig: »Synes Du, at en Hestehov ser saadan ud?« Saa tog han Kridtet og tegnede Hoven. Jeg mindes saa tydeligt de Linier og det Lys, der ved dem gik op for mig i Retning af Formforstaaelse. Da Roed kom ind til Kjøbenhavn, sendte han mig et lille Hefte Fortegninger, som jeg med Iver kopierede og som var min Helligdom. I Skolen fik vi jo lidt Undervisning i Tegning; men den var saa mangelfuld og meningsløs, at de Timer kun var mig til Lede.«

Vermehren fortæller ogsaa, at han mistede Lysten til selv at tegne ved at se en Skolekammerat kopiere Kobberstik og Litografier. Naar han alligevel bevarede sin Interesse for Kunsten, skyldtes det den Omstændighed, at Roed og sammen med ham Constantin Hansen tilbragte flere Somre i Ringsted og malede flittigt Portrætter, Genrebilleder, Landskabsstudier og arkitektoniske Billeder. Han nævner Roeds Billeder af Roskilde Domkirke og Frederiksborg Slot. Paa det sidste blev han og hans Broder anbragt som Staffage. Han tilbragte, saa ofte han kunde, sin Fritid hos de to unge Malere, gik dem til Haande og glædede sig

ved at se deres Arbejder blive til, men naar Roed om Aftenen gjorde sin Palet ren og forærede ham Afskrabet, vidste han ikke, hvad han skulde stille op med det.

Faderen og Kateketen troede nu ogsaa bestemt, at Drengen skulde være Digter. Havde han maaske ikke forskønnet den førstes Fødselsdag med Vers? I hvert Fald maatte det anses for sikkert, at han, der nu var fjorten Aar, skulde studere, hvis det paa nogen Maade kunde lade sig gøre. Da Faderen, der nødig vilde forurette sine andre Børn, hørte, at Sorø Akademi havde nedsat det aarlige Elevkontingent betydeligt, spurgte han Drengen, om han havde Lyst til at blive Student. Svaret var et bestemt Nej. Frits attraaede paa det Tidspunkt ikke andet end at blive Faderens Eftermand. Han kunde godt have gjort sit Svendestykke nu. Men Kateketen greb ind og vakte sin unge Elevs Forfængelighed. Tilmed havde H. F. Ewald hyppigt besøgt Ringsted. Han saa godt ud i den pæne Elevuniform. Det var i Grunden nok værd at prøve.... Og saa begyndte Frits Vermehren at forberede sig til Optagelse i Akademiets tredie Klasse. Han skulde i Løbet af halvandet Aar lære ikke saa lidt Latin, Fransk, Tysk og Verdenshistorie, Fag, som han kun havde ringe eller slet intet Begreb om. Kateketen hersede med ham, og de fælles Anstrengelser lønnedes med Held.

Portræt af Kgl. Skuespillerinde Fru Phister's Moder. 1845.
Originalens Størrelse.

Vermehren kunde i Sorø møde med det Vidnesbyrd fra Læreren, Kateket SCHIØDTE, at han ved Beskedenhed, Sædelighed og sjælden Oprigtighed, Lærevillighed, uforanderlig Flid og Higen efter at udvide sine Kundskaber var bleven en af hans kæreste Disciple, at hans lyse Hoved og utrættelige Flid var tilstrækkelig Borgen for et heldigt Udfald af hans Bestemmelse om at gaa den studerende Vej, og at han sikkert vilde gøre Standen Ære.

Om Vermehrens Ophold paa Sorø Akademi vides saare lidt. Han fik den af Høyen saa strengt kritiserede HARDER til Lærer i Tegning. Det kan næppe have været af det Gode.

Dalsgaard har malet Harder paa det bekendte Billede af Stengangen paa Akademiet. Han staar i Forgrunden samtalende med Adjunkt Rosing. Fra 1816 til 1866 udstillede han en Mængde Landskaber, der er uldne, absolut udanske i Tonen, saa ulig Vermehren's Arbejder

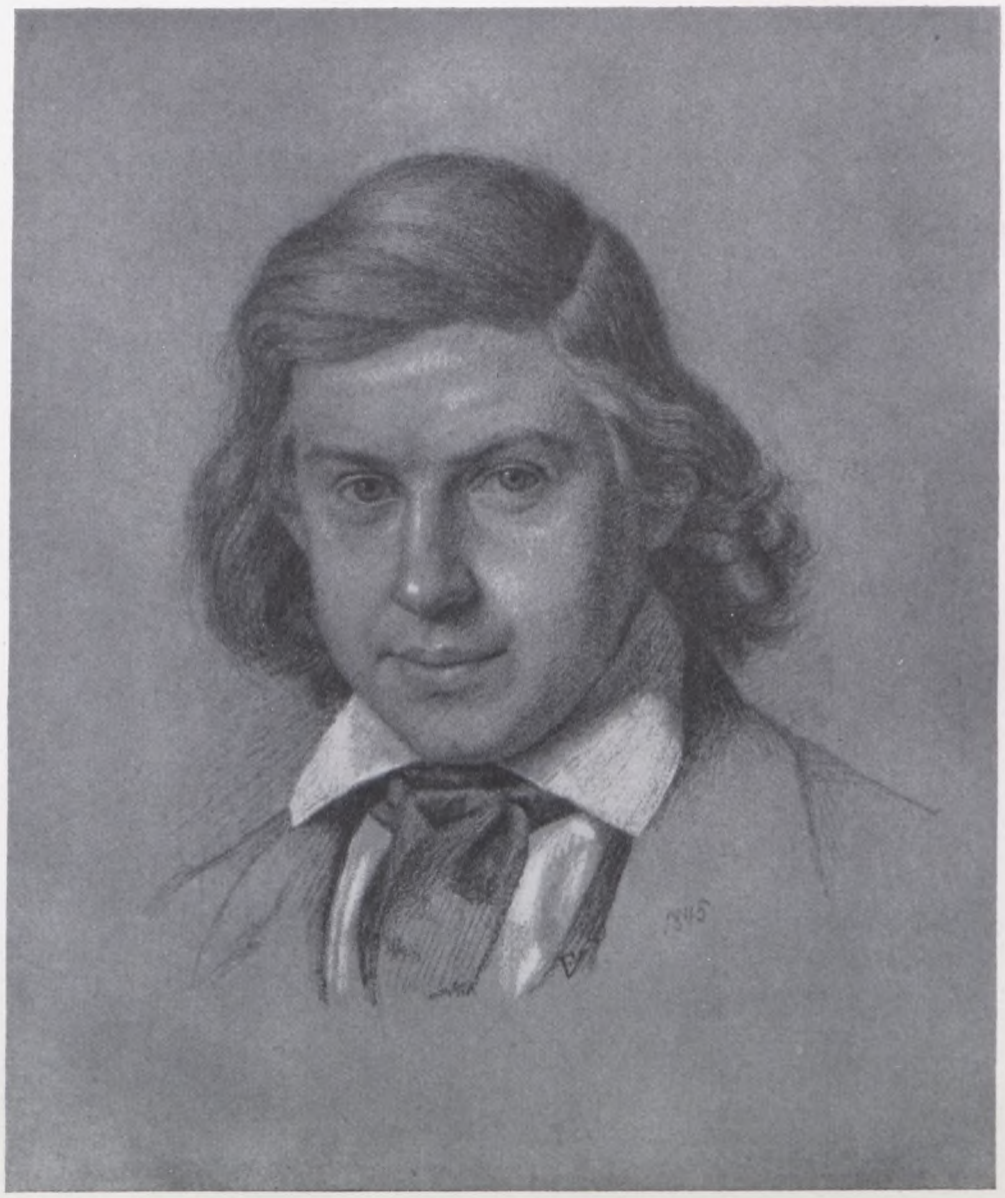

Portræt af Komponisten N. W. Gade. 1845.
Originalens Størrelse.

som vel muligt. Saa vidt vides, var Vermehren mest optaget af at tegne Portrætter af sine Kammerater. Da han som Student kom ind til Hovedstaden, gjorde han hurtigt mange interessante Bekendtskaber, der fristede ham til at fortsætte, hvor han var begyndt. Disse tidlige Tegninger og de mange, der fulgte efter, vil blive omtalt sammen med Vermehren's malede Portrætter. Han synes at have sat stor Pris paa Harder som Menneske. Maaske har han ogsaa ment, at han havde haft noget Udbytte af Undervisningen, som imidlertid ikke satte det ringeste Spor i hans Kunst. Han tog baade som Elev paa Akademiet og senere, da han kom til Skels Aar og Alder og havde sin egen Mening, mangen en Tørn med Harder. De skændtes bravt endnu i 1858, da de traf sammen i Sorø og Harder maatte tilstaa, at han havde givet Fru Jerichau sin Stemme til Medaljen. »Jeg skammede ham ud«, fortæller Vermehren, »og fik ham snart saa vidt, at han intet kunde sige. Han kalder mig en Puritaner og mener, at jeg af bare Selvfornægtelse lader være at vælge interessante Motiver«.

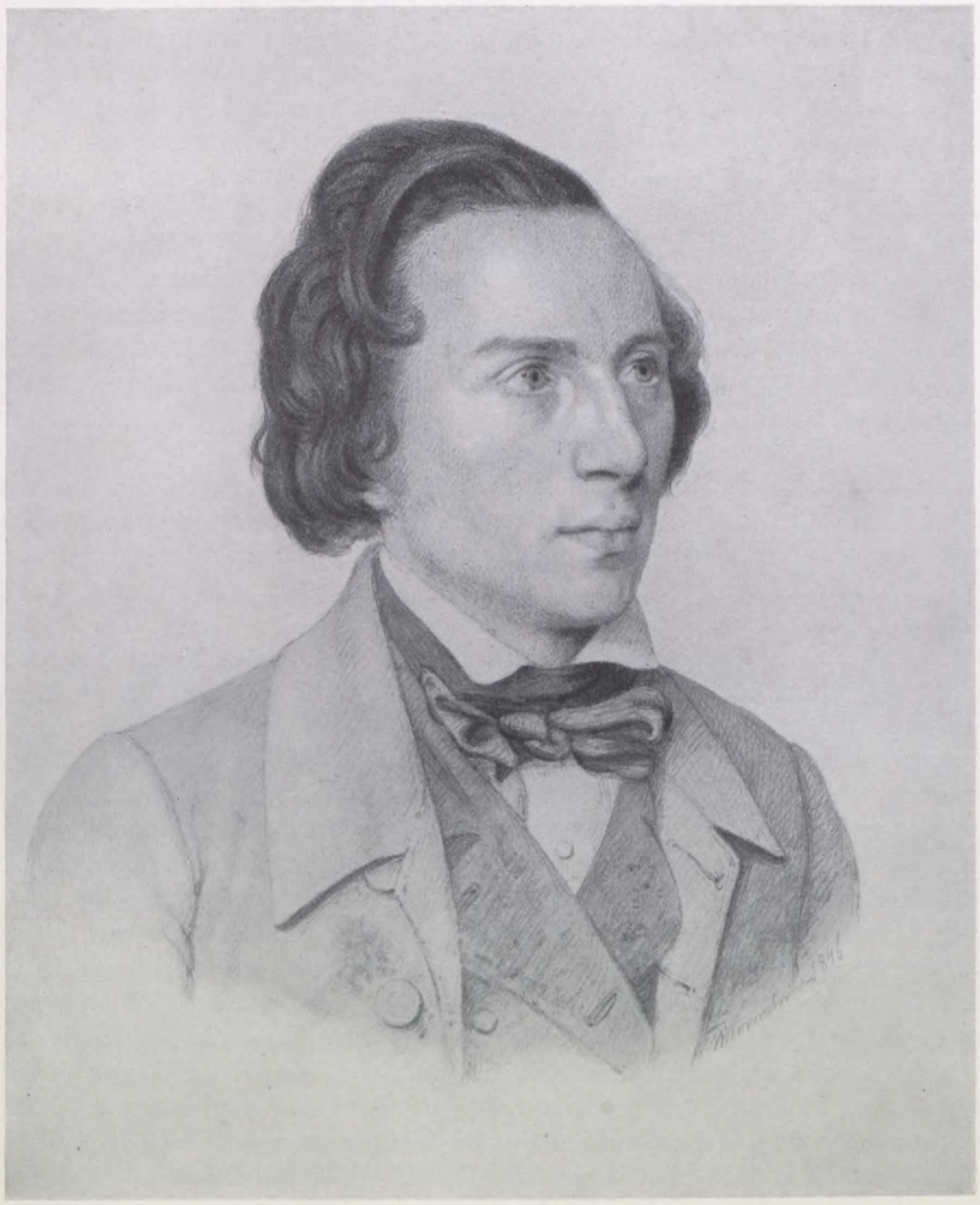

Portræt af Kgl. Skuespiller Michael Wiehe. 1846.
Originalens Størrelse.

»Interessante Motiver« fristede aldrig Vermehren. Og det har ganske sikkert ikke været Fru INGEMANN, der bestemte ham til at blive Maler. I de store Rum, hvor hun og hendes elskelige Mand færdedes, var der kulørte Buevinduer, gennem hvilke Lyset trængte ind, farvestraalende, mystisk. Væggene var dækket af Fruens Malerier, som ingen vovede eller nænnede at kritisere. »En Mund kan aldrig være for lille, et Par Øjne aldrig for store«, sagde hun, hvis nogen kom med en spagfærdig Indvending mod hendes Figurer. Foran »Gensyn i Evigheden efter den yderste Dag« har den unge Vermehren sikkert ikke anet, hvad han skulde svare paa Kunstnerindens Appel til hans Dom. Han har nok tiet. Man da han i 1858 blev tvunget til at aflægge et Besøg i Atelieret, led han »som sædvanlig«, siger han, ved at skulle sige sin Mening.

Hos Ingemanns var han i Akademi-Tiden altid en kærkommen Gæst. Og det skyldtes tildels det mærkelige Ægtepars Indgriben, at han fik Bugt med sin Faders Betænkeligheder, da han vovede sig frem med en Bøn om at maatte følge sin Lyst til at blive Maler.

Hvad var naturligere, end at Vermehren blev Elev af Jørgen Roed, da han efter at være bleven Student i 1843 og havde tilbragt et Aar i Hjemmet kom til København i Efteraaret 1844. Jørgen Roed var jo Bysbarnet, Vennen, der for længe, længe siden havde givet ham den første Vejledning i Formforstaaelse.

Hverken Roed eller Vermehren vidste, hvorfra de havde faaet deres kunstneriske Evner. Ingen af dem kunde i deres Slægt finde nogen Støtte for den Formodning, at der maaske var Tale om nedarvede Anlæg. Hos dem begge var i en tidlig Alder Lysten til at tegne vaagnet uden Paavirkning ude fra. Medens Roed's Forældre strax havde føjet sig efter Sønnens Ønsker, stillede Vermehren's Fader visse Betingelser, blandt andet den, at han først skulde tage sin Examen. I begge Slægter var der sikkert en sjælelig Fornemhed, en naturlig Aandsdannelse, som kunde give sig Udslag i kunstnerisk Begavelse eller fremtræde som Forstaaelse af en saadan.

Da Vermehren blev Elev af Roed, boede denne med sin Hustru og sine to Børn, Datteren Helene, der senere som Fru Nyblom blev en anset Forfatterinde, og Sønnen Holger, der døde ung efter at have givet Løfter om at blive en betydelig Maler, i Salomonsen's Gaard paa Kongens Nytorv. Lejligheden var i Baghuset. Fra et af Værelserne var der Udsigt til Haven ved Thott's Palæ. I et andet boede en Tid lang LUNDBYE, der følte sig nær knyttet til Familien, især til Børnene. DALSGAARD holdt til i Nærheden, i et Havehus. Hans Lærere var Lund, Rørbye og Eckersberg. Den sidste rystede allerede saa stærkt paa Haanden, at han stak den gennem Elevens Tegning, naar han skulde rette paa den. Ved Aftenundervisningen paa Akademiet mødtes Dalsgaard og Vermehren. Eleverne arbejdede ved hver sit Tællelys, mens Vermehren underholdt dem med sin Sang. Hos Roed's, hvor han gik ud og ind, som om han var hjemme, traf han mange Malere. Partistridigheder kendtes ikke. Høyen havde endnu ikke kastet nogen Brand i de unge Kunstneres Sjæle. I Roed's Hus havde Vermehren ogsaa Lejlighed til at høre megen god Musik. »Vor Dagligstue var Cæcilieforeningens Vugge«, siger Fru Helene Nyblom i sine »Erindringer«. I de franske og italienske Musikværker, som blev opført, sang Maleren WEGENER, med hvem Vermehren en halv Snes Aar senere under Opholdet i Italien dyrkede Musik, Tenor, MARSTRAND Bas.

Vermehren kunde vanskelig have valgt en Lærer, der forstod ham bedre end Roed. Han følte sig fuldkommen tryg, kunde være helt sig selv. Den ældre og den unge Kunstner var knyttet til hinanden ved visse Overensstemmelser ikke alene i deres Smag og kunstne-

riske Anlæg, men ogsaa i deres Arbejdsmetode. De mødtes i stærke, uafviselige Krav til Dygtighed, Ærlighed og Omhu, i deres Foragt for let købte Effekter. Men de havde ogsaa et uforklarligt Hang til Sørgmodighed tilfælles. Hos Roed ytrede Melankolien sig dog paa en anden Maade end hos Vermehren, der ikke — som Læreren — lod sig forstemme af Smaating.

Det er intet Under, at Vermehren's første Billeder minder paafaldende om Roed. Portrætterne fra Slutningen af Fyrrerne og det lille Vinterlandskab fra Ringsted Egnen, som Vermehren malede paa Grundlag af en Tegning, dog mest efter Hukommelsen og som leder Tanken hen paa Roed's lille Vinterbillede i Hirschsprung's Samling, kunde nok gøre den unge Kunstner betænkelig. En Følelse af at være uoriginal har gjort ham skeptisk overfor Billedet fra Thott's Gaard, som han malede i 1845. Det er det eneste af Vermehren's Billeder, som man ved en flygtig Betragtning kunde tage for et Arbejde af Roed. Men de fine dæmpede Toner i de matgrønne Træer, i de graa og gullige Mure, i Himlens blide Blaa med lette hvide Skyer er hensat saa nænsomt og følt, at Indtrykket bliver helt personligt. Vor Tid vil utvivlsomt anbringe dette Billede paa en meget fornem Plads i Vermehren's Produktion. Men han selv nævner det ikke i den Liste over de af ham udførte Billeder, som han meddelte Udgiveren af Fortegnelsen over de fra 1807—1882 udstillede Arbejder. Dette Forhold er saa meget mærkeligere som Roed ikke alene ejede Billedet, men ejede det med dyb Glæde. Paa Auktionen over Roed's Efterladenskaber blev det solgt til Hirschsprung, i hvis Samling det nu taler sin Sag paa en egen, stille indtrængende Maade.

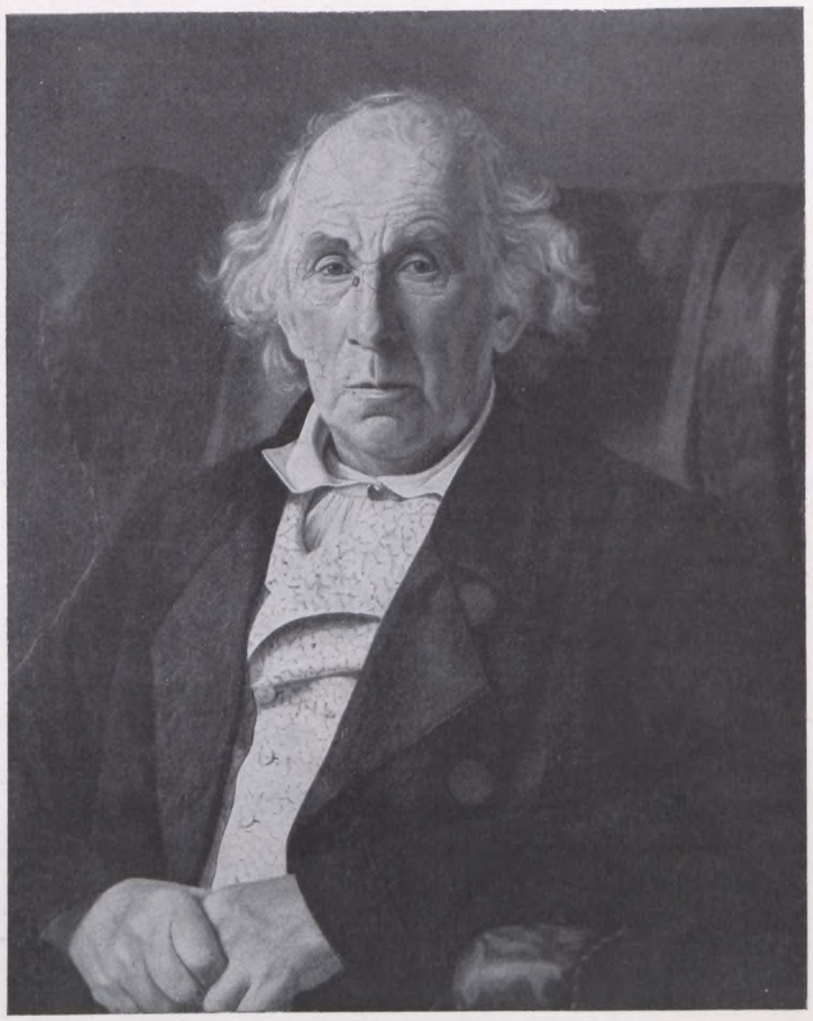

Portræt af Forpagter Helmers. 1846.
47 × 54.

I 1847 begynder Vermehren at udstille. »En Skomager i sit Værksted«, et virkelig imponerende dygtigt Arbejde, lidt konventionelt ganske vist og af en Kølighed i Koloriten, en Haardhed i Konturen, som Vermehren's bedste Arbejder fra Halvtredserne og Begyndelsen af Tredserne ikke kender noget til, er allerede omtalt som Genstand for Høyen's varme Beundring. Billedet blev malet nede i Ringsted, hvor Vermehren blandt Byens højt estimerede Skomagere fandt den indtagende gamle Mand, som han, i sin Beundring for det dygtigt og samvittighedsfuldt, man kunde med Henblik paa Billedet næsten fristes til at sige kærligt udførte Haandværk, har taget paa Kornet i det Øjeblik, da Mutter med et halvt skælmsk,

halvt vemodigt beundrende Øjekast til Mandens stræbsomt bøjede Ryg sætter Maden paa Bordet. Der findes baade et Studie til Skomagerens Hoved og et smukt Interiørstudie, hvilket anføres, fordi den Slags Forarbejder, for ikke at tale om Skitser, er forholdsvis sjældne i Vermehrens Produktion.

Mærkelig nok omtaler Høyen slet ikke »En Spindekone«, der dog, vistnok paa Grund af sin saftige Farve, vakte en ikke ringe Opmærksomhed og endog blev købt af »Selskabet for nordisk Kunst«, som Høyen havde været med til at stifte i 1847, ligesom han en Snes Aar i Forvejen havde ydet sin Støtte til Dannelse af Kunstforeningen.

Omtrent ved samme Tid maa det lille ovenfor omtalte Vinterbillede være malet. Det blev aldrig udstillet paa Charlottenborg. Sammen med et Bondestue-Interiør, et Studiehoved af en gammel Sømand, de to smaa farvefine Billeder »Udenfor et Gaardmandssted« og »Gaardinteriør fra et Husmandssted paa Ringsted-Egnen«, begge fra 1849, og et i Sammenligning med disse Arbejder paafaldende svagt Genrebillede »En Bondekone, der bøder en lille Piges Tøj«, fortæller Vinterbilledet, at Vermehren følte sig draget mod Landet og Bondebefolkningen.

Endnu i 1848 var Vermehren Roed's Elev. Da dette Forhold naturligt hørte op, mødtes de stadigt i fælles Interesser, i fælles Kærlighed til deres Fødeby, hvor de hyppigt boede Dør om Dør. Vermehren drog ud i Omegnen. Roed fandt kære Motiver i sit Hjem. Hans »Sjællandske Høstpiger« hæger sig ved Brønden og Vandtruget i den Gaard, hvor han havde leget som Barn. I Haven bag ved malede han en af sine Søstre og Vermehren's unge Broder ifærd med at plukke Pærer af det Træ, som i Begyndelsen af vort Aarhundrede var det eneste Minde om den fredfyldte Plet, hvor et af de yndigste Billeder i ældre dansk Malerkunst var bleven til.

Roed, der havde været oprørt over, at Lundbye vilde gaa med i Krigen, og som havde grædt sammen med Vermehren, da denne overbragte Budskabet om det ulykkelige Vaadeskud, maatte finde sig i, at hans kære Elev ogsaa drog afsted. Stærkt politisk eller, rettere, stærkt nationalt grebet som Vermehren var, maatte han rives med af de Stemninger, der varslede Krigen. Hvordan Faderen ved denne Lejlighed stillede sig til hans Forehavende, er ikke ganske klart. Men han har i hvert Fald ikke gjort Indvendinger ud fra tysk-venlige Følelser. Lige siden han var kommen til Danmark havde han, der følte sig mindst ligesaa beslægtet med Folket her som med Tyskerne, sat alt ind paa at blive en god dansk Borger, hvilket ogsaa var lykkedes ham, selv om han i de vanskelige Tider maatte taale mangen Beskyldning for Tyskeri.

I et Par Breve, som Vermehren i Vinteren og det tidlige Foraar 1848 sendte Faderen og Søsteren i Ringsted, afspejler sig en Stemning, som vist maa anses for almindelig blandt Datidens modne Ungdom. Til Faderen taler han om sin Glæde over de slesvig-holstenske Ministres Afsættelse og om sit lyse Syn paa Fremtiden. Han fortæller om Spændingen nede i Rendsborg. Hele Holsten er rede til Kamp. Man venter kun paa, at Deputationen til Frederik den Syvende skal komme hjem igen. Den er blevet roligt modtaget i København. Vermehren var blandt de Studenter, der bragte Deputationen i Sikkerhed hos Konsul Hage i Kronprinsessegade. De havde alle et hvidt Tørklæde om venstre Arm, og Hage talte formanende fra Vinduet til Folket om at lade de Deputerede være i Fred, saa Nationalæren ikke blev krænket. Der blev som Svar raabt et rungende »Ja«. Saa skiltes Skaren. Der var i det hele taget ringe Uorden at iagttage. 8—10,000 Mennesker drog ud gennem Amaliegade, hvor

Portræt af B. S. Ingemann. 1846.

adskillige af de fornemme adelige Familier illuminerede for det ny Ministerium. Om Natten efter Deputationens Ankomst laa 20 Studenter som Vagt under Gevær i en Forsal hos Hage, og Studenterne omgav Vognene, i hvilke Deputationen næste Dag kørte til Kongen. Vermehren var Vidne til, at Folk begyndte at lave Tumult, da det blev sagt, at Deputationen vilde køre helt ind paa Pladsen, og gjorde den Iagttagelse, at Larmen fik et Par af Medlemmerne til at blegne. Efter Audiensen tog Studenterne atter Affære og ledsagede Deputationen. »Det er med vor gode Ret, at vi nægter at give Sydslesvig fra os«, skriver Vermehren og tilføjer, at »ingen af Parterne bliver tilfreds, naar den danske Del forenes med Danmark, den tyske med Tyskland«. Videre hedder det: »Armeen marscherer om otte Dage. Der er en Travlhed overalt. Transporter af Geværer, Sabler, Uniformer etc. gaar idelig gennem Gaderne, og de Indkaldte kommer i Hundredevis syngende ind ad Portene. Vi have idag faaet Svar fra Krigsministeren, at der om faa Dage skal sørges for, at Vaabenøvelserne begynde ... Vær kun rolig, med den gamle Forfatning og det gamle Ministerium er de gamle Nathuer faldet ... Alt Filisteriet, uretfærdig Protektion og Evne hos den Højtstaaende til at skade sin Undermand vil være forbi, og saaledes haaber jeg heller ikke, at jeg skal have Ubehageligheder, fordi jeg nu stræber at gøre mit til, at den Anstalt, der burde være den frieste i Staten, bliver fri. Da vil enhver ikke blive bedømt efter et Examensbevis, givet ham af affældige og udygtige Mænd, men efter sin virkelige Dygtighed«.

At bestille noget er naturligvis umuligt under disse Forhold. Ingen kan sidde rolig.

I Februar havde han været mindre kæk. Han maatte betro sig til Søsteren. Faderen, for hvem han bestandig nærede sønlig Respekt, dyb Ærbødighed og rørende Hengivenhed, var nemlig bleven meget betænkelig ved at høre, at Frits havde deltaget i en politisk Demonstration. Og »Fader hører jo til det gamle Danmark«. Det var vist det bedste at skaane ham for de nærmere Detaljer, som let kunde forurolige den gamle Mand. Studenterne havde paa Slotspladsen raabt »Frihed! Konstitution!« 5000 Mennesker stemte i med, og for hver Gang, der blev raabt, rykkede Mængden Slottet nærmere. Tilsidst spredtes den efter Aftale om at komme igen næste Dag. Vermehren blev ved Hjorteapotekets Trappe standset af to »Drabanter«, som bragte ham paa Politikammeret. Paa Købmagergade mødte han Ploug, som saa efter de to Fyre, der traskede i Hælene paa Forbryderen. Denne nikkede, og Ploug »grinte«. Paa Politikammeret underholdt en Betjent ham med Hentydninger til Stokhus og Slaveriet. Derpaa blev han underkastet et langt Forhør af den Assistent, der havde mærket sig ham paa Slotspladsen. Langt ud paa Aftenen fik han endelig Lov til at gaa. Historien kom i »Fædrelandet«, og den unge Mand var Dagens Helt.

I samme Brev omtalte Vermehren Købke's Død: »Han var et over al Maade elskværdigt Menneske. Vi sang et Digt over ham af Constantin Hansen.«

Om den gamle Vermehren's Stilling til Sønnens frivillige Deltagelse i Krigen forlyder der intet. Det første Brev til Hjemmet efter Afrejsen er skrevet den 12. Maj $2^1/_2$ Mil fra Nyborg. Straks havde han fundet den ny Situation romantisk. Skibet var først gaaet til Aalborg, hvor Bataljonen blev indkvarteret under evindelig Vrøvl og Uorden. Alt manglede, hvilket Vermehren fik at mærke, da han var Vaabenmester og havde det Hverv at uddele Munderinger og Geværer. Han kunde vanskelig betvinge sin Lyst til at tegne og male den morsomme gamle By, men de fem Skibe skulde hurtig afsted igen. Han sov to Nætter paa Dækket i den røde Trøje og maatte leve af Brød og daarligt Vand. Fra Nyborg marscherede Soldaterne Syd paa ned gennem Fyn til Hesselagergaard, hvor Vermehren fik Lejlighed til at

Portræt af Kgl. Skuespiller F. Høedt. 1847.
Originalens Størrelse.

tegne et Portræt af Ejerens Søn. »Du kan ikke tro, hvor det smager dejligt at tegne lidt efter i saa lang Tid ikke at have gjort noget. Jeg ser daglig dejlige Motiver og skal nok faa nogle af dem paa Lærredet.«

Vermehren kom imidlertid ikke til at male. I hvert Fald kendes der intet Billede af ham med fynsk Motiv.

Næste Gang han skriver til Faderen, er Brevet, der indeholder en nøjagtig Redegørelse for Styrken, dateret 1. Juni, Haderslev. Her befinder han sig endnu, da han den 12. Juni atter griber Pennen. Han har aldrig følt sig saa stærk som nu og noterer med særlig Glæde, at han synger bedre end nogensinde. Men Længselen efter Maleriet er umaadelig stærk. Han har ingen Tid til at tegne, ingen dannede Mennesker at tale med. Kaptajnen er et komplet Skarn mod Folkene, hvilket antagelig er Aarsagen til det spændte Forhold, der hentydes til i Brevet. Samme Kriger betegnes tillige som saa udygtig, at hans Folk i Tilfælde af Kamp vilde være som en Flok Faar. Hvis han, Vermehren, ikke mente, at det var rigtigere at tage Hensyn til Fædrelandet end til sig selv, var han forlængst brudt ud. De mange Strabadser og Kosten, der bestaar af Brød og raat Flæsk, skulde ikke gøre Situationen bedre.

Den 30. Juni befinder han sig et Sted Nord for Kolding. Det er efter Træfningen ved Haderslev, og han synes, han maa meddele sine nærmeste, at han lever endnu og er rask. »Jeg har hørt Kugler, store og smaa, set Folk falde og har under alt dette befundet mig vel og rolig.«

Dette maa han skrive mere om, og allerede den 1. Juli kommer han tilbage til Haderslev Affæren. Han har været midt i Kugleregnen. Fjenden stormede Byen, da Vermehren's Kompagni, der fra 25. Juni til 1. Juli bestandig havde været alarmereret, kom til og fordrev ham.

Som det synes, var dette Sammenstød og de følgende, der fandt Sted i Omegnen, de eneste virkeligt alvorlige, Vermehren kom med til. Han var da heller ikke fornøjet, og det havde gjort et stærkt Indtryk paa ham, at lige ved hans Side var en Karl blevet skudt gennem Brystet. »Det hele er forøvrigt elendigt.« I en Pause havde han benyttet Lejligheden til at tegne Stillingen ved Haderslev. Nu sidder han igen et Sted i Nærheden af Kolding og skriver.

Men den 24. Juli er Kompagniet gaaet endnu længere Nord paa, to Mil fra Vejle. Han har »sjokket idelig om«, excerserer og gaar paa Feltvagt. Tyskerne er kun en halv Fjerdingvej fra dem i Vonsild og Seest. Endnu er han bestemt paa at blive ved, til Danmark faar Fred igen. Det keder ham overordentligt at føre Regnskaber, men ingen af Underofficererne kan skrive. Nu er Vaabenstilstanden imidlertid snart forbi. Hvad det saa bliver til, det ved ingen. »Man tror paa Fred, en god Fred for os.« Han er skeptisk med Hensyn til Officererne, men har kun godt at sige om Soldaterne. Og han taler allerede om Hjemrejsen over København til Ringsted, hvor han vil gøre Studier til nogle Billeder, han »har i Hovedet og tildels paa Papiret«. Han længes svært efter dem alle sammen. Den sidste Tid har været dræbende kedelig. Naar han kommer hjem, maa Familien være forberedt paa, at han vil ligge under aaben Himmel hveranden Nat paa Halm og spadsere en Tur hveranden Dag med fuld Oppakning.

I Brevet til Faderen, 4. August, er han optaget af alt det, de stakkels Nordslesvigere maa døje, af Prøjsernes Foragt for de holstenske Tropper og af sit daarlige Forhold til Kaptajnen. Han ønsker bestemt en Underofficersplads, hvis der bliver Krig, men vil hjem, hvis der bliver Fred. Han gyser tilbage for Ansvaret som Officer, mangler jo ogsaa Øvelse og Erfaring. Desuden har han fra alle Sider hørt, at de frivillige Officerer gør mere Skade end Gavn.

Portræt af Digteren Carsten Hauch. 1847.
Originalens Størrelse.

En Bondekone, der bøder en lille Piges Kjole. 1847.
26 × 50.

Var det ikke meget rimeligere, at man gjorde de mange dygtige Kommandersergeanter til Løjtnanter? Selv er han gaaet med af Hensyn til Fædrelandets Nød og ikke af Hensyn til sig selv. Faderen har skrevet til ham, at han i alle Henseender vilde være bedre stillet, dersom han blev Officer. Men han bliver ved sit: »Jeg kan ved Siden af den Tanke at gøre det for mit Fædreland ikke et Øjeblik tænke paa at sikre mig selv eller paa anden Maade at ville drage Fordel af Fædrelandet«. Han venter at blive forsat til tredie Kompagni som Kommandersergeant, hvilket ogsaa skete. Og nu længes han mere end nogensinde efter at komme til at slaaes: »Verden er raadden, den trænger til en ny Revolution som den franske for at blive luftet«.

Næste Gang, lidt længere ind i August, er det Søsterens Tur. Hun faar at vide, at han lever under behagelige Forhold som Kommandersergeant. Den ene af Løjtnanterne ved

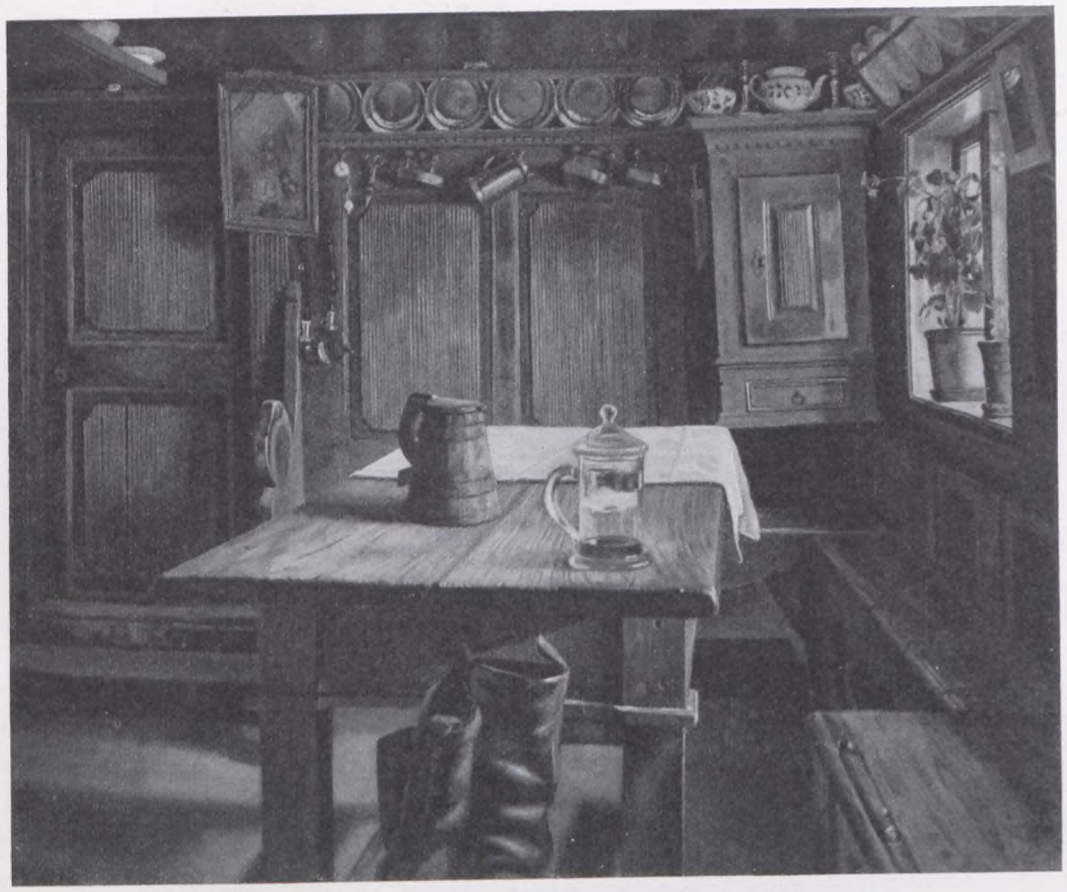

En gammel Bondestue fra Landsbyen Torped ved Ringsted. 1847.
38 × 31.

Kompagniet er atten Aar! Ingen yderligere Kommentar. Paa sin livfulde, opvakte Maade, der ikke alene røber snar Iagttagelsesevne, men ogsaa et Lune, som mærkelig nok aldrig ytrede sig i hans Kunst, fortæller Vermehren om spændende Episoder og giver morsomme Skildringer af »Folkene«s Tidsfordriv.

I det sidste Brev, der er skrevet tredie Oktober nogle Mil fra Horsens, taler han endelig om sit Bryst, der undertiden ængster ham. Vermehren forvandt aldrig det Smæk, han havde faaet som Følge af de mange uvante Strabadser. Det var en Lungeudvidelse, som han naturligvis maatte trækkes med hele sit Liv. Denne Svaghed bestemte ham til at tegne sig paa Listen over de Frivillige, som vilde afgaa.

Forøvrigt var han paa dette Tidspunkt næsten altid i godt Humør og fortæller spøgefuldt om Majoren, der har været i Horsens og er kommen hjem med en vældig Blyhat paa, og om den Medalje for ædel Daad, der vinker ham som Belønning for Deltagelse i en glorværdig Batalje. Og saa har han været paa Himmelbjerget og paa Tyrrestrupgaard, hvor han kopierede et Portræt af Griffenfeld. Det smagte dog altid af Fugl.

Han har, lige før han skriver sit sidste Brev, truffet Maleren Carlo Dalgas og er bleven gode Venner med ham. De saaes aldrig mere. Dalgas vendte ikke tilbage. Han blev derude, fik sit Banesaar i Krigens sidste Fægtning og døde kort efter.

Medens Vermehren ikke havde udstillet i 1848, kastede han sig efter sin Hjemkomst med Iver over sit Arbejde. Paa Foraarsudstillingen 1849 gav han heller ikke Møde, skønt han i det Aar malede tre Billeder. Det var to Portrætter og »En Gyde i en Landsby«. Til det sid-

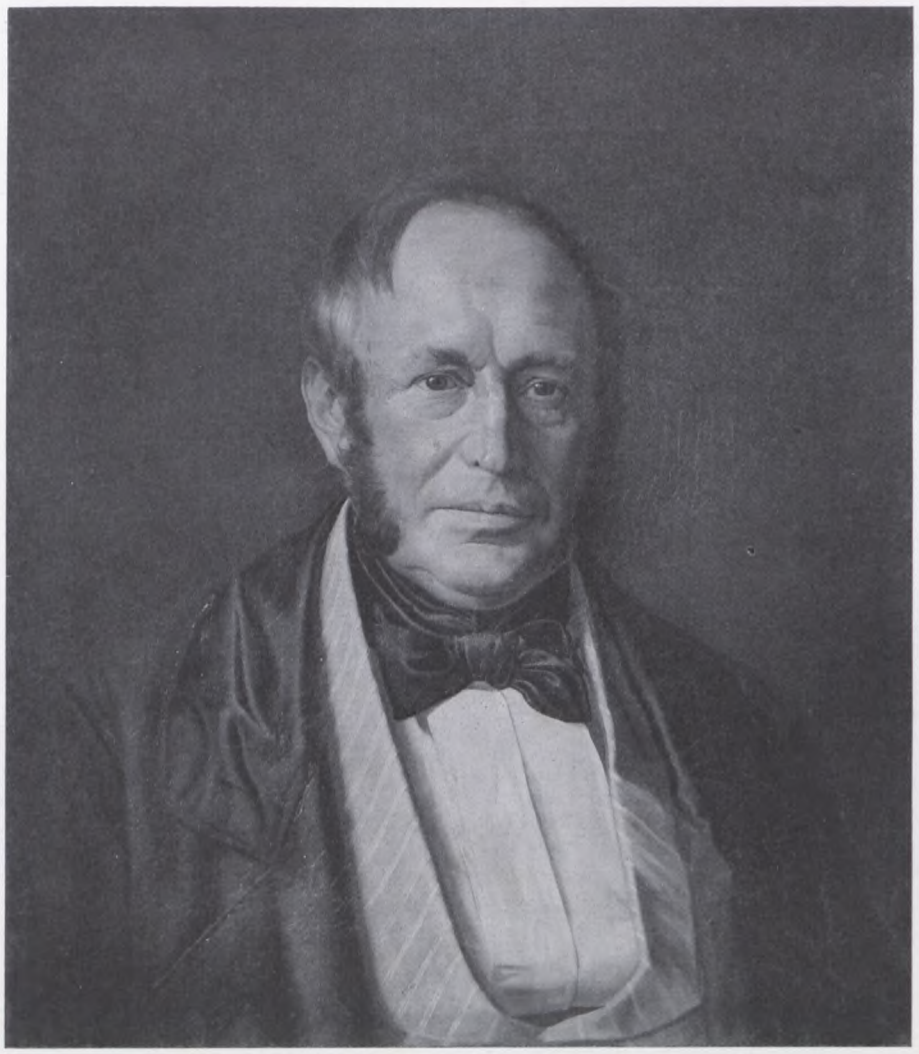

Portræt af Rentier Constantin Frisch. 1847.
48 × 54.

ste, der er identisk med det tidligere omtalte Gaardinteriør, nu i Aarhus Museum, har han antageligt haft et Studie liggende.

Om de Arbejder, Vermehren mod Slutningen af sin Soldatertid »havde i Hovedet og tildels paa Papiret«, forlyder der intet. Det er dog ikke usandsynligt, at han har faaet Ideen til »Reservesoldaten«, mens han laa ovre i Jylland. Det er det af Vermehren's Hovedværker, til hvilket der kendes de fleste Studier. Han har saaledes tegnet den gamle Kone med en overordentlig Fordybelse i Detaljerne, navnlig for det alvorlige, næsten fortørnede Ansigts Vedkommende. Og han har malet et Brystbillede af Manden, den unge Kones smukke, let bøjede Hoved med det for Almuesfolk i Sorg ejendommelige Udtryk af bunden Følelse, og Overkroppen af den lille uanfægtede Dreng, der her kun holder en Kæp i Haanden, mens han paa det store Billede har faaet et Flag at lege med. Vermehren var jo her stillet overfor en betydelig vanskeligere Opgave, end han hidtil havde givet sig i Lag med. Den Maade, hvorpaa han løste den, er meget karakteristisk for ham. Der er aldrig hverken Anekdote eller Novelle i hans Billeder, aldrig nogen moraliserende Tendens. Dalsgaard vilde have understreget det dramatiske i Situationen langt stærkere. Han vilde have gjort det hele mere kompliceret. Sonne, der i 1848 havde siddet og malet i en Skov, hvor Kuglerne haglede ned

omkring ham, vilde være gaaet endnu videre, enten ved stærkt at fremhæve det vemodige i Situationen eller ved paa en eller anden Maade at antyde, hvad der senere vilde ske. Man behøver blot at tænke paa hans Billede af Bondebrylluppet, hvor en fra Krigen hjemvendt Invalid er Vidne til, at den Pige, der gav ham sin Tro, gaar til Kirken med en anden. Vermehren maatte som altid følge sin Tilbøjelighed for det ganske enkle og naturlige. Han formaaede ikke at fremstille og vilde ikke heller fremstille Uro, ubehersket og stærk Bevægelse, Disharmoni, hvilket vel er Grunden til, at han ikke har foreviget en eneste Scene fra selve Krigen. Han havde vanskeligt ved at skildre Børn, fordi de aldrig er i Ro. Betegnende er det, at blandt hans Billeder af Børn, gør Tegningen af en lille Pige, der har lagt sig til Hvile for bestandig, den stærkeste Virkning. »Reservesoldaten« skaber hos Beskueren Indtrykket af, at de tre Hovedpersoner et Øjeblik sænker sig ned i samme Tanke. Handlingen staar stille. Manden tøver med at stikke Haanden i Trøjeærmet. Hustruen lader Haanden blive liggende paa Drengens Hoved. Den Gamle i Krogen ved Kakkelovnen rører sig ikke. Der er ganske tyst, ikke en Lyd, ikke en Bevægelse. Drengen er standset i sin Leg, da han følte Moderens Haand paa sit Hoved. Den lillebitte Pige holder sig et Øjeblik fast i Moderens Skørt. Selv Hunden har agtpaagivende hævet sit Hoved og tager ikke Blikket fra sin Herre. I Billedet er anslaaet en Moll-Akkord, som klinger igen i flere af Vermehren's Værker.

Portræt af Fru Catharine Frisch. 1847.
48 × 56.

Som »Reservesoldaten« ved sit Emne er enestaaende i Vermehren's Produktion, indtager det ogsaa ved sin koloristiske Holdning og hele maleriske Stil en Særstilling. Billedets Indhold peger hverken tilbage paa Roed eller frem mod »Faarehyrden«, »Den italienske Hyrde«, »Sædemanden« og Vinstrup-Interiørerne.

»Reservesoldaten«, der blev købt af »Selskabet for nordisk Kunst« og senere blev indlemmet i den kongelige Malerisamling, gav Marstrand Anledning til forbauset at spørge Vermehren: »Hvorfor lader De ikke Lyset falde stærkere paa Ansigtet end paa Benene?« Spørgsmaalet er ligesaa karakteristisk for Marstrand, der først og fremmest tænkte paa den maleriske *Virkning*, som Svaret er det for Vermehren, der ikke kendte til at gøre Vold paa Virkeligheden for en Effekts Skyld: »Saadan var det. Lyset faldt jo gennem lavt siddende Vinduer.« Replikskiftet kunde forøvrigt endnu bedre være foranlediget af andre Vermehren'ske Billeder.

Marstrand's indirekte Kritik ved denne Lejlighed lod Vermehren ganske uberørt. Han malede »Reservesoldaten« en Gang til et Par Aar senere, men ændrede intet ved Belysningen. Men ved andre Lejligheder fik Marstrand, der forøvrigt nærede stor Beundring for Vermehren's Kunst, den yngre Kollega til at tvivle om sine Evners Styrke. Saaledes skal han engang, da Vermehren arbejdede paa et Folkelivsbillede med en Gruppe Børn i Solskin foran et Bondehus, have korrigeret Arbejdet saa kraftigt, at det forblev ufuldendt.

»Reservesoldaten« eller — som den fulde Betegnelse lyder — »Reservesoldatens Afsked med sin Familie« var sammen med et »Studie«, muligvis af den unge Kones Hoved, udstillet i 1850. Billedet er det eneste kendte kunstneriske Resultat af Vermehren's Deltagelse i Krigen. Maaske havde han malet det, selv om han ikke var gaaet med. Han behøvede jo ikke at trække i Trøjen for at finde Motivet til dette lille sørgmodige Forspil. I ingen af hans Breve findes den ringeste Antydning af, at han havde nogetsomhelst andet Ønske end »at tjene Fædrelandet«, som man den Gang frimodigt og selvfølgeligt kaldte det. Men naar det anses for givet, at det væsentligste Udbytte, 1848 bragte Vermehren, var en stærkere Uddybning af den Kærlighed til Hjemstavnen, i hvilken hans Kunst urokkeligt hviler, er dermed ogsaa afgjort, at han vendte tilbage, fuldkommen klar over, hvad det at føle sig som dansk Maler helt ind til Hjærteroden betød, i hvert Fald for ham.

Det slesvigske Spørgsmaals Enkeltheder har næppe interesseret ham paa det Tidspunkt. Han saa kun det store Enten-Eller. I hvert Fald har han ikke grundet over det danske Sprogs Stilling. I et Brev, der blev skrevet ti Aar senere, siger han nemlig, at han for Tiden studerer Allen's Bog om det danske Sprogs Historie i Hertugdømmet Slesvig eller Sønderjylland: »Det er en mageløs Bog. Man læser den med Interesse og Ærgrelse. Man faar endelig Klarhed i Forhold, man saa længe har hørt saa meget Vrøvl om«.

Mens Krigen endnu stod paa, malede Vermehren tre af sine mere kendte Billeder: »En Bondekone, der bringer Kaffe til sin Moder, som er slumret ind ved sit Arbejde«, »En gammel Kone, der læser i sin Psalmebog« og »Hvedebrødsmanden«. Det første, der jo af Høyen blev fremhævet som et Mønster paa folkeligt dansk Maleri, gik til England. Men Studiet af Konen befinder sig her i Landet som et Vidnesbyrd om det intense Forarbejde, der ligger til Grund for Billedet. Vermehren omtaler dette i et Brev, 1852: »Jeg har haft den Lykke at sælge Maleriet med de to Fruentimmere«. Samtidig er til hans uskrømtede Tilfredshed en »Kattebestilling« gaaet tilbage. Det har sikkert været en bitter Kalk, han dèr blev forskaanet for at tømme. Alligevel er han forknyt og ængstelig og skildrer i det næste Brev sin Sindsstemning paa følgende Maade: »Du kan tro, det er ikke Sorg for Brødet og for Udkommet i Dag og i Morgen, men det er Sorg over at føle et Liv inden i sig af Poesi og Begejstring, at se det ene Billede efter det andet svæve forbi Tankerne og saa at fattes Evne til at fastholde dem og fæstne dem paa Lærredet«.

Det er første Gang, Vermehren's Sørgmodighed og aldrig hvilende Selvkritik giver sig Udslag i aabent udtalt Tvivl om, at hans kunstneriske Evne strækker til. Men det blev langtfra den sidste.

»En gammel Kone, der læser i en Psalmebog« staar i enhver Henseende tilbage for Billedet i England, hvis man da kan dømme efter det ovenfor omtalte Studie. Vermehren malede hende, efter hvad han selv siger, kun fordi han absolut skulde skaffe Penge: »Det er ubehageligt at kunne lugte Mynten ved Arbejdet. Konen er færdig, og der er intet andet at sige om hende, end at hun lugter af Mynt og saa af en anden Ting, som Høyen endelig vil

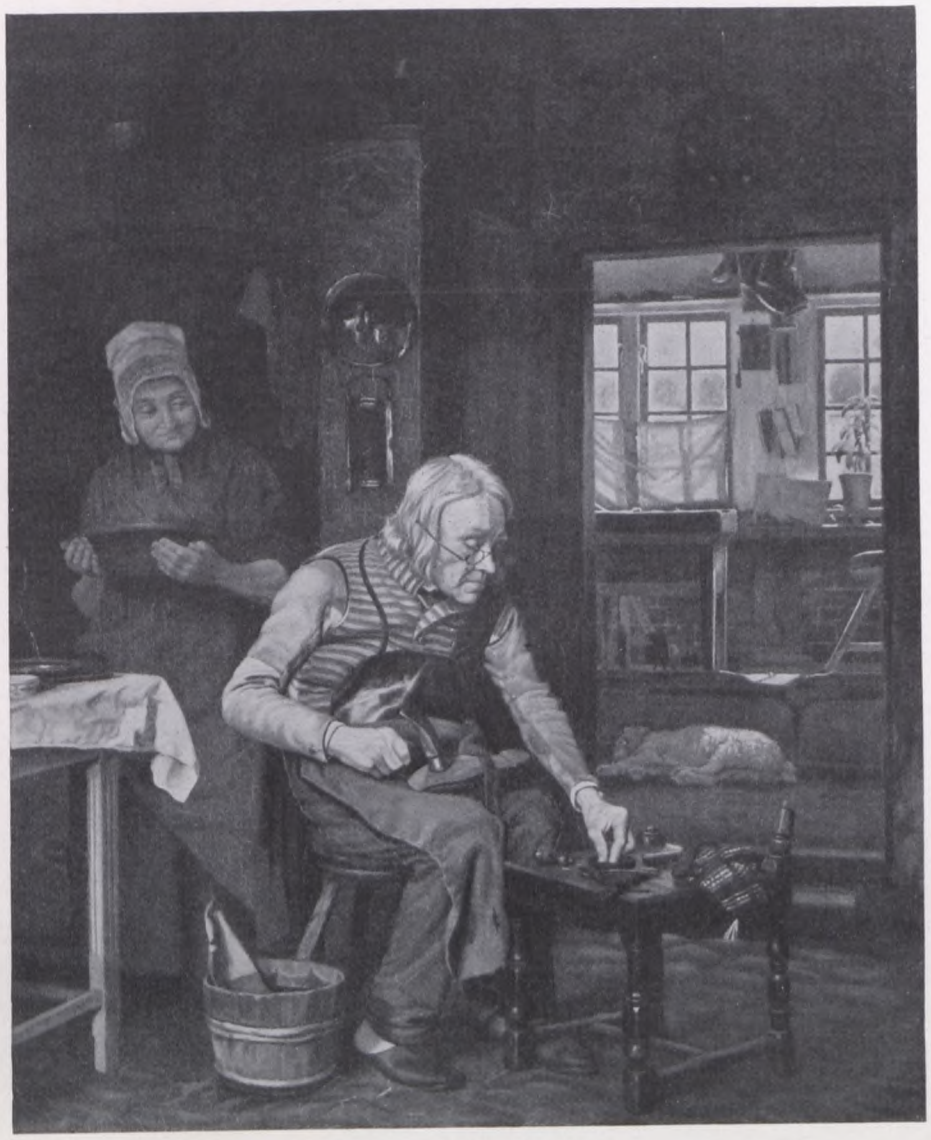

En Skomager i sit Køkken. 1847.
34 × 40.

have, jeg skal male med«. Hvad det er for en Ting, faar man ikke at vide. Men ogsaa uden denne Viden kan det anses for givet, at Vermehren ikke altid var enig med Høyen i hans Opfattelse af, hvad der rettelig burde forstaaes ved folkelig dansk Kunst. For Vermehren var det ikke selve Motivet, men udelukkende den Maade, hvorpaa det var set og følt, oplevet, tilegnet og omsat i et Billede, der afgjorde, om Resultatet blev kunstnerisk værdifuldt eller ikke. —

Vermehren har sikkert allerede 1850 været i Jylland. Den Maade, hvorpaa Stednavnet *Heilskov* nævnes i et Brev fra 1851, gør det mere end sandsynligt, at han Aaret i Forvejen havde besøgt en af de Gaarde eller en af de Landsbyer, som der kan være Tale om her. Der foreligger ganske vist ikke noget Bevis i Form af et Billede eller et Studie signeret 1850*).

*) Det er undertiden vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at bestemme den kronologiske Rækkefølge i Vermehrens Arbejder. Adskillige af dem, der var udstillet paa Charlottenborg, findes ikke i Foraarsudstillingernes Kataloger. I disse savnes saaledes »En Spindekone«. Den eneste Forklaring er den, at Vermehren nogle Gange indleverede sine Billeder, efter at baade Kataloget og Tillæget var trykt, hvilket, efter hvad Hr. Docent P. Johansen har gjort Forfatteren opmærksom paa, ikke var helt ualmindeligt i hine Tider. En saadan Forsinkelse kan være Grunden til, at Høyen ikke fik »En Spindekone« med i sin Omtale af 1847-Udstillingen.

Af Betydning er det ogsaa, at Aarstallene i den Liste, Vermehren tilstillede Reitzel, angiver Tidspunktet for hans Billeders Tilblivelse uden Hensyn til Udstillingsaaret.

Men Vermehren taler i 51 om en Studierejse, han tidligere havde foretaget. Sandsynligvis var det den Gang Høyen, der hviskede »Jylland« til ham. Hvis det forholder sig saaledes, har han ikke staaet uforberedt overfor det stærke Indtryk af Oprindelighed, Stilhed og Ro, han modtog, da han i 1851 fulgte SKOVGAARD's Opfordring til ovre i Jylland at hente Lægedom for sin nedtrykte Sindsstemning.

»Hvedebrødsmanden« er det første af den Række Billeder, i hvilke Vermehren lader en enkelt Figur fremtræde som en Legemliggørelse af Landskabets Sjæl. I malerisk Henseende er »Hvedebrødsmanden« interessant ved den hos Vermehren sjældne Bredde og Saftighed, hvormed Forgrundens Lyng er malet. »Samværet med den gamle Mand ude paa Heden blev en Indvielse til Mødet med »Faarehyrden«. Vermehren har her for første Gang fundet Udtryk for sin Anelse om det oprindelige Menneskes Samhørighed med den Jord, hans Fod træder paa, den Luft, han indaander, det Lys, der strømmer omkring ham. Det er en første Antydning af den Følelse for levende og livløs Naturs Enhed, som senere udfoldede sig saa fuldt og purt i »Faarehyrden« og »Den italienske Hyrde«.

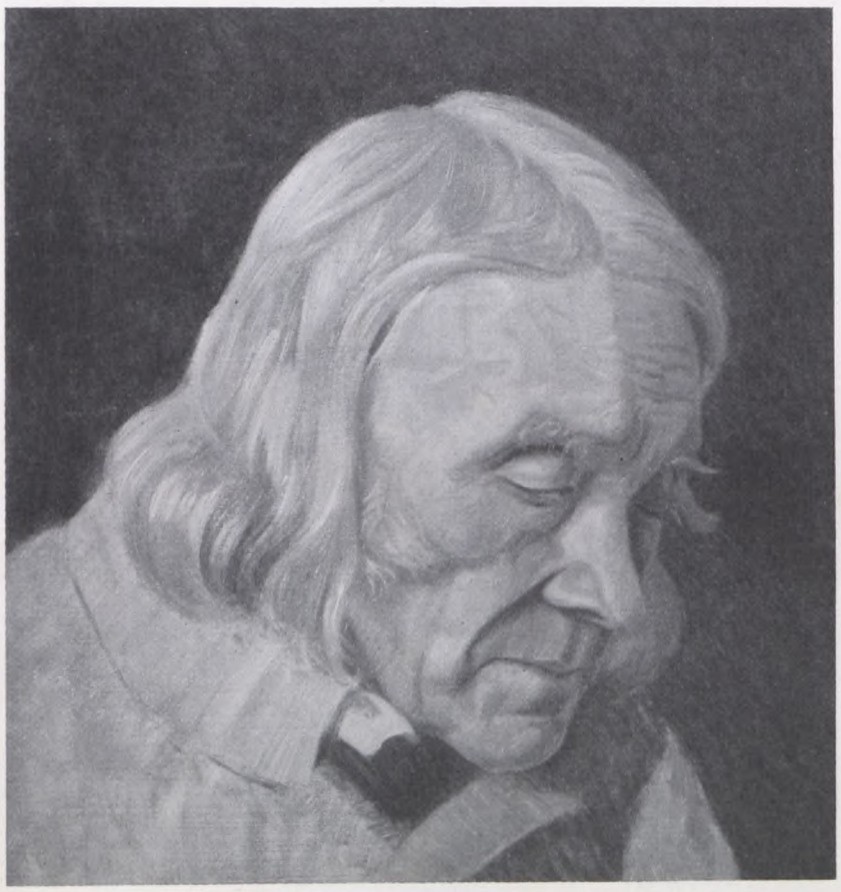

Studie til »En Skomager i sit Køkken«. 1847.
26 × 29.

Det eneste Brev, der belyser Vermehren's Sindsstemning under Opholdet i og ved Silkeborg Sommeren 51, er skrevet til Skovgaard. Naar han her betror Vennen, at han »har malet dødt og ængsteligt og haardt«, at hans »eneste Haab er en Overmaling«, og at »Vedkommende heller ikke er fornøjet med det«, hentyder han antagelig først til »Hvedebrødsmanden« og derefter til et Portræt af DREWSEN. Han »tror næsten alligevel«, at han gaar hen og bliver Landskabsmaler: »Jeg er saa aldeles forelsket i Lyngen og haaber vist at skulle medbringe Studier til et lille Landskab«. Den Art Arbejder havde han hidtil gyst tilbage for. Landskabet fra Ringsted-Egnen stod endnu ganske alene i hans Produktion. Han kunde ikke forlige Nødvendigheden af at gøre Skizzer — og de maatte jo til, især hvor der var Tale om saa lunefuldt skiftende Belysninger og saa ustadigt Vejr som i Jylland — med sin dybe Trang til straks at faa med alt det, han saa og anede i Landskabet. Saa vidt muligt vilde han helst male helt færdigt efter Naturen.

Grunden til, at Vermehren først i 1854 malede et Landskabsstudie som det, han benyttede til »Faarehyrden«, maa saaledes udelukkende søges i hans Følelse af Uformuenhed,

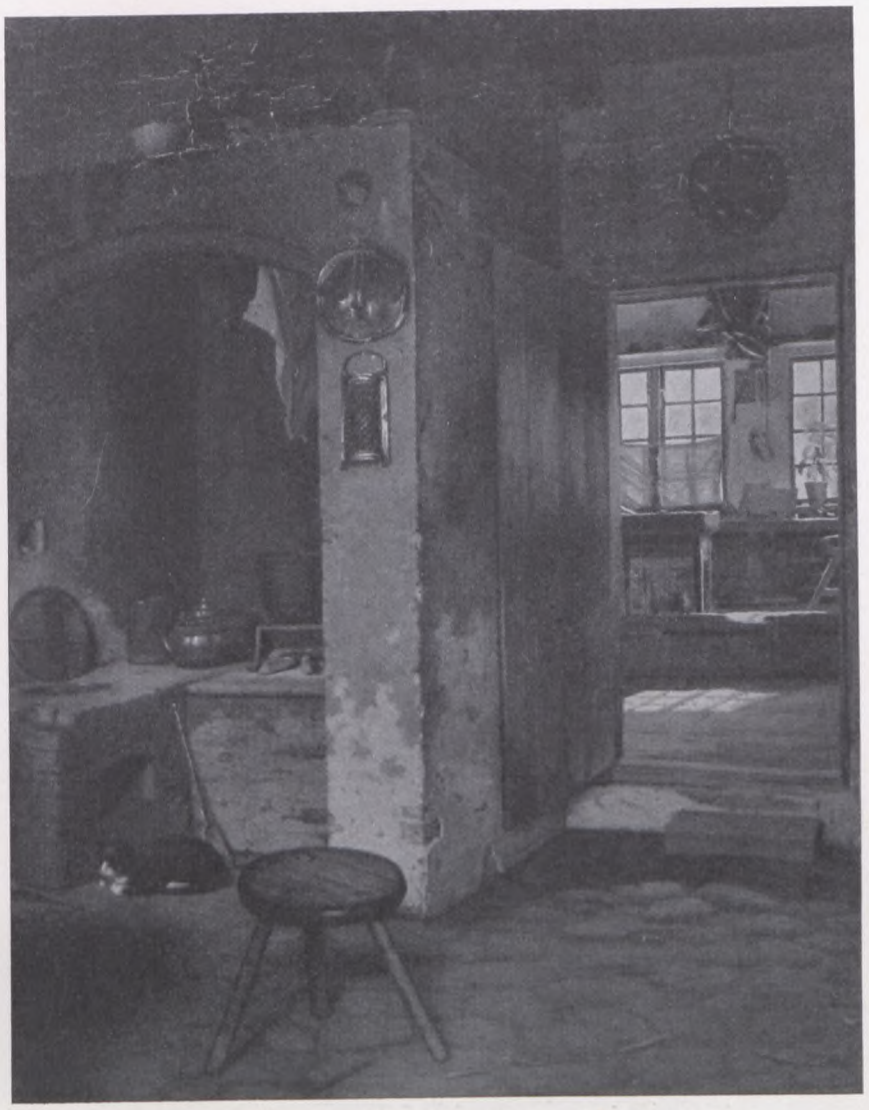

Køkkeninteriør. Studie til »En Skomager i sit Køkken«. 1847.
30 × 37.

ikke i Ringeagt for Landskabsmaleriet. I saa Henseende var han paa intet Tidspunkt enig med Marstrand, der engang udtalte: »Det er ingen Kunst at male Landskab. Det kan hvem som helst gøre«. Tværtimod kom hans Respekt baade nu og senere hyppigt til Udtryk.

I de Aar, der laa mellem Vermehren's første (andet?) og sidste Besøg i Jylland, omarbejdede han »Reservesoldaten«, malede en Gentagelse af »Hvedebrødsmanden« og tegnede eller malede en meget anselig Række Portrætter. Ogsaa Genrebilledet »En Malkepige, der hviler sig« hører til den Periode. Der er her en smuk landskabelig Baggrund, men en paafaldende Sorthed i de Skygger, som Pigens ene Spand og Hunden kaster paa Vejen, og Figuren, Forgrundens Træ og de døde Ting staar i en luftløs Klarhed, der udelukker den Fornemmelse af dirrende Solvarme, som det tydeligt nok har været Kunstnerens Hensigt at fremkalde. —

»Faarehyrden«s Tilblivelseshistorie foreligger klart belyst i de Breve, Vermehren fra Slutningen af Juli 54 sendte sine nærmeste, medens han opholdt sig paa Seilgaard og i Silkeborg.

Til Seilgaard er han kommen den 20. Manden, som lige har købt Ejendommen, er der ikke endnu. Kunstneren er henvist til en elskværdig og stille Forvalters og en do. gammel Jomfrus Selskab. Egnen finder han dejlig, men, tilføjer han straks, »for righoldig til mine

Vinterlandskab ved Ringsted Aa. Omtrent 1847.
34 × 28.
Tilhører Statens Museum for Kunst.

Evner og Kundskaber i den Retning«. Han vandrede ud i den store Hede, men var ved at fryse fordærvet oppe paa Bakken; mens der var tredive Graders Varme nede i Dalen. Hvert Øjeblik maatte han tage sig en Løbetur og fik »kun en Krøbling af en Farveskizze« færdig. Den kunde lige saa godt ligne Nørrefælled eller Amager som Heden, siger han. Blæsten blev værre for hver Dag, der gik. Paraplyen maatte tøjres. Tilsidst tørrede han Maleriet ud og begyndte at tegne Horisontlinierne, og da det var gjort, syntes han, at nu var Øjeblikket kommen til at opgive Seilgaard. »Da mødte jeg paa Marken her udenfor en Faarehyrde, en gammel Mand paa 82 Aar, der gik i Lyngen med sine Faar og strikkede. Rask og rørig var Manden. En karakteristisk Hund gik ved Siden af ham og hjalp med at vogte Faarene. Det slog ned i mig som et Lyn.«

Vermehren træffer paa Stedet Aftale med den Gamle, Poul Jensen bliver foreviget. Anlæget er hurtigt færdigt. Belysningen skal naturligvis være Sol bagfra, og Luften skal blive med nogle store Skyer paa. Men Farverne tørrer hurtigt, og Maleren kommer Blysukker i dem.

Ved samme Lejlighed fortæller han om et Par dejlige Motiver paa Seishede, som skal males. Han har altsaa fuldtop af Arbejde. Heldigvis kan han blive »paa Silkeborg«, hos Drewsen's, saa længe han har Lyst.

Men allerede den 12. August er hans Humør langt nede og det med skellig Grund. »Du ved,« skriver han, »at jeg anlagde det Maleri med Faarehyrden. Strax efter at Anlæget var færdigt, begyndte det at regne og vedblev i sex Dage i den Grad, at jeg regnede aldeles inde og ikke kunde komme udenfor. Den Tid gik hen, uden at jeg fik synderligt lavet. Saa blev det Tørrevejr, og jeg gik ud og tegnede lidt til Hunden og Faarene paa Billedet. Endelig kom der et Par Dage med Solskin (nogenlunde) og jeg begyndte at male, men saa elendigt

er det aldrig gaaet mig før. Jeg sad elleve Timer om at male Mandens Hoved og maatte dog tørre det ud, da Aftenen kom. Anden Dag gik lige saadan. Min Fortvivlelse kendte ingen Grænser, og det Uheld arriverede tilmed, at Anlæget fulgte med, da jeg sidste Gang tørrede det ud.«

Han besluttede nu at opgive Billedet og tage til Silkeborg, til København maaske. Men han kom atter i Ligevægt, anlagde Hovedet paany og tog næste Dag, da Solskinnet endelig var der, fat paa Mandens Klæder og Hænder. Saa kom Turen til Hunden. Resten maatte vente. Nu haaber han, at Efteraaret bliver saa godt, at han ogsaa kan faa lidt Landskab malet. I Silkeborg vil han kunne finde Motiver nok. Altsaa afsted!

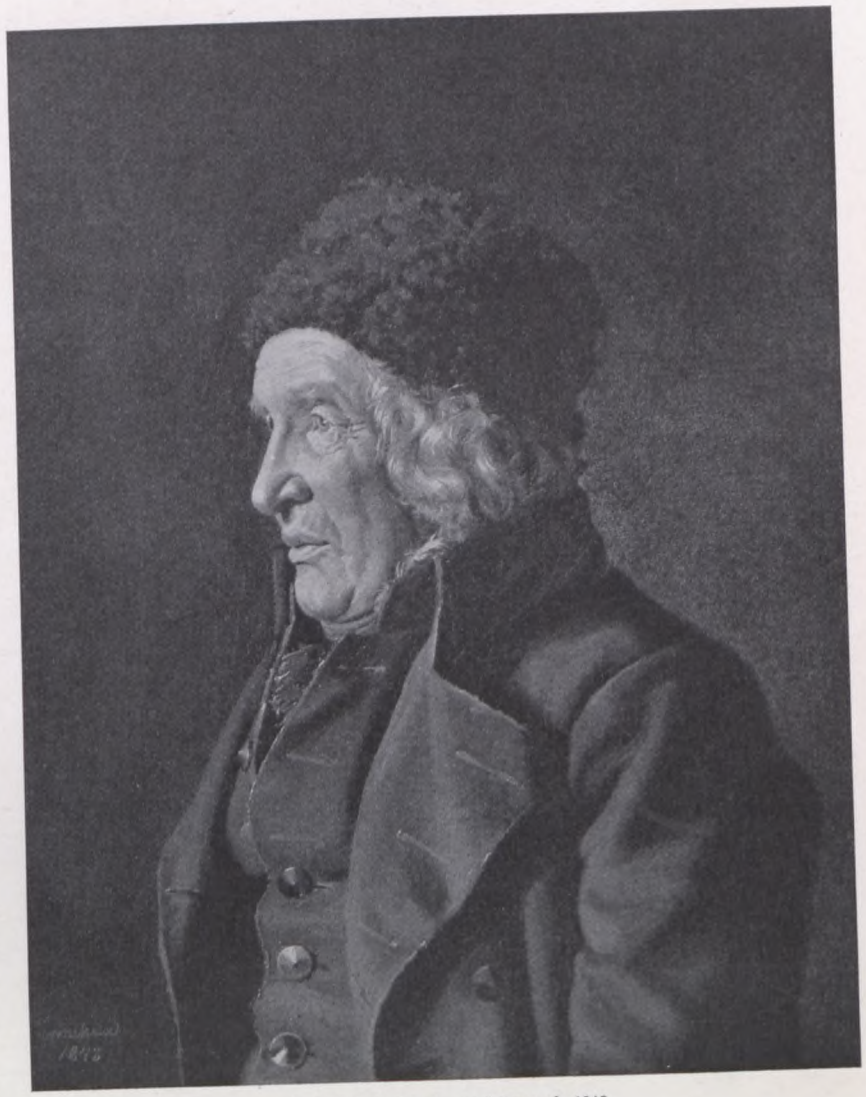

Studiehoved af en gammel Sømand. 1848.
32 × 40.

Den 15. August er han dog endnu paa Seilgaard, hvor han »for Tiden, nej, for Øjeblikket, maa man nok sige«, maler med større Ro. Men Vejret er vedblivende uheldigt. Lidt Solskin og megen Regn. Han mener, at Maleriet bliver taalelig, men advarer dog sine nærmeste mod at vente sig mere af det end af »Hvedebrødsmanden«, hvad Udførelsen angaar, men det bliver større og faar en rigere Staffage.

Den nye Ejer af Gaarden er nu kommen. »Det er en af disse rørende flittige og nøjsomme Tyskere, der er glade ved lidt og have arvet deres Forfædres strænge Sæder.«

En Maanedstid senere skriver Vermehren fra Silkeborg, at han har det daarligt og er fattigere til Mode end noget tidligere Efteraar efter Studierejsen. Han maler stadig paa Manden derude paa Heden. Resultatet finder han »haardt og klistret i Behandlingen, saa langt under det lette Lyngstudie, der hænger hjemme«. Han har malet Luften paa »Faarehyrden« om fem—seks Gange og skrabet den ud igen. »Jeg har siddet med Maleriet ude og malet lige efter Naturen, og alligevel ser det ud som et malet Skærmbrædt. Al Lethed og Friskhed i Behandlingen fattes.« Nu har han tilmed Hoveri-Arbejde med Portrætter og gør for Nielsen (Professoren, den bekendte Skuespiller, der sammen med Høedt, Vermehrens Ven fra gammel Tid, var paa Besøg i Silkeborg,) en Tegning af Huset her (sikkert Drewsen's), »som han formodentlig vil have paa et Par Kopper«.

Portræt af Etatsraad J. D. Wroblewsky. 1848.
Originalens Størrelse.

Portræt af Etatsraadinde H. C. Wroblewsky. 1848.
Originalens Størrelse.

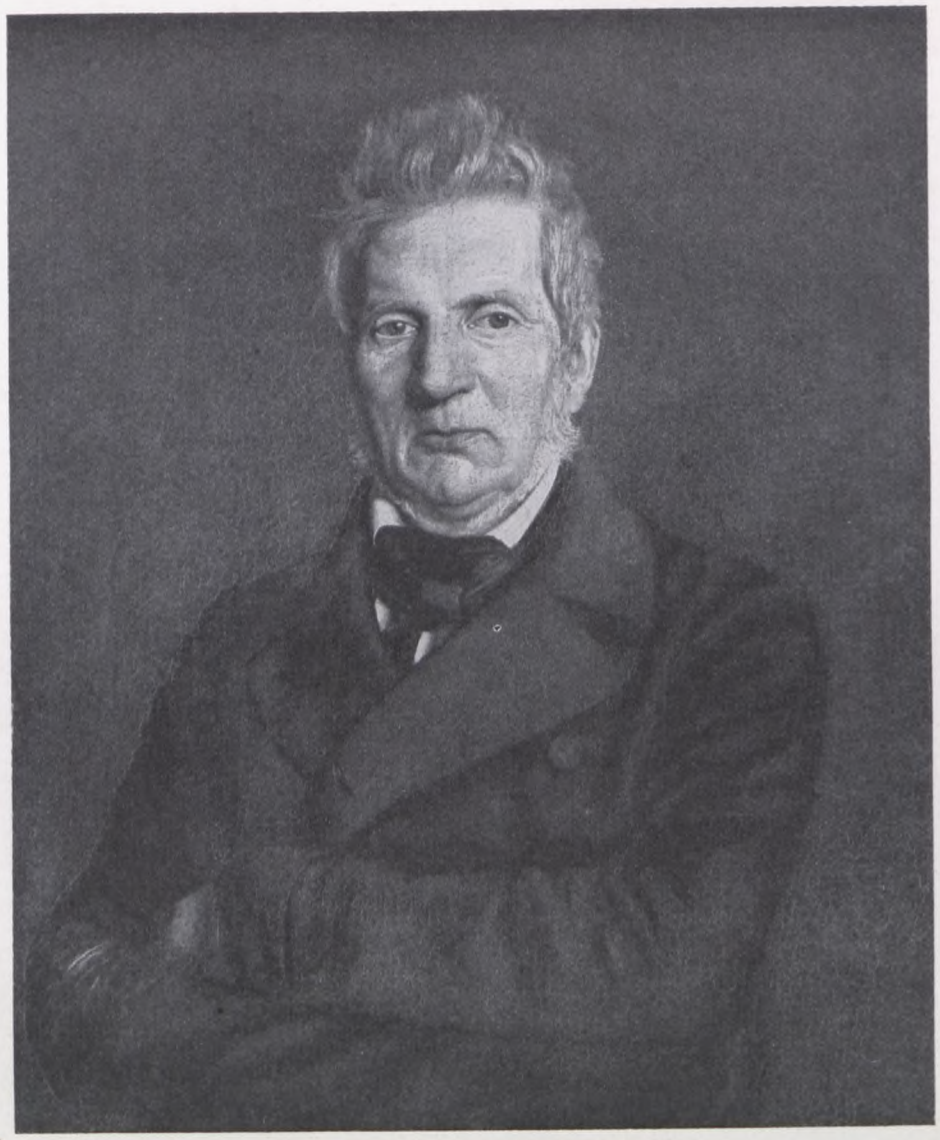

Portræt af Apotheker Glahn, Sorø. 1848.
34 × 39.

Det er, slutter han, nødvendigt, at han et eller andet Sted finder en Stue at male, da han, efter hvad han har erfaret herovre, ikke tør give sig i Lag med Landskab.

Men af et Brev, dateret 22. September, Seilgaard, ses, at Vermehren har rejst frem og tilbage mellem dette Sted og Silkeborg. Han kan ikke besvare Spørgsmaalet, om han vil bekvemme sig til at blive Figurmaler, ved kun det ene, at han er for gammel til at kunne begynde med Held paa Landskabet, og tilstaar, at han føler Angst, hver Gang han skal tage fat paa Arbejdet: »Hvis den Angst ikke gaar over, saa er jeg fortabt«. Han maa se at komme saa vidt med Faarehyrden, at han kan gøre Billedet færdigt hjemme.

Forøvrigt er han begyndt at tænke paa at søge Stipendium. Men han frygter for, at Exner og Rump ogsaa vil rejse. De gaar i hvert Fald forud. Nu kunde han forresten netop have Udbytte af en Tur til Paris, især da han af Drewsen har faaet Bestilling paa en Kopi efter Horace Vernet. Men det er Luftkasteller!

Et halvt Aar efter var det Virkelighed.

Trods al den Strenghed, hvormed Vermehren omtaler »Faarehyrden«, har dette Billede

dog sikkert indtaget en langt betydeligere Plads i hans Hjærte, end hans Selvkritik egentlig vilde af med. Han mildnede efterhaanden de Udtryk, han brugte om det. Da han var vendt tilbage til København, skrev han til sin særdeles gode Ven, MELDAHL, der da var i Italien, at han var rejst til Jylland i den bestemte Hensigt at male Landskab og at han endog havde forsømt at medtage Pensler til at male Hoveder med. Han taler om de store Fordringer, der stilles til en dygtig Landskabsmaler og fortæller om Mødet med Faarehyrden: »Han slog mig.« Her nævner han ogsaa det Studie til Heden, som han gjorde samtidigt. Nu har han i Hjemmet omtrent fuldendt Billedet: »Mine Venner synes om det, og jeg vilde være affekteret, hvis jeg ikke fandt, at der er meget godt ved det.«

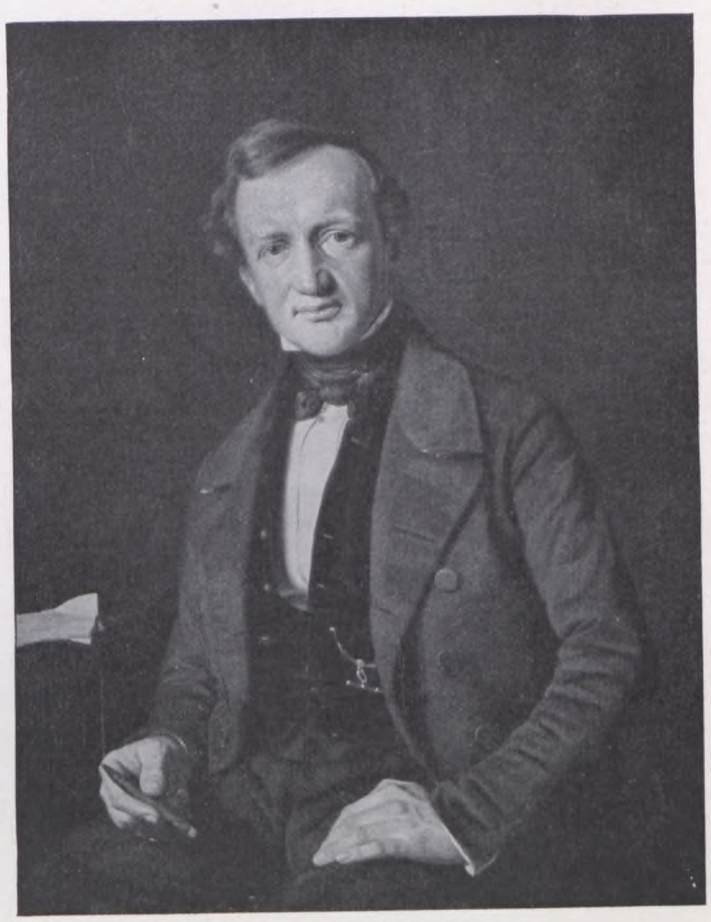

Portræt af Boghandler Myhre. 1848.
31,1×39.
Tilhører den Johan Hansen'ske Samling.

Saa beskedent udtaler Vermehren sig om et Arbejde, der nu staar som et af Hovedværkerne i ældre dansk Malerkunst. »Men hvad nu?« spørger han i samme Brev. »Den Faarehyrde fik jeg saa at sige ind med Skeer.« Han føler sig allerede tom som en Tønde: »Nogle stakkels Portrætter holder Liv i mig.«

Paa en lignende Maade udtrykker han sig i et Brev til FRØLICH, der paa det Tidspunkt, November 1854, var i Flensborg. I mange Aar var der mellem dem et hjærteligt Forhold. Det varede ved, indtil Akademiets Plenarforsamling under Vermehren's og SAABYE's Ledelse forkastede det Udkast til en Medalje, som Frølich havde udført i Anledning af Christian den Niende's og Dronning Louise's Guldbryllup.

I Brevet til Frølich bruger Vermehren omtrent de samme Udtryk som i Brevet til Meldahl baade om de store Fordringer, Landskabsmaleriet stiller til sin Mand, og om det betydningsfulde Møde med Faarehyrden. Det er nu hans Beslutning at ville fortsætte med Figurmaleriet uden at se hverken til Højre eller til Venstre, »male gamle Kjællinger i en Krog og gamle Kjællinger i Kjøkkenet og gamle Kjællinger anderswo, hvor jeg kan blive af med dem«, som han siger. Ogsaa til Frølich taler han om sin Sindsstemning, der for Øjeblikket er god: »Jeg har meget mere Glæde og Lyst i mig, end da vi saaes. Det var nu en lang Snak om mig selv. Naturligvis burde jeg have skrevet til Dem langt tidligere, men jeg vilde gjerne kunne besvare Deres venlige Deltagelse med at fortælle Dem, at jeg var kommen til et Resultat og det et fornuftigt.«

Ikke alene i Breve kom Vermehren atter og atter tilbage til »Faarehyrden«. Paa mange andre Maader røbede han, at Billedet i Virkeligheden var hans Hjærtebarn. Foruden den Tegning, som han nævner i et af Brevene fra Seilgaard, eksisterer der en anden, paa hvilken

Figuren er anbragt i samme Stilling, lidt drejet til Siden og med Blikket rettet skraat nedefter, mens den malede Faarehyrde jo ser Beskueren lige ind i Øjnene. Den »karakteristiske Hund« er kommen med. I denne Tegning er der en landskabelig Baggrund. Men Forskellen mellem Landskabet i Maleriet og Landskabet i Tegningen er ret betydelig. Det sidste er maaske tildigtet, hvad man forresten vanskelig kan tro, da der er Tale om Vermehren, eller det kan være baseret paa Erindringen, saaledes som Tilfældet var med det lille Landskab fra Ringsted-Egnen.

Tegningerne, af hvilke den sidste — nu i Hirschsprung's Samling — blev til i 1875, hele enogtyve Aar efter at Vermehren havde været paa den jydske Hede, viser en yderst omhyggelig og glimrende sikker Behandling selv af de allermindste Detaljer. Vermehren's Interesse for hver eneste af de mange Lapper, for Stunthoserne og Garnnøglet lever i hver Streg. Hyrden havde virkelig »slaaet ham«. Han maatte ikke forsvinde, før hans Billede, hver Rynke i hans Ansigt, hver Fold i hans pjaltede Dragt var gengivet i den nøjeste Overensstemmelse med Virkeligheden.

Det vides, at Blicher var den af Datidens Prosaforfattere, som stod Vermehren's Hjærte nærmest. Og sandsynligvis var denne Sympati medbestemmende, da Kunstneren drog over til Jylland. Men naar det siges, at han var under »Hosekræmmeren«s Indflydelse, da han malede Faarehyrden paa Heden, er dette i absolut Modstrid med hans egen Beretning om Mødet med Manden og om den Tanke, der da slog ned i ham som et Lyn og føltes som en Befrielse fra Tvivl og ængstelig Søgen. Blicher's Novelle og Vermehren's Billede fremkalder helt forskellige Forestillinger. At der i Novellens Indledning og Billedets Landskabsstemning er en vis Overensstemmelse, forekommer ganske naturligt. Det kan ogsaa være et Tilfælde, der ligner en Tanke. Vermehren har da heller ikke i et eneste af sine Breve udtalt Blicher's Navn i Forbindelse med »Faarehyrden«. En anden Sag er det, at enhver, der modtager et umiddelbart og stærkt Indtryk af Billedet, kommer til at tænke paa Hedens Digter. Dalsgaard stillede sig i et ganske andet, helt direkte Forhold til Blicher, da han malede ham ude paa Heden blandt Taterne. Af Vermehren's Breve fremgaar det, at han ligesaa lidt under Opholdet i Jylland som overhovedet nogensinde efter Læretiden hos Harder og Roed havde andet for Øje end saa vidt muligt at give det bedste af det, der var helt hans eget. I Form og Indhold blev Faarehyrden da ogsaa et lødigt, til alle Tider gyldigt Udtryk for en dansk Malers Syn paa enkel, storslaaet Natur, paa oprindelig og dyb Menneskelighed.

Om den Modtagelse, Billedet fik hos Samtidens Kunstnere, vides kun lidt. Men det kan maaske nok anses for givet, at Constantin Hansen var Talsmand for den almindelige Opfattelse i de Kredse, hvis Mening var den afgørende, da han den 27. November i et Brev til Skovgaard skrev: »Vermehren har medbragt et godt Billede fra den jydske Hede, en Røgter, som strikker paa en Strømpe. Fordringsløst og gjennemført med megen Omhu er det næsten en homerisk Fremstilling«.

»Faarehyrden« skænker sikkert Nutidsmennesker en endnu rigere Glæde end den, Constantin Hansen og hans samtidige følte. Selv om de ikke vil bruge Udtrykket »homerisk«, saa forstaar de dog, at det kunde synes Constantin Hansen træffende. Han har brugt det i inderlig Overbevisning og af et godt Hjærte, maaske ogsaa som et ganske umiddelbart Udslag af den Tilfredsstillelse, han følte ved at se Vermehren yde noget saa betydeligt. De to Kunstnere havde jo truffet hinanden, da den ene af dem var en ung Mand, der allerede stod i Begreb med at skabe sig et Navn, den anden et Barn, der netop var begyndt at ane,

Portræt af Professor Peder Hjort. 1849.
Originalens Størrelse.

hvad Kunst var, de havde med Roed som Bindeled fortsat Bekendtskabet, og de havde, navnlig i Aaret 1851, da Constantin Hansen malede det bekendte, meget smukke Portræt af Vermehren, haft Lejlighed til at tale ud sammen.

Skovgaard var paa det Tidspunkt i Italien sammen med Høyen. Han modtog den 16. December i Rom et Brev fra Vermehren, der først erklærer, at han sværger ved Vennens Pensel og derpaa udbryder: »Gid jeg kunde være dernede med Dem og Professor Høyen!« Saa følger en nærmere Forklaring af Grunden til, at Udlængselen nu har meldt sig: »I Malerverdenen gaar det med faa Undtagelser smaat. Der sker ikke meget af Betydning, og der er iaar en underlig Hjemløshed iblandt os. Der er ingen Tvivl om, at det er Høyen, der savnes. Det var jo snart det eneste Samlingssted for os. Jeg har tidt i mit stille Sind tænkt mig, hvad Indflydelse det vilde have paa os, naar Høyen ikke var mere, og i dette Efteraar har jeg virkelig faaet en Forudfølelse deraf.«

Derefter omtaler han i Forbigaaende »Faarehyrden« og Billedets Tilblivelseshistorie, men bekvemmer sig endelig til at tilstaa, at det var »et dejligt Stillebens Motiv« for ham.

I samme Brev og næsten i samme Aandedræt bruger han meget nedsættende Udtryk om sin Virksomhed som Portrætmaler. Og saa er det tilmed Graavejr Dag ud og Dag ind: »Naar man paa Professionens Vegne har saadan et rart kedeligt Ansigt at male, saa kan en Graavejrsdag fuldende Ens Brandgulhed«. Han er imidlertid tvunget til at tegne og male Portrætter for at leve, mens Vennerne vil, at han skal »male Billeder«.

Der er ikke andet for, han maa bort: »Jeg har intet Indhold i mig og dertil et slemt mørkt Blik paa Livet«, klager han. Hans eneste Haab er nu Akademiets Stipendium. Det vil han søge ad Aare, skønt Konkurrencen bliver haard.

Vinteren gik. Da Foraaret kom, blev »Faarehyrden« udstillet og solgt. Samme Held fulgte Genrebilledet »Scene i et Huggehus paa Landet«, som Vermehren havde malet i Kværkeby. Det er et meget dygtigt Arbejde med ikke saa lidt af den Kølighed, der havde hersket i flere af Vermehrens tidligere Billeder, men med en køn Vekselvirkning mellem de to Figurer, en lille Pige med et for stort Hoved — selv Børn i Ro faldt det Vermehren vanskeligt at tegne og male — og en ældre Mand med et godt Udtryk af tænksom Optagethed, og over Skikkelserne, Rummet og Landsbygaden udenfor den aabne Dør et rigt Spil af Lys og Skygge.

Man venter uvilkaarligt mange Spor af det Arbejde, som tyngede Vermehren saa stærkt i Efteraaret 54, men finder i hans egen Fortegnelse kun et enkelt. Og til 1855 henfører han kun et malet og et tegnet Portræt. Det sidste er Digteren Bredahl. Man kan vanskeligt forsone sig med den Tanke, at Vermehren med Ulyst har udført dette lille Mesterværk, lige fortrinligt ved sin Udførelse og ved sin dybe Forstaaelse af et mærkeligt fængslende Aasyn.

Tiden randt. Og den Dag kom, da Vermehren i sin Haand holdt Budskabet, der aabnede ham Adgangen til Italien, Kunstnernes forjættede Land.

III

DEN STORE UDENLANDSREJSE
PARIS – I ITALIEN – DEN ITALIENSKE HYRDEDRENG
BILLEDER FRA SABINERBJERGENE

DEN 23. Maj 1855 fortæller Vermehren i et Brev til en af sine nærmeste om Oplevelser og Indtryk paa Rejsen gennem Tyskland og Belgien og under Opholdet i Paris. Han besøgte i Hamborg de Medlemmer af Familien, som han kunde finde, men rejste hurtigt videre til Køln i Følge med Bissen. Her har han frydet sig over Domkirken og Sct. Peters Kirke med Rubens' »Peters Korsfæstelse«, der greb ham stærkere end hidtil noget andet Maleri. Ogsaa i Aachen gjorde han Ophold, gik ind i Domkirken og stod et Øjeblik paa Stenen med den simple Indskrift *Carolo magno*. Ung og følsom som han er, hjemstavnsbunden som han altid var, har han faaet Taarer i Øjnene ved pludselig at se to Dannebrogsflag mellem de Faner, hvormed Kirken var smykket i Anledning af Maria-Festen. Men bagefter maatte han ærgre sig over nye Düsseldorfer-Malerier i det berømte Raadhus, »langt værre end Kaulbach's«. Saa rejste han videre gennem Belgien. Kirker og Byporte hviskede »Stands« til ham. Men det egentlige Maal var foreløbig Antwerpen, hvor han af Høyen var anbefalet til en Købmand Brockdorff. Her føler han første Gang i sit Liv Savnet af Evne til at udtrykke sig paa Fransk. Han besøger sammen med Brockdorff de Keyser, som regnedes blandt de bedste af Belgiens Malere. Wappers var desværre flyttet fra Byen. I sin pragtfulde Bolig har de Keyser modtaget den danske Kunstner som Landsmand. Men i det Billede, som hans berømte Vært just arbejdede paa, fandt Vermehren »ingen gribende Sandhed, ingen fremragende Dygtighed, men megen Maner« og sammenligner ham endog med en hjemlig Portrætmaler, som paa det Tidspunkt var højt beundret uden nogensomhelst Begrundelse. Wappers' Billeder derimod greb og interesserede ham stærkt. Samtidig har han modtaget mange dybe Indtryk af gammel nederlandsk Kunst. Nogle Portrætter af Rembrandt er det dejligste, han har set, og han har staaet betaget foran Billeder af Velasquez, Breughel, Ruisdael, Potter, de Hoogh og Teniers og mange andre. Beundringen for Rubens er tiltaget: »Man maa blive kold ned ad Ryggen ved at se, med hvilket Geni og hvilken psykologisk Kundskab han formaar at løsne Sjælen fra Lærredet, og man maa paa samme Tid beundre hans Evne som technisk Maler . . . . Det er til at juble over . . . . Han har i den nyere Tid en stor Elev i Gallait.« Denne er efter Vermehren's Mening Belgiens største Maler.*)

Fra Antwerpen drog han videre til Brüssel, hvor der netop var en stor Udstilling af gamle Billeder. Gerne var han bleven her en Stund. Men Italien vinker. Dèr maa jo være

*) Wappers, de Keyser og Gallait var de mest bekendte af de Historiemalere, som søgte at give den flamske Malerkunst en ny Renæssance. Hos Gallait har det antageligt været den hyppigt rentud blændende Dygtighed, der greb Vermehren saa stærkt.

endnu bedre. I Paris falder en stor Sten fra hans Hjærte, da han træffer Drewsen, der hellere vil have et originalt Billede end en Kopi efter Horace Vernet i Versailles. Drewsen meddeler ham ogsaa, at Grosserer Pontoppidan i Hamborg gerne vil se nogle af hans Skizzer for at kunne bestille et Billede hos ham. Vermehren skriver i den Anledning: »Da du nok ved, hvordan jeg forholder mig til Skizzer, saa kan du ogsaa sætte dig ind i, at den Bestilling sagtens gaar i sig selv«.

I Begyndelsen hensætter Paris ham i en Rus, saa han ikke kan gøre Rede for sine Indtryk. Livet paavirker ham ubehageligt. I Louvre er han mere tiltalt af Tizian, Veronese og Lionardo (ikke Mona Lisa, men Profilbilledet) end af Raffael. Mest glæder han sig dog over en Profil af Holbein (formodentlig Erasmus). Dygtigheden hos v. d. Helst nyder han i høj Grad. Forøvrigt mærker han tidt, siger han, at han er »ensidig Naturalist«. Den storslaaede Simpelhed hos Horace Vernet, som han har studeret i Versailles, har taget ham helt, og han føler sig overtydet om, at de i Hjemmet ikke er inde paa nogen gal Vej. Foran Vernet's Billeder er han kommen til at tænke paa Marstrand, Skovgaard og Lundbye. Men Horace Vernet er »en stor Virtuos midt i sin Simpelhed«.

Portræt af Justitsraadinde Grüner. 1849.
30½ × 45.

Han omtaler allerede nu den store internationale Udstilling, som han finder nedslaaende i det Store og Hele: »Jeg er egentlig paa det Rene; thi jeg synes, at de (Billederne) i Grunden ikke er andet end Caviar, Boeufsteg med Sauce, grøn Sæbe, gammel Ost, raadne Blommer og andre ved Forraadnelse flydende Dele, men jeg har ikke rigtig Mod til at sige det, da det dog skulde være underligt, om hele Europa saa at sige var tosset og vi alene paa en fornuftigere Vej«.

Det eneste Billede, som Vermehren malede i Paris, var en Zouav, som han nævner i den flere Gange omtalte Fortegnelse. Han havde en Dag været ude at spadsere med Frøken Vilhelmine Hage, den senere Fru Ville Heise. De mødte en vidundersmuk Zouav, som den impulsive unge Dame straks ønskede malet. Som sagt, saa giort. Zouaven blev engageret og stillede i Atelieret ude hos Anton Melbye, hvor Vermehren havde faaet Lov at arbejde. Kunstner og Model talte ivrigt sammen om Krimkrigen. Saa lynede Zouavens Øjne. Senere kunde det i sørgmodige Stunder hænde den danske Maler, at en indre Stemme hviskede: »Krim!« Med Portrættet gik det til at begynde med saa daarligt, at Vermehren tvivlede om, at det nogensinde vilde blive malet færdigt. Han kunde ikke bestille noget i det mondæne Atelier, der mindede stærkt om en Salon. Ro var ham en nødvendig Betingelse.

Billedet blev dog omsider afsendt, naaede hjem til Danmark, men kom ikke paa Udstillingen næste Foraar.

Vermehren befandt sig forøvrigt særdeles godt sammen med Anton Melbye, der havde »en egen Maade at fæste Kullet til Papiret paa«, som han gerne vilde lære. Han følte en dyb, ofte pinefuld Længsel efter Hjemmet, til hvilket nye stærke Traade bandt ham. Men han havde den Glæde, at Hage bestilte et Billede hos ham. Det skulde dog males i Italien, hvor Vermehren ventede at være i Midten af Juni.

Portræt af Fru Krebs. 1849.
51 × 59.

Saa gaar der en Maaned, inden Vermehren faar taget sig sammen til et Brev til Meldahl, som han haaber at træffe i Rom. Hvad der har opholdt ham saa længe, oplyser han ikke. Efter at han har fortalt, at hans Venner blandt Malerne fraraadede ham at drage »Sønderpaa«, og at Høyen naturligvis var rasende over hans Beslutning, fortsætter han: »Det eneste, der nu skulde kunne binde mig her, var Skolerne; men efter at jeg har set Couture's Malerier, siger jeg Tak for mig! Han er et Smørebæst! De skulde overhovedet se den (i det første Brev omtalte) Udstilling af store Malerier fra alle Verdens Hjørner. Ja, jeg lyver ikke, naar jeg siger, at der er 4000 Malerier og maaske 800 plastiske Arbejder foruden Tegninger o.s.v. De fleste Kunstnere vilde maaske sige: Det var interessant at se de Ting sammen, at dømme Landene og deres Udvikling imellem og at faa et Overblik over den moderne Kunst o. s. v. Ja, der er noget interessant deri, men dels tror jeg, at den, som forstaar at se, vil kunne dømme ligesaa klart og sammenligne, naar han ikke har Billederne i Stuen ved Siden af, men ser dem i de respektive Lande; dels gjør denne Udstilling i Særdeleshed, hvad alle store Udstillinger gjør i Almindelighed, et bedøvende, nerveslaaende, blasserende Indtryk. Man ser Alt og ser Intet. Man standser ved et Billede, ved et andet, men tilsidst griber man sig selv i rolig at kunne gaa en hel Væg forbi eller i det mindste at affærdige den med et Øjekast. Det er trist. Der er her et Misforhold imellem Kunstnerens Flid og Tilskuerens, som aldrig bør finde Sted; thi tilsammenlagt bliver jo her Aars anstrængte Virksomhed affærdiget med to Secunders Deltagelse og Opmærksomhed. Dersom det længe skal blive ved med denne store Samlen sammen, kunne de sørgelige Virkninger ikke udeblive. Publikum vil blive saa enerveret, at det til Slutning vil fordre 7000 Malerier opbrændt

i et Baal for dog en gros at faa den sidste piquante Duft af Følelsen for Kunst, ligesom hin romerske Kejser, der spiste Ragout af Nattergaletunger og saaledes bragte Fuglesangen sin Hyldest. Jeg vil sige Dem, at Udstillingen gjør paa mig et modbydeligt Indtryk, og naar Folk siger: Ja, men det er dog stort og mægtigt, saa er jeg lige ved at kaste op. Jeg svarer aldrig andet end: »Nervesvækkelse!« Man gjør alt for at tabe Inderligheden, tabe den Kraft, der fører til at se ordentligt paa det enkelte Billede, at reproducere det hos sig selv, at hengive sig. Og underligt er det, at næsten alle Malerierne synes at være malede for disse store Udstillinger, for en løs Betragtning til at hænge ti Alen højt oppe under Loftet.« Efter at have nævnet nogle franske Malere, der enten har hans Sympati eller støder ham fra sig, fortsætter han: »Jeg savner Sandhed, Inderlighed og sund Technik. Af Løgn, Overfladiskhed i Følelsen og Haandværksdygtighed er her fuldt op, men faa af de Billeder vil blive i min Erindring . . . Af plastiske Arbejder er der nogle franske, som ere gjennemførte med vidunderlig Dygtighed, som man skal bøje sig for. Det er en ren naturalistisk Retning. Bissen's Figurer staar godt ved Siden af Udlandets, og, tænk Dem, jeg synes, at Melbye's Billeder er de bedste Marinebilleder paa Udstillingen. Sørensen er bleven ganske Düsseldorffsk.«

Maaske var de fyrretyve danske Billeder, der ved Sløseri kom for sent afsted, Skyld i, at Vermehren forlængede Opholdet i Paris, hvor han savner den for ham allernødvendigste Arbejdsbetingelse: *Ro*. I hvert Fald udtaler han i Brevet til Meldahl Haab om at faa de fyrretyve Billeder at se, inden han *maa* drage videre. Han ved jo forresten allerede nu, at Danskerne »staa ganske godt i en vis Henseende, udmærket godt i en anden«. Han er endog vis paa, at nogle af dem vil høre til Udstillingens Prydelser. Derved tænker han navnlig paa Skovgaard. »Her findes paa Udstillingen ikke et Landskab, der blot nogenlunde kan taale Sammenligning med ham. Det skulde da være Landskabet paa enkelte af Vernet's Billeder; thi det har jo glædet mig at se, at Vernet i mange Stykker og i Grunden i hele sin Maade at opfatte paa ligner de danske Malere, der ere mig kjærest. Hvis det ikke var Tilfældet, og hvis jeg ikke heri havde et Holdepunkt, maatte jeg blive angst for mig selv, naar jeg synes, at der i det lille Danmark er mere sund Sans end i Størstedelen af de store Lande, hvorfra Kulturen dog er kommen til os.«

Han omtaler naturligvis ogsaa til Meldahl det Indtryk, han i Belgien fik af gammel og ny Kunst.

Hvad Rejseplanen angaar, da ved han godt, at han for at spare burde gaa over Marseille til Civita Vecchia: »Men jeg har fra min Barndom af havt en underlig Længsel efter at se Schweitz. Jeg kommer næppe dertil paa Hjemvejen. Altsaa nu eller aldrig! Jeg gaar til Genf og derfra til Fods gjennem Berneroberland over St. Gotthard til Mailand og Genua, hvorfra jeg saa gaar tilsøes til C. Vecchia og til Rom. Dèr bliver jeg nogle Dage og kjøber Farver og saa lige ud i Bjergene. Naar Heden er nogenlunde overstaaet, vender jeg tilbage til Rom for at male Billeder efter Studierne. Og saa ses vi nok til Vinter. Jeg synes, det er rigtigt, at jeg tog denne Beslutning; thi jeg er i næsten alle Henseender baaren paa Hænderne af Skæbnen og maa kunne arbejde mig op igjen, hvis der ellers er Spor af Kraft i mig. Jeg har mange Bestillinger og alle ere frit stillede, Forskud, naar jeg vil have det, og mange elskelige Venners Tillid.«

Det omfangsrige Brev har taget saa lang Tid, at de danske Billeder imidlertid er ankommen og tildels hængt op: »Det gjorde godt at se de danske Skove og de danske Jenser her

Reservesoldatens Afsked fra sin Familie.
100 × 75.
Tilhører Statens Museum for Kunst.

mellem de fremmede Gjenstande . . . . Jeg synes, at Billederne staa godt, accurat som jeg havde tænkt mig det; men der mangler i det Hele bred Behandling og Farve. Enkelte som Skovgaard og Marstrand undtages naturligvis.«

Brevet indeholder til Slut nogle Nyheder hjemme fra. Nogle af dem kendte Meldahl maaske nok fra anden Side. Det maa have interesseret ham, at der, før Vermehren tog afsted, var indgivet en Ansøgning til Kultusministeriet om, at Kunstnerne udenfor Akademiet maatte faa Andel i Udstillingsindtægten. Nu kan Vermehren yderligere melde, at man efter hans Afrejse har besluttet at dele Udstillingsindtægten i femten Portioner paa 2—300 Rdlr. og give dem til de bedste Udstillere: »Det er der nogen Fornuft i. Der skulde vælges en Jury blandt Udstillerne.«

I Brevet røber Vermehren sin Interesse for Theatret: »Skrev jeg til Dem, at Høedt formedelst Stridigheder med Heiberg har faaet sin Afsked? Nu seer jeg i Flyveposten, at Wiehe paa Ansøgning ogsaa har faaet Afsked. Bournonville og Juliette Price gaar til Wien! Nielsen er væk! Heiberg har Raad til at undvære Mange! I Aftes saa jeg Rachel spille i Corneille's Tragedier. Skade at jeg saa daarligt forstaar Sproget! Men jeg fik dog en Del ud deraf og kunde se, at hun er et stort Talent, men jeg skulde feile meget, hvis hun ikke er lidt skabagtig.«

Vermehren's Rejse fra Paris til Italien er antagelig gaaet efter Programmet. Da han atter sender Meldahl et skriftligt Livstegn, er han havnet i *Cervara* i Sabinerbjergene. Han har i Rom truffet en belgisk Maler, der opfordrede ham til at tage med derop. Freund, der var rejst til Italien i 1854 og blev der i hele sex Aar, gjorde dem Følgeskab, men opholdt sig kun et Par Dage i Cervara. Vermehren derimod slaar sig til Ro og maa naturligvis fortælle Vennen, hvorledes Stedet virker paa ham: »Denne By ligger paa Toppen af en Klippe højt oppe mellem Himmel og Jord og ligner nede fra Landevejen en Ravnerede. De kjender nok disse Svinehuller af Byer, hvor man vader gennem Snavs og falder over Svinene ved hvert Skridt, man gjør, og ædes op af Lopper. Jeg bor i den eneste Kneipe her er. Skildtet over Døren er Madonna della Sedia, og min Vært hedder Signor Pellegrino, en gammel, suurøjet Skomager, der aldrig vadsker sig . . . . Her bor foruden Brüls (Belgieren) og mig en Franskmand, der egentlig kun er Liebhaver, men bilder sig ind, at han er en stor Maler og smører væk paa et grovt Lærred med hele den franske Skoles Frækhed . . . Jeg bor billigt. Maden er spiselig. Sengen ganske god. Byen er malerisk med alle sine smalle Gyder og morsomme Huse. Folket er ganske kjønt og malerisk, Dragten god. Her fattedes Intet for mig til at gjøre Billeder uden noget mere Talent. Jeg kom hertil med stor Lyst, men jeg er allerede forknyt. Det er kun efter umaadelige Granskninger, at jeg kan udspekulere Noget, som kan gjøre et Billede og som jeg vel at mærke kan male, thi dertil hører, at der kun maa være faa Figurer, og at Motiverne maa være saaledes, at jeg lige kan male dem ned efter Modellen. Lykkes det mig at finde en slig Composition, om jeg saa maa sige, saa maler jeg med megen Besvær en Mængde Studier (som er nødvendige) og endelig et Billede, om hvilket man altid siger, at det er gjort med Kjærlighed, og kan siges, at der er Sandhed og undertiden Poesi deri. Men jeg lider Helvedes Kvaler under Arbejdet, og det bliver værre og værre.«

Af det næste Brev til Meldahl ses det, at Vermehren tænker paa at faa dannet en Kvartet, naar han kommer til Rom hen paa Efteraaret. Maleren Wegener, som allerede er der, har »en Slags Tenor«, og de tre andre Stemmer kan let besættes. Nu interesserer det ham alle-

En Kone, der strikker. 1849. Forstudie til »Reservesoldatens Afsked«.
Originalens Størrelse.

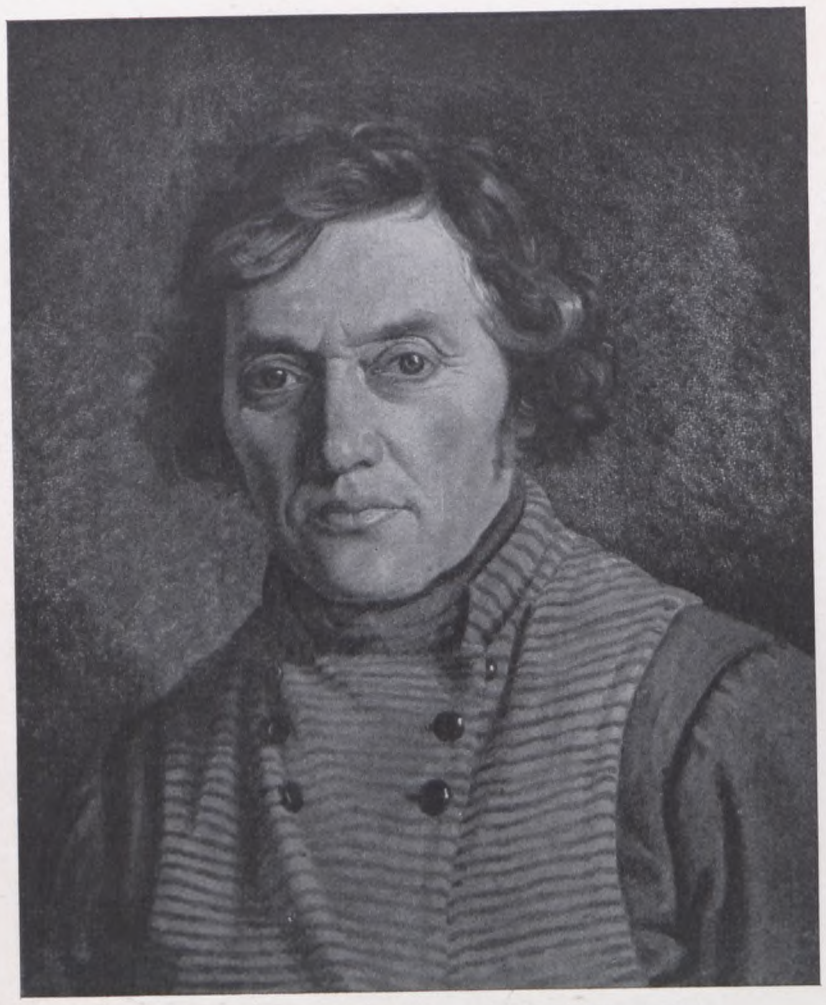

Portræt af en sjællandsk Bonde (Modellen til »Reservesoldaten«). 1849.

rede meget at omgaaes Italienerne: »Man maa jo naturligvis sætte sig paa det rette Standpunkt og anlægge den rette Maalestok for dem; thi vilde man stille de samme Fordringer til dem som til en Nation af moralsk udviklede Individer, saa vilde man blive skuffet hvert Øjeblik og ikke være i Stand til at glæde sig over de store Elementer, der er nedlagt i Folket, og som bestandig skyder smaa og friske Skud, som saa atter visner hen uden videre Udvikling. Der gives dog vist ikke nogen for Kunstneren mere interessant Nation end denne. Aldrig har jeg set Legemets Bevægelser saa smukt, livligt og naturligt følge Aandens som her. Italienerne er ganske som smaa kjønne, begavede, men slet opdragne, uvorne Børn. . . De have Følelser og Udtryk, saa stærke og smukke, som Kunstneren behøver dem til Motiver, men af ingen Varighed eller blivende Betydning for dem selv. De Mennesker er som skabte til at være Modeller, naar man kan tale med dem; thi ellers holder det haardt. Dog kan jeg med mine Stillebens Motiver nok komme ud af det med dem. Unge Piger lade sig forresten ikke male her i Cervara. End ikke Brüls, der har levet her i tyve Somre, kan faa dem til at sidde, og han er dog en Mand, der indgyder Respect ved sin smukke alvorlige Opførsel. Mændene arbejde i Marken, der kan egentlig kun være Tale om gamle Koner og Børn. Paa de første, der ere mine Nødankere, har jeg slaaet mig. Jeg maler en gammel Spinderske med hendes Kat i et malerisk, oversodet Rum, der forresten lige saa gjerne kunde være i Danmark.«

Af det sidste Brev, som Vermehren fra Cervara sendte Meldahl, ses det, at denne har skrevet til ham, at han maatte kunne udrette noget betydeligt, naar han blot tog sig sammen. Vermehren søger nu at forklare, hvorledes hans Glæde ved at male forsvandt, naar han skulde »gjøre Penge af Kunsten«. Resultatet blev haandværksagtigt, siger han, og Roed og Skovgaard havde vistnok lagt Mærke til det: »Var jeg bleven hjemme, kjære Ven, saa Gud veed, hvordan det var gaaet mig. Reisen var mit Nødanker, og efter Omstændighederne er jeg hidindtil ganske godt fornøjet med Resultatet. Jeg har haft Øjeblikke, hvor al min gamle Glæde er vaagnet. . . . I saadanne Øjeblikke har jeg troet tilnærmelsesvis at at føle, hvordan de gamle Malere har havt det indeni, de, som hver for sig have skabt flere Ting og bedre Ting end en heel Generation nutildags. . . . Mine Studier (Hovederne da)

maler jeg i naturlig Størrelse. Naar jeg har malet en Deel Hoveder hernede, vil jeg see at finde et Motiv med et Par Figurer og male dem i naturlig Størrelse, saadan at jeg har baade Studiet og kan faa et Billede ud deraf. (Jeg har tænkt paa et Par Munke i et Kloster. Jeg har allerede set flere Motiver.) Thi jeg maa tænke paa, kjære Ven, at have eet Billede med hjem foruden dette til Hage, ellers er jeg tomhændet, naar jeg kommer til Danmark . . . Men den Ide med Munkene lader sig vel gjennemføre. Genremaleriet vil jeg ikke tænke paa. Jeg bliver ved den bestemte Mening, at jeg ikke har Talent dertil. I den Henseende vil jeg kun sige et Par Ord. De har forstaaet mit sidste Brev saaledes, som om jeg mente, at mine sidste Billeder kun have været en Samling af Portraiter, og De siger: »Hvad have da Rubens', Velasquez' og Murillo's o. s. v. Billeder været?« Jeg har paa mine sidste Billeder kun havt *en* Figur og i et saa aldeles roligt Motiv, at jeg kun havde at kopiere Figuren uden at tænke paa Bevægelse i Ansigtet eller overhovedet. Men sammen med Omgivelserne har hele Billedet faaet en Stemning. Jeg har ikke ment, at jeg i eet Billede har samlet flere af den Slags Portrætfigurer, og skjønt, det er dog Tilfældet i »Reservesoldatens Afsked«; det havde jeg rent glemt. Det er det samme Hjælpeløse som i de andre Billeder, men jeg har ogsaa her været saa heldig at faa en Handling ud af det sammenstavlede livløse Stads. Den Slags Billeder med een Figur og nogen Omgivelse vil jeg vel kunne gjøre flere af, naar jeg faar Tid dertil og falder over Motiverne; men heldige Motiver er en Guds Gave og kommer ikke ofte. Den Virksomhed er ikke til at bygge en Existens paa. . . Tænk paa Rubens' i Cøln: »Peters Korsfæstelse«! Hvor i al Verden har han faaet det fra uden fra sin rige Indbildningskraft og Evne til at kunne finde Formen. Det er denne Evne til at fatte Livet i sin Bevægelse, som gjør Historie- og Genremaleren, og har han den ikke, i det mindste tilnærmelsesvis, saa skal han s'gu male Portraiter, Landskaber, Architektur o. s. v. . . . Det gaar Roed, som det gaar mig. Hans gamle Jæger, der hviler sig ved Kæmpehøien var et ganske heldigt Billede. Men tænk paa de store Høstpiger i Gaarden. Det er jo fra Compositionens

Studie til »Reservesoldatens Afsked«. 1849.
30 × 39.

og Udtrykkets Side baade til at lee og græde over. Der er et stort Spring fra at kunne forme dygtigt en stillestaaende Ting og til at forme en bevæget, hvor der, som De veed, indtræder et helt nyt Forhold mellem Flader, Linier o. s. v. Alt, hvad De siger om at begynde strax paa Arbejdet og ved det at komme i en god Stemning for atter at kunne benytte denne til det, man egentlig vil, er rigtigt. Det er et godt Husraad, men det var mig ikke ubekendt; jeg har altid benyttet det, og De maa have misforstaaet mit Brev, naar De troede, at jeg gik om og ledte efter Motiver uden at have paabegyndt Arbejdet. Dagen efter at jeg var kommen herud, begyndte jeg strax paa et stort Studie, Dagen efter paa et andet, og jeg arbejdede fra Morgen til Aften. Jeg opnaaede denne nogenlunde tilfredse Stemning, der maa ligne den fattige Daglønners, naar han efter at have arbejdet fra Morgen til Aften gaar hjem til Familien med en god Samvittighed og 3 Mark. Jeg har haft den gode Samvittighed herude og saa en Del 3 Marker. Men Motiverne ere ikke komne. Jeg har seet meget, men ikke een Ting har bidt sig fast. Dette Portraitmaleri, jeg maler, er som mine sidste, kun lidt kedeligere. Studierne dertil er tildels mislykkede, tunge i Farven og kolde. Jeg vil ikke komme til at male det med stor Lyst, men jeg har ikke Raad til at cassere Studierne, og jeg skal gjøre mig Umage for at male det hurtigt. De siger i Anledning af min Ytring, at jeg lider ved at male, at hvis man kunde gjøre det saa let, vilde man ikke behøve Kunstnere. Det forstaar jeg ikke rigtigt. Jeg ved meget vel, at selv de største Genier behøver anstrængt Flid og Opmærksomhed under Arbejdet.

Studie til »Reservesoldatens Afsked«. 1849.
24 × 34.

Den Ting skyer jeg ikke. Ja, det mest anstrængte Arbejde bliver en Glæde, naar det gaar; men det er det umaadelig langsomme og besværlige Maskineri i min Kunst, der kvæler mig, og denne Egenskab tror jeg rigtignok ikke er Særkjende paa en Kunstner. Dersom Kunsten alene kunde frembringes ved Lidelse og anstrængt Arbejde og derved blive let, saa vilde vi have mange flere Kunstnere. Det at arbejde med Lethed er en væsentlig Betingelse for at blive en dygtig Maler. Tag for Ex. Marstrand, Skovgaard, afdøde Lundbye, det er Lethed i Arbejdet. De skulde se Lundbye tegne en Ko ned med Penselen, saa den laa paa sit Sted og blev fortræffelig. Lad Roed prøve paa det! Den vil sikkert blive for stor eller for lille. Han maa slette ud, og Enden bliver dog, at en perspectivisk Behandling, en nøjagtig Contour o. s. v. maa gaa forud, med andre Ord: et besværligt Maskineri. Tag Gertner, Kyhn, Exner, afdøde Købke, Buntzen, Dalsgaard, alle besværlige og langsomme Arbejdere og alle flittige Folk, der have gjort omtrent hvad man kan gjøre ved Studiet. Nej, kjære Ven, Lethed er en Guds Gave, som man skal takke for. Det er et klart og sikkert Blik, en hurtig Opfattelse og en kort Vej fra Hoved til Haand. — — Jeg længes svært efter Rom og Vennerne. Et andet Aar skal jeg ikke til Cervara. De skriver, kjære Ven, at De i fortvivlede Øjeblikke har tænkt paa at gaa til Krim. Jeg har saamænd havt den samme Tanke.«

Portræt af en død, lille Pige. ca. 1849.
Originalens Størrelse.

Brevene til Familien derhjemme røber det samme Mismod. Men de rummer tillige livfulde Skildringer af Natur, Folkeliv og mærkelige Skikke. Den 7. August skriver han til en af Brødrene, at vel er Sabinerne dejlige, men han kan ikke glemme de danske Kornmarker og Blomstergrøfter. Det er underligt at leve blandt fremmede Mennesker og ikke have et, som man kan tale fortroligt med, særlig for ham, der har haft saa mange. Rom havde straks skuffet ham, men saa var der jo de antike Ruiner! Og heldigt for ham var det, at han fik Freund med ud i Sabinerne. Sammen saa de Subiaco, Olevano, Civitella, Rocca, St. Stefano og tilsidst Cervara. Da Freund forlod ham, søgte og fandt han de ældre Maleres Motiver. I Cervara, som »er fuld af Rotter og Mus, Lopper og Luus og Svin og Svin og Svin« gaar han nu paa fjerde Uge med ubørstede Sko og faar aldrig sit Gulv fejet. Han lever dog taaleligt i et Hus, som hører til Byens anseeligste. Spisestuen er dekoreret af Malere, som har boet her før. Af Brüls har han allerede lært adskilligt, mener han. Og han er meget flittig, flittigere end nogensinde før. For fem Mark og fire Skilling om Dagen har han alt, hvad han trænger til. »Om Aftenen sidder vi i Køkkenet, der er Familiens Dagligstue og ser paa, at Maden bliver lavet. Et Par smaa Fløjdøre ud til en lille Altan staar aabne. Derfra have vi Udsigt over hele Dalen og Bjergene hinsides. Vi hjælpe vor Værtinde, Loretta, med at dreje Stegespidet. Saa kommer gærne Præsten, Signor Gregorio, herned. Det er et dejligt katholsk Sandhedsvidne, ung, fed, med matte milde Øjne og en stor Mund, der altid staar aaben. Han bestiller ikke andet end at gaa paa Omgang hos Bønderne og drikke Vin og saa gaa paa Jagt. Du kan tro, han ser godt ud med Bøssen og den store Foldehat. Hos os i Kneipen maa han altid dreje Spidet. Det ser ogsaa ganske godt ud. . . . Vi have Fester for Madonna

En Gyde i en Landsby. 1849.
42 × 35.

hvert Øjeblik. Saa fører han (Præsten) Processionen an, der gaar ud til et lille Kapel, ikke langt herfra. Den (Processionen) bestaar af alt Byens Mandskab, der er iført hvide Skjorter og et lyseblaat Hætteslag derover. Barhovedede og beskidte ere de alle. Der bæres Kors og Madonnabilleder og brændende Lys. Gregorio og Gadedrengene synge en Messe, og bagefter kommer Byens Musik, en Tromme. Han passer sig selv og slaar hele Tiden noget, der ligner Tappenstregen hjemme. Festen ender med en forfærdelig Kanonade. . . . Men det er et for Kunstneren yderst interessant Folk, da Legemets Bevægelser saa ganske følger Sjælens og i en sjelden Grad er tydelige, simple og skjønne.«

Han har gaaet og kigget efter noget at male. Der var nok, men han magtede det ikke, fordi det var bevægede Motiver. Da han gav sig til at male en spindende gammel Kvinde, var det, som om han sad og arbejdede i Kværkeby eller Torped. »Jeg«, siger han, »har min gamle Pillemaner, som er mig i Kjødet baaren. Men det lykkes mig vel nok at faa et Billede malet i Vinterens Løb! Jeg maa blive ved med at være Figurmaler, det er for sent at begynde paa andre Ting. Men jeg har mærket her i Sommer, hvad jeg har mærket hjemme, at jeg ikke duer til at være Genremaler. Jeg har ingen Opfindelse, kan Intet tage af mig selv, hænger under Arbejdet for meget i Modellen. . . . Jeg kan ikke magte Billeder med mange Figurer eller bevægede Motiver.«

Gerne vilde han i Cervara og andre Steder male en Række store Portræthoveder, som kunde blive udstillet i 1857. »Men Studiehoveder kan man ikke sælge. Det Eneste, jeg med Fynd kunde gøre, var at male Hoveder og øve mig i at være Portrætmaler. Men Skizzer og jeg! Jeg maa le!«

Udenfor et Gaardmandssted. 1849.
32 × 38.

Endnu en Gang, nemlig den 11. September, skriver han fra Cervara til en Ven derhjemme. Brevet er paa otte tæt fyldte Sider og præget af dyb Sørgmodighed. »Jeg vidste jo nok, førend jeg rejste,« hedder det, »at man ikke finder Fred og Ro i Sindet paa Landevejen, at Kampen følger med.« Hans nedtrykte Sind i Hjemmet skyldtes, at han havde tabt al Tillid til sine Evner og sin Duelighed. Der har ogsaa hernede været Øjeblikke, hvor han syntes, at han slet ingenting kunde. Naar den forfærdelige Modløshed kom over ham, kastede han sig ud i Arbejde og følte da en Tilfredshed, som hjalp ham op igen. Han omtaler her atter den gamle Kone, der iført en malerisk Dragt sad i en malerisk Stue og spandt med en Kat ved sine Fødder. »Maaske kan det blive hyggeligt.« Men den franske Fyr, han boer sammen med, siger, at han maa ikke male »*une peinture de femme*«, han skal lade staa til. Vermehren ser imidlertid Vanskeligheder overalt. »Skulde De tro«, udbryder han, »at de italienske Hoveder virkelig er sværere at tegne end de danske! Jeg synes ikke, at Folkene her er meget smukkere end hjemme, men ved nærmere Eftersyn er der dog en Finesse i Tegningen af alle deres Træk, som er meget vanskelig at gengive.« Han beder Vennen overbringe Roed den Besked, at han maler sine Studier saa store, som Malerkassen kan rumme dem, og Hovederne i naturlig Størrelse. I sin Fritid gaar han lange Ture og ser paa Processioner, som, betragtet fra et religiøst Standpunkt, forekommer ham frygtelige. »Hensigten med dem er naturligvis ogsaa kun at more Folket, der til daglig slider som Heste i deres Marker og ingen Adspredelse kender.« Det Hele har for ham noget vemodigt over sig, »medens man paa den anden Side oprøres over, at et af de smukkeste og mest begavede Folk i Verden ved saadanne og mange andre Skarnsstreger blændes og holdes i den sorteste Uvidenhed. De kan ikke læse eller skrive et Ord, aner ikke, hvad der sker i Verden og kender ikke de simpleste Livsforhold udenfor deres Sfære. Det er Christendom! Er den mere for Menneskeheden end He-

denskabet var? Men kan man end sige meget mod Italien og Italienerne, saa er der intet Land eller intet Folk i Verden, der kan byde Kunstneren det Stof og den Existens som disse. De er fødte Modeller, og deres Liv frembyder en Rigdom af Stof til Billeder, som andre Lande, i hvert Fald nord for Alperne, savner.« Han forstaar nu, at det kan have været svært for adskillige af de ældre danske Malere at tage fat hjemme: »Naar jeg tænker mig, at jeg fandt min Faarehyrde ganske malerisk og saa tænker paa en Faarehyrde eller Gedehyrde hernede, saa sukker jeg.« Saaledes kommer han ind paa en Sammenligning mellem dansk Hvergarn og prikket Bomuldstøj, der udsletter al Form, og de italienske Klæder, der dækker uden at skjule. »Men om tyve Aar vil det være forsvundet!« Nu glæder han sig forresten til at komme bort fra Cervara. I Rom staar et Atelier rede til at modtage ham. Forhaabentlig vil han der kunne opnaa noget større Lethed i sin maleriske Behandling.

I Slutningen af dette sidste Brev fra Cervara sender han Hilsner til de Kunstnere i Hjemmet, der staar hans Hjærte nærmest: Roed, Bindesbøll, Skovgaard, Hilker, Sonne, Exner og Constantin Hansen.

Omkring Midten af Oktober blev Vermehren færdig med sine Studier i Cervara. Han spadserede de fem Mil til Tivoli. Et Æsel bar hans Sager. Det sidste Stykke kørte han. I et Brev, som han skrev til Broderen den 18. Novbr., kunde han melde, at han nu har faaet Øjet op for Campagnens Skønhed og at Udbyttet af hans Ophold i Cervara var Spindekællingen, et Par Hoveder og nogle Landskabsstudier. »Hvem der dog kunde være fri for at male Billeder hernede og alene male Studier!« Men Pengene — Pengene, Studier giver jo ingen Penge. Sin meste Fritid tilbringer han i Gallerierne. Det er navnlig Velasquez, han er betaget af. Portrættet af Innocens X! Han »kunde godt staa og glo paa det i flere Timer.« Med sit eget Arbejde er han selvfølgelig ikke tilfreds. Bare han dog kunde lære at skynde sig. Det er stadigt hans Hensigt at male saa mange store Hoveder som muligt for at faa større Lethed ved at male Portrætter, for naar han bliver gift, saa . . . . . Forresten befinder han sig ganske godt, men Broderen kender jo hans Mangel paa Sans for at arrangere sig hyggeligt. Og nu vilde Skæbnen, at hans Værtinde i Rom havde et Mylr af Børn. I Begyndelsen forstyrrede de ham over al Maade. Han var gnaven, truede ad dem, men det endte med, at han blev fuldkommen besejret af deres dejlige mørke Øjne og smilende Ansigter: »Nu har jeg vænnet mig til dem og hører dem aldrig mere.« Stemningen over Rom har gjort det af med ham — Solnedgangene, Stilheden, der falder! Det bliver svært at komme bort derfra. Naar han sidder sammen med gæve Landsmænd i en Vinkneipe paa Thorvaldsens gamle Plads og synger: »Der er et Land«, da føler han, at »det vil være Minder for hele Livet«. Kvartetten, som han saa tidt har drømt om, er bleven til Virkelighed. Den bestaar af ham selv, Wegener, der just er i Færd med at male en Osteriscene ude fra Nemi, Billedhugger Hansen (antageligt Nordmanden Hans Hansen, der udstillede nogle Gange paa Charlottenborg og døde ung allerede 1858), og Ravnkilde, som Regel kaldet »Ravnen«, den kendte Komponist, der blev i Rom alle sine Dage.

Vermehren kommer i Rom hyppigt hos Fru Agier, en elskværdig Dame og dygtig Malerinde, Søster til Skuespillerinden Madam Holst. Hos hende har han første Gang truffet Ernst Meyer, der er fin og spirituel, men nu næsten lam i begge Armene, hvorfor han kun maler med Akvarel. Han glæder sig til at se Exner, der har haft Held med sig og maa kunne rejse til Foraaret*). Et stort Savn for ham er det, at den nederlandske Malerkunst er saa svagt re-

*) Exner naaede dog først i Vinteren 1857—58 at komme til Rom og traf saaledes ikke Vermehren dernede.

Bagsiden af et gammelt Husmandssted. 1849.

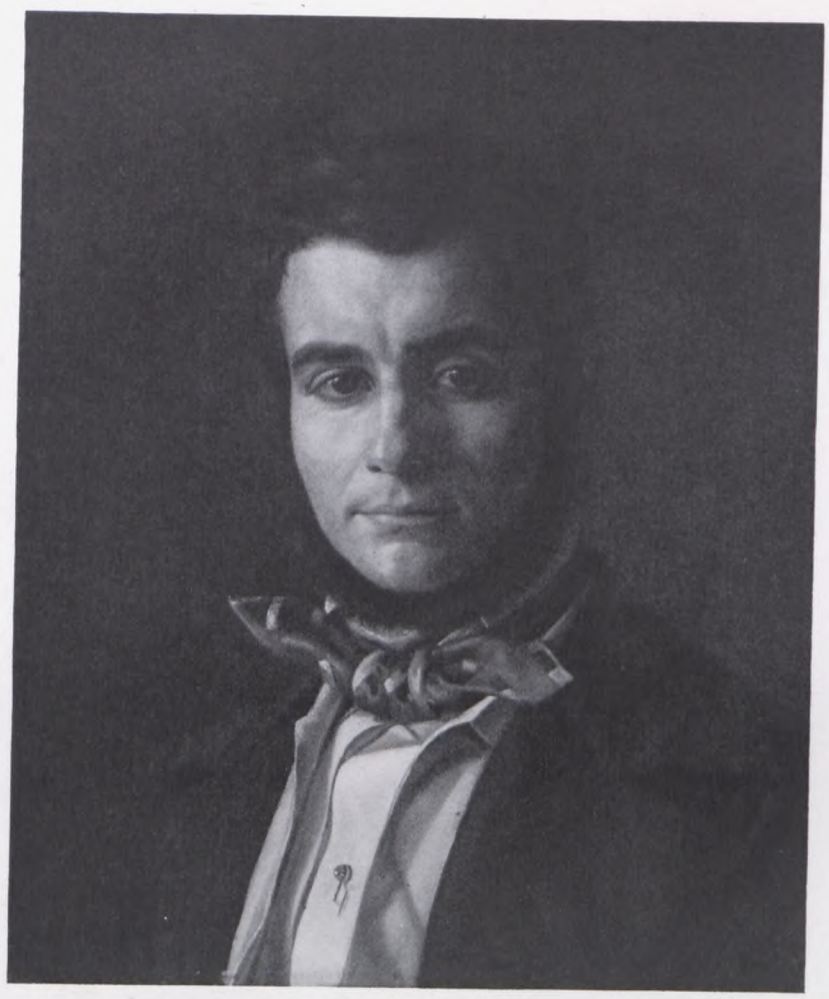

Portræt af van Brackel.
ca. 1849.

præsenteret i de romerske Samlinger. Og han sender Skovgaard, som han sætter ved Siden af, undertiden endog over Claude Lorrain, mangen venlig Tanke. Hvad Humøret angaar, kan han i det første Brev fra Rom melde god Fremgang: »Jeg fortjente jo heller ikke at leve, hvis jeg ikke var fornøjet med min nuværende Tilstand, hvor mange mørke Øjeblikke Arbejdet end kan forskaffe mig. En Malers Liv er dog det lykkeligste paa Jorden. Hans Frihed er noget, han ikke nok kan skatte. Og hvem fører et mere eventyrligt Liv? Tænk dig: Ifjor strejfede jeg om paa Jyllands Heder, iaar har jeg strejfet om i Alperne og Sabinerbjergene og sidder nu i det gamle navnkundige Rom ved den gule Tiber.«

Men Brevet ender rigtignok med et Hjertesuk, som kun Broderen maa høre: »Ikke et Motiv kan jeg se i det store rige Rom. Det er til at græde over.«

Og det er ikke bedre, snarere værre, da han den 28. Februar 56 skriver: »Var jeg rig, saa tog jeg alle mine Sager, bar dem ud paa Campagnen, lagde dem i Bunke og satte Ild til.« Men han kan ogsaa spøge: »Hver Aften maa jeg sy Buxer og Frakke. Hver Morgen børster jeg min gamle Hat med Vand for at faa aflokket et Smil, men selv om den ogsaa et Øjeblik smiler gennem Taarer, saa varer det kun til den er tør, da antager den altid det underlige, melankolske pjuskede Udseende. I Carnevalsdagene fik den sit Fedt (Nej, det er sandt, det havde den nok før), men alt det Gibssvineri, man kastede ned i Hovedet paa mig, har rent ødelagt den.« Med Arbejdet gaar det omtrent som hjemme i Danmark, og det staar fast, at

»man maa ikke begynde et Maleri, før man ret klart har set det indeni.« Han fortæller uden videre Tegn paa Glæde, at Ernst Meyer har sagt om et Par af hans Studier, at de var som malt af en gammel Hollænder, og kommer her tilbage til Billedet med den gamle Kone, Spindersken. Gennem den aabne Dør bag ved hende skulde man se ind i hendes Sovekammer og skimte Bjerge langt borte. Han var misfornøjet med det, skrabede det ud og malede Stuen alene. Ernst Meyer har raadet ham til at sætte det hen. Men den svenske Maler Wahlbom er af en anden Mening. Og medens Meyer synes bedst om Udsigten til Bjergene, vil Wahlbom have, at »Tankerne og Længselen skal blive hos den Gamle og ikke gaa forbi hende ud i de blaa Bjerge«. Nu ved han naturligvis ikke, hvad han skal gøre.

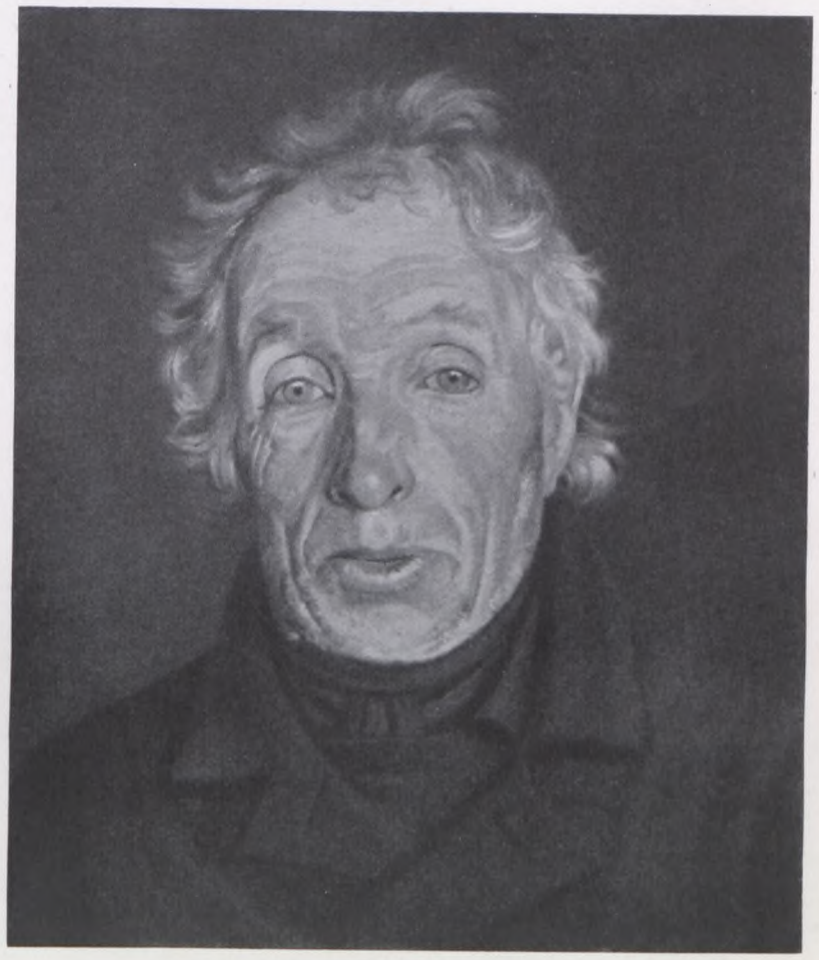

Portræt af en sjællandsk Bonde.
ca. 1850.

Sammen med Wegener har han malet tre-fire Hoveder i naturlig Størrelse. Men »det blev daarligt, snusket i Farven og ubestemt i Formen.« Han holdt pludselig op midt i de sidste af disse Arbejder, »et yndigt, ungt, kvindeligt Hoved.« Derfor har han ogsaa opgivet Tanken om at male de to Munke og tør ikke engang begynde paa det Portræt, som en svensk Grevinde Kalling har tigget og tryglet ham om at gøre. I det sidste Tilfælde forstaar man dog straks Vermehrens Angst. Han siger nemlig, at Grevinden har et »uroligt og næsten krampagtigt fortrukket Ansigt«. Selvfølgelig mener hverken han selv eller de, der kender ham, at han kan bringe noget ud af en saadan Model. Samtidig har han faaet en Bestilling hjemme fra. »Du kender min Følelse for Bestillinger baade i den ene og den anden Henseende, men —.« Men'et betyder naturligvis Penge. Han bliver nok nødt til at sætte nogle Smaafigurer paa Torvet i Cervara. Naar det bliver Sommer, vil han male store gennemførte Studier og maleriske Gader, Torve, Fontæner o. s. v. Lige efter Paaske skal han og Meldahl ud i Sabinerbjergene sammen. Neapel og Pompeji, som han havde kunnet faa at se, hvis han vilde, har han opgivet. Høyen og de gamle Malere derhjemme skriger vel nok Gewalt i den Anledning. Men Grunden til hans Beslutning vil sikkert være indlysende rigtig for enhver, naar en af hans første Gerninger efter Hjemkomsten til Danmark bliver den at foreslaa, at Akademiet giver sine Stipendiater 1200 Rdlr. i et Aar i Stedet for 600 fordelt paa to Aar.

I Rom, skriver han, har han nu siddet og malet et Par Uger med iskolde Hænder og

Fødder og har faaet en smertefuld Hoste. Hans eneste Fornøjelse er Kvartetten, af hvilken THIELEMANN, Billedhuggeren, er bleven Medlem i Stedet for Nordmanden, og han ønsker at faa nogle smukke danske Kvartetsange tilsendt. Det glæder ham, at han i Sommermaanederne, som han agter at tilbringe ude i Sabinerbjergene, dog ikke i Cervara, kan give SAABYE, der har det saa knapt, sin Lejlighed. Og han begynder saa smaat at tænke paa, hvordan det vil være at komme hjem igen om godt et Aar. Mon han da vil være oplagt til at tage fat paa dansk Natur igen?

Portræt af kgl. Skuespillerinde Fru Anna Nielsen. 1850.
Originalens Størrelse.

Der gaar næsten to Maaneder, inden han atter skriver til Broderen. Antagelig har han været for langt nede. I hvert Fald er hele Brevet præget af Sortsyn: »Jeg synker ned i en Mængde Detaljer og har aldrig endnu tegnet en Figur, hvori der var en levende og hel Bevægelse. . . . Jeg skal betro dig en Ting under fire Øjne, og det er, at jeg maa være meget glad, naar jeg ikke gaar tilbage her nede. Det er egentlig en vanvittig Idé at sidde her og spilde to Aar af sit Liv paa at male slet forstaaede italienske Billeder.« Mere end nogensinde før er han overbevist om, at han burde have været hos Gallait i Brüssel og lært noget. Der havde han ogsaa haft den gamle nederlandske Kunst, der ligger ham saa meget nærmere end den italienske. Nu maa han »tænke rigtigt intensivt paa de gamle Malere derhjemme for ikke at vænne sig til at male lige saa overfladisk og jasket som næsten alle Malere her i Rom«. Broderen skal være forberedt paa, at det, han bringer med hjem, kun er »nogle haarde udpillede Landskabsstudier«. Han omtaler flere berømte Tyskeres Billeder som noget »fordringsfuldt, affekteret og koloreret Jux« og har kun Haan tilovers for den Masse Kopier, der fabrikeres efter de Gamle. Der er ingen anden Forskel paa Madonnaerne, siger han, end at Hovedet hælder snart til Højre, snart til Venstre. Han har mest Lyst til at samle dem og arrangere et Baal ude i Campagnen. De berømte Nazarenere, CORNELIUS og OVERBECK, har han ikke besøgt endnu og udtaler sig heller ikke om deres Billeder. Derimod har han været hos Thorvaldsens ældste Elev, TENERANI, som han roser meget. Overfor de store Italienere føler han sig ganske vist imponeret og kan ogsaa beundre dem, men han føler ikke nogen Glæde ved dem, bliver ikke revet med, knuses ikke, selv om han synes, at Michel Angelo's »Skabelsen« er »det største han ken-

Portræt af Stiftsprovst Tryde. 1850.
Originalens Størrelse.

Portræt af Komponisten J. P. Hartmann's Fader Organist Hartmann. 1850.
Originalens Størrelse.

Portræt af Komponisten J. P. Hartmann's Moder. 1850.
Originalens Størrelse.

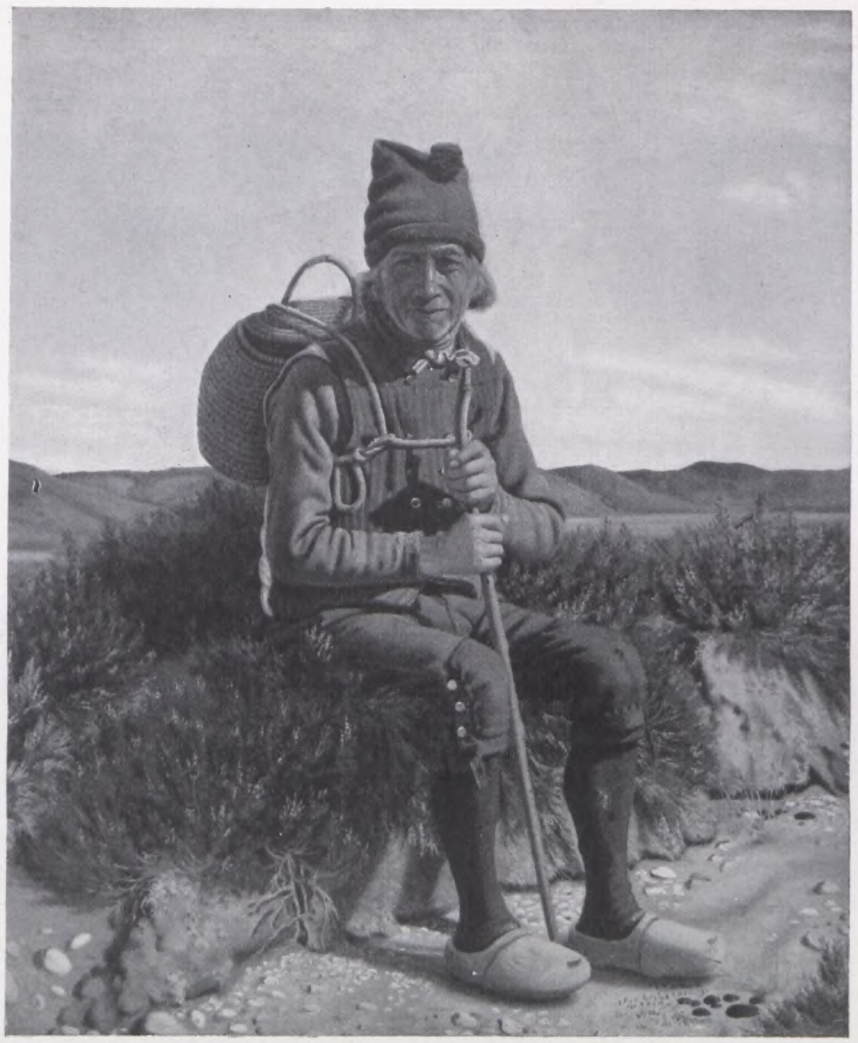

Hvedebrødsmanden. 1851.
Tilhører Hirschsprung's Samling.

der«. Der er »et Hav af Tanker og Følelser i dette«. Men alligevel — Tizian og Velasquez! — I samme Brev ytrer han sin Glæde over at have gjort Bekendtskab med to talentfulde og elskværdige tyske Malere, som han haaber at faa med ud til *Gerano* i Sabinerbjergene. Hans Ønskers Maal er for Tiden at kunne naa eller i hvert Fald nærme sig MEISSONIER's Mesterskab, som han sammenligner med de bedste gamle Hollænderes.

VERMEHREN kom ikke ud i Sabinerne med Meldahl. Derimod har han været med til den saakaldte Cervara-Fest, som Kunstnerne afholder hvert Aar paa nogle grønne Høje nær ved Tiberen en Mil fra Rom. Den arrangeres af den tyske Kunstnerforening og bærer i alle Ting Præg deraf. Vermehren vandrer derud sammen med Wegener, Saabye og Ravnkilde. Hvad de faar at se er »forceret og opskruet Gemytlighed og Lystighed paa Noder«. Deltagerne i Festen modtager ved Indgangen en halv Bajocco til at bære som Orden i Knaphullet i et blaat Baand og et hvidt Bind om Armen. Og forbi dem drager en Skare Ryttere i alle mulige Kostumer. Der er Riddere, Negere, Beduiner, Tscherkesser, amerikanske Vilde, en Araberhøvding paa en mælkehvid Hingst, forresten et stolt Syn, Russere i pragtfulde Dragter, Æselryttere i komiske Kostumer o. s. v. Præsidenten kommer kørende i en Slags Triumfvogn med fire Okser for. Baade Vogn og Dyr er bekransede. Præsidenten selv er i rød Kaabe med

Hermelin og højrød Hue med meget tosset Dingeldangel. Han holder Tale for Gemytligheden og imod Filisteriet. Vermehren er ikke helt glad, da han ved Opbrudet til Festpladsen maa bære en tysk Fane. Han mindes Marscherne paa Slesvigs Landeveje, mens der lyder Tysk og Tysk omkring ham. Selve Festen bestaar af Uddeling af Gaver til Præsidenten. Tilsidst er der olympiske Lege, Kapløbning til Fods, til Æsels, til Hest, der bliver stukket til Ringen, og Præsidenten uddeler naragtige Præmier, som vækker uhyre Jubel. Saalænge holder Saabye og Vermehren ud. Wegener har forlængst givet tabt.

Efter at have skildret denne mærkelige Fest, vender han tilbage til det store Spørgsmaal: Hvad kan han? Hvad skal han? For Øjeblikket er hans Feltraab — lidt overraskende — Landskab, og han gruer for de smaa Staffagefigurer, som maa anbringes paa det for Kittendorff bestemte Billede fra Cervara.

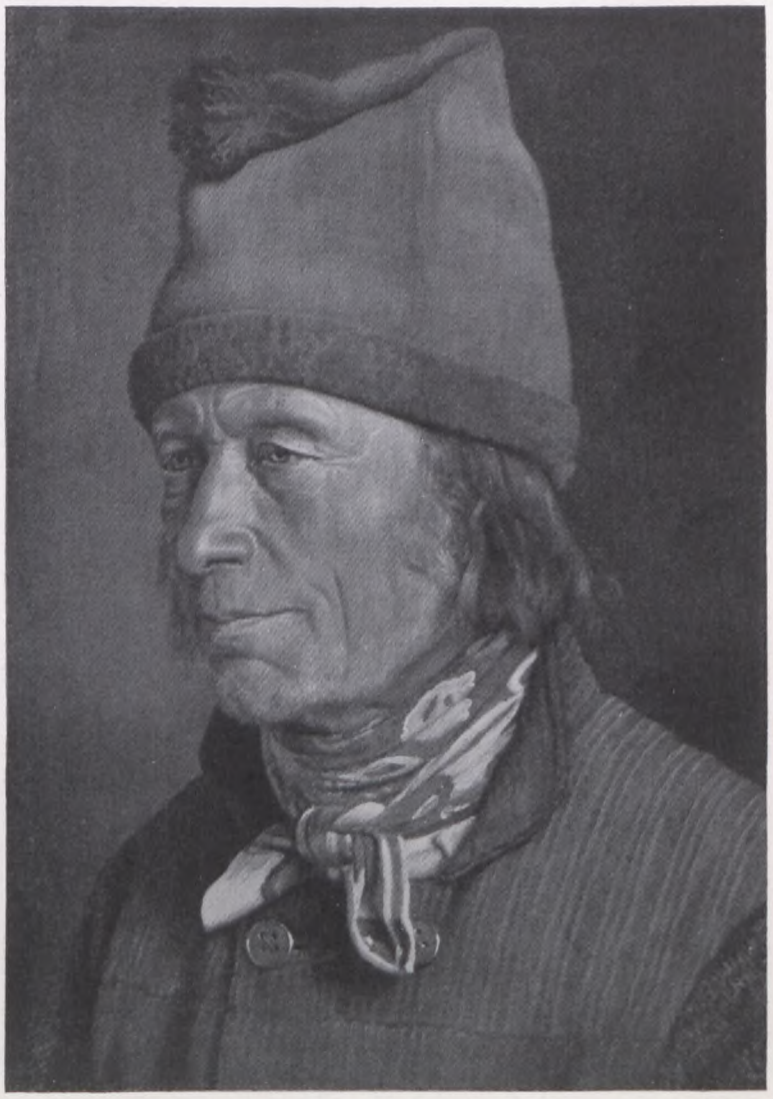

Studiehoved af en Bonde. 1851. (Modellen til »Hvedebrødsmanden«.) 26 × 36.

I et noget senere Brev taler Vermehren om sin »radikale Natur«, der ikke en, men flere Gange har faaet ham til at sætte et Billede ufærdigt hen, fordi Studiens Friskhed og Lethed ikke vilde indfinde sig. Og da han sidste Gang inden Afrejsen til Gerano skriver til Broderen, omtaler han det Tilbud om at rejse med til Sicilien, som han har modtaget fra en dansk Mæcen. Han mener imidlertid at have Grund til at tvivle om Vedkommendes Finfølelse. Desuden er der saa meget andet at tage Vare. Nu skal der males med Damp. Han sætter derfor al sin Lid til Sabinerne. Hvem ved om Neapel og Sicilien vilde passe ham saa godt: »Hvor dejlig end Reisen vilde blive, er mit Maal og min bedste Glæde dog at kunne danne mig et Hjem i Danmark«.

Brevene til Meldahl har som sædvanlig et helt andet Præg, idet Vermehren overfor ham ganske naturligt ytrer sig mere frit om den Følelse af Afmagt, som han ikke nænner at ængste sine nærmeste Paarørende med. Meldahl, der har været saa længe og saa langt borte, trænger ogsaa til at høre noget Nyt hjemme fra. Det er ret langt hen paa Foraaret, men Vermehren ved ikke bestemt, om han tager ud til Gerano. Dér skal Landskabet være dejligt, Modellerne billige og Opholdet ligesaa. Og saa kommer der kun faa Folk. Han haaber at slippe bort fra Rom i Slutningen af Maj. Meldahl har skrevet til ham, at der for Tiden er mere Friskhed ved Kunstnerlivet i Danmark end i Rom. Det kan der være noget i, svarer

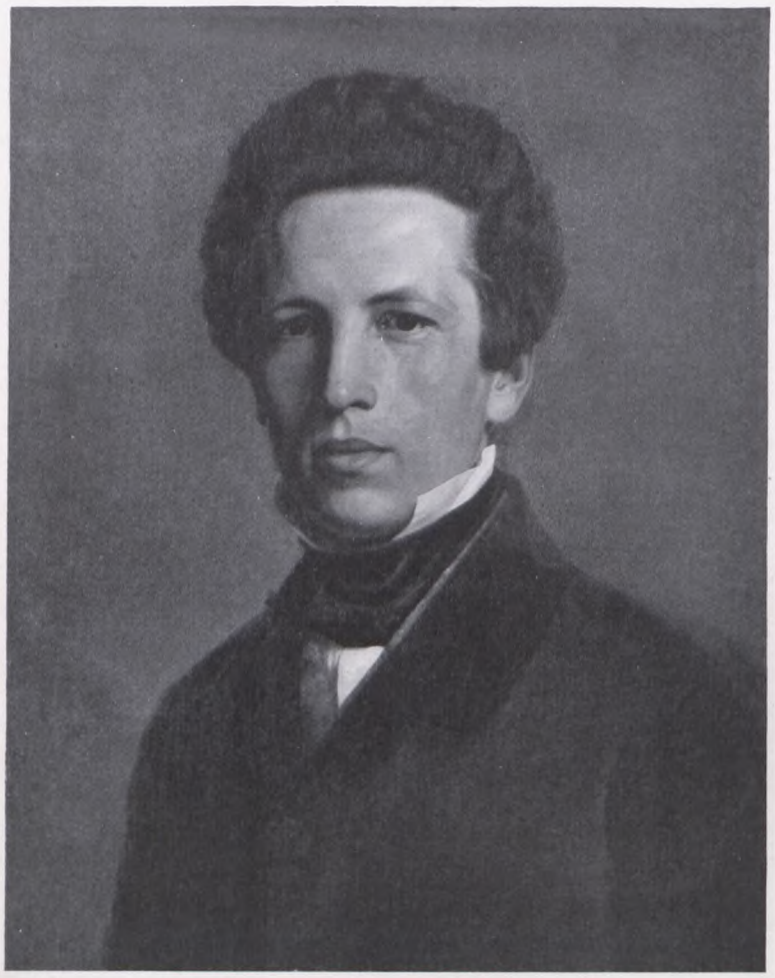

Portræt af Kgl. Skuespiller F. L. Høedt. 1851.
47 × 54.

Vermehren. Men da han dog ikke kan være hjemme, er det uden Betydning. »Jeg sætter ingen Fordringer til Kunstnerlivet som vækkende eller tilskyndende for mig«, fortsætter han. »Jeg lever udenfor det, og med Undtagelse af, at jeg, naar jeg vil, kan se gode Malerier og tale med nogle gode Venner, saa lever jeg jo ganske som i Kværkeby. Det eneste, der kunde virke vækkende paa mig, var at leve i Nærheden af Folk, som udøvede Kunsten fortrinligt. Men dem finder man neppe flere af i Neapel, Florents eller Venedig end i Rom. . . . Hvor lidt jeg føler til eller kjender til Kunstnerlivet her, blev jeg overtydet om ved at deltage i den saakaldte Cervarafest. Det var for mig som en helt ny Befolkning, jeg stødte paa, et helt ukjendt Liv, en anden Atmosphære, som jeg imidlertid beder Vorherre bevare mig for«.

Et andet Brev, han 9. Maj sender Meldahl, er præget af dyb Vemod. En ganske ung dansk Mand af hans Bekendtskab er død, og kun han selv og Maleren Læssøe var hos ham, da det skete. Nu har de stedet ham til Hvile for bestandig.

Atter og atter, ogsaa her, taler han om sine Planer. Han maa absolut anvende Sommeren, ikke med Henblik paa en fornøjelig Nutid, men paa Fremtiden: »Jeg maa se at indvinde lidt Erfaring i Landskabsfaget, der vist vil spille en temmelig stor Rolle i min fremtidige Virksomhed i Hjemmet. Jeg kender kun lidt til de store Afstande og har ikke Lethed ved at faa Orden i Planerne. . . . Altsaa, jeg maa male saa meget som muligt for at lære«. Og med Hentydning til den tidligere omtalte Mæcen, der vil have ham med til Neapel og Sicilien, siger han: »Jeg spilder maaske fem Uger ved at se Neapel, Capri og Sicilien. I den Tid kunde udrettes meget. De smiler ved Ordet »spilde«. Misforstaa mig ikke! Jeg er ikke saa prosaisk, at jeg jo nok ved og kan vurdere, hvad Synet af al den Herlighed vil sige. Tro mig, jeg har i disse Tvivlens Dage drømt salige Drømme; men jeg er ikke uafhængig og maa gøre hvad der er min Pligt. Sæt nu ogsaa, at jeg paa en eller anden Maade fik et roligt Ophold nede ved Neapel, tror De saa, kjære Ven, at jeg vil kunne udrette dér, hvad jeg kan udrette, naar jeg ligger for Anker et Sted i Sabinerne? De siger: Jo, fordi De selv har prøvet det og fordi De er Ferdinand Meldahl, men jeg siger: Nej, fordi jeg er Frits Vermehren og ved, at jeg maa have Stilhed og Ro, maa leve mig ind i Forholdene, men først og fremmest uden Tanke om, at: »om to Uger reise vi«, kunne roligt tænke paa, hvad jeg vil gjøre og faa lidt Plan i det. De frygter for de to tyske Maleres Omgang. Der er meget Sandt i det, men jeg er dog ikke

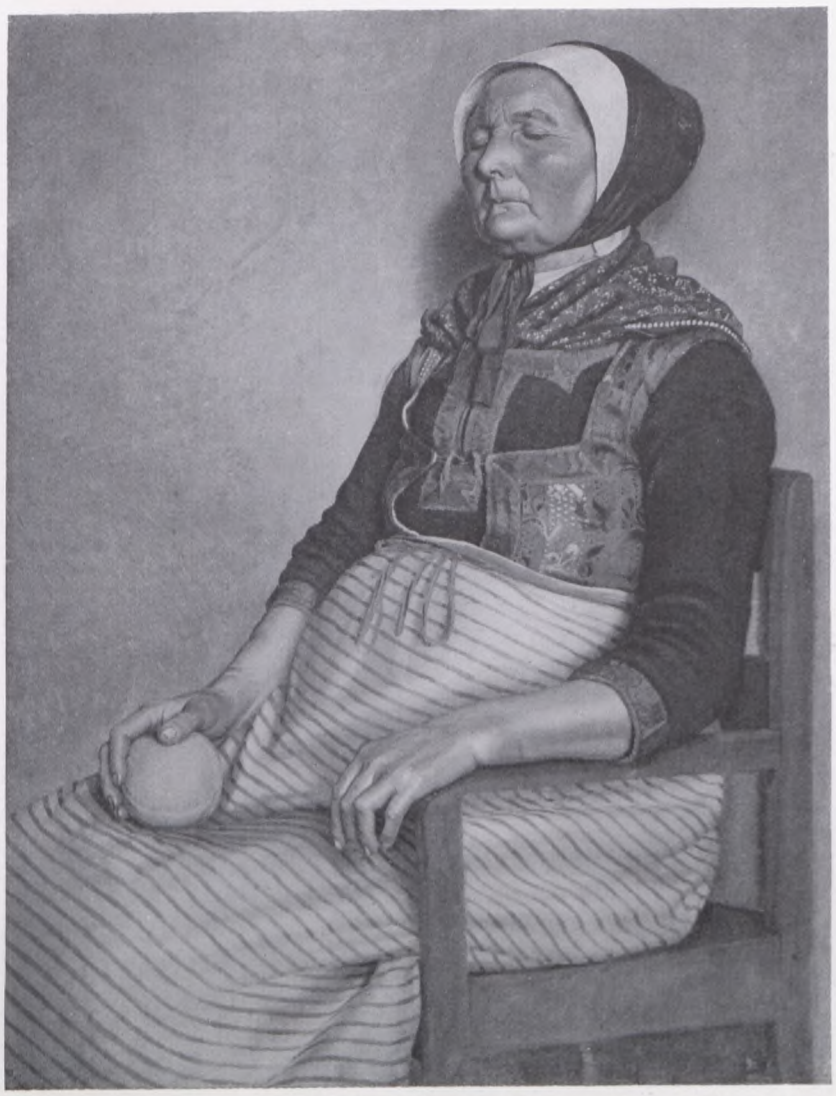

En Bondekone, der sover. 1851.
37 × 46.
Tilhører Aarhus Museum.

bange. Jeg frygter meget mere Wegeners Omgang som Maler. Hans overfladiske Maade at gjøre Studier paa er diametraliter mig modsat. Jeg ved ikke at have været mere nedstemmende paavirket, end da vi i Vinter malede sammen. Naar jeg hører ham tale om Reiser og ser hans Forberedelser, faar jeg Indtrykket af en Tourist, der kun vil male for at faa sig en Erindring. Han tager en gammel Malerkasse med, hvori han kan male Studier, 1 □ Quarteer store. Det er nu Løgn, men smaa blive de. Skjøndt jeg godt veed, at saadanne Studier af Wegener som »Pinien«, han sidst malede, aldeles intet Værd har, saa trykker det mig Langsomme uendeligt at see 17 Studier voxe frem, medens jeg gjør eet. . . . Hvad mit Velbefindende angaar, da beroer det aldeles paa, hvordan Arbeidet gaar og trives . . . Jeg har en Følelse, som om mit Bryst var blevet to Gange saa stort. Og dog maler jeg efter et Studie i det ikke morsomme Rom og maler kun Murbrokker, som slet ikke er dygtigere gjort end Spinde-Konen; men mine Evner slaar bedre til til Murbrokker end til Figurer«.

Korrespondancen med Meldahl, der nu er i Schweitz paa Hjemrejsen, fortsættes hele Sommeren 56. Vermehren lader nødigt en Maaned gaa uden at have betroet sig til Vennen. Den 24. Juni kan han melde, at han endelig er kommen til *Gerano*. Han maatte i Rom pine og

En gammel Bondekone, der læser i sin Salmebog og strikker. 1851.
$38^1/_2 \times 45^1/_2$.

plage sig tilbørligt, førend han fik det meget omtalte lille Billede færdigt, og saa endte det med, at Arbejdet efter hans Mening blev »udpillet indtil Ækelhed«, mens KOLBERG (den meget omdisputerede Billedhugger, som understøttedes af Frederik den Syvende) fandt det kønt og med Spidsen af højre Pegefinger gjorde en cirkelformig Bevægelse omkring hvert lille Stykke, der vandt hans Bifald.

Vermehren's Værtsfolk i Gerano var udenfor Bondestanden, »venlige, renlige og i det Hele taget sjeldne Italienere«. Byen selv fandt han ikke slet saa malerisk som Cervara, men »dog altid malerisk nok til at afgive Studier og Billeder, der kunne interessere, naar de blive godt gjort. Landskabet er ogsaa tilfredsstillende, skjøndt vi ligge lidt i et Hul og mangle aaben Udsigt. Men vil man bestige den nærmeste Bjergryg mod Øst, hvilket kan gjøres i et Kvarter, har man hen over Civitella og Subiaco et Landskab, der søger sin Lige i Linier, Afvexling og Toner. Det er mageløst. . . . Jeg har udseet mig foreløbig et Parti her i en Gade, som jeg nu vil gjøre et Billede af strax efter Naturen. Det maa kunne blive et Maleri, naar Staffagen bliver rigtig fordeelt og godt gjort. Jeg har til stor Forargelse for de tyske Malere

Portræt af Fru Hartmann, født Zinn. 1851.
Originalens Størrelse.

tegnet en nøjagtig Contour. De synes, det er aandløst, men aner ikke, at Charakteren kun opnaaes ved at holde sig den Slags Ting efterrettelig. Jeg har tillige tegnet Croquier af flere andre Partier og arrangerer saa smaat Staffagen.«

Med Selvtilliden er det imidlertid meget smaat. Af og til har han nok Lyst til at male et Hoved, men fattes Mod. Og han tænker med Vemod paa dem derhjemme. Dalsgaard har netop gjort Lykke med Mormonprædikanten, der forsøger at omvende en Husmandsfamilie, og Exner arbejder paa en Carton med legemstore Figurer. Dér er Liv!

Portræt af Kgl. Skuespillerinde Fru Phister. 1851.
Originalens Størrelse.

Begyndelsen af det næste Brev lover mere end Fortsættelsen holder. »Undertiden er jeg tilmode, som om jeg skulde løfte Vingerne og flyve ud over Bjergene«, skriver han. »Men saa maa jeg atter tage mig kraftig sammen og kile paa for at samle disse hersens Spiir. . . Siden jeg sidst skrev, har jeg atter anlagt en større Studie eller Billede og begyndt at male paa to andre. De to af dem er virkelig maleriske Partier, som med Guds Hjælp kunne blive anstændige. Det er, som jeg i de sidste Dage har faaet lidt mere Ro i Sindet, ellers har jeg haft det fortrykt og ækelt. Jeg kan ikke holde Tanken borte fra Fremtiden, og den seer saa skrækkelig mørk ud. Bare jeg til syvende og sidst ikke bliver nødt til at indskibe mig til America og til at tage Tjeneste hos Deres Broder som Arbeidskarl. Det er en Existents jeg forstaar. Hvor møisommelig den end kan være, saa er den ikke saa haard som at kæmpe med Tvivl om sit Kald.«

I Gerano har han faaet Besøg af Saabye, der ikke kunde taale Heden i Rom: »Det er curieust at se den store stærke Tamp bleg og svag, men det har allerede hjulpet godt paa ham. Vi leve ogsaa et meget sundt Liv, faar god Mad, spadserer paa Bjergene hver Aften o. s. v. De kan tro, der er dejligt deroppe. Forleden bestege vi den højeste af Mamellerne. Jeg sad paa den øverste Spids og saae i Øster ind i Appeninernes Høiland, Sønder ud til Havet, i Vester over Campagnen ind til Rom og imod Nord over til den høie Bjergaas, paa hvis Skrænt det gamle Cervara ligger. Under mine Fødder laa hele Sabinerlandet som et ophøiet

Portræt af Maleren P. C. Skovgaard. 1852.
Originalens Størrelse.

Landkort, hvorpaa kun Navnene fattedes. Det var dejligt! Havde man Mod og Evne, saa var der Billeder at male oppe hos Gjedehyrderne. Forleden var der ogsaa Motiver at see paa en stor Fest til Ære for en Madonna, der boer her nedenfor Byen i et lille snavset Capel. Hun har Evne til at gjøre Mirakler, siger man, og hvert Aar i Juli Maaned gjør Omegnens Befolkning Valfarter til hende. Men for at de dog ikke skulde gaa forgæves i det Tilfælde, at Miraklet svigter, er det saa viseligt indrettet, at her tillige den Dag er Marked, hvor der kan ædes et Fad Macaroni og opnaaes lidt Lystighed. Her kom den Dag vist omtrent 3000 Mennesker fra de omliggende Byer, nogle helt nede fra den neapolitanske Grændse. Der var meget kjønne Folk og deilige Costumer, samt en Masse af hine deilige Motiver, som de ældre Malere have behandlet, men som nu ikke sees mere i Roms nærmeste Omegn... Alle flokkedes om Billedet, de holdt syge usle Rollinger op til det, bad, skreg, hvinede, skjældte hende ud, lod hende høre, at de havde givet saa og saa mange Penge ud paa Reisen for hendes Skyld, lovede hende Guld og grønne Skove, naar hun vilde gjøre godt o. s. v. De skulde seet en ung Pige, der som besat sprang op paa Alteret, rev sin Rosenkrands af, holdt den lige op for Næsen af Helgeninden og skreg som et vanvittigt Menneske. Om Aftenen fortaltes det, at Miraklet var skeet. En Krøbling var helbredet. Natten over bevouakerede Folk paa Pladsen, og det var deiligt i Maaneskinnet at gaae om og see paa de dansende eller sovende Grupper«.

Portræt af Fru Vilhelmine de Coninck, født Herløw. 1852.
37 × 45.

Meldahl, der paa dette Tidspunkt var i Kissingen, har næppe følt sig tilfreds med Brevet, i hvilket Vermehren til Slut forbereder ham paa, at naar de ses i København næste Foraar, har Genremaleren forandret sig til en Portraithest: »Hu ha, det er ikke noget at glæde sig til!« Meldahl vidste aabenbart ikke, hvad han skulde stille op med sin mismodige, altfor selvkritiske Ven. Endnu langt ind i Oktober, da Vermehren er vendt tilbage til Rom, som han altsaa ser for tredie Gang, har han ikke faaet Svar og ved ikke, hvorhen han skal sende det Brev, han har paabegyndt. Dette er usædvanlig fornøjeligt og propfuldt af Nyheder hjemme fra, baade om Grevinde Danner, om Ministeriet, der ikke vil tjene med Scheele, fordi han og Grevinden »cabalerer«, om gamle Moltke i Paris, som hun har faaet afskediget, fordi hun mener, han er Skyld i, at hun ikke blev modtaget ved det franske Hof, om hendes

En Malkepige, der hviler sig. 1852.
69 × 54½.

Apanage efter Kongens Død og alle de Forviklinger, dette Spørgsmaal har afstedkommet, o. s. v. o. s. v.

Kunstnerlivet i Rom florerer efter Aarstiden. Ernst Meyer er vendt tilbage fra Landet: »Han gaar omkring og gjør nydelige Tegninger. Om Eftermiddagen foretager han Ture til Æsels ud i Bjergene, hvor vi jo ledsage ham. Han er overmaade gemytlig, og jeg kommer bedre ud af det med ham end nogensinde. Han giver mig gode Raad i Arbejdet. Denne Gang har han ikke nedtrykt mig, men tværtimod oplivet mig betydeligt.«

Om Kunstnerne derhjemme har Vermehren en Del at berette: »Exner har atter fuldendt et smukt Billede, som forestiller en Amager, der leger med et Barn. Der er desuden et Par kvindelige Figurer derpaa. Han har solgt det til 700 Rigsdaler. Han har indgivet Ansøgning til Academiet om Reisestipendium til Foraaret, men paa den Betingelse, at man giver ham en større Sum for det ene Aar, da han ikke vil rejse længer. Mon Academiet skulde være saa fornuftig at give ham det? Lille Bloch har malet et meget smukt Maleri forestillende Fiskere ved Vesterhavet, der kommer iland. Roed har fuldført en Altertavle (Christus i Emaus). Constantin Hansen bygger sig et Hus udenfor Vesterport, der har en Gavl, der

forestiller en Malerstol med en Palet. Det er alt, hvad jeg ved om Kunstnerverdenen hjemme«. — Til Gengæld kan han fortælle adskilligt Nyt om Theatret: »De veed, at Jomfru LEHMANN har sunget hjemme i denne Tid og henrevet Kjøbenhavnerne. Hun havde ventet Tilbud om Engagement af Theatret, men de have ikke Raad til at engagere saa dyr en Sangerinde. Det faar nu være, hvad det vil, men ækelt er det, at man ikke engang har Raad til at betale hende ordentligt for at synge et Par Aftener mellem Stykkerne. Der var Tale derom, men man kunde ikke blive enige. Hun er nu gaaet til Breslau, hvor hun skal synge i Vinter. Det seer jammerligt ud med Theatret hjemme. Fru HEIBERG er paa Reise for sin Sundheds Skyld, og Jomfru LARCHER er bleven forlovet med en Sølieutenant Jacobsen, som fordrer, at hun skal gaa fra Theatret, i hvilken Anledning Moderen sætter sig imod Partiet. HØEDT har faaet NIELSEN til at spille med. Han faar 20 Rigsdaler, hver Gang han spiller, og han er snart saaledes inde i Repertoiret, at han kommer til at optræde hver Aften. Mod Høedt har der rejst sig et stærkt Parti, som hilser ham med Piben, hver Gang han viser sig paa Theatret. Politiet har maattet blande sig deri. Nu sige Kjøbenhavnerne, at han ikke har Talent, og saa er han pludselig bleven daarligere end HULTMANN og GUNDERSEN; thi dem lade de jo være i Fred. De have glemt, at de stode i Række ud til Hesten for at faa Billetter til Hamlet, der i den Anledning blev ligesaa populært et Arbejde som Barselstuen eller den Stundesløse. Ærgerligt, at det nærværende Pøbelparti hovedsagelig er Studenter. Pokker skulde dog i Høedt's Sted gjøre sig al den Ulejlighed, og Enden paa det Hele bliver naturligvis ogsaa, at han maa fortrække. Hans Udnævnelse til Elevinstrukteur har skaffet ham mange Uvenner ved Theatret. Jeg tror PÄTGES havde gjort Regning paa det Embede. Det er ogsaa en Skam, at han ikke fik det«.

Hvert Ord fra Hjemmet interesserede ham selv, og han lod saa meget som muligt gaa videre til Meldahl, der synes at have haft det omtrent paa samme Maade og maaske i endnu højere Grad har følt sig isoleret, da han ustandseligt skiftede Opholdssted og vanskelig kunde holdes à jour med store og smaa Begivenheder i København. Vermehren levede, som han selv siger, saa nøgternt i det skønne Italien, at han netop trængte til at høre fra dem, der stod ham nær, selv om de kun havde de mest hverdagsagtige Ting at fortælle ham. Men det var hans sikre Overbevisning, at den Ensomhed, han hyppigt var henvist til dernede, skulde blive til Gavn for ham. Straks var han bleven skuffet over den stygge Egn mellem Civita Vecchia og Rom. Det forekom ham, at han aldrig havde færdedes paa nogen kedeligere Vej i Danmark. Og i Rom havde han til at begynde med ikke alene følt Skuffelse, men ogsaa Bedrøvelse over, at han ikke kunde blive henrevet. Men det varede kun otte Dage. Senere blev han altid betaget af »en hellig Følelse«, naar han saa Capitolium og gik over Forum. Men om Peterskirkens uhyre Størrelse havde han hørt saa meget, at han maatte forbauses over, saa lidt Virkeligheden svarede til Forventningerne. Første Gang, han var i Rom, gav han sig imidlertid ikke Stunder til at fordybe sig i Byens Stemning. Arbejdet kaldte. Han følte, at han maatte ud paa Landet, ud blandt oprindelige Mennesker. Af de Steder han kom forbi paa Vejen til Cervara, gjorde det lille Kloster, St. Benedetto ved Subiaco, som han kendte fra Roed's Tegning, det dybeste Indtryk paa ham. Dér saa han ogsaa det Kapel, som Rørbye har malet paa Billedet i Galleriet.

I Cervara havde han snart følt sig hjemme paa de kun to—tre Alen brede Gader, som naturligvis ikke kendte til Brolægning. Han gik her paa selve Klippen med dens Ujævnheder. Husene havde samme blaagraa Farve som Klippen, af hvilke de i Grunden var dan-

Portræt af Fru Kaptajn Petersen. 1852.
Originalens Størrelse.

net, og naturligvis flade Tage. Kirken oppe paa Toppen blev snart Maalet for hans daglige Spadseretur. Det var en Ruin af en Borg fra Middelalderen. Derfra kunde han se ned i Dalen, hvor der laa et Par Smaabyer og løb en Flod, over til Bjergene paa den anden Side. Gennem »et lille Huk« kunde han endog skimte Middelhavet langt borte. De Stuer, han færdedes i, fandt han ikke stort anderledes end i Danmark. Herude stod han som Regel op Kl. 5 og arbejdede til Kl. 12. Fik saa sin Middag, der hyppigt bestod af Suppe, et Par Kødretter og Frugt, og drak dertil sin Vin med Vand i. Som alle, der tilbringer Sommeren i Italien, maatte han efter Middagen sove eller blot hvile nogle Timer, før han kunde tage fat paa Arbejdet igen, indtil Skumringen indfandt sig. Men han syntes da ogsaa selv, at han aldrig havde faaet udrettet saa meget som i Cervara.

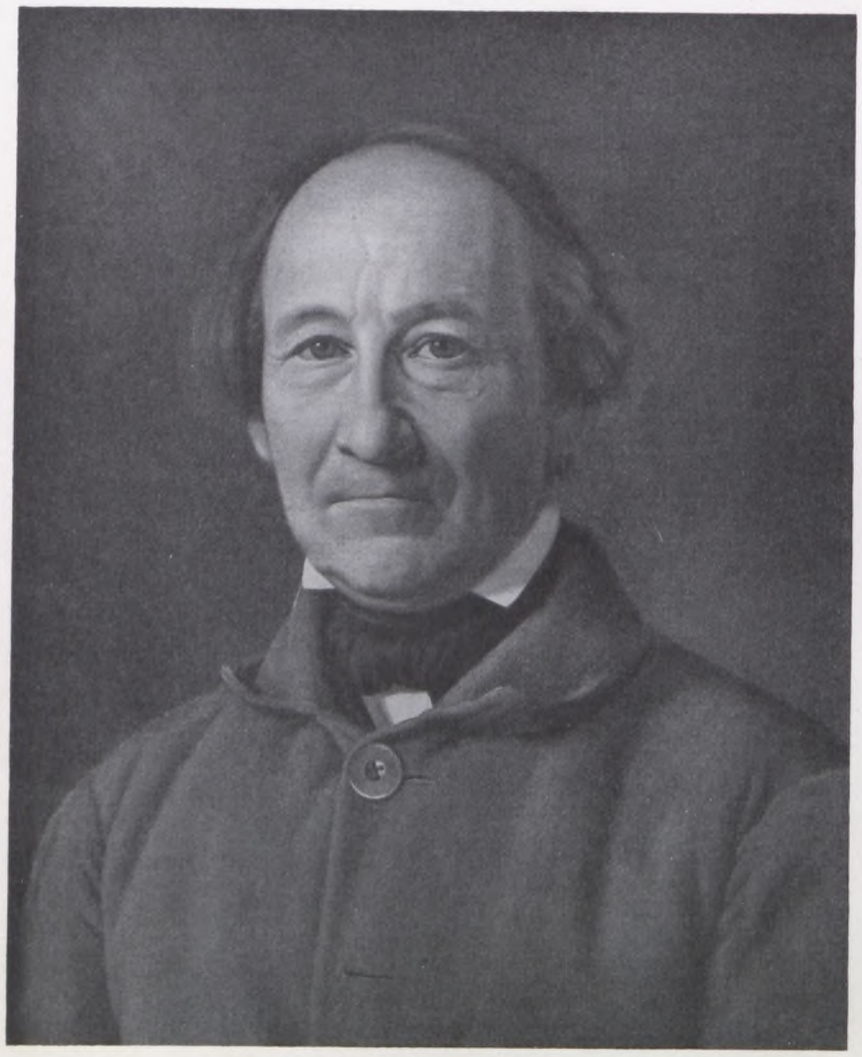

Portræt af Kunstnerens Fader. 1853.
39 × 47.

Aftenen tilbragte den danske Maler i den italienske Families Skød. Foran ham paa Bordet stod Æg, en Kødret, Ost og Brød og som ved Middagen Vin og Vand. Gang paa Gang fortæller han med mange Udraabstegn, hvor billigt alt dette, Ophold og Forplejning, var. Ubehagelige Iagttagelser gjorde han ganske gratis. Befolkningens lave kulturelle Standpunkt indgød ham Forfærdelse. Det ytrede sig i Hundreder af smaa Ting, og han fortæller i sine Breve atter og atter derom. Snart var det en Dreng, der lige havde været grænseløs uvorn, og som pludselig kunde slaa Øjnene ned og nærme sig ham ydmygt for at trygle om en Bajocco for den hellige Jomfrus Skyld. Hvis den Fremmede nu gentog de fromme Ord i en komisk efterabende Tone, forstod Drengen det straks, blinkede forslagent med Øjnene og brast i en skraldende Latter. Snart var det den Opdagelse, at han, der talte ordentligt til Folkene, ikke mødte den Forekommenhed, som de, der brugte Ukvemsord, kunde gøre sikkert Regning paa. Udelukkende komisk fandt han den Voldsomhed, hvormed hans Værtsfolk og deres Venner uden paaviselig Foranledning tog paa Vej, som om Livet stod paa Spil, for i næste Øjeblik at te sig, som om alt var i den skønneste Orden, hvad det i Virkeligheden ogsaa var. Det pinte ham, at han forgæves hos Kvinderne søgte efter det skønne Udtryk, som han fandt overalt i Danmark. De var som Regel ikke engang kønne, havde meget brede Skuldre og paafaldende

smalle Hofter. Tidligt udslidte var de alle. Derimod saa han ude i Bjergene mange stoute Mænd, enkelte endog paafaldende smukke. Det meget omtalte italienske Driverliv fandt han intet Spor af. Baade Mænd og Kvinder sled i det fra aarle Morgen til Aften silde.

Resultatet af Vermehrens Ophold i Cervara var da heller ikke større, end at han netop turde haabe, at han i Vinterens Løb kunde faa to Billeder ud af Studierne. Stærkere og stærkere blev hans Overbevisning om, at han først og fremmest maatte finde sin Begrænsning, maatte blive dygtig i en Retning, der kunde ernære ham og med hvilken han »kunde tjene Kunsten«. Arbejdet med de store Hoveder havde styrket ham i den Tro, at han skulde vedblive at være Figurmaler og at han ikke magtede det egentlige Genremaleri. Hvad skulde han saa stille op med Drewsen, der havde bestilt et Billede med mange Bøfler paa og meget Liv i!

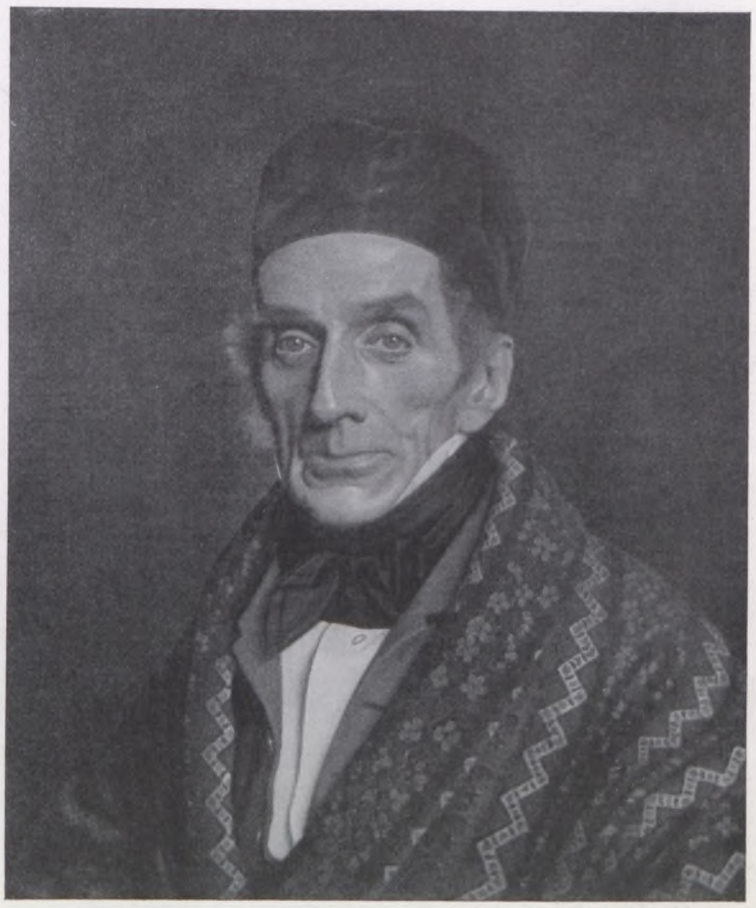

Portræt af A. de Jonquières. 1853.
48 × 57.

I Rom boede Vermehren, det første Efteraar og den første Vinter i hvert Fald, i Via Gregoriana nærved den spanske Trappe. Det var altsaa i den højest beliggende og sundeste Del af Byen, paa Monte Pincio, hvor han kunde se Romerne promenere. »At staa her og høre paa Musiken, medens Solen, den italienske gyldne Sol, gaaer ned ude bag Peterskirken, det er noget, man maa opleve, for at kunne fatte det«.

Fra Rom sender han i et Brev til en Ven den Besked til Roed, at han har set Rafael i Vaticanet og at han er opfyldt af Andagt og Beundring. »Men«, tilføjes der, »han vil aldrig komme til at gavne mig, da han med sin mærkelige Idealitet ligger saa fjernt fra mig. Jeg savner hidindtil i Rom Naturalisterne. Gid her var nogle gode Nederlændere. Tro ikke, at jeg derfor sætter mindre Pris paa Italienerne. Tværtimod. Men de ere for langt fra mig og min sjællandske Retning«.

I et andet Brev betegner han sin Dom om gammel italiensk Kunst for umoden og anfører til Forklaring og Undskyldning: »Du ved, at hvad der i Digterværker mest glæder Een er i Grunden ikke det Nye, men det at finde Bekræftelse paa sin egen Tanke og Følelse, det, man har oplevet o. s. v. Det forstaar man bedst og har den meest detaillerede Glæde over«.

Alt i alt gjorde den gamle Kunst virkeligt et dybt Indtryk paa ham: »Der er et Hav af Følelser og Tanker i mig, som, om de end ikke ere saa tydelige, at de kunne siges med Ord, dog maaske engang kunne hjælpe mig til at sige Et og andet bedre med Penslen.«

Intetsteds finder han bedre Udtryk for hvad det er, han selv helst vil give, end i følgende Udtalelse om Meissonnier: »Du kjender min gamle Distinction mellem at tegne med Pens-

Landskabsstudie til Faarehyrden.
1854.

len og male med den. Jeg tegner med den, og Meissonnier maler med den, saadan som meget faa Malere i vor Tid. Jeg siger dig, at han staar ved Siden af de gamle Nederlændere i dejlig Gjennemførelse. En saadan Blødhed, Farvefuldhed, Helhed, *rigtig Tegning,* Sammenhæng i Figurer o. s. v. seer man sjældent. Saa kan du selv slutte dig til mit Forhold til ham.«

I et Brev, skrevet fra Rom i Foraaret 56, betroede Vermehren sig til Broderen: Naar jeg nu skal være ganske ærlig tror jeg, at det var det allerbedste for mig at rejse hjem og male væk paa hvad jeg kunde.« Han var fuldkommen overbevist om, at Italien kun havde været en Oplevelse for ham som Menneske, ikke havde udviklet ham som Kunstner. Det er naturligvis ikke rigtigt. Enhver stærk Oplevelse udvikler altid. Horizonten udvider sig umærkeligt. Følelsen vinder større Dybde. Uden at man ved af det, gror der i Sjælen Rigdomme, som pludselig kommer til Anvendelse, hvor man mindst venter det. De danske Malere, der har malet deres bedste Billeder i Italien, kan snart tælles. Men de, der vendte hjem med en gennem Kendskabet og Kærligheden til det fremmede Land uddybet Forstaaelse af deres eget og rigere Evne til at give denne Forstaaelse Udtryk, er mange. Og til disse hørte Vermehren. Som de bedste af de danske Kunstnere, der drog til Italien, bevarede han sit oprindelige enkle Syn, malede det italienske Landskab, som han saa det med sine danske Øjne, skildrede den italienske Befolkning, som han opfattede den gennem sit danske Temperament. Han var og forblev urokkeligt sig selv. Men da »Hyrdedrengen« var færdig, maattè han indrømme, at sligt et Billede kunde han ikke have malet uden den Rejse til Italien. Og selv om han ikke havde bragt andet med dernede fra, maatte det staa klart for ham, at han mangen Gang havde følt den rette dybe Glæde ved Arbejdet, og at det

En Faarehyrde. 1855.
80 × 60.
Tilhører Statens Museum for Kunst.

En Faarehyrde. 1854.
$20^1/_2 \times 31$.

Den øverste Del af »En Faarehyrde«. 1854.
Originalens Størrelse.

Udbytte, han havde haft af Bekendtskabet med et andet Land, et andet Folk, en anden Natur, ikke kunde vurderes højt nok. Og naar han i en mismodig Stund siger: »Hvis jeg nu skal være ganske ærlig, tror jeg, at det var det allerbedste for mig at rejse hjem og male væk paa hvad jeg kunde«, saa er disse tidligere citerede Ord ikke uforenelige med Følelsen af, at han indadtil har vundet adskilligt.

I det Hele taget maa Vermehrens Udbrud af Mistillid til egne Evner og af Lede ved Arbejdet ikke opfattes altfor bogstaveligt. Det var ganske naturligt, at den strenge Selvkritik, og den Tilbøjelighed til Sørgmodighed, som han delte med de allerfleste af Samtidens bedste danske Malere, maatte give sig særlig stærke Udslag under et Ophold i et fremmed Land, hvor han var meget alene. Da han, ligesom tidligere Roed, fik opfyldt et længe næret Ønske om at se Italien og gøre Rejsen dertil gennem Schweitz og over Alperne, havde han — igen ligesom Roed — i adskillige Aar været lykkeligt forlovet med en ung Pige, der aldrig var ude af hans Tanker og for hvis Skyld han uafbrudt maatte tænke paa Fremtiden. I Brevene til hende gav han sikkert den rette Forklaring af den Tvivl, der pinte ham.*)

Maleren N. Habbe's Moder. Malet omkring Midten af Halvtredserne. 16 × 16.

Nogen dybere Skuffelse ved den Opdagelse, at Italien, i hvert Fald til at begynde med ikke havde nogen inspirerende Indflydelse paa ham, kan han næppe have følt. Hjemme havde han faaet en Fornemmelse af, at han var kørt fast. Han maatte et eller andet Sted hen, ud i nye Forhold. Sikker Tro paa, at Opholdet i Italien skulde gøre Underværker, havde han naturligvis ikke. Han vidste kun altfor vel, at naar Akademiet gav et Stipendium, betød det simpelthen: Rejs til Italien, kom hjem og bliv Medlem. Hvordan var det ikke fornylig gaaet med Skovgaard? Han havde langt om længe besluttet sig til at rejse, endda sammen med Høyen, der jo ikke ansaa et Ophold i Italien for særlig anbefalelsesværdigt og heller ikke lagde Skjul paa den Overbevisning, at et saadant Ophold i mange Tilfælde absolut burde fraraades. Han var vendt hjem allerede næste Foraar, omtrent samtidig med at Vermehren rejste. Og han havde ikke faaet udrettet synderligt, i hvert Fald ikke i Sammenligning med Vermehren, der bragte Stof til en halv Snes Billeder med hjem og vist i Forvejen havde sendt et enkelt bestilt Maleri til Danmark. Da de to Kunstnere anden Gang besøgte Italien, var Forholdet omvendt.

De nordiske og tyske Maleres Længsel mod Italien var ligesaa gammel som den nordi-

*) Mennesker, der véd Besked, bekræfter Forfatterens Følelse af, at Vermehren, mens Arbejdet stod paa, som Regel følte en intens Glæde, og at Mismodet først indfandt sig, naar Resultatet forelaa.

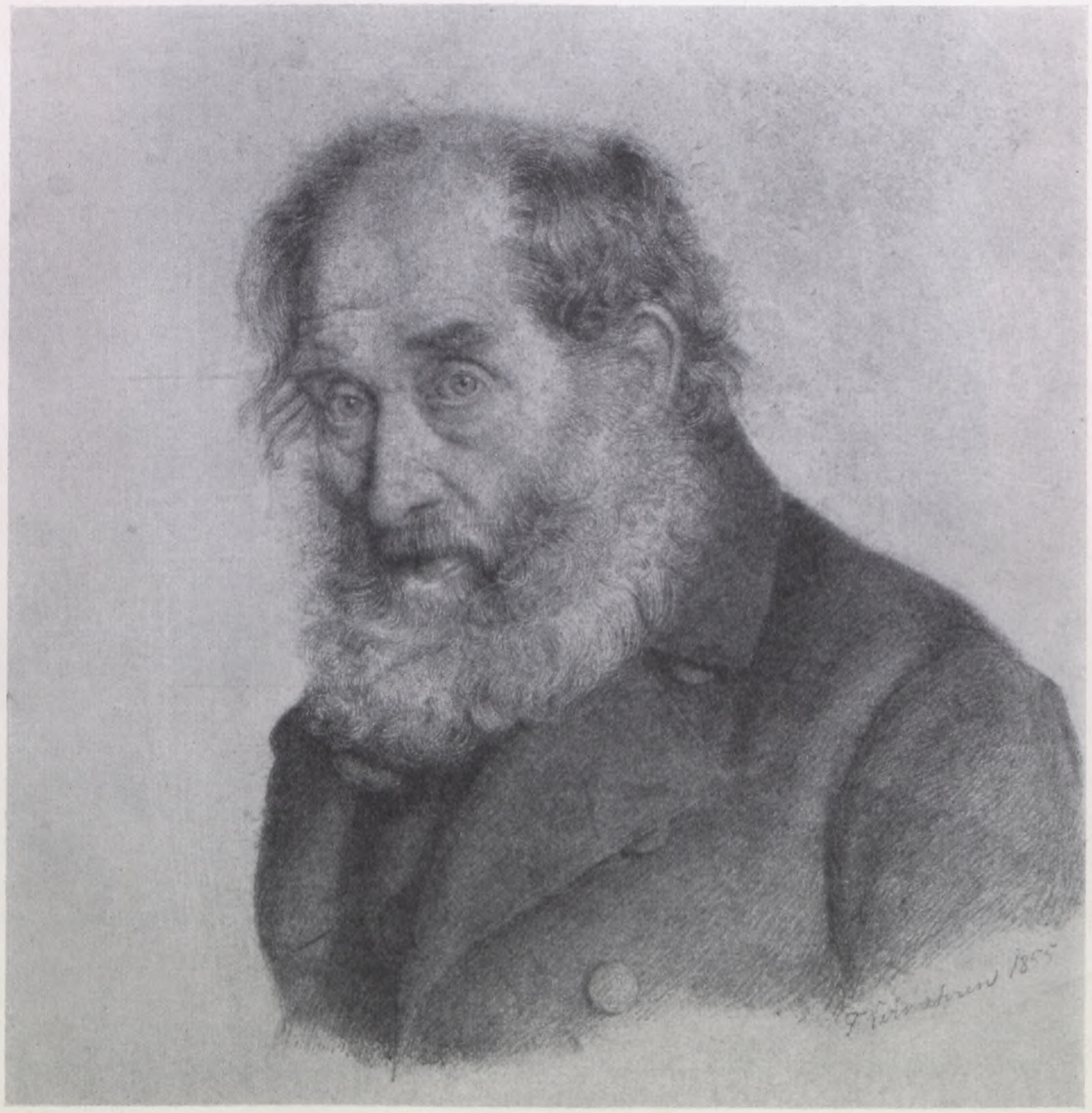

Portræt af Digteren C. H. Bredahl. 1855.
Originalens Størrelse.

Scene i et Huggehus paa Landet. 1855.
53 × 63.

ske og tyske Malerkunst. Allerede Dürer og hans samtidige kunde tale med derom. I Flok og Følge drog senere Hollænderne over Alperne, tvang sig ind i Forestillinger og Udtryksmaader, der var dem ganske fremmede, som om det var den eneste Redning for dem, at de satte deres nationale Ejendommelighed til. Moden fordrede det. At det nittende Aarhundredes tyske Malere ligefrem oversvømmede Italien, kan ikke undre. Vejen var ikke lang for dem, og Romantiken kaldte. Resultaterne fylder en meget stor Del af Væggene i de tyske Gallerier. Overalt idylliske Scener. Glade festklædte Bønder drager over Bjerge og gennem Lunde, Vinflasker svinges, Blomsterkranse flettes, Dansen trædes. En sværmerisk Yngling staar fortabt i Beskuelse af en ung Skønhed, der rødmer med nedslagne Øjne. Eller et ungt, underdejligt Ægtepar staar som forstenet i Henrykkelse over den førstefødte, der fra Vuggen, fra Græsset eller fra Moderens Favn strækker sine Arme ud mod Ophavet. Vermehren saa disse Billeder, forbavsedes, vendte sig bort og gik hjem for at betro sin Indignation til Papiret. Han omtaler Riedel, om hvis sødladne Unatur i Farve, Ansigtsudtryk, Bevægelser og Grupperinger Billedet »En neapolitansk Fiskerfamilie« i Thorvaldsens Museum giver en Forestilling. Den mandolinspillende og kurtiserende Ægtemands Øjne viger ikke fra den yndige Hustru, der med sin ligesaa yndige og skælmske lille Pige ømt ind til sig sender Beskueren et sentimentalt koket Blik. Hundreder og atter Hundreder af

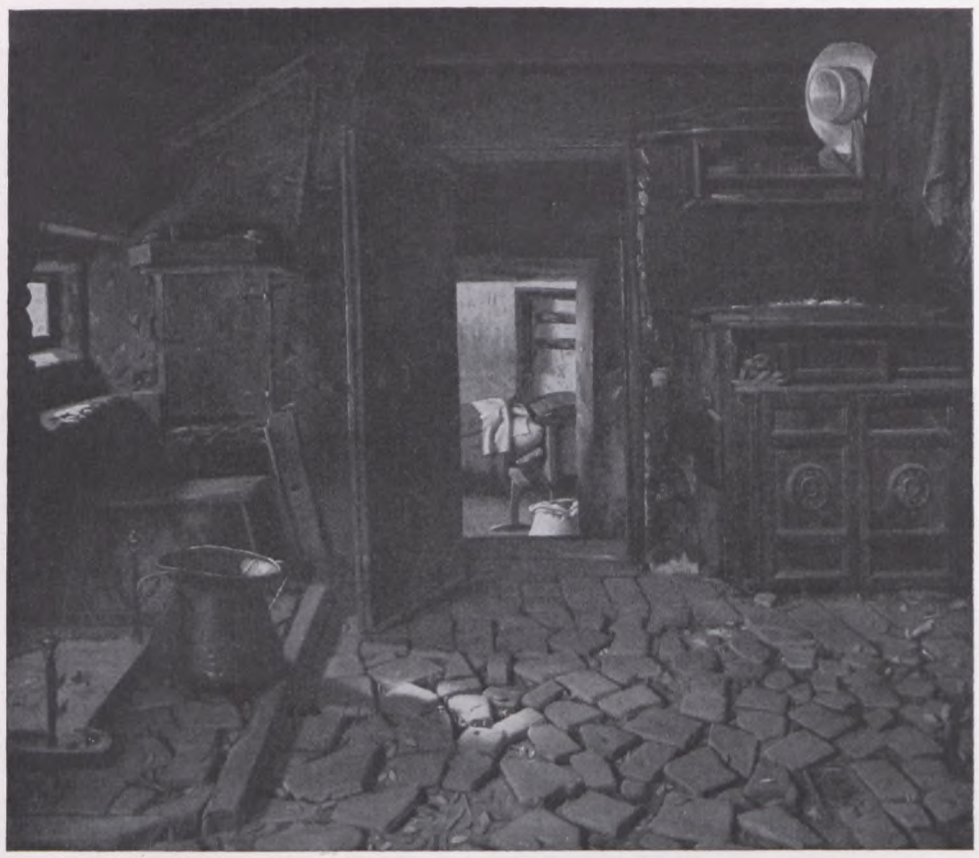

En Bondestue fra Cervara i Sabinerbjergene. 1855.
Tilhører Hirschsprung's Samling.

neapolitanske Fiskerpiger har staaet Model i smægtende Stillinger. Mindre frastødende er som Regel de heroiske Landskaber, skønt Malerne ikke gerne nægtede sig at anbringe fade Familieidyller, hvor der var Plads. En Mand, der vandrer mandolinspillende ved Siden af et Æsel, paa hvis Ryg hans unge dejlige Kone er anbragt i en gratiøs, lyttende Stilling — det er Italien.

Det ses ikke af Brevene, om Vermehren naaede at aflægge Besøg hos nogen af de tyske Nazarenere, der ikke indskrænkede sig til at efterligne den maleriske Stil før Rafael, men ogsaa — hyppigt meget nærgaaende — tog Mesteren selv til Forbillede. Men det er næppe sandsynligt, at han kunde forsone sig med deres Fremgangsmaade, selv om han maatte anerkende Dygtigheden.

Det var de Billeder, der fremstillede Italien som et eneste stort Theater, hvor der blev sunget og danset, snakket og let, spist og drukket fra Morgen til Aften, han følte sig mest frastødt af. Han havde jo meget hurtigt opdaget, hvor lidt en slig Opfattelse stemte med Virkeligheden. Men forresten var det ikke alene Tyskerne, der irriterede ham med deres vamle Romantik. Baade fra England og Frankrig kom der Malere, som saa paa Italien med Riedel's Øjne og hvis Egenart gik helt til Bunds i Henrykkelsen over et Eventyrland, hvor Solen eller Maanen og Stjernerne altid skinnede, hvor Havet altid var safirblaat og hvor de Unge altid var skønne, glade og straalende klædt, de Gamle altid milde, kloge og vemodigt resignerede.

Hvordan han saa paa det lange Tog af danske Malere, som, især efter at Eckersberg's Elever var begyndt at flyve fra Reden, satte Kursen mod Italien, faar han ikke Anledning

til at præcisere. Om Kunstnerlivet i Rom bemærker han et Sted: »Der er nu ogsaa en sjælden god Tone mellem Landsmændene og ikke et eneste forstyrrende Element«. Men hvis der var bleven spurgt om hans Mening med Hensyn til danske Maleres Forelskelse i Italien, havde han ganske sikkert svaret, at kun faa af dem vilde have tabt synderligt ved at blive hjemme eller søge til Holland og Frankrig. Det passede ham nu slet ikke at følge de danske Maleres Eksempel, der flokkevis drog ud for at male de samme Motiver og malede saaledes, at Billederne kom til ligne hverandre paa et Haar. Allerede Samkvemmet med Wegener havde trættet ham, maaske tildels fordi denne havde en lignende Tilbøjelighed til Tungsind som han selv. Og ganske vist havde han og Dalsgaard for en Del Aar tilbage skillinget sammen til en Model, den gamle ondskabsfulde, men pudsige Sømand fra Bombebøssen, hvis Portræt de malede samtidig, men nu skulde han nok have sig meget frabedt at sidde selvtredie i en Klynge og male det samme Landskab saa vidt muligt set under samme Synsvinkel, saaledes som Roed, Constantin Hansen og Wegener havde gjort i 1838, da de kappedes om at faa det mest mulige ud af et »Landskab fra Terracina«.

En italiensk Kvinde. 1855.
34 × 40.

Om Ernst Meyer's Tegninger udtalte Vermehren sig, som allerede sagt, rosende. Han nævner ganske vist ikke Akvarellerne, men det maa vel antages for givet, at han ikke kunde finde Behag i de lækre Toner og kuglerunde Former, som Ernst Meyer her fremtryllede, eller i Malerier som »En Fisker paa Capri« og »En italiensk Fisker i sin Dør«, der leder Tanken hen paa Schleisner og i hvert Fald er mere tyske end danske i Form og Farve. Det er næppe Meyer's Kunst, han tænker paa, naar han bruger Ordet spirituel. Muligvis kendte og værdsatte han Ernst Meyer's tidligere Arbejder, i hvilke den i Altona fødte Kunstner, der aldrig lærte at behandle vort Modersmaal ordentligt, forsøgte at udtrykke sig paa Dansk. Om Fædrelandet har de ikke kunnet tale. Det faldt jo Ernst Meyer ganske naturligt at blive i Italien og at lægge eller rettere sætte sig til at dø her, da Tidens Fylde kom. Vermehren har vel hjemme set Meyer's ældre Genrebilleder, som med deres Fasthed i Formen og Maadehold i Koloriten havde Betingelser for at fængsle ham. Og det er ogsaa nok muligt, at han fra en Charlottenborg-Udstilling kendte Meyer's Brystbillede af en ung Franciskaner og her havde

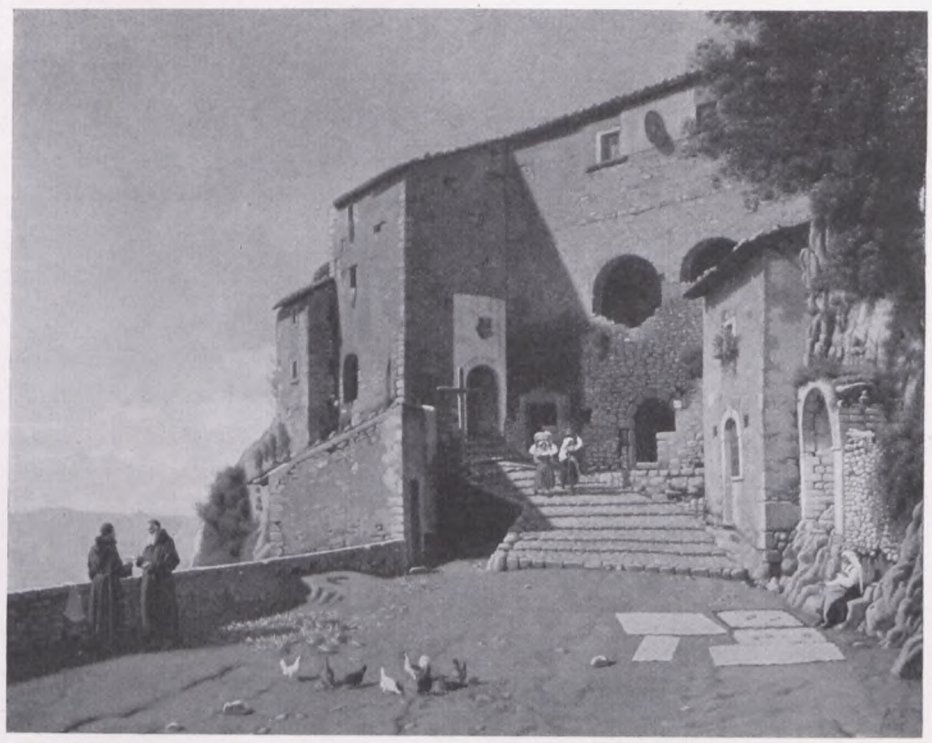

Gadeparti i Cervara. 1855.
$45^1/_2 \times 36^1/_2$.

fundet noget af den vemodige Finhed, som han selv saa i den italienske Hyrdes Udtryk, Stilling og Forhold til Landskabet.

Naturligvis kendte Vermehren ogsaa KÜCHLER's og KRAFT's Genrebilleder, for ikke at tale om SONNE's smukke Skildring af romerske Landfolk udenfor et Osteri ved Rom. Han havde i det Hele taget Eksempler nok at holde sig til, naar han vilde undersøge, hvilke Værdier Længselen mod Italien havde bragt Danmarks Kunst. Med LÆSSØE kom han meget sammen, naar han var i Rom. Men han omtaler ikke de Arbejder, der var Resultatet af nævnte Kunstners tolv—tretten Aar lange Ophold dernede. SAABYE, der blev i Italien i ti Aar, havde han jo en Tid ude hos sig i Gerano. Hen paa Sommeren 56 skriver han herfra: »Stakkels Saaby, han taler meget om Spiir. . . Det kan nok blive en net Gruppe, som han har begyndt herude. Det er en Mand, der leger med et Barn.« Antageligt er der Tale om »En Faun, som danser med den lille Bacchus«, der først blev udstillet i 1859. Allerede om Foraaret havde han meddelt sine Paarørende i Danmark, at det gik godt med Saabye's »Fiskerdreng«, som blev til samtidig med, at KOLBERG lagde Leret op til sin »Hyrdedreng«.

EXNER og DALSGAARD nævnes altid sammen med Vermehren som de mest udprægede Repræsentanter for den nationale Retning. Exner havde utvivlsomt kun Skade af sit Ophold i Italien, hvor han let kan være bleven bestyrket i Troen paa, at de Egenskaber, som nu anses for at være hans værste Fejl, var hans bedste Dyder. Dalsgaard rejste jo aldrig. Det er meget vanskeligt at forestille sig, hvordan et Ophold i Italien vilde have virket paa ham. Foruden Dalsgaard var der paa den Tid endnu en fremragende dansk Maler, som aldrig kom udenfor Danmarks Grænser. Det var DANQUART DREYER.

Hvem det var, Vermehren tænkte paa, da han udtalte, at han godt kunde forstaa, de ældre danske Malere havde ondt ved at finde sig til Rette i Hjemmet efter et længere Ophold i Italien, er ikke ganske klart. FRØLICH, der i 1846 kom til Rom, hvor han malede »En

Skovguds Familie«, nu i Statens Museum, kan ikke være blandt dem. Dertil er han for nær Vermehren i Alder. Snarere kan der være Tale om CONSTANTIN HANSEN, der jo allerede var rejst til Italien midt i Trediverne og havde haft et rigt Udbytte af det seks Aar lange Ophold. Og Vermehren havde set, hvorledes KØBKE efter sin Hjemkomst blev ved med at male efter de Studier, han havde bragt med fra Italien, og hvorledes det endte. Allerede 1836 var MARSTRAND draget gennem Schweitz Syd paa. ROED, der naturligvis havde følt sig ilde tilpas i Düsseldorf, fulgte efter næste Aar, men lagde Vejen gennem Tyrol. Først i 1845 kom Turen til LUNDBYE.

Selvfølgelig maatte Vermehren ogsaa afsted. Naar han saa sig om blandt de ældre eller omtrent jævnaldrende, betydelige eller ubetydelige danske Malere, fandt han meget faa, der ikke havde været i Italien. Om det saa var hans gamle rare Lærer, HARDER, saa havde han i sin Tid taget Ranselen paa Nakken. Maaske var det ham, der først vakte Elevens Rejselyst. Den vanskelige C. A. JENSEN havde i Italien malet stærkt beundrede Kopier. Døden havde taget BENDZ dernede, før han var begyndt at arbejde. Og KRAFT, Landskabsmaleren, var for ikke saa længe siden vendt hjem dødsmærket. KÜCHLER havde ladet sig indfange af et Kloster. Arkitekturmaleren MARTENS blev i Rom i henimod tredive Aar. RAADSIG havde i 1841 stridt sig møjsommeligt frem til Rom i Fortrøstning til et Rejsestipendium, som han ikke fik. Ogsaa KYHN maatte følge Trop. Betegnende nok befandt GURLITT, Tyskeren med Uddannelse fra det danske Kunstakademi, sig under sit Ophold i Italien som en Fisk i Vandet. Om ham hedder det, at han med Lethed tilegnede sig »den Ton des italienischen Colorits«.

Denne Kolorit burde snarere kaldes tysk, eftersom den forekommer betydeligt sjældnere hos italienske Malere end hos deres Kaldsfæller fra Landet Nord for Alperne. Mange italienske Billeder fra Begyndelsen og Midten af det nittende Aarhundrede har en fin graa Farve og en rank, rolig Holdning, der viser et let forklarligt Slægtskab med ECKERSBERG's Stil. Selvfølgelig er det en nem Sag at finde italienske Forbilleder for de Tiders gemytlige Genrebilleder, heroiske Landskaber og romantiske Idyller. Men det var Tyskere, der skrev den Recept, som de danske Malere af tredie og fjerde Rang med Forkærlighed benyttede, fordi de nu engang havde sat sig i Hovedet, at Italien i Modsætning til Norden var Farve og atter Farve.

Roed, Constantin Hansen og Vermehren forstod, at det var Lyset, der gjorde Forskel paa Nord og Syd. Og den Forandring, der foregik med Vermehrens Farve i Retning af større Varme og Lethed, skyldtes netop denne Erkendelse.

Men det kostede ham mange bitre Timer at lære det italienske Lys at kende. I Brevene er han saa optaget af sine indre Kampe, at han ikke faar fortalt synderligt om Billedernes Tilblivelse og Indhold. Kun den nye Spindekone kan man saa at sige følge fra Vuggen til Graven. Det er Vermehren's italienske Smertensbarn. Endnu saa sent som i April 56 skrev han om det, at med Undtagelse af Danneskjold's Billede (formodentlig »Scene i et Huggehus paa Landet«) havde intet Maleri plaget ham saa stærkt: »Jeg har havt meget Uheld med det. Det var malet eller rettere modelleret saa vidt, at jeg med en let Lazur kunde gøre det helt færdigt. Det var beregnet herpaa og trængte til det, da det er et sodet, forrøget, næsten sort Locale, som det gælder at holde klart og varmt. Men det var tillige paa Grund af den tykke Spartelfarve paa det italienske Drejel saa stærkt indslaaet, at jeg aldeles ikke vidste, hvordan jeg egentlig sad i det. Saa raadede WAHLBOM*) mig til at give det en let

*) Den tidligere i Forbindelse med samme Billede omtalte svenske Maler, hvis mest bekendte Værk er »Gustav Adolph ved Lützen«.

Gadeparti fra Gerano i Sabinerbjergene. 1856.
64 × 50.
Tilhører Samlingen paa Nivaagaard.

fransk Fernis (en Harpixopløsning i Spiritus). Derved kom alt frem, sagde han, og man kunde prægtig male ovenpaa det. Jeg fulgte hans Raad, og Billedet kom til at se ud, som om det var ferniseret, hvortil Overfladen blev blank som Glas. Da jeg nu skulde til at begynde med min Lazur, vilde det aldeles ikke tage mod Farven. Det saa ud som et Stykke fedtet Glas. Overfladen blev kun mat, og jeg kunde altsaa ikke see, hvad jeg havde. Jeg maatte fugte det med Olie og male tykt hen over det.«

I den Forfatning var den italienske Spindekone, da Ernst Meyer meget naturligt raadede Vermehren til at sætte det hen, mens Wahlbom selvfølgelig holdt paa, at der kunde blive et Billede ud af det. Nu hænger som en Erindring om den lille Tragedie Studiet til Interiøret i Hirschsprung's Samling, hvor man jo ikke er længe om at opdage, at den Slags Ting gjorde Vermehren unægtelig meget bedre hjemme i Danmark nogle Aar senere. Men der kan ikke være Tvivl om, at han slap den italienske Spindekone med et Suk. Han skriver om Billedet, før det var slaaet ind: »Jeg har faaet det stillet sammen aldeles fattigt og tarveligt. Der er netop og knapt nok saa meget, som det behøver, for at det ikke skal være altfor

tomt. Jeg tror, det kan gaa saaledes; det bliver i hvert Tilfælde næppe anderledes. Og jeg vil male det færdigt saa hurtigt, jeg kan. Men min Hurtighed er egentlig det Samme som stor Langsomhed.«

Noget Studie til Konen eksisterer ikke. Blandt Billederne fra Cervara er der ganske vist en Bondekone. Men om hende kan ikke siges andet, end at hun hører til den Række Studiehoveder, som Vermehren med det daglige danske Brød for Øje malede for at dygtiggøre sig i Portrætfaget. At han gik til dette Arbejde med ringe Lyst, fremgaar af den Iver, hvormed han minder sig selv om, at han allerede hjemme havde gjort mange Portrætter med stor Glæde. Disse Studiehoveder blev til efterhaanden under hele Opholdet i Italien, ikke alene i Cervara og Gerano, men ogsaa i Rom, hvor Vermehren mest var optaget af at male efter Studierne ude fra Sabinerbjergene, og hvor han, saa vidt man kan se af Brevene, kun havde planlagt et Genrebillede, en Dreng, der spiller Harpe paa Gaden, et Arbejde, som, efter at det er nævnt, gaar helt ud af Sagaen. I Studiehovederne var han inde paa et Omraade, som ogsaa Marstrand har dyrket. Hvilken Betydning, han selv tillagde dem, fremgaar tydeligt deraf, at kun et eneste af dem blev fundet værdigt til at udstilles. At Vermehren i disse Arbejder, hvor han skulde male en Model i fuldkommen Ro, med stor Dygtighed gjorde Rede for Formen, siger sig selv.

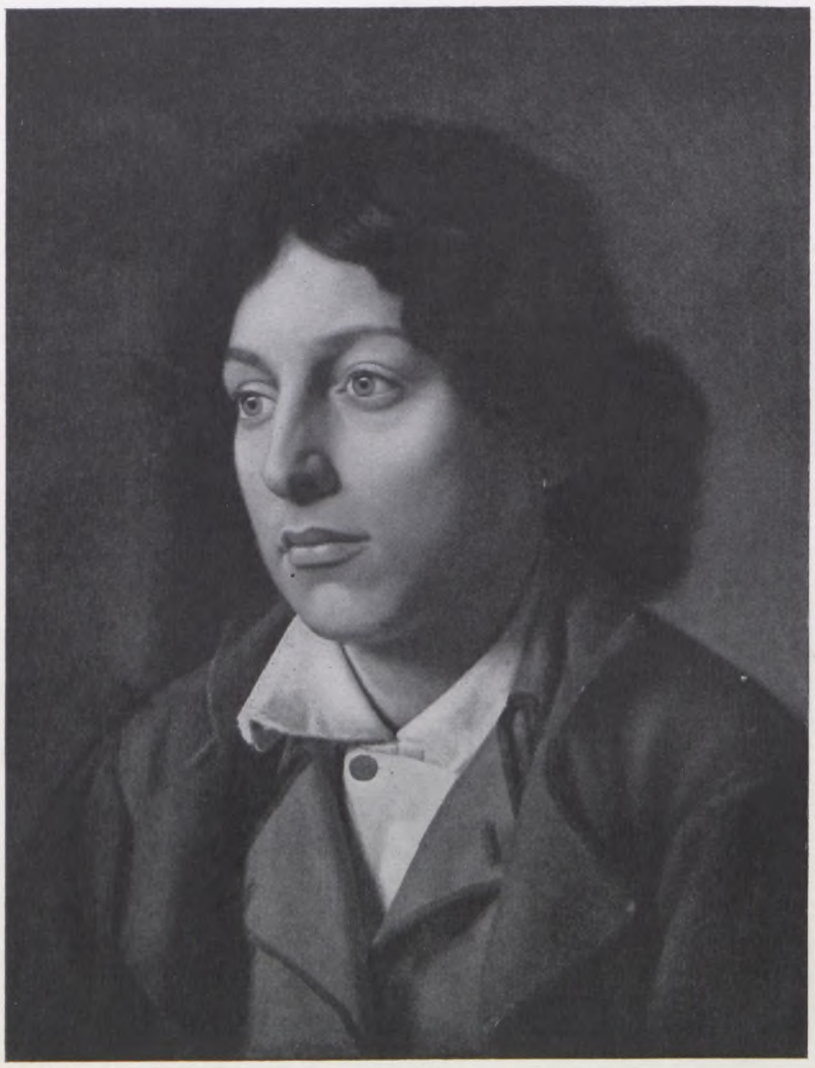

Studiehoved af en ung Italiener. 1856.
37 × 46.

Noget egentligt Landskab eller blot et Landskabsstudie findes ikke blandt Vermehren's kendte Billeder fra Italien. Han synes ikke at have gjort Alvor af de tidligere omtalte Planer. Eller maaske har han betragtet de Billeder af trange Pladser, smalle Gader og stejle Bjergveje i Cervara og Gerano, hvis Staffage voldte ham saa meget Hovedbrud, som Landskaber.

Naar man tænker paa det lille Vinterbillede, den landskabelige Baggrund i »Hvedebrødsmanden« og i »Faarehyrden«, og især naar man mindes det prægtige Landskabsstudie til det sidstnævnte — forøvrigt kunde den fint fortonede Baggrund for den hvilende Malkepige godt tages med — forekommer Vermehren's gamle Betænkeligheder ganske ubegrundede.

Der kendes i hvert Fald ikke et eneste daarligt eller blot tørt og »udpillet« Landskab fra hans Haand. Og naar man ser, hvad han fik ud af det storslaaede Landskab, i hvilket den italienske Hyrdedreng er anbragt, da kan det nok vække baade Undren og Beklagelse, at han ikke fortsatte i samme Retning.

Hvordan det nu end forholder sig — Vermehren gik i de mange Billeder fra Cervara og Gerano en Mellemvej. Da han var kommen hjem, udstillede han efterhaanden fem af dem. Hans egen Fortegnelse nævner yderligere to, det, som Kittendorff bestilte hos ham, kort efter han var naaet ned til Italien, og det, som Baron Stampe senere fik. Han naaede med dem en Række gode, tildels endog udmærkede Resultater, som nu ses i Statens Museum, paa Nivaagaard og i private Samlinger.

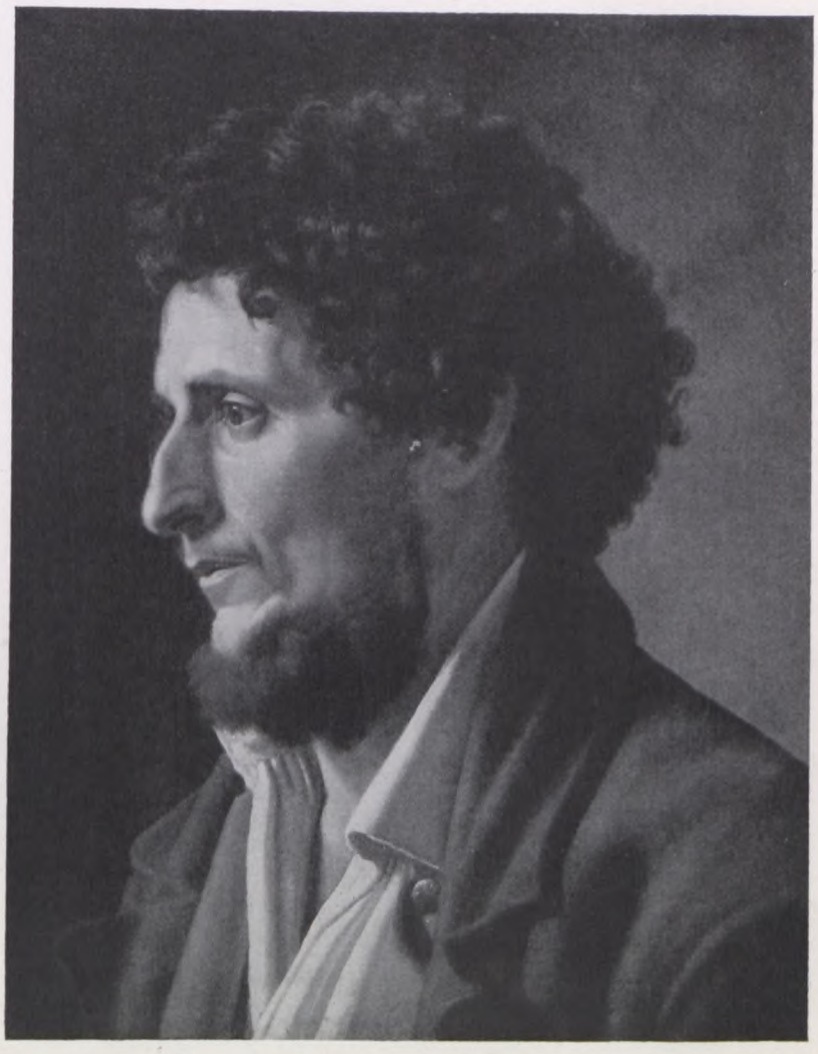

Studiehoved af en Italiener. 1856.
36 × 45.

Vermehren har her ved Hjælp af Farvetonernes Harmoni og Kompositionens Ligevægt skabt en beundringsværdig Helhedsvirkning, der giver Billederne Rang med de bedste Arbejder af lignende Art, som andre danske Malere frembragte i Italien. Se Gadepartiet fra Cervara, hvis Motiv leder Tanken hen paa Vermehrens Omtale af Spadsereturene til Kirken, der var en Del af en middelalderlig Ruin. Se, hvorledes den mægtige Bygning rejser sig i den lette, lyse Luft, hvorledes de fjerne Bjerge fortone sig i blaalig Dis, hvorledes de to Munke ved den lave Mur tegner sig mod Baggrunden. Er det ikke et talende Vidnesbyrd om Kunstnerens lykkelige Forhold til et roligt og blivende Motiv? Klippernes stejle Fald mod Afgrunden, den dybe Dal og al den Dejlighed, som lever dernede, alt det, som ikke ses, fornemmes og giver Beskueren en Følelse af, at han befinder sig højt oppe, hvor Luften er ren og Stilheden dyb, hvor Lyset lægger sig klart over hver Ting, som det kan naa, og hvor de skarpe Skygger skaber Husvalelse og Hvile.

Et helt andet Indtryk vækker Billederne fra Gerano, hvis Beliggenhed jo ogsaa er meget forskellig fra Cervaras. Her havde Vermehren ingen vide Udsigter. Naar han vilde have en Følelse af, at Himlen hvælvede sig over ham og at Italien bredte sig for hans Fødder, da maatte han gaa langt op i Bjergene. Byen selv fængslede ham ved sine smalle, krogede

Gadeparti fra Gerano. 1856.
44 × 60.
Tilhører Statens Museum for Kunst.

Gader og uregelmæssige Huse og ved sit Folkeliv, der udfoldede sig paa Torvet, paa de trappeformede Forbindelsesveje og i Døraabningernes Skygge.

Galleriets og Nivaagaardsamlingens Billeder fra Gerano viser flere Tilløb til en lettere og bredere malerisk Behandling end Gadepartiet fra Cervara, hvor vi finder det »udpillede«, som Vermehren stadigt harcellerer over, i den Omhu, hvormed han har malet hver lille Sten i Trappen, i Muren bagved og i Forgrundens Grotte, der antageligt gemmer et Helgenbillede. Men Pigerne, der med rank og rolig Rejsning bærer deres Hoveders Byrde ned over Trappetrinene, har friere Bevægelser, end man er vant til at se hos Vermehren i saa klart udformede Figurer. Tydeligere fremtræder hans, af ham selv saa hyppigt og skaanselsløst fremhævede Mangel paa Evne til at gribe det øjeblikkelige, det hastigt skiftende i de to Munke ved Muren, der skiller Vejen fra Afgrunden, og i Forgrundens Høns.

Vermehren har malet en Gentagelse af Kittendorff's Billede. Han ændrede her Staffagen, idet han lod Munkene give Plads for en morsomt og nydeligt placeret lille Dreng i hvide Klæder og med en stor, sort Hat paa Hovedet. Til denne Dreng har han haft et Studie

— maaske blot et tegnet — thi vi genfinder ham i Nivaagaards Gerano-Billede, som blev malet Aaret efter. Her staar han oppe i Baggrunden til venstre, vendt bort fra Beskueren, optaget af et eller andet, der foregaar paa Afsatsen foran Huset. Paa Tærskelen sidder Moderen midt i Solen, der, efter de korte Skygger at dømme, endnu er højt paa Himlen. En Gruppe, bestaaende af fire Kvinder, en lille Pige, en Dreng og et Par sorte, magre Svin, danner Billedets Midtpunkt. En af Kvinderne kravler — eller skal tænkes at kravle — paa alle fire, optaget af at sprede spiselige Svampe ud over et Tæppe. En anden sidder ned. To staar op, aabenbart i Begreb med at afslutte en Handel om Klæde, hvilket gaar for sig med en selv hos Vermehren paafaldende Ro. De rører sig ikke og røber ingen Tilbøjelighed i saa Henseende. Drengen derimod vil stikke i Rend efter Svinene, der snager i forbuden Frugt. Men hverken han eller hans Skygge kommer af Stedet. Det er interessant at sammenligne disse Figurers Ubevægelighed med den Frihed, der jævnt voksende viser sig først i Fremstillingen af Præsten, som med Hatten i Haanden kommer vandrende ned mod Torvet, og derefter i de paafaldende lette Strøg, hvormed Manden og Æslet er anbragt i Billedet. Den sidste Gruppe er i hele Vermehrens Produktion ganske ene om at vise, hvorledes en Skitse fra hans Haand tog sig ud. Badet i Lys, med lette Bevægelser og illuderende Virkelighedspræg gaar Æseldriveren og Dyret og deres dirrende Skygger frem gennem Rummet. Som i Cervara-Billedet er ogsaa her Farverne stemt fint sammen til en rolig og mild Harmoni uden ringeste Antydning af den saakaldte italienske Kolorit.

Studie til »Gadeparti i Gerano«. 1856.
Originalens Størrelse.
Tilhører Hirschsprung's Samling.

Ligesom Cervara-Billedet er Gadepartiet fra Gerano i Statens Museum sét om Eftermiddagen. Solen vil snart gaa ned bag Bjergene. Skyggerne strækker sig, og Køligheden

breder sig inde ved Murene og paa Trappeafsatserne, hvor Mænd og Kvinder søger Hvile. Især Manden paa det nederste Trappetrin ser ud til at kunne bekræfte Vermehren's Beretning om det Slid, der fyldte Befolkningens Tilværelse Aar ud, Aar ind, Dag efter Dag, fra aarle Morgen til Aften silde. Nogle af Figurerne kendes fra Billedet med Scenen paa Torvet. Her, hvor der skulde fremstilles Mennesker, som er i Hvile, kunde Vermehren følge sin Forkærlighed for en rolig Virkning uden at skade Illusionen. Selv Børnenes Stilhed forekommer naturlig. Et af dem, den store Pige, der vender Ryggen til, kender vi nærmere fra en fint og let gennemført Tegning i Hirschsprung's Samling. Det er vistnok den eneste bevarede Tegning fra denne Tid.

Ogsaa Eckersberg anbragte undertiden smaa Figurer i sine tidlige romerske Billeder. De er som Regel ikke mere, snarere mindre levende end Vermehren's og under ingen Omstændigheder bedre tegnet. I omhyggelig Redegørelse for Murenes, Stenbroens og Trappernes Detaljer gik han mindst lige saa vidt som den langt yngre Kollega. Ingen af dem indlod sig paa Skildringer af bevæget italiensk Folkeliv. Ingen af dem røbede den ringeste Tilbøjelighed til at se Italien fra den romantiske eller idylliske Side. Vermehren, der var en stor Beundrer af Marstrand, gjorde ikke noget som helst Forsøg paa at betræde hans Omraade. Og at male et andet Stillelivsbillede efter den mislykkede Spindekone følte han sig næppe fristet til. Men det maa have været svært for ham at skrive hjem: »Havde jeg Talent til at være Genremaler, saa vilde det falde mig tungt at skulle forlade Italien«. Endnu var det ikke gaaet op for ham, at han i Landskabet med en enkelt Figur allerede havde ydet noget saa betydeligt, at ingen anden dansk Maler paa det Tidspunkt kunde sammenlignes med ham, endsige sættes over ham. »En italiensk Hyrdedreng«, det skønne Billede i Nivaagaards Samling, som han Efteraaret 1856 malede i Rom efter Studier fra Gerano, vilde have aabnet Øjnene paa enhver anden Kunstner. Men Vermehren antyder intetsteds, af dette Arbejdes dybe Indhold og afklarede Form styrkede hans Selvfølelse.

»En italiensk Hyrdedreng« var bestemt for Fru Hage, der skulde have haft »Spindekonen«. En Gentagelse af Billedet, som Justitsraad Hegel købte, kom paa Udstillingen i 1858, til hvilket Aar Vermehren mærkelig nok ogsaa henfører Originalen, skønt denne tydeligt nok er signeret 1856.

De nærmere Omstændigheder ved dette Mesterværks Tilblivelse er ikke kendt. I Brevet, dateret Gerano 24. Juli 56, forekommer efter Omtalen af en Bjergbestigning i Nærheden af Byen følgende Udbrud: »Havde man Mod og Evne, saa var der Billeder at male oppe hos Gjedehyrderne«. Det ligger nær i disse Ord at se den første Antydning af den Plan, Vermehren i Løbet af Eftersommeren gennemførte. Antagelig er han snart efter det første Besøg hos Gedehyrderne vandret derop igen. Og en skønne Dag har han staaet Ansigt til Ansigt med den italienske Hyrdedreng ligesom i sin Tid, da han pludselig opdagede den jydske Faarehyrde og blev »slaaet« af ham. Han har derefter gjort de Studier, som han benyttede i Rom. For her, ikke paa Stedet, blev Billedet gjort færdigt. Om Arbejdets Fremgang melder Brevene absolut intet. Men andetsteds fra vides, at Vermehren havde lignende Kvaler med den italienske Hyrdedreng som med flere ældre Billeder, den danske Faarehyrde ikke undtaget, og at han malede Figuren om fem Gange. Men da kunde Ernst Meyer, med hvem Vermehren kom særlig ofte sammen paa det Tidspunkt, heller ikke lade være at udbryde: »Nu er det saa godt, som om jeg selv kunde have gjort det«. Den yngre Kollega kan næppe have følt nogen virkelig Glæde ved en Anerkendelse, der havde en saadan Mo-

En italiensk Hyrdedreng. 1856.
38 × 51.
Tilhører Samlingen paa Nivaagaard.

tivering. Det maa bestemt hævdes, at der ikke foreligger den ringeste Mulighed for at sammenligne endsige jævnstille det udsøgt fornemme Farvesyn, som har gennemtrængt og beaandet Billedet af den italienske Hyrdedreng, med den Tilbøjelighed for en alt for blomstrende, paafaldende »italiensk« Kolorit, som aabenbarer sig i Ernst Meyer's Akvareller.

Mange betragter Billederne af den gamle, jydske og den endnu barnlige italienske Hyrde som Højdepunkterne i Vermehren's Kunst. At de hyppigt nævnes i samme Aandedræt er forstaaeligt. De beslægtede Motiver fremtræder klart som set gennem det samme Temperament. Indtrykkene er oplevet paa samme mandigt følsomme og fuldkommen naturlige Maade og er omsat i Maleri med samme Dygtighed. Dog synes den helt ensomme og rolige Drengeskikkelses Monumentalitet, muligvis ubevidst, meget stærkere betonet end Tilfældet er med den tilsvarende Figur i det danske Landskab. Begge Billeder skildrer et Møde med noget overordentligt, med noget for Kunstneren afgørende, noget, der faar ham til at føle skjulte Kræfter frigøre sig i hans Indre. Det er utænkeligt, at Vermehren ikke skulde have fortalt sin Forlovede om det Øjeblik, da han første Gang følte sig slaaet af Drengens og Landskabets Samhørighed. Billedet taler tyst og indtrængende om den Sødme, Opdagelsen rummede, om den Styrke, Tilegnelsen skabte, og den Glæde, Arbejdet førte med sig. Det taler ikke alene om Drengen, Jorden, Bjergene, de forkrøblede Buske og Himlen, men ogsaa om den lykkelige Stund, Kunstneren oplevede, da alle ydre og indre Betingelser for at skabe det bedste, han formaaede, syntes forenede som ved et Under. Ligesaa lidt som i »Faarehyrden paa Heden« findes der i »Den italienske Hyrdedreng« den ringeste Antydning af de Kampe, af hvilke det færdige Billede fremgik som et sjælfuldt Udtryk for en ægte Kunstners Møde med Naturen.

Mellem de to Dage, paa hvilke Ideerne til to af de betydeligste Billeder i ældre dansk Kunst fødtes, laa der et Tidsrum af to Aar. Sit maleriske Syn paa Naturen havde Vermehren i dette Tidsrum ikke ændret det ringeste. Og hans Udtryksmidler var forblevet de samme, men havde vundet i Sikkerhed og Styrke. Den Forskel i den maleriske Virkning, som let kan paavises mellem Hyrden paa den danske Hede og Hyrden i Sabinerbjergene er udelukkende bestemt af Forskellen i Lys og Luft. Farveindtrykket af det italienske Billede er ikke alene varmere, men, paa Grund af Landskabets hele Karakter, ogsaa lysere og lettere end det, der fremkaldes af det danske.

Studierne til »Hyrdedrengen« er ligesom flere af Vermehrens andre italienske Billeder malet hen paa Eftermiddagen, mens Solen stod lavt paa Himlen. Den nøgne lerblaa Bjergside i Baggrunden, de graagrønne Buske, usle Rester af store Skove, som engang strakte sig milevidt over disse Egne, Drengens graagule Benklæder, graaligt hvide Skjorte, hans falmede Bælte, en blaa frynset Las, der kommer til Syne under Albuen, den graabrune Hat med den dunkelrøde Blomst, den blegblaa Himmel med Dis ned over den fjerne Baggrunds takkede, næsten udviskede, svagt blaanende Bjerge, alle disse dæmpede Farver er stemt sammen med fin koloristisk Sans og med fuldkommen Bevarelse af Virkelighedsindtrykket.

Hverken ved Hjælp af Farven eller ved Hjælp af Motivet bringer Vermehren nogensinde Romantik ind i sine Billeder. Han finder den blaa Blomst paa alfar Vej, paa Heden og i Bjergene, og den er for ham et Symbol paa Virkelighedens Poesi. Under sin lange Kunstnervirksomhed forfaldt han ikke et eneste Øjeblik til Overdrivelse, til Sødladenhed, til Unatur af hvad Art nævnes kan. Havde han ikke staaet saa stejlt paa sin Overbevisning, kunde han med den største Lethed have gjort baade den danske og den italienske Hyrde

til rørende Bravurnumre. Lidt Sentimentalitet over Faarehyrden i Stedet for det ganske jævne og selvfølgelige Præg af Ensomhed, nogle mere medlidenhedsvækkende og »maleriske« Laser i Stedet for de fuldkommen realistiske, flittigt sammenrimpede Klude vilde have forskaffet Vermehren en langt talrigere Kreds af Beundrere, end han nu, i sin stædige Sandhedskærlighed, kunde regne med. Og hvilken Furore vilde den italienske Hyrdedreng ikke have vakt, hvis han smilende og karnevalsklædt havde holdt et Kid i Favnen! Men Vermehren vovede endog at betragte Hjorden som slet ikke eksisterende og risikerede derved, at Folk ymtede noget om, at Drengen nok kun var en usselig Svinehyrde. Kunstneren glemte rent Dyrene eller skubbede dem maaske til Side med velberaad Hu. Det var Drengen og Landskabet, der havde grebet ham, grebet ham som det gammelkendte, stærkt selvoplevede griber.

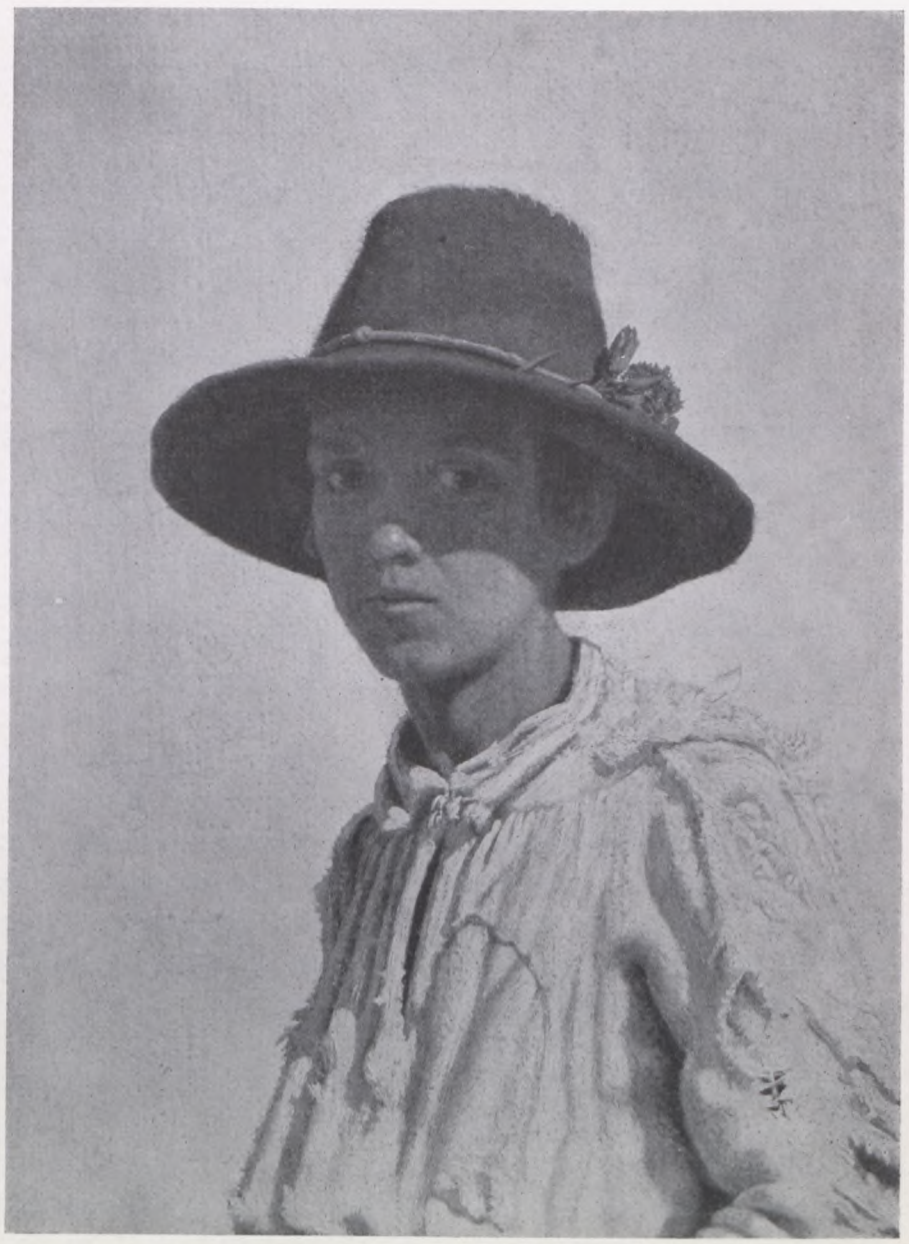

En italiensk Hyrdedreng. 1856.
Brudstykke i Originalens Størrelse.

Lignende Udtryk anvender han selv ved en Lejlighed, hvor han søger at gøre Rede for Grunden til, at hans Sind ikke bevæges af Kunst, som han ikke betænker sig paa at kalde mægtig. Da Drengen stod foran ham som en Plante, hvis Liv havde sin Kilde just i denne Jord, denne Luft og dette Lys og som vilde dø, hvis den blev rykket op, maa han have faaet en Følelse af, at dette havde han oplevet en Gang før. Han har sikkert ogsaa forstaaet, hvorfor denne Følelse meldte sig netop i dette Øjeblik.

Det er Vermehren's dybe Følelse for Motivet, der giver Billedet af den italienske Hyrde Magt til at bevæge. Om nogetsteds passer her det Udtryk, Høyen brugte om alvorlig og inderlig Kunst — Uskyldighed.

Hvad den maleriske Teknik angaar, er Billedet uden Lyde. Men det er ikke denne Dygtighed, der hæver Vermehren's Værk højt op over de smaa Malerier af lignende Art, som

Roed og Constantin Hansen for Aar tilbage havde bragt med hjem. Det er den Styrke, hvormed Kunstneren gav sig hen i Arbejdet, der er afgørende for Billedets Værd.

Tidligt paa Foraaret 1857 satte Vermehren, tungere belæsset med Studier og færdige Billeder end han ved sin Ankomst til Italien og længe efter havde anset for muligt, Kursen mod Hjemmet. En af hans sidste kammeratlige Handlinger i Rom gjaldt Kolberg, til hvem han den Vinter var bleven nærmere knyttet, efter at hans første Indtryk af Billedhuggeren som en usædvanlig spydig Fredsforstyrrer havde fortaget sig. Kolberg var kommen i den særdeles fatale Situation, at han ikke kunde opfylde sin kontraktlig indgaaede Forpligtelse til at levere Grev Moltke »Hyrdedrengen«, inden den bestemte Frist var udløbet. Vermehren greb ind og skrev til Etatsraad Collin, hvem han indtrængende anmodede om at gøre sin Indflydelse gældende til Fordel for den arme Billedhugger. Brevet synes at have haft det tilsigtede Resultat. »Hyrdedrengen« kom paa Udstillingen som tilhørende Grev Moltke. Men det var rigtignok først halvfemte Aar efter Nødskriget. Kolberg synes saaledes at have været en endnu langsommere Arbejder end Vermehren, der i 1861 kunde pege paa en statelig Række Arbejder — blandt dem flere af hans største og bedste — som var bleven til efter Hjemkomsten fra Italien.

Fra Rom rejste Vermehren Nord paa over Florentz og Venedig. I den sidste By saa han Lejlighed til at sende Meldahl et Brev, som gør Rede for hans Indtryk af Marcuskirken, hvis Form, saa ualmindelig i Norden, havde interesseret ham stærkt. Her traf han en berømt Landsmand, Theophilus Hansen. Denne var paa Rejse sammen med den østrigske Maler Rahl, som havde givet Udkast til den indre Dekoration af Vaabenmuseet i Wiens Arsenal, en af Theophilus Hansen's mest bekendte Bygninger. »Jeg synes godt om Hansen, men — men — ja, mere om det, naar vi ses«, skriver Vermehren til Meldahl. »Jeg har set hans Bygning i flere store Photographier og tager Hatten af, men — men, mere om det senere.«

Omkring Midten af April var Vermehren i København. Han havde afsluttet et vigtigt Afsnit af sit Liv. Et nyt begyndte med hans lykkelige Ægteskab og de mange betydelige Arbejder fra Slutningen af Halvtredserne og Begyndelsen af Tredserne.

Sin Opfattelse af en Udenlandsrejses Indflydelse paa den kunstneriske Udvikling og sin Opfattelse af Hjemstavnsfølelsens afgørende Betydning havde han allerede inden sin Afrejse fra Rom i et Brev til en af de nærmeste Paarørende præciseret paa følgende, ligesaa kortfattede og fyndige som betegnende Maade: »Navnlig Figurmaleren har godt af en Tid at plantes over i en anden Jordbund. Men den, der efter nogle Aars Ophold ikke mere kan se det karakteristiske hjemme og glæde sig derover, har ikke noget Talent.«

JOHAN FREDERIK NICOLAI
VERMEHREN

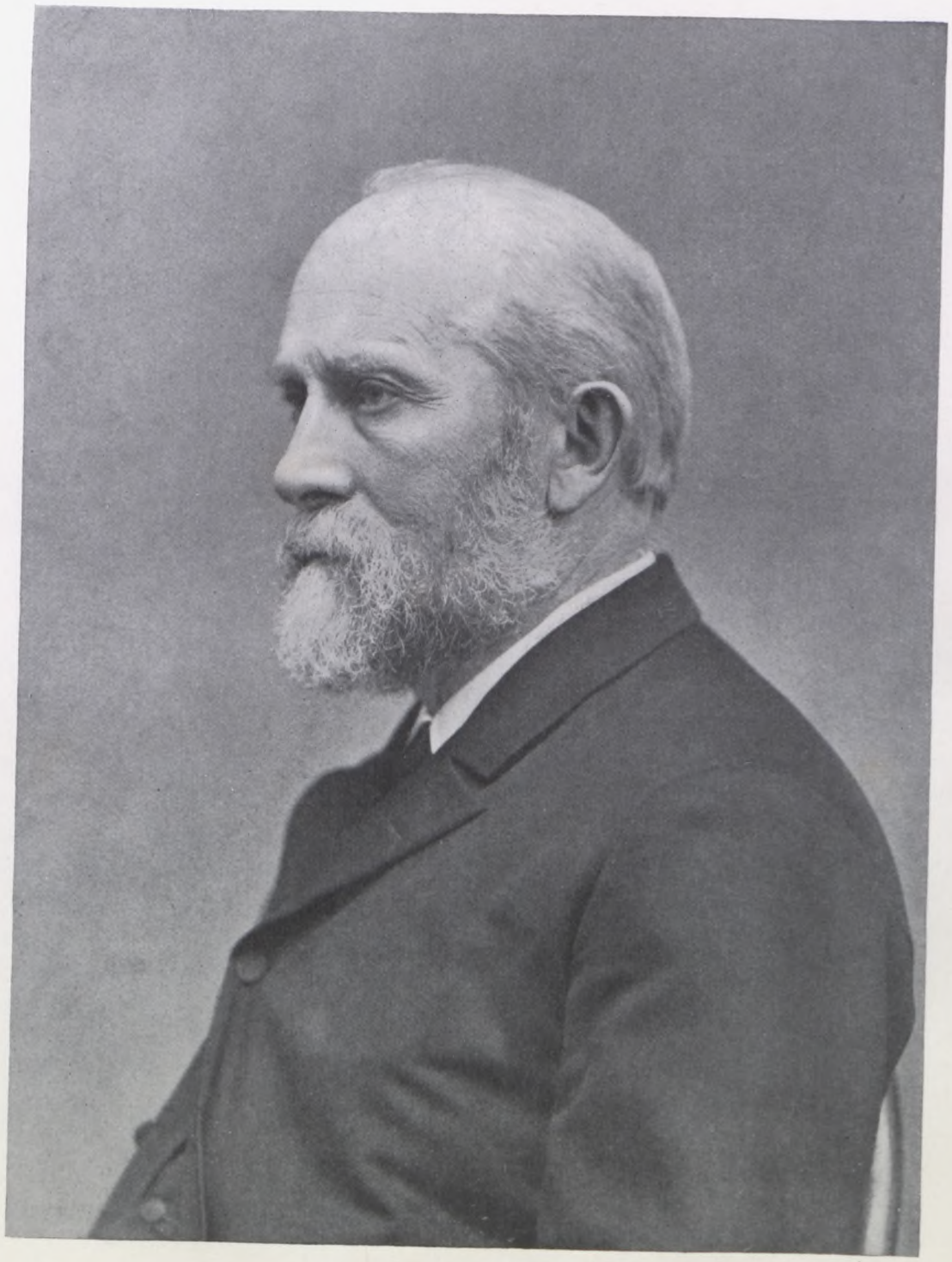

Det ringeste, er det end nok saa smaat,
kan blive Kunst, naar blot det gøres godt.
J. F. N. Vermehren.

TH. FAABORG

JOHAN FREDERIK NICOLAI VERMEHREN

1823 / 12. MAJ / 1923

II. DEL

UDGIVET AF
FORENINGEN FOR NATIONAL KUNST

KØBENHAVN
H. HAGERUPS FORLAG

EGMONT H. PETERSENS KGL. HOF-BOGTRYKKERI
MCMXXIV

Billedstoffet samlet
af Maleren Gustav Vermehren

* *

Reproduktionerne fremstillet
i Egmont H. Petersens Reproduktionsanstalt

* *

Papir fra
De forenede Papirfabrikker

BILLED-FORTEGNELSE

Hvor intet andet bemærkes er Billedet Maleri.

1 Portræt af Vermehren. Fotografi .. .. Side 4
2 En gammel Fisker, der hviler sig paa Stranden efter at have samlet Sten til Garnet. 1857 » 11
3 Brudstykke af »En gammel Fisker, der hviler sig paa Stranden«. 1857.. .. .. » 13
4 Parti af Kysten ved Hellebæk. 1858 .. .. » 14
5 Portræt af Fru Charlotte Fugl. 1858 .. .. » 15
6 En Sædemand. 1858.. .. .. » 17
7 Huslig Syssel i en fattig Bondestue. 1859. .. .. » 18
8 Brudstykke af »Huslig Syssel«. 1859.. .. .. » 19
9 Studie af en Bondekone. 1859.. .. .. » 20
10 Portræt af Pastorinde Glahn. 1859.. .. .. » 21
11 Portræt af Pastor Henrik Glahn. 1860 .. .. » 23
12 Et Bondekøkken. 1860. .. .. » 25
13 Parti i en Landsby. 1860.. .. .. » 26
14 Portræt af Generalkrigskommissær Grüner. 1860 .. .. » 28
15 En Hestgardist, der pudser sine Vaaben. 1863 .. .. » 29
16 Portræt af Dr. theol. Provst B. J. Fog. 1864 .. .. » 31
17 En fattig Bondestue ved Middagstid. 1864.. .. .. » 33
18 Parti af det Indre af en Bondegaard. 1865.. .. .. » 34
19 Scene i et Køkken. 1865.. .. .. » 35
20 Portræt af Kunstnerens Fader. 1867 .. .. » 36
21 Portræt af Bøssemager Rohding 1867. .. .. » 37
22 Portræt af Klædehandler Bjerring. 1866 .. .. » 38
23 Studiehoved af en ung Kvinde. 1868.. .. .. » 39
24 Portræt af Fru Elise Ploug. 1869.. .. .. » 40
25 Portræt af Fru Wanscher. 1869.. .. .. » 41
26 Portræt af Fru Wanscher. Brudstykke. 1869. .. .. » 42
27 Portræt af Maleren J. V. Sonne. 1869. .. .. » 43
28 Et Køkken. 1871. .. .. » 45
29 Portræt af Erik Rothmann. 1871.. .. .. » 46
30 Portræt af Etatsraad Chr. Holm senior. 1871 .. .. » 47
31 Portræt af Etatsraad Chr. Holm. Brudstykke. 1871 .. .. » 48
32 Portræt af Etatsraadinde Holm. 1871.. .. .. » 49
33 Portræt af Frøken Kralund. 1872.. .. .. » 50
34 Brudstykke af Portræt af Frøken Kralund. 1872 .. .. » 51
35 Portræt af Kunstnerens Hustru. 1872. Ufuldført. .. .. » 52
36 Portræt af Grosserer H. Albeck. 1872 .. .. » 53
37 Portræt af Etatsraadinde Albeck. 1873 .. .. » 54
38 Portræt af Agent C. W. Borchsenius. 1874.. .. .. » 55
39 Portræt af Fru H. Borchsenius. 1874.. .. .. » 56
40 Portræt af Kunstnerens Broder, Grosserer Edv. Vermehren. 1874.. .. .. » 57
41 Portræt af Fru Sophie Vermehren. 1875. .. .. » 58
42 Portræt af Fru Anna Hansen, født de Jonquieres. 1875.. .. .. » 59
43 Portræt af Fru Bing, født Salomonsen. 1875. .. .. » 60
44 Portræt af Etatsraad E. Hvidt. 1875. .. .. » 61

45 Portræt af Etatsraad E. Hvidt. 1875 .. .. Side 64
46 En Munk. 1875 .. .. » 65
47 Portræt af Etatsraad E. Collin. 1876 .. .. » 66
48 Portræt af Kommerceraad A. H. Holm. 1876.. .. .. » 67
49 Frøken Mine Brenøe. Forstudie til Portræt af kgl. Skuespillerinde Fru Anna Nielsen. 1877 » 68
50 En ung Pige ved sit Skrivebord. 1878. .. .. » 69
51 Portræt af Fru Zöylner. 1878 .. .. » 70
52 Portræt af Kommerceraadinde Holm. 1878 .. .. » 71
53 Portræt af Fru Elisabeth Hvidt. 1878.. .. .. » 72
54 Portræt af Digteren Carl Ploug. 1879. .. .. » 73
55 Portræt af Etatsraad Chr. Holm jun. 1879 .. .. » 74
56 Portræt af Etatsraadinde Holm, født Zöylner. 1880.. .. .. » 75
57 Portræt af Fru Ch. Grøn, født Albeck. 1880 .. .. » 76
58 Portræt af Fru Neruda, født Holm. 1881.. .. .. » 77
59 Portræt af Etatsraadinde Heymann. 1881.. .. .. » 78
60 Portræt af Etatsraadinde Heymann. Brudstykke. 1881 . .. . » 79
61 Portræt af Fru Schytte. 1881 .. .. » 80
62 En Mand, der stopper sin Pibe. 1882.. .. .. » 81
63 En Landsknægt. 1882 .. .. » 83
64 En ung Mand fra det attende Aarhundrede. 1883 .. .. » 84
65 Gaardparti fra Hornbæk. 1883.. .. .. » 85
66 En Fiskerkone fra Hornbæk. 1883 .. .. » 86
67 Sygebesøg hos det gamle Tyende. 1884. .. .. » 87
68 En Arbejder. 1885.. .. .. » 90
69 Studiehoved af en Kvinde. 1885 .. .. » 91
70 En Overhøring. 1886 .. .. » 92
71 En Reconvalescent. 1887.. .. .. » 93
72 En Arbejder. 1887.. .. .. » 94
73 Portræt af Kunstnerens Datter, Frøken Elisabeth Vermehren. 1888 .. .. » 95
74 En Pige, der polerer Sølvtøj. 1889 .. .. » 96
75 Skakspillere .. .. » 97
76 Damebesøg i Atelieret. 1892 .. .. » 98
77 Portræt af Grosserer Vilh. Nissen. 1893. .. .. » 99
78 Portræt af Kunstnerens Broder, Kontorchef Chr. Vermehren. 1900 .. .. » 100
79 Portræt af Etatsraadinde B. Collin. 1906 .. .. » 101

IV

HVEDEBRØDSDAGE I HELLEBÆK — »FISKEREN VED STRANDEN« — »EN SÆDEMAND« — DE TRE SOMRE I VINDSTRUP — GENREBILLEDER FRA DE SIDSTE AAR

PAA Vejen hjem fra Italien havde Vermehren opholdt sig en Maanedstid i Florenz. Det var hans Agt af kopiere »*Raffaels Selvportræt*« i Uffizierne. Men han nøjedes med at gjøre en Tegning. Denne forærede han til Roed. Det havde han Raad til. Han bragte jo ni Billeder med sig hjem. Det var meget dengang. Med dem i Ryggen fattede han en stor Beslutning. Han vilde holde Bryllup. Nu maatte det være. Han havde været forlovet i godt otte Aar. Saa lang Tid var der gaaet, siden han i Ringsted, mens »Reservesoldaten« blev til, traf THOMASINE GRÜNER, Datter af Justitsraad Grüner, engang Ejer af Rønnebæksholm, nu forlængst død. Den purunge Pige levede sammen med Moderen, som netop i Vinteren 1848-49 blev malet af Vermehren.

Bryllupet stod 7. Juli 1857 hos General FIBIGERS. Til Lejligheden havde CHRISTIAN RICHARDT skrevet en skælmsk Sang, i hvilken det hed, at »Livet skal males, besynges, betragtes«, og at Vermehren nu selv skulde være Hvedebrødsmand i Hellebæk. Her havde Brudgommen resolut lejet Sommerlejlighed, og her tilbringer de Nygifte hele Sommeren, optaget af hinanden, af de Venner, der kom paa Besøg, af kunstnerisk og husligt Arbejde og af Brevveksling. Lykønskninger skulde besvares, Indbydelser til den nærmeste Slægt afsendes. Tiden fløj. Vermehrens Breve lyser af Lykke og Arbejdsglæde. Han fortæller afvekslende om sin unge Hustru og »Fiskeren paa Stranden«,*) det vigtigste af de Billeder, der blev til i Hellebæk, nærmere bestemt *Ellekilde*. Han melder henrykt, at Thomasine har »umaadelige« Anlæg til at være Malerkone. Hvor sandt det var, kunde han næppe vide endnu. Senere maatte han sande det Gang paa Gang. »Jeg er glad og lykkelig, saa lang Dagen er. Jeg har gennemvandret Kysten og fundet et Par Steder, som passer for mig til mine Billeder. Og saa har jeg med Kridt tegnet paa det største Stykke Lærred *Rif* ved Stranden med en Kurv, hvori han piller Steen til Garnet. Han har sat sig paa en Steen med Kurven mellem Benene og ser ud over Havet. De smaa Drenge skulde i nogen Afstand pille Steen til ham. Jeg tænker, det bliver Graavejrsbelysning . . . Mit Humør er let. Jeg er glad over al Maade. Hun er saamænd Skyld i det Hele. Jeg er oppe Kl 6, gaar strax i Vandet, og saa har jeg en lang Dag.« Saaledes er Tonen i Brevene fra den Sommer.

Det var Roed, der gjorde Vermehren opmærksom ikke alene paa Hellebæk, men ogsaa paa Rif med det karakterfulde Hoved. Han havde i 1854 brugt den lune Fisker som Model til Manden i Billedet af det gamle Ægtepar ved Arbejdet.

*) Billedets fulde omstændelige Titel lyder: »En gammel Fisker, som hviler sig ved Stranden efter at have samlet Sten til Garnet.«

Ogsaa Vermehrens unge Kone maatte meddele sig i Breve til Svigerfaderen nede i Ringsted. I et af dem hedder det: »Ja, De kan tro, vi lykkelige er .... Fritz har maaske fortalt Dem om, hvordan vi leve, om Egnen og Folket. Men han har maaske glemt at fortælle Dem, at han er en rigtig kjær, elskelig Ægtemand, med et fornøjet Ansigt, arbejdslysten og flittig.« Hun er naturligvis meget optaget af Mandens Forarbejder til det store Billede, om hvilket hun i samme Brev siger: »Der er en Stemning i det saa yndefuld og velgiørende, at jeg ikke har Ord derfor. Jeg glæder mig rigtigt til at see det færdigt, til at see det blive til. I dette Øjeblik er min Mand (det er umaadelig morsomt at sige »min Mand«) nede ved Stranden for at male en Studie af den.«

Billedet af Fiskeren ved Stranden kan vi i Vermehren's Breve følge Skridt for Skridt paa dets Vej til Fuldendelse. Det fødes og voxer under en stadig lige straalende Sommerhimmel. I Slutningen af August skriver Kunstneren til en af Brødrene: »Du ved, jeg vilde have Graavejrstemning paa Rif, men Graavejret er ikke kommet, og jeg lavede da den lille Skizze om og bestemte Aftenbelysning lige efter Solens Nedgang, naar alt endnu er lyst. Han kommer til at sidde mørk mod den lysende Aftenluft. Der kommer derved langt mere Farve og Virkning i Billedet. Men af den Grund kan jeg ikke male det færdigt her, thi min hele Arbejdstid er en halv Time. Jeg maa giøre Farvestudier og saa male Billedet i Kjøbenhavn. Kan det blot lykkes mig, saa kan det blive ganske kjønt; men det er en meget svær Historie. Jeg har begyndt at tegne til Børnene og faar bedre Stillinger ud af det end dem, du saa paa Skizzen. Med det lille Maleri gaar det ikke rigtig godt. Det er i flere Henseender mislykkedes, Luften og enkelte af Træerne. Det er saa smaalig gjort, men ikke værre end de italienske.«

Med det her omtalte lille Billede: »Parti af Kysten ved Hellebæk«, blev Vermehren dog efterhaanden mere tilfreds. Ind i September kan han melde, at »det er i den senere Tid blevet en Del bedre«. Dette Maleri kom paa den følgende Foraarsudstilling. Vermehren omtaler det i April i et Brev til Broderen, hvor han skriver: »Det var smukt af Constantin Hansen, at han gav mig den Plads«.

Om Efteraaret flyttede de unge Folk ind i den store Gaard i Overgaden oven Vandet paa Hjørnet af Volden. Her fuldførte Vermehren »Fiskeren ved Stranden«. Billedet er nu i Aarhus Museum. Dets lyse, fredfyldte Stemning, dets gyldne Skær fortæller om de lykkelige Øjeblikke, da det blev til. I Friskhed staar Maleriet ikke tilbage for Studien, der, ligesom den mindre Gentagelse, Vermehren malede i 1906, er i Privateje. Et Par Tegninger i Hirschsprung's Samling, en barfodet Dreng, der skal paa Fisketur, signeret F. Vermehren, Hellebæk 17. September 1857, og en lille Pige, set fra Ryggen, i Træsko og med kort Haar, ligeledes signeret, men ikke dateret, er Studier til Figurerne paa det mindre Billede.

— — —

Da Vermehren i April mindedes Constanstin Hansen's Interesse for det lille Landskab fra Hellebæk, var han og hans Hustru i Sorø. Nu er det »Sædemanden«, det gælder*). Men Solskinnet følger i disse Aar stadig Kunstneren, der i et Brev til Svigermoderen fortæller om Forberedelserne: »Dagen efter, at jeg var kommen hertil, gik jeg allerede ud paa Recognoscering og fandt snart, hvad jeg skulde bruge. Jeg har nu faaet det arrangeret omtrent som jeg vil have det. Helst vilde jeg have Graavejr, men det lader atter til, at jeg skal have Sol. Det kan ogsaa blive kjønt. Det bliver et fladt Terrain med Lynge i Baggrunden, Rugmarker

*) Vermehren fandt Motivet i *Lynge* i Alsted Herred, ikke langt fra Sorø. *Nik. Bøgh* fortæller, at Billedet blev malet, da Ægteparret vendte tilbage fra Hellebæk.

En gammel Fisker, der hviler sig paa Stranden efter at have samlet Sten til Garnet. 1857.
55×61.
Aarhus Museum.

og Pløjejord. Jeg har malet det halve af en Studie*) til Landskabet med Lynge By. Der er meget deri, jeg kan bruge. Desuden har jeg malet en stor Steen med megen Pløjejord til Forgrunden. Jeg har trasket i Pløjejorden ved Siden af Sædemanden og har studeret Bevægelsen grundigt. Jeg tror nok, at jeg nu kan tegne ham ned. Men førend jeg kan giøre det udenad, duer det ikke. Jeg har seet paa mange Ansigter, men har endnu ikke fundet en rigtig kjøn Mand.«

Hele April og hele Mai arbejder Vermehren paa den Maade. »I disse Dage har jeg malet meget anstrengt, og det er ogsaa fortnet med Figuren, skjønt der er en Del tilbage. Jeg kan ikke sige, at jeg synes, den er bleven god. Den er tør. Humøret mangler mig«, klager han i Begyndelsen af Mai. En halv Snes Dage senere hedder det: »Jeg har faaet nogen Forsinkelse med Manden paa Grund af Vejret, men jeg har dog holdt ud og behøver saa meget lidt til

*) Som Lensgreve *Ahlefeldt-Laurvigen* fik.

at aftegne den endnu en lille Gang. Derimod kunde jeg ønske at have lidt mere Landskab med end jeg har. I al den Tid, det egentlige *Foraar (den Tid, jeg skal bruge) stod paa, var det Tørke* og Blæst, og Luften var i den Anledning altid fri for Skyer og kold. Jeg vilde nok have et lille Lag af Skyer i Horizonten. — Det er ganske rart, at jeg har denne Model herude, naar jeg kommer til Sorø igjen*). Han er villig og meget brugelig. Kun er han saa grinagtig, at jeg af og til sidder i eet Grin og næsten ikke kan male.«

I Juli er Vermehren i Kjøbenhavn og skildrer i et Brev til Broderen sine Genvordigheder med Billedet: »Jeg har begyndt paa Sædemanden, men har hidtil ikke været heldig. Først mislykkedes Luften een Gang og jeg tørrede den ud. Saa lagde jeg Farver paa den næste Dag, men da jeg ved Kaffetid forlod det en Times Tid, tørrede den i saaledes, at den ikke kunde males sammen og blev da klistret og smudsig. Jeg har malet noget af Landskabet, men der skal mange Overmalinger til, kan jeg mærke. I Morgen skal jeg have Model for at faa rettet noget ved den højre Arm, som Constantin**) gjorde mig opmærksom paa. Den er for kort og Albueleddet ses ikke ret. Jeg har gjort Hovedet lidt større, og den højre Haand havde jeg ogsaa forandret til det bedre, men nu maa den jo ud igjen.«

Det gik saaledes kun trægt. Medens »Fiskeren« var bleven færdig i Efteraaret 57 og sammen med »Parti af Kysten ved Hellebæk«, flere af de italienske Billeder, blandt dem »Hyrdedrengen« og et enkelt Portræt (Fru Fugl), altsaa det allerbedste Selskab, mødte frem paa den følgende Foraarsudstilling, saa Offentligheden ikke noget til »Sædemanden«, før der var gaaet næsten to Aar. Men da Billedet endelig viste sig paa Charlottenborg i 1860 sammen med de to første Vindstrup-Arbejder, gjorde det et meget stærkt Indtryk. I sin fuldkomne Tilforladelighed virkede det som en Hymne til den danske Jord og viste dansk Landboliv fra en Side, som aldrig før var skildret med en saadan Styrke. Den milde Ro, den stille Fred, der sænkede sig over Kunstnerens Sind, mens han arbejdede med Studierne, har givet dette Billede af haandgribelig Virkelighed Sjæl, har fyldt det med Poesi. Muldjordens graa og brunlige Toner, den grønne Vintersæd, Kirken og Landsbyen bagved, Højderne langt borte Drengen, som driver sine Heste frem foran Harven, Manden, hvis Haand spreder Kornet over den ventende Ager, Hunden, der spidser Øren mod en Lyd langt borte fra, den høje blaa Himmel, hvor enkelte lette hvide Skyer kommer og gaar — i dette er givet et fuldkommen ægte, stilfærdigt gribende, tyst jublende Billede af dansk Foraar paa Landet. Hertil kommer, at det lykkedes Vermehren at fremstille Figurer i Bevægelse, en Opgave, han i rigtig Erkendelse af sin Begrænsning som Regel gik udenom.

Originalen hænger jo nu i Statens Museum. Hirschsprungs Samling ejer en Gentagelse. Begge disse Billeder synes i Besiddelse af deres oprindelige Fortrin, idet Farven ikke er eftermørknet i nogen nævneværdig Grad og heller ikke saa medtaget af Revner som adskillige andre af Vermehrens Arbejder.

— — —

I hver af de tre følgende Somre træffer vi Vermehren i *Vindstrup****). Da han var bleven meget gammel, nedskrev han ikke alene sine Minder om Barndomstiden, han prentede, kan

*) Vermehren kom dog aldrig mere til at male paa denne Egn.

**) Naturligvis Constantin Hansen.

***) Kunstneren har næsten altid undladt at stedfæste sine Billeder. *Vindstrup* lever navnløst i flere af hans bedste Interiører. Museumsinspektør *Chr. A. Jensen* har for adskillige Aar siden indlagt sig Fortjeneste af Kulturhistorien, idet han paa Grundlag af Vermehrens egne Meddelelser oplyste, hvor Kunstneren havde fundet Motiverne til sine Værker (»Arkiv og Museum«, fjerde Binds første Hæfte 1911).

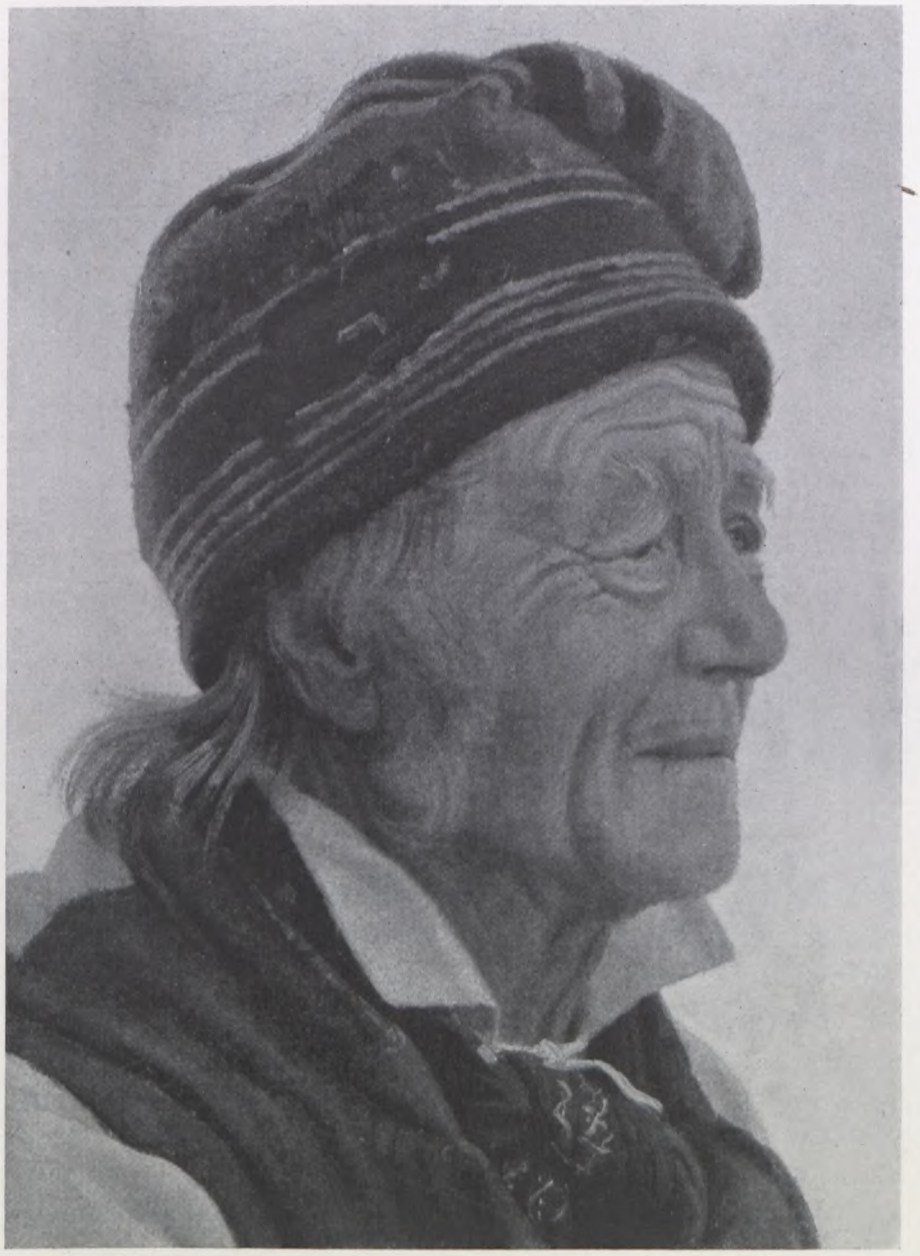

Brudstykke af Studien til »En gammel Fisker, der hviler sig paa Stranden«. 1857.
Originalens Størrelse.

Parti af Kysten ved Hellebæk. 1858.
42×52.

man næsten fristes til at sige, naar man ser hans klare karakterfulde Skrift, ogsaa sine »Erindringer om Vindstrup«. Her havde han ladet en stor Del af sit Hjærte blive tilbage. Nogle Brudstykker af disse Erindringer vil give et Indtryk af Vermehrens Stil, hans Følelse for Naturen, hans Iagttagelsesevne og Lune, hans Arbejdsmetode og deraf følgende Genvordigheder, hans Liv blandt de Vindstrup-Bønder:

»Omtrent en Mil Syd for Sorø ligger den smukke Tjustrup Sø. Naar man ad Skjelskør Vejen kommer til Landsbyen Eskildstrup, har man den skjønneste Udsigt op over Søen. Til venstre ligger Suserup Skov, i Baggrunden Næsbyholms Skove og til højre, ikke fjærnt fra Søbredden, Tjustrup Kirkeby samt bagved den i Horizonten Vindstrup By... Den første Gang, jeg havde Leilighed til at giøre Bekiendtskab med denne smukke Egn var, da jeg som Elev paa Sorø Akademi deltog i en Excursion til Tase Skov, der ligger tæt Syd for Bavelse Sø, en Forlængelse af Tjustrup Sø... Dengang dyrkedes der Humle paa hele Egnen og jeg mindes, hvor malerisk et Indtryk jeg fik af Tjustrup By, da vi passerede den. Men det skulde blive endnu stærkere, da vi efter at have tilbagelagt Vejen opad en lang Bakke kjørte gjennem Vindstrup By. Den bestod af gamle Gaarde og Huse, omgivne af store Humlehaver, der frembød de mest maleriske Partier. Stengjerderne, der omgave Haverne, vare paa mange Steder faldne ned, saa man med Lethed kunde gaa over dem, og jeg saa ogsaa et Par Køer benytte Lejligheden. Gaardenes noget forfaldne Udseende med forrevne Tage og Vægge med affalden Kalk og tildels dækkede med Straa, som hyppigt omslyngedes af den deilige, friske Humleranke, gjorde paa mig et uudslettelig Indtryk og fremkaldte allerede dengang Længslen efter at kunne benytte noget af dette rige maleriske Stof. Men Aarene gik, jeg fik andre Ting at male, og først i Sommeren 1859 randt Vindstrup mig atter i Hu. Jeg fik Lyst til at gense det. Hvad der yderligere tilskyndede mig til at foretage

denne Rejse, var den Omstændighed, at Præstefamilie i Tjustrup vare mine gamle Venner, som det vilde være mig en Glæde at besøge. Jeg tog da afsted, fik hos Pastor GLAHN Anvisning paa en Bondegaard i Vindstrup, hvor jeg eventuelt kunde bo og gik saa derop. Aftalen med de elskværdige Gaardfolk var snart gjort, og nogle Dage efter holdt jeg mit Indtog i Gaarden og indrettede mig paa at begynde min Virksomhed. Jeg vandrede Byen rundt for at søge Motiver og saa da, at den i de 18 Aar, som vare forløbne, siden jeg saa den sidst, var betydelig forandret. Bygninger, Havehegn og Veje var langt bedre vedligeholdt. Alt saa mere velhavende ud, men havde samtidig tabt adskilligt i malerisk Interesse. Der var imidlertid nok at tage fat i. Paa min Vandring kom jeg forbi et meget malerisk gammelt Hus, udenfor hvilket der sad en gammel Kone. Jeg gik hen til hende og spurgte, om jeg maatte se, hvorledes hun boede. Der var ikke noget i Veien, og jeg kom da ind i en fattig Stue med det tarveligste Udstyr, men med et saa ægte, sjællandsk Præg, at jeg følte mig overbevist om, at den vist saa ud, som da den var bygget, samt at den var meget gammel, hvad Loftet, der bestod af Egeplanker, ogsaa syntes at antyde. Jeg gjorde Aftale med Konen hvad jeg skulde betale hende for at male hendes Stue og hende selv med, thi jeg var strax paa det rene med, hvordan Billedet skulde være. Hun skulde sidde ved Kakkelovnen og bælge grønne Ærter, og paa Dørtærskelen ud til Forstuen skulde en lille Pige sidde og læse sin Lektie. Næste Dag var jeg i Gang med Arbeidet, Lyset, hvorved jeg malede, kom fra to meget smaa Vinduer med blyindfattede Ruder, som var meget forbrændte, og Taget skyggede endda over dem. Da Stuen var lille og jeg vanskelig kunde faa Afstand fra Figurerne, maatte jeg for at faa nogenlunde gode Linier i Billedet sidde meget lavt. Jeg fik et Stykke af en Egestolpe omtrent 7 Tommer tykt. Det var min Malerstol og for ikke at vælte i den umagelige Stilling, maatte jeg altid lade det venstre Ben ligge henstrakt ad det fugtige Lergulv, hvad der skulde komme mig dyrt til at staa . . .

Portræt af Fru Charlotte Fugl. 1858.
43×55.

Arbejdet gik nu sin Gang. Den gamle Kone var meget livlig og fortalte mig om sine trange Kaar, sit daglige Liv og saa om sin Mand, som hun havde mistet for faa Aar siden. Han havde været saa god mod hende, og hun savnede ham meget. Han havde havt saadan

et godt Helbred, men paa engang kom der en stor Klump i hans Hals. Doktoren kom og jog baade Kniv og Gaffel i Halsen paa ham, men han kunde lige godt ikke faa Klumpen ud, og saa maatte han afsted. Ak ja! Det var saa tungt.

Ved Siden af dette Billede malede jeg et Parti af en Vei nede i Byen med nogle Smaafigurer paa. Det blev malet i Morgenbelysning, førend jeg tog fat paa Stuen . . .

Med Billedet i Stuen gik det jævnt fremad. Jeg havde faaet en kjøn Model til den lille Pige, og hun sad villig for mig. Sommeren var smuk; men jeg var desværre kommen sent paa Landet, og Arbeidets Gennemførelse tog Tid . . . Veiret blev koldt, Dagene kortere, og som Følge deraf Lyset i Stuen svagere. For at bøde derpaa, maatte jeg lukke Vinduerne op, medens jeg arbeidede, men da Døren tillige maatte være aaben for Motivets Skyld, fremkom der en stærk Træk, og den blev skæbnesvanger for mig. Jeg fik voldsomme Smerter i det Ben, der laa henstrakt over Gulvet og de gik højere op i Legemet, saa jeg tilsidst ikke kunde rette Ryggen og kun med Møje kunde gaa. At reise mig fra mit lave Sæde og sætte mig igjen var forbundet med de største Smerter, og jeg maatte ofte reise mig, medens jeg malede efter mine Modeller, da de hvert Øjeblik kom ud af deres Stilling og ikke uden min Hjælp kunde finde den igjen. Den gamle Kone fyrede i Kakkelovnen, saa den næsten var rød. Hun blev halvvejs bagt paa den ene Side, medens hun frøs paa den anden, der vendte ud mod den aabne Dør. Den lille Pige, der sad i denne, græd, fordi hun frøs. Jeg maatte dække hende til med en gammel Skindpels, som hendes Fader laante mig og jeg sendte Bud til Sorø og kjøbte Legetøi til hende, for at holde hendes Humeur oppe.

. . . . Min Tilstand blev værre og værre. Det Par Hundrede Alen, som der var mellem Huset og Gaarden, hvor jeg boede, var jeg en lang Tid om at tilbagelægge, og jeg led utroligt ved denne Vandring. Da jeg en Dag kom ind i Gaarden, stod min Værtinde og hendes Datter udenfor Indgangsdøren. De brast begge i Graad, da de saa mig og sagde, at jeg dog endelig maatte holde op med at arbeide; men det kunde jeg ikke. Det lille Billede fra Gaden, var nok færdigt, men fik jeg ikke ogsaa det andet fuldført, var Sommeren spildt for mig. Meget kunde forandres til næste Aar, og jeg blev ved. Det var mig ikke mere muligt at gaa til Tjustrup for at besøge mine Venner, men hver Eftermiddag kom Præstens Vogn og hentede mig. Jeg overnattede i Præstegaarden og blev næste Morgen kørt tilbage til mit Arbeide. Støttet af denne kiærlige Bistand holdt jeg ud til ind i November Maaned. Da blev Mørket saa stærkt, at jeg ikke mere kunde se i Stuen, hvor jeg malede, og jeg maatte holde op. Men da var jeg ogsaa naaet saa vidt, at jeg med lidt Besvær kunde fuldføre Billedet hjemme. . . . Først i Slutningen af April Maaned 1860, var min Ryg atter ret. Men jeg havde megen Glæde af Billedet fra gamle Margrethes Hjem. Det blev kjøbt af Selskabet for nordisk Kunst og gik derfra over i den Kgl. Malerisamling.

— — —

Uagtet altsaa, at mit Ophold i Vindstrup i 1859 havde været temmelig rigt paa Modgang, hvis Følger hjemsøgte mig langt ind i det næste Aar, var det dog langt fra, at mit Syn for, hvad Byen eiede af malerisk Skjønhed og Interesse derved var bleven formørket eller min Iver for yderligere at udnytte dette rige Stof var afkølet. Da jeg havde gienvundet mit Helbred og Sommeren nærmede sig, vare de triste Minder traadte i Baggrunden og Tanken om den maleriske By samt Haabet om at kunne afvinde den et godt malerisk Udbytte blev atter levende i mig. Min Hustru, der havde set mig i min Elendighed, kunde imidlertid ikke finde sig i Tanken om, hvis noget lignende skulde hænde mig, da at vide mig alene derude,

En Sædemand. 1858.
74×87.
Tilhører Statens Museum for Kunst.

Huslig Syssel i en fattig Bondestue. 1859.
51×61.
Tilhører Statens Museum for Kunst.

Brudstykke af »Huslig Syssel«. 1859.

og tilskyndet af hendes Bønner henvendte jeg mig til vore Venner i Præstegaarden, som strax erklærede sig villige til at tage hende og vore to smaa Børn i Pension. Det var mig jo en overordentlig stor Glæde, og ved Midsommertid drog jeg atter ind hos mine Værtsfolk i Vindstrup.

Tæt op til Gaarden, hvor jeg boede, laa en anden Gaard, som saa meget forfalden ud og som jeg det foregaaende Aar aldrig havde besøgt, fordi min Vært altid, naar Talen var om dens Beboere, havde smilet med et stærkt Skuldertræk . . . . . Nu meddelte jeg ham, at det var min Hensigt at gaa ind i Gaarden for at se, om der ikke var Stof til et Maleri. Han slog Hænderne sammen og udbrød: »Hvad vil De dog i det Svinehul!« Men da jeg var urokkelig i min Beslutning, sagde han blot: »Hvis De gaar derind, saa tag Dem iagt for Hunden. Den ligger paa høire Side i Porten«. Jeg gik da hen og saa ind ad den aabne Port. Møddingevandet løb ud igiennem den. Der var kun enkelte store Sten, man kunde træde paa, men de laa til den skæbnesvangre høire Side henimod Cerberus' Bolig. Den meldte sig da ogsaa strax, og jeg maatte vade giennem Snavset, idet jeg holdt mig til den venstre Væg. Saa kom jeg da ind i Gaarden, hvor der ikke var et levende Menneske at se. Det var et sørgeligt Syn. Det faldt mig ind, at saadan maatte Jeppe paa Bjergets Bolig have været. Huller i Tag og Vægge, affalden Hvidtning og Kalk, ituslagne Ruder, stoppede med Klude og saa Avlsredskaber og Dele af Vogne henslængte i en vild Uorden. Jeg gik hen til en aaben Dør i Stuehuset. Den førte ind til Kjøkkenet og jeg saa en Pige sidde henne paa Ildstedet. Det var næsten umuligt at se, hvordan hun saa ud, eller hvad hun overhovedet var af, saa forfærdelig smudsig var baade hun selv og hendes Dragt. Det pjuskede Haar hang ned over hendes Øjne, som fik et forfærdet Udtryk, da hun saa mig. Hun var maalløs, og hendes Rædsel tiltog, da jeg uden videre løftede Klinkefaldet og traadte indenfor. Da jeg nu sagde hende, hvem jeg var, at jeg havde været i Vindstrup Aaret forud og at jeg blot vilde se, hvordan de boede, blev hun lidt beroliget; men Taarerne kom i hendes Øjne, fordi hun vistnok skammede sig baade ved sit eget Udseende og sine Omgivelser. Det gjorde mig ondt for hende. Jeg sagde hende nogle venlige Ord og satte mig paa Ildstedet ved Siden af hende, mens jeg lod mit Øje løbe rundt i Kjøkkenet, der i sin forfærdelige Tilstand var meget malerisk og satte mig i det bedste Malerhumeur. Jeg sagde til Pigen, at jeg havde saa stor Lyst til at male Kjøkkenet. Hun slog Hænderne sammen og udbrød: »Kors, hiane dog! Nei! Nei!« Men jeg beroligede hende og sagde, hun skulde se, det kunde meget godt gaa, naar hun vilde hjælpe mig, og jeg lovede hende rigelig Erstatning for hendes Uleilighed. Der var nu imidlertid meget at tage fat i, naar et Menneske udenfor Bondestanden skulde kunne tilbringe en Sommer i dette Lokale. Det var stort og meget mørkt, da der kun

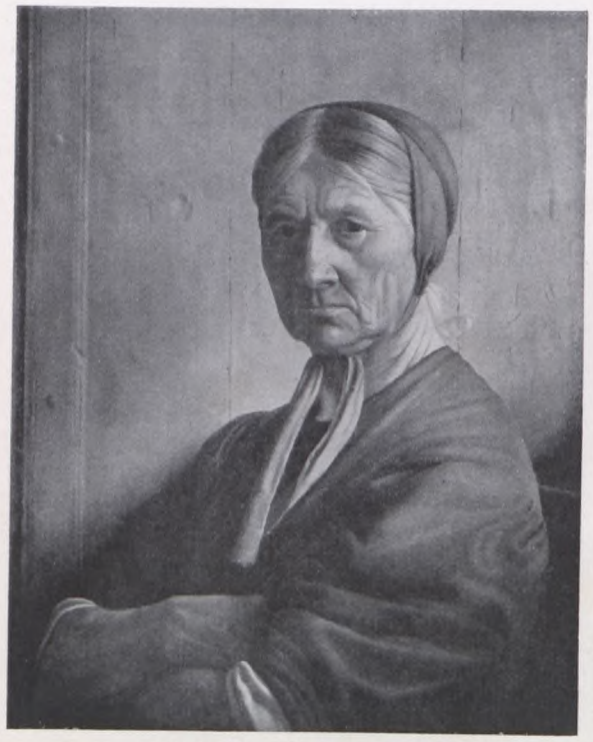

Studie af en Bondekone. 1859.
48×61.
Tilhører den Hirschsprungske Samling.

Portræt af Pastorinde Glahn. 1859.
Originalens Størrelse.

kom Lys fra to smaa Vinduer i Gavlen mod Nord. Gulvet var brolagt med store og smaa Stene i vild Uorden og i Bakke og Dal; men man kunde daarlig se, hvad det var af; thi det var bedækket med et flere Tommer høit Lag af Gjødning, fordi Svin, Høns og Ænder daglig færdedes herinde og der vist sjældent blev gjort rent. Ved Døren stod den saakaldte Svinetønde (en overskaaret Tjæredito), hvori alt Affald fra Maden og Kjøkkenet kastedes for at bruges til Svineføde. Hvordan Luften i et saadant Rum var, kan enhver tænke sig, eller rettere, det kan ingen tænke sig, der ikke har indaandet den. Jeg saa mig om i Lejligheden og var strax paa det rene med, hvordan jeg vilde male Billedet. Oppe ved det lille Vindue i Gavlen var en Lem i Gulvet, der førte ned til en lille Kjelder. Der kunde jeg sidde med mit Staffeli og overse hele Kjøkkenet samt faa et Indblik i Vaaningsrummet, naar Døren stod aaben. Jeg fik da Marie til at være mig behjælpelig, og da jeg næste Dag kom derind, var Uhumskhederne fjærnede fra Gulvet saa godt det lod sig gjøre, og hun havde strøet et Lag Grus over det, der indtil en vis Grad dæmpede de stærke Uddunstninger. Det var rørende at se, hvor hun havde anstrængt sig, og hun saa stolt ud, da jeg i høie Toner roste hende. Vi vare snart gode Venner og inden kort Tid fik hun fuld Tillid til mig og gjorde alt for at komme mine Ønsker imøde. Jeg anbragte nu mit Staffeli paa Lemmen og og begyndte Arbeidet; men Ruderne i de smaa Vinduer vare forbrændte, saa Lyset var tarveligt. Med Værtens Tilladelse lod jeg da Vinduerne tage ud og to store Ruder indsætte i Karmen, hvorved jeg opnaaede et nogenlunde anstændigt Atelierlys. Disse Ruder gjorde Opsigt i Byen; man valfartede til Gaarden for at se dem.

Da der var gaaet et Par Dage, havde jeg gjort Bekjendtskab med hele Familien. Den gamle Gaardmand var en sørgelig Fremtoning, et Billede paa Sløvhed, nedbrudt paa Sjæl og Legeme. Han talte næsten ikke, og kom der et Par Ord over hans Læber, var det i en søvnig, drævende Tone. Hans Ansigtsfarve bar sørgeligt Vidnesbyrd om den Last, hvortil han var forfalden. Hans Klædedragt var yderst forsømt og urenlig. Paa Hovedet bar han altid en rød Hue, der var trukken ned i Panden og som aldrig blev tagen af. Han sov vist med den om Natten. Under den hængte Haaret i lange Tjavser ned ad Nakken. Han havde tre Sønner. Den ældste, der omtrent var 20 Aar, var et skikkeligt, godmodigt, men meget indskrænket Menneske. Han var imidlertid flittig, og paa ham hvilede hele Arbeidet i Gaarden, som han ved Hjælp af en Husmand besørgede. Den næste Søn, der hed Thomas, var en fuldstændig Vantrivning. Han var 17 Aar og havde et yderst spinkelt, men alligevel ganske kraftigt Legeme. Hans Hoved var lavt, men usædvanlig bredt. Han havde en Kasket paa Hovedet, som han aldrig tog af og fra den hang det tykke Haar ned over Panden lige til Øinene. Hænderne havde han altid i Buxelommerne og han stod altid med Hovedet paa Siden i en lyttende Stilling. Naar han saa undertiden oplod Munden og talte, forbausedes man over hans Stemme. Den lød som et lille Barns. Stakkelen var aandelig defekt, og han blev selv i denne svagt begavede Familie betragtet som et Skumpelskud. Arbeide vilde han ikke. Han drev omkring og var ikke fri for at være lidt ondskabsfuld. Den yngste Søn var en Dreng paa 14 Aar. Han var lidt pukkelrygget, men forresten en stille, skikkelig lille Fyr . . . .

Jeg malede nu rask paa mit Billede. En Dag kom et Par fattige Børn ind i Kjøkkenet for at tigge. Som de stode der i den stærke Belysning fra den aabne Dør, toge de sig godt ud, og da Marie kom for at give dem Brød, havde jeg med lidt Forandring hele Staffagen til mit Kjøkken færdig. Jeg gjorde Aftale med Børnene, de vare villige til at lade sig male og

Portræt af Pastor Henrik Glahn. 1860.
Originalens Størrelse.

i Stedet for Marie, der ikke havde Tid til at staa Model, fik jeg en ældre Kone, der boede tæt ved Siden af. Foruden dette Billede malede jeg om Eftermiddagen det Ydre af Margrethes Hus med Humlerankerne og en Kaalhave i Forgrunden samt i Baggrunden et lille Tit til Søen og de fjerne Skove.

Da jeg for Billedets Skyld maatte have Døren fra Kjøkkenet til Vaaningsrummet aaben og desuden daglig gik igjennem dette og ud af Bagdøren til Haven, for at undgaa den skrækkelige Port, var jeg stadig Vidne til Familiens Færden og lærte dens Levevis at kjende. I Vaaningsrummet stod nærmest Vinduet det lange Bord, omgivet langs Væggene af Bænke. Lige overfor det var der anbragt 2 Senge med Omhæng. Midt paa Væggen ud mod Kjøkkenet stod Bilæggerovnen og mellem denne og Døren stod der en firkantet Brændekasse. Væggene vare bedækkede med grønt malede Træpaneler med rød Staffage. Gaarden var vist meget gammel. Over Ankeret ved Ildstedet stod udskaaret i en Bjælke 1675. Naar Familien spiste til Middag, sad den gamle Husfader for Enden af Bordet nær ved Døren, der førte ind til Storstuen ovenfor. Ved Siden af ham sad den ældste Søn, saa Husmanden og dernæst den yngste Søn. Foran Bordet nærmest ved Faderen stode Datteren og Thomas naturligvis med Kasketten paa og venstre Haand, naar den ikke skulde bruges, i Buxelommen. Der var aldrig Dug paa Bordet. Maaltidet bestod af faa og simple Retter. Formaden, der serveredes i en stor Mælkebøtte, var enten Grød, Vælling, Kaal eller Ærter og Eftermaden hyppigst Flæsk med Kartofler eller Kartofler alene, som dyppedes i noget, de kaldte Meldyppe og som var anrettet i en mindre Skaal. Førend de begyndte at spise af Kartoflerne, pillede hver enkelt det Antal af dem, som han skjønnede at kunne fortære og de anbragtes da foran vedkommende i en lille Pyramide omtrent som Kanonkuglerne i gamle Dage stode i Tøihusgaarden. Skrællerne strøges af Kniven ned paa Bordkanten, saa hver af Gjæsterne havde en lille Vold foran sig. Gaffel brugtes ikke. Lommekniven maatte klare alt. Den skar Flæsket og Kartoflerne i Stykker, og den og Fingrene maatte besørge Maden op i Munden. Naar Formaden var nydt, slikkedes Skeen reen, den sidste Fugtighed tørredes af i Armhulheden mellem Skjorteærmet og Vesten, hvorpaa den anbragtes oppe i Rækken ved Bjælken under Loftet . . . . .

Henad Efteraaret blev Veirliget uroligt. Paa Grund af svigtende Solskin maatte jeg opgive at faa det andet lille Billede færdigt. Min Familie reiste tidligere ind, og jeg fulgte saa nogen Tid efter med Kjøkkenbilledet færdigt. Det hænger nu i den Kgl. Malerisamling.

— — —

I Sommeren 1861 tog jeg atter til Vindstrup; men mit Ophold derude blev kortere end de foregaaende Aar. Min kjære Ven Pastor Glahn var bleven forflyttet til Sorø, men hans Hustru blev en Del af Naadensaaret i Tjustrup, og hun var saa elskværdig atter at tage min Hustru og vore Børn i Pension. Jeg gjorde det lille Billede med Margrethes Hus færdigt og malede desuden et mindre Billede, der forestillede en lille Dreng, som stod i Kjøkkendøren og spiste sin Mad, medens en Kat strøg sig op ad ham for at faa lidt med. Det var et meget malerisk Lokale hos en fattig Familie, som jeg lærte at agte og fik meget kjær. Manden var vel lidt over 50 Aar og hans Kone noget yngre. De havde 8 Børn, som de hæderlig havde slidt for at opdrage og alle vare ude undtagen de to yngste, en Dreng og en Pige. Jeg fik ved Samlivet med disse Mennesker et rørende Bevis paa, hvorledes Sindets Ligevægt og Sjælefred kan bevares selv i de trangeste Kaar. Jeg hørte dem aldrig klage, men var daglig Vidne til deres store Flid og Nøisomhed. En Søndag Morgen kom jeg ind hos dem. De

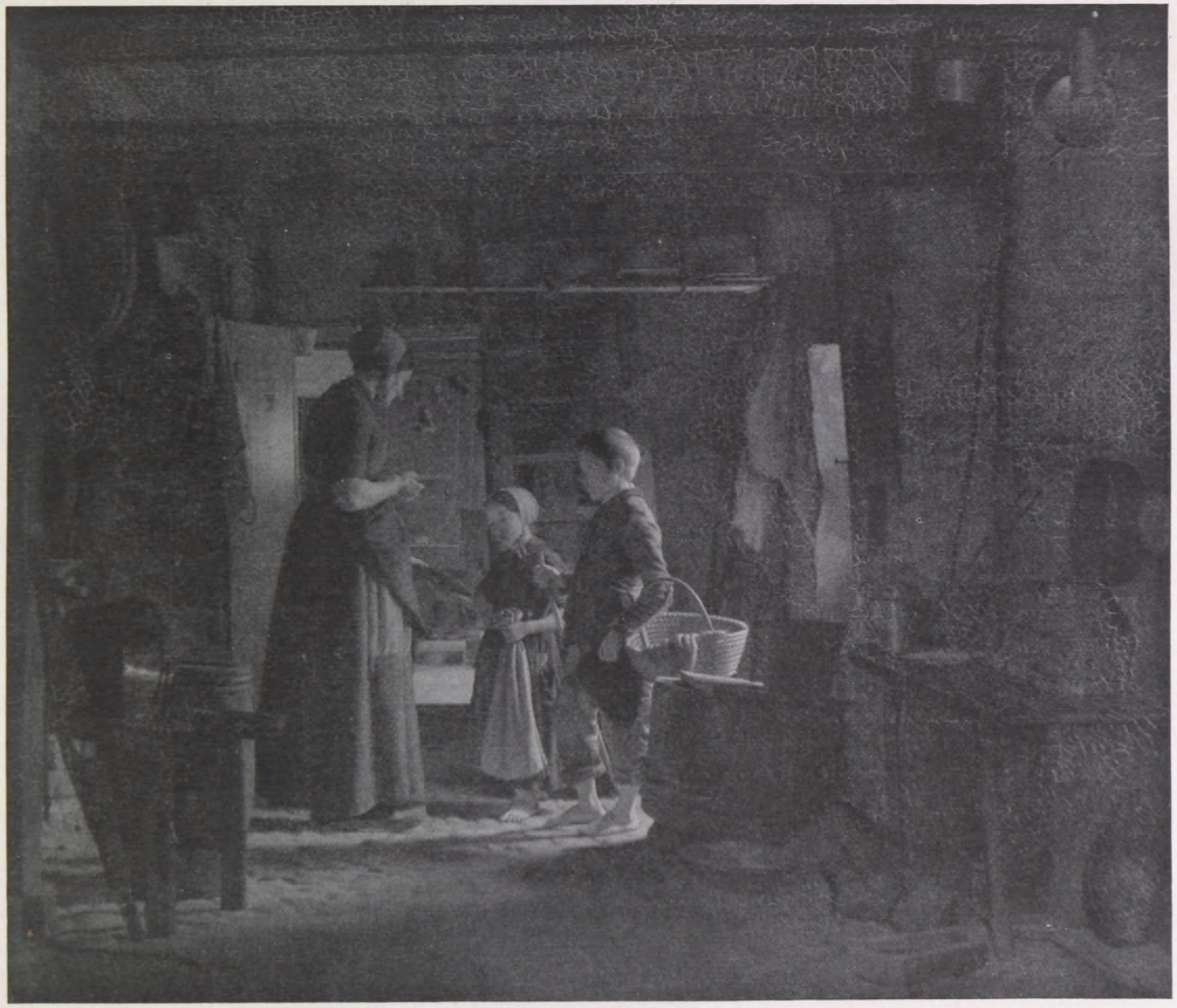

Et Bondekøkken. 1860.
41×58.
Tilhører Statens Museum for Kunst.

Parti i en Landsby. 1860.
37×48.

skulde i Kirke. Manden stod og børstede et Par blaa Vadmels Benklæder. »De skal nok i Stadstøiet«, sagde jeg spøgende til ham. »Gud bedre for Stadstøi det er!« svarede han. »Det er mine Brudebuxer!« Der var holdt godt Hus i Aarenes Løb. Konen stod henne ved Vinduespillen, hvor der hængte et lille Speil, og satte sit Huetøi. Det halve af Glasset var borte og paa den resterende Halvdel manglede meget af Kviksølvet, saa hun maatte manøvrere for at kunne faa et helt Speilbillede af sit Ansigt. Henne ved den aabnede Klædekiste stod den lille Pige. Hun havde taget Moderens Psalmebog ud af Lædiken. Den var gammel og slidt, vistnok fra Moderens Confirmation; men Barnet behandlede den med stor Ærbødighed. Jeg spurgte hende, hvad det var, hun saa paa, og hun svarede mig: »Ded er Mo'ers pænne Bou!« Jeg blev saa rørt, at jeg forlod Stuen. Fordringerne til Livet maaltes her af alle med en lille Alen, derfor føltes Savnet ikke, og der var Tilfredshed i Hjerterne. Men jeg har senere ofte, naar jeg har hørt Folk udtale deres Misfornøjelse med Livet, tænkt paa den Søndag Morgen.

— — —

I Somrene 1864 og 65 malede jeg i Eskildstrup, hvor jeg det sidste Aar fik min Ven Landskabsmaleren Skovgaard til at bo hos mig en Maaneds Tid. Han ytrede engang Lyst til at se Vindstrup og de Lokaliteter, jeg havde benyttet til mine Billeder, og vi gik da derop. Da vi kom ind i Byen, søgte mit Øie forgjæves efter Margrethes Hus. Jeg saa mig ganske forvirret om. Da kom der en gammel Gaardmand fra en nærliggende Have ud imod mig og spurgte, om jeg ikke var Tegnemesteren. Jo, det var jeg da. »Men hvor er dog Margrethes Hus?« spurgte jeg. »Ded er røvet nier«, sagde han. »Margrethe hun døde, og saa syntes jeg ikke, at jeg vilde ha'e det Skidt liggende der for Ildsvaades Skyld. Saa kjøvte jeg det og røv det nier.« »Hvad gav De for det?« spurgte jeg. »15 Rigsdaler«, sagde han, »og saa fik jeg endda saadan en god Bilæggerovn.« — Det var en vemodig Begyndelse. Saa gik vi videre hen til Gaarden, hvor jeg havde malet Kjøkkenet med Tiggerbørnene. Den var som nyfødt

og ikke til at kjende igjen. Tage, Vægge og alt var holdt i den smukkeste Stand. Vi gik ind i Gaarden. Der var renligt og ordentligt, hver Ting var paa sin Plads, man følte, at en ordnende Haand havde taget fat i Styret. Saa traadte vi ind i Stuen. Den første vi mødte, var en smuk Pige, som jeg mindedes at have set paa en anden Gaard. Hun var bleven gift med den ældste Søn i Gaarden, og hendes Fader, der var en udmærket dygtig Mand, havde ledet alle Forandringerne. Den gamle, tidligere Ejer var kommen paa Aftægt. Vi saa ham sidde henne i en Lænestol pænt og renligt klædt. Hans Søn, der nu havde overtaget Gaarden, havde Aaret i Forveien været indkaldt til Hæren og havde lige havt Tid til at holde Bryllup, førend han reiste. Han blev saaret ved Indtagelsen af Als og sad i tysk Fangenskab til hen i Efteraaret, da han helbredet kom her hjem. Ogsaa han var bleven kvikkere og mere mandig. Krigen havde oppet ham. At Kjøkkenet var helt forandret og pænt holdt af den kjønne unge Kone følger af sig selv. Jeg kjendte det ikke igjen; men bag Hvidtningen over Ankeret saa jeg dog det gamle Aarstal 1675 . . . . .

Saa gik der 28 Aar, hvor jeg næsten intet hørte fra Vindstrup. . . . . Den 12 Mai 1893 skulde jeg fylde mit 70de Aar. Jeg fik saa stor Lyst til at gjense den gamle By og i Erindringen at opfriske alle Minderne fra de Dage, jeg havde tilbragt i Egnen med min kjære Hustru. Jeg betroede da mine Børn, at jeg ikke kunde være sammen med dem min Fødselsdag, men vilde tilbringe den ved Tjustrup Sø. Efter at have imødegaaet deres kjærlige Indvendinger, tog jeg den 11te Mai om Aftenen til Sorø Banestation, overnattede der og og begyndte saa den næste Morgen min Vandring. Jeg fulgte ikke den lige Vej til Eskildstrup, men gjorde en Omvei gjennem Tapsø Skov og Stenstrup Overdrev. Jeg kjendte ikke Egnen igjen. Naaleskovene, som i 1865 kun havde været en halv Snes Alen høie, vare nu mægtige Graner, og nye Plantninger vare gjorte siden den Tid. I Eskildstrup besøgte jeg Gaarden, hvor jeg havde boet sammen med Skovgaard. De gamle Værtsfolk vare døde, men en Datter af dem, der var gift med en flink ung Mand, havde overtaget den. Jeg blev venligt modtaget og blev en Times Tid hos dem. Saa tog jeg atter Stokken i Haand og gik ad Vindstrup til. Da jeg gik gjennem Tjustrup, kastede jeg et vemodigt Blik op til Præstegaarden, men jeg gik ikke derind. Jeg kjendte ikke Præsten. . . . Saa vandrede jeg videre. . . . . Jeg kom forbi Smedien, saa derind og kjendte Smeden, der jo var bleven noget krumbøiet, siden jeg sidst saa ham. »Goddag Lars!« raabte jeg ind til ham. »Hvem er De?« spurgte han, idet han vendte sig brat. »Se rigtigt paa mig!« sagde jeg. »Nei«, sagde han, »jeg kan sgu ikke kjende Dem.« Saa spurgte jeg ham om han ikke kunde huske, at vi henne ved Ambolten havde prøvet, hvem der bedst kunde løfte den store Hammer. »Tegnemesteren!« raabte han saa og gav mig venlig Haanden. Efter en Samtale med ham gik jeg op i Gaarden, hvor jeg havde boet. . . . . Det var mig paafaldende, hvorledes alt var forandret, siden jeg var i Vindstrup og hvorledes det kjøbstadagtige var trængt igjennem. Bohave, Klædedragt, Luxusgjenstande vare helt anderledes. Alting tydede paa Velstand, men Landsbypræget var borte, og jeg følte, at jeg vanskelig nu vilde kunne finde Æmner til at male. . . . . Jeg spurgte, om der ikke levede nogen af de gamle, som jeg havde kjendt, og man nævnede da en Husmand, som havde været saa hjælpsom overfor mig. »Hvis han da lever«, sagde min tidligere Værts Søn, »for jeg har hørt idag, at han ligger for Døden.« Jeg bad ham at følge mig ned til Huset. Da jeg traadte ind i Stuen, vendte den syge gamle Mand langsomt sit Hoved om imod mig og spurgte: »Er det ikke Tegnemesteren?« Ved hans Side sad en gammel Kone og græd. Jeg satte mig hos ham og talte lidt med ham. Da jeg forlod

ham, smilede han og rakte mig sin Haand. Jeg gik derfra med den opløftende Følelse af at have set et Menneske, der døer i Fred. Alt hvad jeg den Dag oplevede, var for mig saa nyt og glædeligt.

Da det led hen paa Eftermiddagen, tog jeg Afsked. Min Vært vilde endelig kjøre mig til Sorø, men jeg trængte til at være ene med mine Tanker og afslog med Tak hans venlige Tilbud. Jeg gik saa den Vei, jeg saa ofte havde gaaet, naar jeg fra Vindstrup besøgte min Svigermoder og gode Venner inde i Sorø og kom hen imod Aften til Stationen. Aftenen tilbragte jeg hos Enkefru Glahn og hendes Datter i Samtale om de svundne Tider og om Vindstrup. Næste Dag var jeg atter i Kjøbenhavn.

Portræt af Generalkrigskommissær Grüner. 1860.
55×70.

Den gamle Kunstner havde genoplevet et af de mest bevægede Afsnit af sit Liv.

Hvor optaget Vermehren var af sit Arbejde i Vindstrup, hvorledes han hersede med sine Billeder og Studier fra denne Landsby, det faar man dog først det rette Indtryk af ved Læsningen af de mange Breve, han, sin Sædvane tro, gav sig Tid til at skrive.

Paa den første Reise derud havde Vermehren i Sorø, hvor han lod Kone og Barn blive tilbage, truffet Marstrand, som opholdt sig der for at male det bekendte Portræt af Ingemann. Mødet resulterede i, at Marstrand forærede sin yngre Kollega og Ven et Motiv, som han havde set engang, da han en Vinterdag kørte fra Roskilde til Kjøbenhavn. Det var en gammel Mand, der i klingende Kulde huggede Sten bag en Halmmaatte ved Vejen. Vermehren benyttede det aldrig. Der kendes intet andet Vinterbillede fra hans Haand end Landskabet fra Ringstedegnen. Vintrene tilbragte han nu i Hovedstaden optaget af at fuldføre de Arbejder, han havde paabegyndt i de lyse Aarstider.

Allerede den første Sommer boede Vermehren sammen med en ung og uprøvet, men efter hans Mening ikke talentløs Maler, Harboe*). De havde to Stuer hos Gaardmand unge Anders Jørgen, der var intelligent og havde en venlig Kone. Gaarden var en Modsætning

*) Landskabsmaleren Edvard Valdemar Harboe. Han var elleve Aar yngre end Vermehren, udstillede første Gang i 1854, derefter hvert Aar, med Undtagelse af 1858, indtil 1862. Han blev Fotograf, i hvilken Egenskab han ogsaa holdt sig til Landskabsfaget, og døde allerede 1883. I 1860 udstillede han »Gade i en sjællandsk Bondeby«, formodentlig fra Vindstrup, i 1861 »Parti ved Tjustrup i Sjælland« og i 1862 »En Husmands Bolig i en sjællandsk Bondeby«, der blev købt af Kunstforeningen.

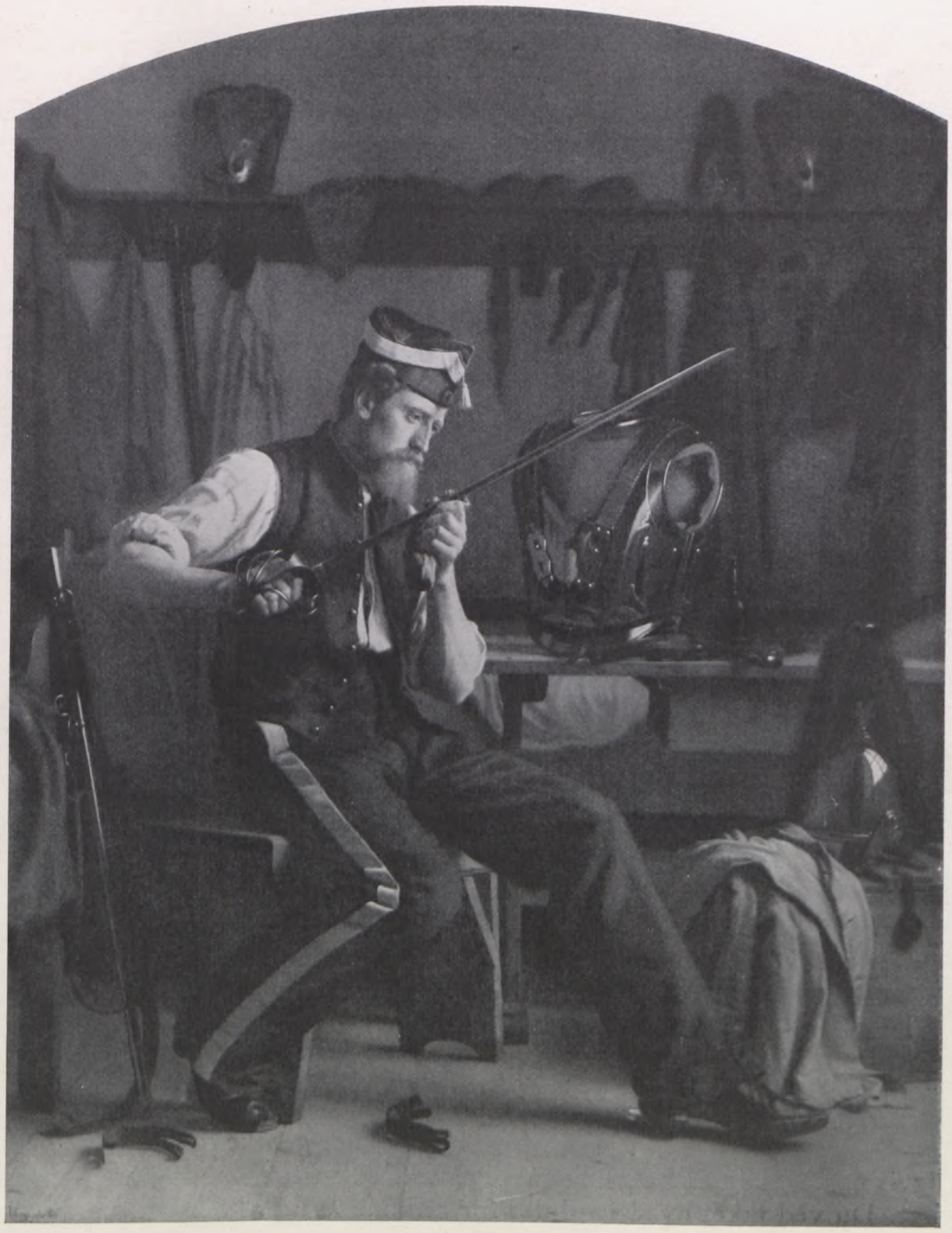

En Hestgardist, der pudser sine Vaaben. 1863.
42×52.

til den, Vermehren dvæler særligt ved i sine Erindringer. Her befandt de sig vel og var snart kendt af hele Landsbyens Befolkning. Vermehren blev kaldt Hr. Inspektør, da ingen rigtigt vidste, hvad han havde for, skønt han øjeblikkelig gav sig i Lag med at undermale et lille Parti fra en af Byens Gader. Mens han arbejdede paa det, begyndte han at se for sig Billedet af en Kone i Formiddagsbelysning. Han havde endnu ikke bestemt, hvad hun skulde tage sig for. Men han var paa det Rene med, at der skulde være *clair obscur* i Stuen og at man skulde forstaa de tarvelige Lysforhold, Konen var henvist til.

Af et Brev, som Vermehren en Maanedstid senere skrev til SKOVGAARD, erfarer vi, at han havde tænkt paa at male et større Friluftsbillede med en Høstpige. Det blev ikke til noget, fordi Høsten varede for kort, til at han kunde faa de nødvendige Studier. Ved Omtalen af Billedet med den gamle Kone og den lille Pige, som han nu er godt i Gang med, siger han: »Handlingen er det ikke værd at tale om, men kan jeg giøre det Hele saadan, som jeg ser det, saa maa der kunne komme et Billede ud deraf«. Forklaringen af den Langmodighed, han fra første Færd viste under Udarbejdelsen af Billedet, ligger i hans egen Udtalelse om, at han nu er bleven ked af Studier og helst maler lige efter Naturen.

Ogsaa Broderen skal vide, hvordan Arbejdet gaar fra Haanden: »Jeg maler paa Stuen til den gamle Kone. Uden Modgang er det ikke. Jeg havde bestemt at giennemføre den strax, men saa faldt det mig ind at tage Billedet hen i Lyset en Dag, og jeg saa da, at jeg i Virkeligheden havde et helt andet Resultat end naar jeg saa Billedet inde i det brudte Lys med Lazuren fra de grønne forbrændte Vinduer. Jeg har da forandret Plan. Jeg maler nu Stuen bredt igiennem, saa jeg nogenlunde faar alle Farveplanerne, tager det saa her hjem en Dag og seer, hvordan det tager sig ud i et ordentligt Lys. Naar jeg saa véd, hvad det mangler, begynder jeg at giennemføre Stuen rigtig, og naar den er i Orden, kommer Touren til Figurerne, thi de kunne ikke saa godt forandres med Lazuren, hvis de kommer ind i en feil Tone. Jeg har strax faaet det ene Vindue taget af, naar jeg maler. Det giver dog lidt Lys. Jeg vil gjærne tage det andet af med, men saa taber Belysningen paa Gjenstandene for meget i Interesse. Du ser, jeg sidder som et vist Dyr mellem to meget haarde Betingelser. Men jeg har Lyst til Billedet, og det gaar vel nok. Med det lille Friluftsbillede gaar det smaat. Det har jeg ikke saa megen Lyst til. Ogsaa det skal males bredt igjennem først, saa skal det skrabes og gjøres færdigt, haaber jeg, med lidt. Foruden dette har jeg begyndt paa en tredie Ting, som jeg ikke vil sige Dig noget om*).

Der gaar ikke mindre end fjorten Dage, inden han kan meddele Broderen, at han nu har gjennemmalet Stuen og næste Dag skal have fat i den lille Pige. Forøvrigt hedder det: »Jeg tør intet sikkert sige om det Billede. Hvis jeg blot kan faa Farven rigtig, saa bliver det nok godt, men jeg frygter, at jeg hist og her har faaet lidt Tunghed. Lyset vexler saa voldsomt paa Grund af Drivskyernes Reflex. Snart er Stuen varm, snart kold ... Knæstykket af den gamle Kone staar anlagt og skal snart males op. Det er ganske godt.«

Naturligvis maa han ogsaa fortælle om Følgerne af sit anstrængende Arbejde: »Smerterne er frygtelige. Du véd ikke, hvad jeg lider for at komme ud af Sengen om Morgenen og komme af og i Støvlerne. Og tænk saa paa Arbeidet i Stuen i den krumme, lave Stilling! Ofte maa jeg reise mig for at rette paa Modellen. Jeg gaar da stadig krumbøiet som Jacob Nohr for ikke ved at rette mig at forøge Smerterne. Og under alt dette skal jeg male og være begeistret og glad. Jeg har aldrig malet under saadanne Forhold. Det gaar jo ogsaa

*) Den hyppigt omtalte »Spindekone«. Han brugte ogsaa her den gamle Margrethe til Model.

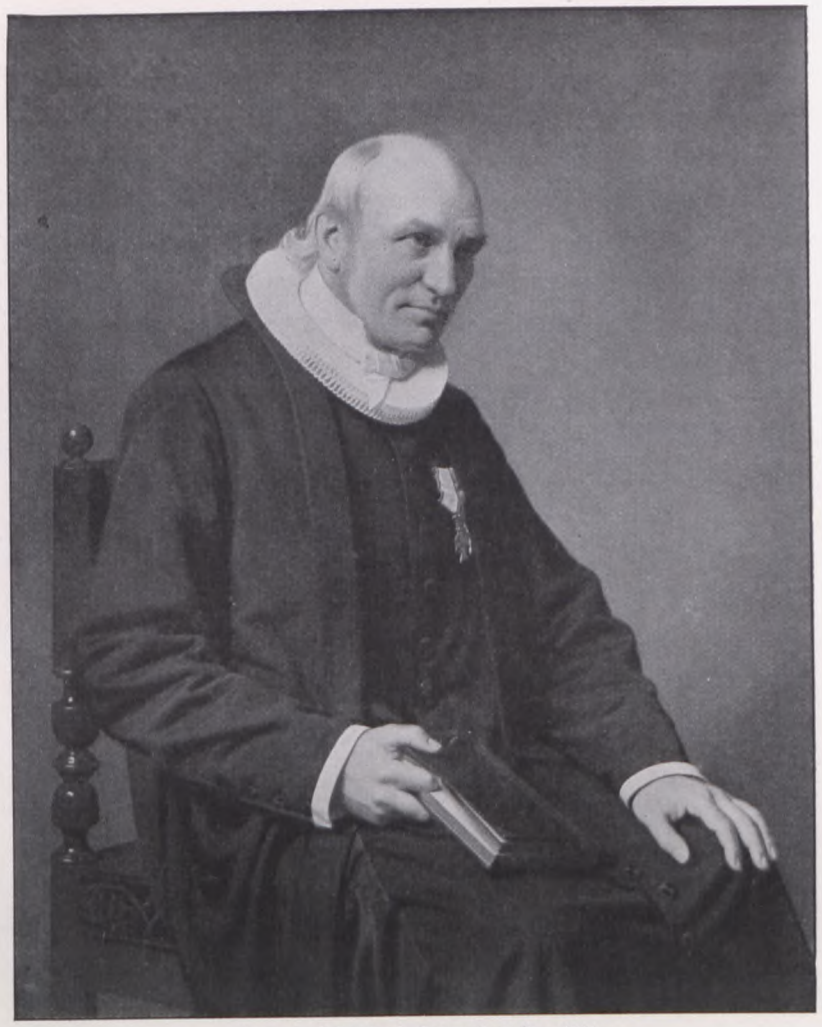

Portræt af Dr. theol. Provst B. J. Fog. 1864.
90×107

ud over Arbeidet, skjøndt jeg hænger voldsomt i. Det større Billede vil jeg med Guds Hjælp faa færdigt til midt i Oktober*). De andre tænker jeg ikke paa. Spindekonen naar jeg ikke at faa malet**). Det er trist, thi det var et malerisk Motiv. Om tre Dage har jeg hele det store Billede gjennemmalet og skal saa til den sidste lette Overmaling.

Men endnu i Midten af Oktober er han ikke færdig. Han sidder stadigt i Margrethes Stue med det ene Ben strakt ud over Gulvet, angst for hver Gang han skal rejse sig. »Jeg slider vældig i det, men jeg føler alle Ulæmperne af ikke med Sikkerhed fra Begyndelsen at kunne beregne Farvevirkningen. Jeg havde saaledes ved anden Gjennemmaling gjort meget færdigt, som nu, da jeg maa ned i en dybere Tone med hele Billedet, ikke kan bringes ned med Lazur, men maa males pastost over, og den forrige Overmaling er da aldeles spildt. Værst er det, at Farven ofte derved bliver tung, og den lækre Behandling taber sig. Jeg har omtrent malet Stuen færdig, og den staar ganske ordentlig. Nu har jeg Figuren at retouchere ... Det lille Billede har jeg siddet og prikket paa i Graavejr og malet Solskin udenad. Det er ikke godt, og enkelte Ting er saa mislykkede, at der evigt bliver Pletter i

*) Han vil da have været halvtredie Maaned om det.

**) Billedet blev da heller aldrig færdigt. Det forvexles i Auktionskatalogerne, hvor det ikke forekommer saa sjældent, med »Spindekonen« fra Slutningen af Fyrrerne, skønt de to Arbejder er meget forskellige.

Billedet . . . Resultatet af Sommeren er i Grunden ringe, men jeg har arbeidet af al Kraft og kan ikke gjøre ved, at det ikke er større. Gid jeg havde Raad til at gjøre en Sviptur til Frankrig og Holland. Aldrig har jeg længtes mere derefter end efter at have malet dette Billede. At kunne male Farvevirkninger, i Virkeligheden at kunne male Figurer paa første, andet og tredie Plan og ikke som det i Almindelighed skeer herhjemme at oversvine dem noget i Ansigtet og saa bilde Folk ind, at de nu ere fortonede, det havde jeg Lyst til. Blot at kunne male et Hoved en Alen længere inde i Rummet klart og rent i Farven. Der vil dog maaske være noget i det Billede, som er et lille Fremskridt i dansk Kunsterkiendelse.« —

Næste Aar, da Vermehren havde Kone og to Børn anbragt i Præstegaarden, boede han paa det gamle Sted, i Begyndelsen atter sammen med Harboe. Han tog strax fat paa det Aaret i Forvejen anlagte lille Billede af Vejen udenfor Margrethes Hus. »Det kan blive et godt Billede, naar jeg maa faa lidt ordentligt Vejr«, skriver han. »Samtidig dermed har jeg udset mig et Motiv til det store Billede. Du véd, at jeg gjærne vilde male to Tiggerbørn i et Kjøkken, og jeg saa mig om efter et passende Locale.« Efter at have beskrevet det Interiør, der spiller en saa stor Rolle i Erindringerne fra Vindstrup, gør han Rede for sine Planer og Vanskelighederne ved at gennemføre dem. Vanskeligheder gaar han aldrig udenom, nej, han søger dem tværtimod: »Midt i Billedet kommer et varmt Lys ind ad Døren: i Baggrunden ser man ind ad den aabne Dør til Vaaningsværelset, der ogsaa er malerisk. Forgrunden faar kun et meget svagt, koldt Lys og staar complet mørk med en grønlig *clair obscur* imod den varmt oplyste Mellemgrund. Det Hele er udmærket, men kan ikke beskrives. Det maa sees. Kun en Ulempe er der, og det er, at Figurerne kommer lidt ind i Billedet og bliver smaa. Alt, hvad jeg har udspekuleret for at faa dem længere frem, nytter ikke. En Dreng paa 10 Aar bliver kun 7—8 Tommer her. Men saa tænker jeg at føje en tredie Person til paa samme Plan, en Bondekone. Hun maa jo da altsaa kunne blive 11—12 Tommer. Jeg har begyndt at tegne paa det og har godt Haab, naar blot de ville lade mig blive der og jeg saa maa kunne faa Tid til at fuldføre det. Jeg kommer til at sidde vel saa genert og usselt som ifjor.«

Det gaar da ogsaa lidt smaat med Arbejdet, navnlig til at begynde med. Den rette Belysning vil ikke indfinde sig, og mange andre Hindringer (Mangel paa Model, Raadvildhed, Nedtrykthed foraarsaget af Ængstelse for Fremtiden o. s. v.) kommer til. Efterhaanden lysner det lidt: »Jeg har tegnet Kjøkkenet meget samvittighedsfuldt op og gjort foreløbige Tegninger til de tre Figurer, saadan at jeg efter dem har komponeret Figurerne sammen paa Billedet. Nu staar de paa deres Plads, og imorgen skal jeg begynde at tegne Konen op. Hun bliver 11 3/4 Tommer høi. Jeg har en ganske god Model til hende. Til Drengen faar jeg ogsaa en god Model fra Bøstrup 1 1/2 Mil herfra. Han har allerede været her og er bleven tegnet foreløbig. Det er Dragten, jeg søger saa langveis fra. Drenge er her ellers i Byen, der var bedre, men han er god nok. Han er 12 Aar og bliver paa Billedet 9 1/4 Tomme. Tøsen kniber det mest med. Hun er hverken kjøn eller charakteristisk, men jeg skal se at hjælpe paa det. Hun er 7 Aar og bliver paa Billedet 7 1/2 Tomme. Det værste er, at jeg maa male Figurerne et andet Sted, da den Plads, de indtager i Kjøkkenet, netop er den mest befærdede lige ved Indgangen og Skorstenen, saa der ikke vil være Lejlighed til at male i længere Tid efter Model. Dog haaber jeg at kunne giøre den sidste Retouche derinde. Jeg har

En fattig Bondestue ved Middagstid. 1864.
52×66.
Tilhører den Johan Hansenske Samling.

Parti af det Indre af en Bondegaard. 1865.
46×56.

malet Væggen paa Margrethe*) og Luften paa det lille Friluftsbillede igjennem. Til begge Dele maa jeg have Sol, hvis det skal lykkes at faa dem færdige.«

Men Vejret vil ikke føje sig. Endnu i September har han ikke kunnet arbeide paa de to mindre Billeder. Og han er ikke nær færdig med »Kjøkkenet«. »Mange Ting har jeg gjennemført meget, kanske for meget, da de maaske skulle ned i en anden Tone og Arbeidet saaledes er spildt, men jeg haaber dog i det Hele at kunne gjøre den sidste Gjennemmaling med ringere Uleilighed end ifjor. Jeg har ganske godt Haab om Billedet efter hvad jeg paa dette Standpunkt kan see. Dog kunde meget staa lettere i Behandlingen. Jeg har paa enkelte Steder endogsaa faaet nogen Tunghed; men heldigvis skal Farven her dybere ned, saa med klare Overmalinger kan der udrettes meget. Der kan komme stor Virkning i Maleriet, naar jeg tilsidst kan faa alle Contourerne svømmende. — — Naar jeg benytter hver Dag, vil jeg med Guds Hjælp kunne naa det til midt i næste Maaned.«

Men der kommer i Slutningen af September og Begyndelsen af Oktober rent ud sagt uhyggelige Dage, saa mørke, at Vermehren slet ikke kan male og maa sætte sig hen til Vinduet, hvis han vil skaffe sin nedtrykte Stemning Luft i et Brev: »Først Mørket, saa Kulden og Fugtigheden, som især plager den stakkels Model, der staar for den aabne Dør og ryster, dernæst Røgen i Kjøkkenet, der er saa stærk, at jeg bogstavelig ikke kan se Modellen, og især i denne Tid, da jeg er forkjølet, falder for Brystet og foraarsager Hoste med

*) Interiøret med »Spindekonen« fra forrige Aar.

Scene i et Køkken. 1865.
43×52.
Tilhører Hs. kgl. Højhed Prins Valdemar.

Astma-Hivninger. Ogsaa mine Øjne lider ved den, men de vænne sig dog hurtigere til. Saa fryser man om Fødderne. Blodet gaar til Hovedet og vil ligesom ud af Øjnene. Og mens man nu maler, kommer en drivvaad Malkepige og sier Mælken ved Siden af En. Vandet løber af hendes Tøi hen ad Gulvet. Det stemmer uhyggeligt. Inde i Bondens Stue skjændes de saa lang Dagen er. Den ulykkelige Thomas (Udskudet) faar Skjænd og Prygl og kastes paa Døren og staar ude i Gaarden og hviner som et uartigt Barn (Han er 20 Aar). — — Jeg kommer til at gjøre den sidste Overmaling efter Erindringen. Dog, hvem veed, hvad det er godt for. Jeg skal maaske endog faa den Evne uddannet, der mest af alle mine Malerevner har ligget brak . . . De to smaa Billeder er naturligvis opgivne.«

Efterhaanden blev Vermehren helt alene. Harboe var forlængst borte. Hustru og Børn havde han i Begyndelsen af Oktober maattet sende ind til København, fordi det begyndte at blive for køligt i Vejret og fordi den unge Kone skulde bringe Orden i det nye Hjem

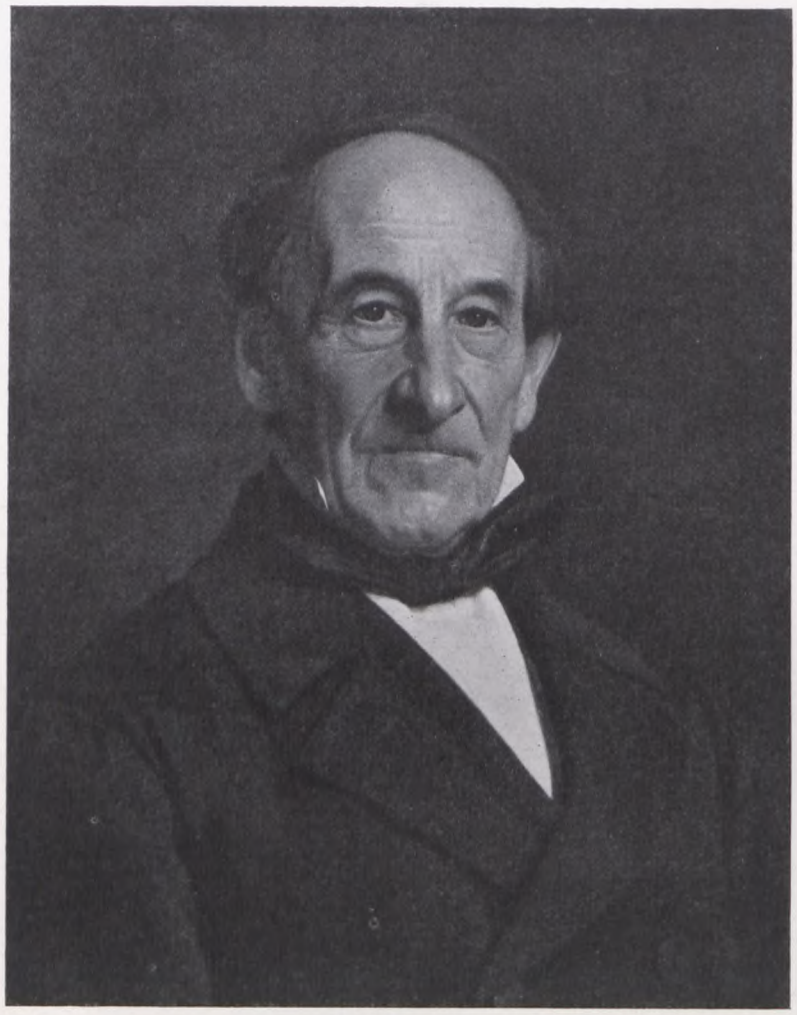

Portræt af Kunstnerens Fader. 1867.
42×49.

paa Gamle Kongevej, i Nærheden af Værnedamsvej. Overfor Søsteren, Thea Rohding, lod han sin Forladthedsfølelse komme til Udtryk i et Brev fra Begyndelsen af November: »Der kan være lige som et tilbagetrængt Skrig inde i Brystet af Længsel efter dem.« Selv sad han stadigt i »det sorte Kjøkken« foran Billedet, som fordrede saa mange fine Overmalinger. Til Søsteren skriver han, at Billedet langtfra er saa godt som han gjærne vilde have det, men han haaber dog, at det med Guds Hjælp bliver et anstændigt Maleri, der ikke vil gøre ham Skam.

Og Dagene snegler sig frem. November gaar, og December kommer. Vejret er trist, og Humøret er trist. Fri for Spekulationer over Udkommet er han langt fra. »Men«, skriver han, »den aandelige Kamp har nu som altid været den værste. Der er med dette Maleri indløbet en Mislighed, som har stor Indflydelse paa det endelige Resultat, og det er den, at jeg ikke har kunnet beregne Dybden, jeg skulde ned til.« Han er paa det Rene med, at han ikke kan tage hjem, før han har gjort noget derved. Før henimod Jul ser man ham ikke i Byen. Saa har han malet et halvt Aars Tid paa det Billede! »Det er en haard Tilværelse at drive Kunsten paa den Maade . . . Min Aande staar bestandig som en Sky mellem mig og Maleriet. Jeg maa holde Vejret, naar jeg maler noget, der fordrer stor Nøiagtighed i Omridset . . . Jeg har i saa lang Tid maattet lære udenad Stykke for Stykke og male saa godt jeg kunde. Du kan selv tænke, at Friskheden saa let gaar fløjten . . . Jeg maa helt gjennemgaa det inde i Kjøbenhavn.« —

Da Vermehren næste Sommer vendte tilbage til Vindstrup, havde han sex Mennesker med. Der var nu tre Børn, som sammen Moderen og to Piger, den ene en Amme, boede i Præstegaarden. Ansvaret hvilede tungt paa ham, og han følte sig dybt nedslaaet, naar Arbeidet gik trægt. Knapt var han kommen i Ro hos sine gamle Værtsfolk, hvor ogsaa Harboe og »en anden lille Mand, der vilde være Maler«, boede, før han greb Pennen og skrev til Broderen: »Jeg har da banket paa min tomme Hjerne for at finde et Motiv til et Billede, men hidtil forgiæves. Da jeg imidlertid ikke ønsker at spilde min Tid, har jeg tegnet en ganske malerisk Stump af en Indgang til et Kjøkken, som jeg agter at male og maaske sætte en lille Staffagefigur i. Jeg har tegnet det op paa et temmelig lille Stykke fransk Lærred. Nu opdager jeg, at jeg ikke eier Pensler, der ere smaa nok til rigtig at gjennemføre denne

lille *Meissonier*)*. Om Eftermiddagen maler jeg paa det lille Landskab og bliver ved dermed, til jeg har det gjennemmalet. Da først vil jeg tage fat paa Margrethe«.

Lidt senere hen paa Sommeren klager han stærkt over sit legemlige Befindende. Men da han samtidig fortæller, at det sure gamle Øl og ovenpaa det helst en Tallerken oplagt eller tyk Mælk samt en lille Kop Kaffe virker i Regelen meget velgjørende paa ham, kan Ondet næppe have haft dyb Rod i hans Konstitution. Formiddagsbilledet med Drengen, der staar i den aabne Dør og spiser sin Mellemmad, er nu ved at blive anlagt. »Det skal gjøres *a la Meissonier*. Bøh! Drengen er næsten lidende i Situationen, men dette i Forbindelse med noget conventionelt i Benenes Stilling, vil maaske paadrage mig Roes for Skjønhedssans. Forresten skulde han tygge, om det ellers kunde lykkes mig at tilveiebringe den Bevægelse. Det bliver ikke noget for Idealisterne. Hvorom alting er, saa har jeg ikke kunnet finde noget bedre og er glad ved dog, eftersom Arbeidet skrider frem, at faa Lyst til det.«

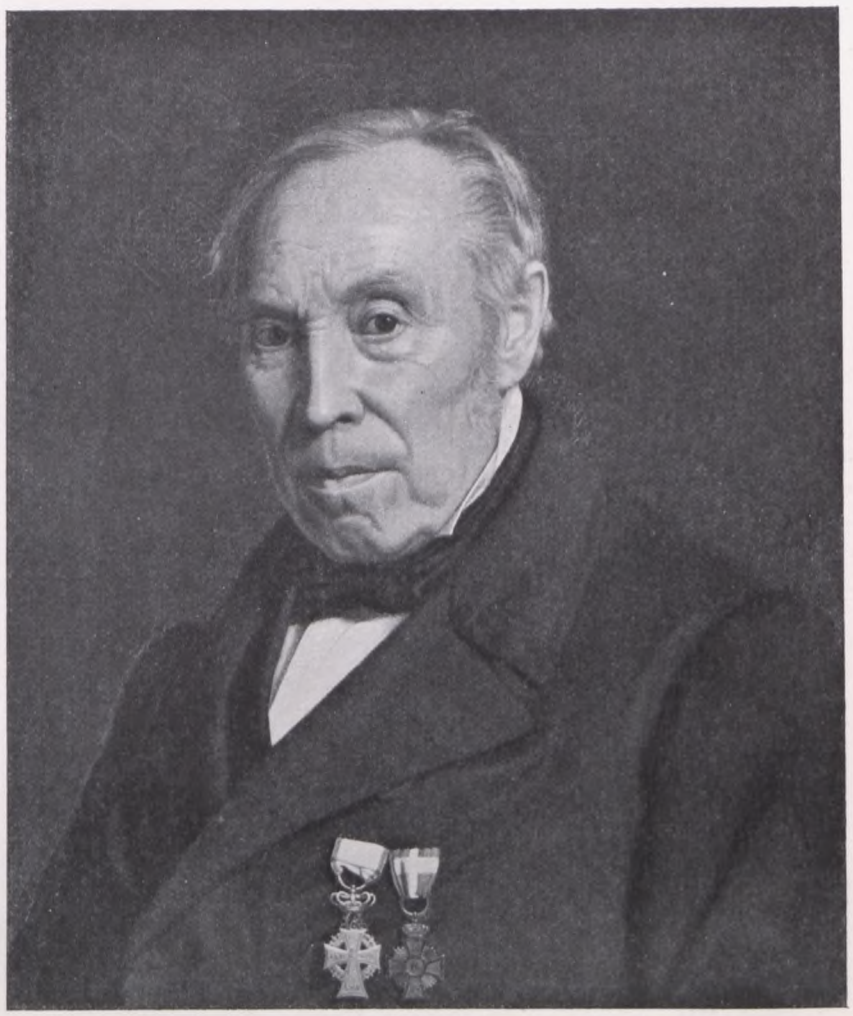

Portræt af Bøssemager Rohding. 1867.
45×52.

Lidt senere klager han over, at det gaar smaat med Drengen i Døren, fordi en Kat, der skal med i Billedet, gør Knuder. Og »Spindekonen« maa nu helt opgives.

Forøvrigt er han i denne Sommer ikke saa skrivende som ellers. Brevene fra Vindstrup indeholder mange Klager over daarligt Helbred og daarligt Humør, men de lyser ligesaa hyppigt af Arbeidsglæde, af Henrykkelse over Hustruen, der er saa elskeligt forstaaende, over Drengen, der gaar frem i Artighed og Klogskab, kan sige R og synge rigtigt — det vil da sige, naar Fa'er synger med — to Stropher af »Den gamle Caro holdt en Støj«, og over den lille, skælmske, grinagtige Pige, der ikke er til at staa for. »Du skulde blot see, naar de to a'er hinanden«, skriver han til en af sine nærmeste.

Naar Familien var rejst ind og de mørke Aftener kom, da faldt Tiden ham lang. Men formodentlig har han ogsaa udenfor den Periode, da han næsten var Invalid, tilbragt saa mange Timer som muligt i Præstegaarden. Og man kan ogsaa uden den Antydning, der findes i et Brev til Broderen, hvem han takker for Laanet af Bjørnson's »Arne«, tænke sig, at han tog sin Tilflugt til Læsning. Af Brevet erfarer man, at den norske Fortælling, der jo lige

*) Billedet kom aldrig over Tegningens Stadium.

var udkommen og havde gjort et dybt Indtryk, ogsaa fængslede, frydede og rørte Vermehren. Han fandt Bogen »præget af en alvorlig, religiøs Aand, som man næsten ikke møder hos nogen anden nymodens Forfatter«.

Det skyldes Vindstrup-Billederne, at Vermehrens Kunst betragtes som nær beslægtet med den hollandske. Af Brevene dernede fra ser vi ikke alene, hvorledes en Maler arbejdede dengang. Vi faar ogsaa et Indblik i denne Malers Lønkammer, er Vidner til hans sjælelige Kamp for at blive Herre over de Midler, der skulde føre ham til Maalet. Skønt Navnet MEISSONIER forekommer adskillige Gange i disse Breve, og skønt den »Sviptur«, Vermehren drømte om, ikke alene gik til Holland, men ogsaa til Frankrig, er det dog hævet over enhver Tvivl, at han i Galleriet og i Moltke's Samling, hvor han ivrigt studerede de smaa hollandske Billeder, havde faaet Øjnene op for den Overensstemmelse i Syn og Udtryksmaade, som fandtes mellem ham og mange af de hollandske Malere. Det synes naturligt at drage visse Slutninger af hans Slægts Forbindelse med Nederlandene. Men i Brevene findes der ikke Udtalelser, som kunde tyde paa, at han selv tillagde denne Forbindelse nogen Betydning. Om Paavirkning fra nogen bestemt hollandsk Maler er der nu slet ikke Tale. Man kunde tænke sig, at Vermehren har været særlig betaget af visse Stillelivsbilleder med dette hemmelighedsfulde, men fuldkommen naturlige *clair obscur*, i hvilket Tingenes Konturer »bliver svømmende«, for at bruge hans eget Udtryk. »Et Bondekøkken« fremkalder Erindringen om Opstillinger af gulnet Elfenben, Delfter Fajance og gamle vandklare, gyldne eller grønne Glas, der ligesom dukker frem af Tusmørket for at fange og tilbagekaste en Lysstraale. I Virkeligheden er Vermehrens Genrebilleder fra denne Periode en Slags Stillelivsbilleder. Handlingen, Bevægelsen standser ligesom i et Øjebliks tøvende Eftertanke.

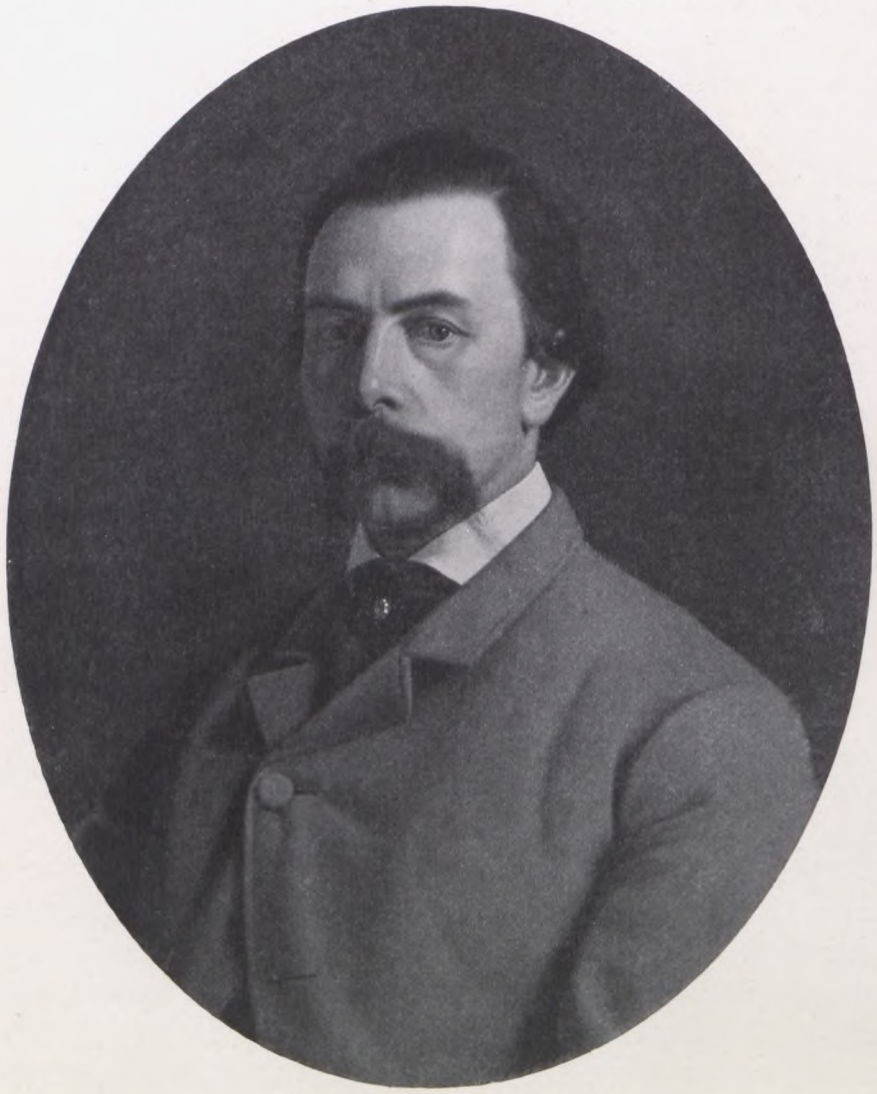

Portræt af Klædehandler Bjerring. 1866.
50×64.

Julius Lange har karakteriseret Vermehren i Udtryk, der leder Tanken direkte hen paa Vindstrup-Billederne: »En uskyldig, ærlig, ligefrem, gennemsigtig Fremgangsmaade i Kunsten var for ham Grundbetingelsen for kunstnerisk Værd«. Vermehren naaede i disse Genre-

Studiehoved af en ung Kvinde. 1868.
30×40.

billeder en fuldkommen Enhed i Farvetonerne, en fuldkommen Ligevægt i Figurkomposi⸗ tionen. De faar saaledes monumental Holdning i Modsætning til f. Ex. Dalsgaards Billeder, hvis Styrke findes paa andre Omraader. I det Hele taget er Sammenstillingen Vermehren—Dalsgaard lidet rimelig. Exner toges undertiden med som den tredie i et Forbund, men har ikke nogetsomhelst til fælles med hine to. Medens et ødansk Præg forener Malere som Købke, Lundbye, Skovgaard, Marstrand og Vermehren, staar Dalsgaard, Jyden, alene i særegen tung Alvor.

Baade »Huslig Syssel«, der fik Udstillingsmedaljen, og »Et Bondekøkken«, der ikke strax rev med i samme Grad*), hænger nu i Statens Museum som talende Vidnesbyrd om Vermehrens Mesterskab paa Interiørmaleriets Omraade. Figurerne er fortrinligt placerede i

*) Om Billedets Adkomst til at blive optaget i Galleriet var der Uenighed mellem Direktørerne Thomsen og Høyen. Sidst⸗ nævnte fik Støtte hos Biskop Monrad, der tilkaldte Marstrand som Voldgiftsmand. Spørgsmaalet blev saaledes løst i Ver⸗ mehrens Favør. Monrad havde tidligere vist Forstaaelse af Vermehrens Kunst, blandt andet ved at bestille en Gentagelse af »Reservesoldaten«.

Portræt af Fru Elise Ploug. 1869.
47×61.

Rummet. Og Børnene danner i deres fuldkomne Naturlighed Undtagelser fra den Regel, der siger, at Vermehren ikke vidste, hvad han skulde stille op med saadanne Smaafolk.

— — — —

Allerede i Foraaret 1862 fik Vermehren sin Reiselyst tilfredsstillet. Det blev imidlertid ingen »Sviptur«. Paa det Anckerske Legat drog han over Holland, Paris, Marseille til Rom. Desværre findes der ikke fra denne Reise Breve, som kunde vise, hvilket Indtryk han modtog af fransk og hollandsk Kunst. I Rom traf han sammen med Carl Bloch, Vilhelm Bissen, F. C. Lund og Saabye. Bekendtskabet med Nyblom, der senere blev gift med Roed's Datter, Helene, stammer fra denne Tid. Vermehren stod hele sit Liv i fortrolig Forbindelse med Fru Nyblom, i hvis Erindringer han baade som Menneske og som Kunstner fik et smukt Eftermæle.

Den største Del af Tiden tilbragte Vermehren ude i Sabinerbjergene. Han droges imidlertid ikke mod Cervara og Gerano. Hvad disse Byer havde været for ham under det første Besøg i Halvtredserne, det blev nu *Genazzano*. Om hans Ophold her vides kun lidt. Af hans senere Breve fremgaar det imidlertid, at han følte sig meget skuffet af Gensynet med Italien, hvor han jo ogsaa forrige Gang havde haft svært ved at falde til Ro. Det kunstneriske Udbytte var to Landskaber fra Genazzano. Kun det ene, der staar fuldkommen paa Højde med Billederne fra Cervara og Gerano, existerer endnu. Det andet, der skal have været det betydeligste, kom til England. Her blev det stjaalet og har ikke senere vist sig.

Vermehren kom hjem allerede i Efteraaret 1862. Fra Holland medbragte han ingen Studier. Udenfor Danmark har han vist kun malet i Italien. Han holdt sig under Opholdet i Holland til Gallerierne. At det samme i mindst lige saa høj Grad var Tilfældet for Paris' Vedkommende, fremgaar af »Gardisten, der pudser sine Vaaben« og enkelte andre Billeder af samme Art. Her spores Meissonier's Indflydelse. »Gardisten« var allerede paabegyndt i 1861, blev malet færdigt i Vinteren 62—63 og vakte ved sin Fremkomst Opsigt. Emnet tiltalte Tiden, og Udførelsen aftvang f. Ex. Julius Lange Beundring. Nu synes Billedet, der blev købt af Frederik den Syvende, ikke at staa højt i Vermehrens Produktion. Den Følelse, Kunstneren her havde for sit Emne, var ikke af en saadan Art, at den kunde beaande Arbejdet.

Portræt af Fru Wanscher. 1869.
77×102.

Vermehren fandt da ogsaa snart et Stof, som passede bedre for ham og gav ham Lejlighed til endnu engang at føle sig i Kontakt med de gamle Hollændere. Han tog for Sommeren 1863 Ophold i *Særslev* ved Holbæk. Ogsaa denne Gang havde han Familien, der stadigt voxede i Talrighed, med ud paa Landet. Hans Hustru og Børnene kom til at bo paa *Egemarke*, der tilhørte en Svoger. Gaarden laa kun en Fjerdingvej fra Særslev. Vermehren kunde saaledes se sine Kære hver Aften. Selv havde han hurtigt fundet en Stue, der passede ham. Han fik ogsaa snart Kig paa et landskabeligt Motiv, men tabte Interessen for det og kom til det Resultat, at han aldrig mere vilde male Landskaber. Han gennemførte dog ikke denne Beslutning.

Naar Vermehren maatte gennemgaa saa mange Kvaler for at faa sine Sommer-Arbejder færdige, var Skylden for saa vidt hans egen, som han altid tog for sent bort fra Byen. Saaledes ogsaa dette Aar. Endnu hen mod Slutningen af Juni betegner han Udbyttet af Sliddet

Portræt af Fru Wanscher. Brudstykke. 1869.

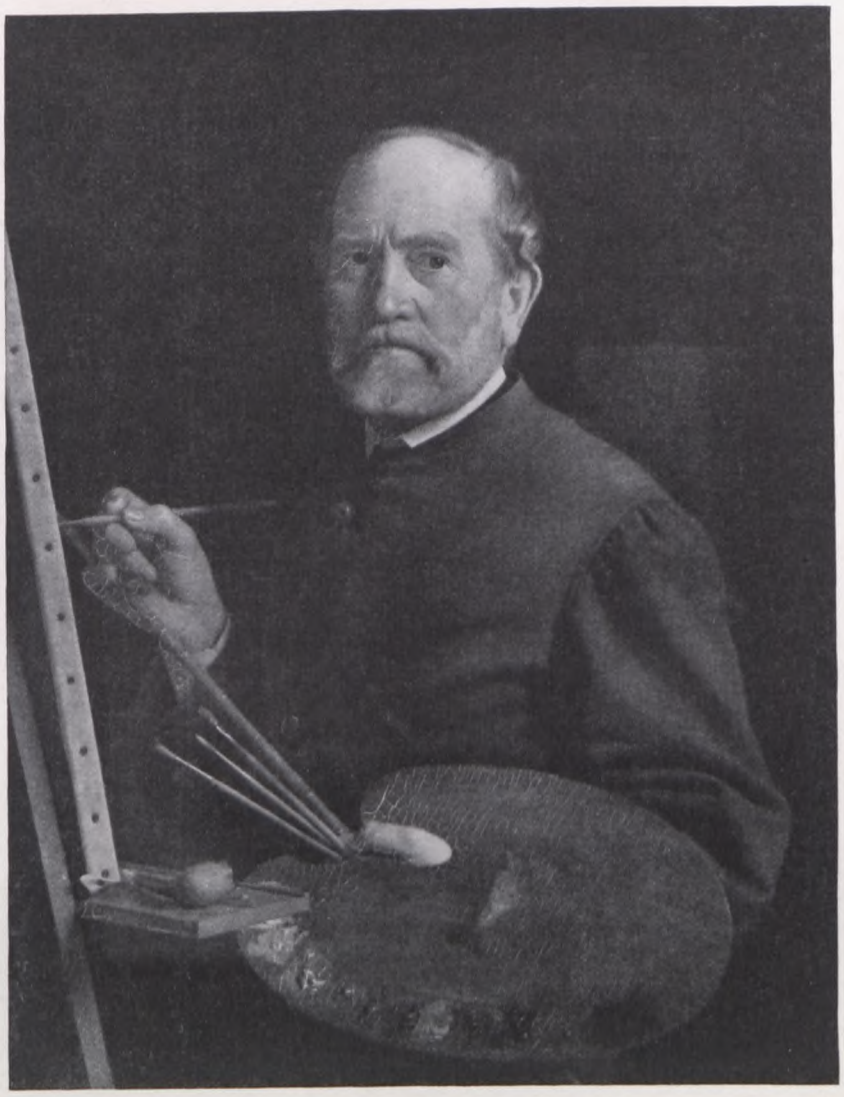

Portræt af Maleren J. V. Sonne. 1869.
Tilhører Udstillingen paa Charlottenborg.

med Billedet »I et fattigt Husmandshus ved Middagstid« som meget ringe. »Det er en fattig Bondestue med Lys fra to Sider. Billedets Styrke skulde blive Farven og hovedsagelig da Farven i en hvid Væg, der staar fin og nuanceret med forskellige Reflexer. Min mere end sædvanlig fattige Fantasi har ikke kunnet befolke denne Stue paa nogensomhelst interessant Maade, og jeg har derfor maattet gribe til det Middel at sætte den sædvanlige Kjælling ved Kjøkkendøren med Spinderokken foran sig, hvor hun med korslagte Arme er falden i Søvn. Ved Siden af hende staar Resten af en Stol med en Skaal. En Høne skulde saa være fløjet op paa Stolen, og paa Gulvet skulde en anden Høne og maaske nogle Kyllinger promenere .... Gulvet er ganske malerisk, og Lyset paa Konen er kjønt ligesom Modsætningen mellem hende og Væggen er meget fin. Hun staar saa heel i Lys og Skygge og skal males bredt og fedt som en Staffagefigur, da hun fylder ikke meget i Billedet«. Til Model havde Vermehren den Kone, der ejede Stuen. »Hun er som en Plante, der er skudt op af den Jord og passer bedst, skjøndt hun ikke er smuk. Men jeg har en Følelse af, at det ikke kommer an paa Skjønhed i den Forstand, men paa en Helhed i Physiognomiet af den hele

Fattigdom hvad Form, Farve og Sjæl angaar, og hun passer godt til det Hele. Hendes Dragt er ogsaa tilstrækkeligt forvitret i Farven«.

Vermehren boede hos en Skolelærer Leth. Her var der rent og pænt og hyggeligt. Han levede sundt og godt, aldeles som han kunde lide det. Intet forstyrrede ham. Men Indtrykket af Opholdet i Italien laa endnu som en Skygge over hans Sindsstemning. Man faar nu at vide, at alt dernede forekom ham grimt, Menneskene stygge, Dragterne ligeledes, Stuerne fattige og nøgterne. Hans Humør lider yderligere under de Arbejdsvilkaar, han er henvist til i den fattige Særslev-Stue. Da han kom krybende tilbage fra det første anstrengende Ophold i Vindstrup, modtog hans Læge, Dr. Lehmann, ham med det Udbrud: »Egentlig skulde De have en Dragt Prygl«. Men han blev ikke klog af Skade, indrømmer han selv. Han havde det ikke som Marstrand. Naar denne arbejdede, tænkte han kun paa sit Maleri og skænkede ikke Modellen en Tanke, selv om han eller hun var nok saa træt. Sonne gik til den modsatte Yderlighed. Han var uophørligt optaget af at gøre det saa behageligt for Modellen som muligt. Vermehren glemte til Tider at tage Hensyn til sit eget og Modellens Velfærd. Slet saa galt som i Vindstrup gik det nu ikke i Særslev. Men det hedder dog i et af Brevene derude fra: »Det er slemt, at jeg maa male en Deel af mit Stuebillede siddende plat ned paa Jorden og at jeg sidder forkert for Lyset, saa min Haand skygger for mig«. En Dag, da han havde siddet og malet længe i den Stilling og endelig vilde reise sig, maatte han ligefrem stønne af Smærte.

Men Billedet af den sovende Kone lykkedes. Vermehren selv var for en Gangs Skyld helt tilfreds. I intet tidligere Arbejde havde han faaet lyse Toner smeltet saa fint sammen som her. Med Hensyn til stærk og fin Gennemførelse er dette Billede uden Sidestykke i dansk Kunst. Carl Bloch, der forstod sig paa sligt, faldt i Henrykkelse over Udførelsen og gav paa Stand Vermehren den Kompliment, at aldrig var der malet bedre Væg end den, der i den fattige Stue, bag den sovende Kones Ryg, stod luftig og let og dog fuldkommen illuderende i Farve og Stoflighed.

Vermehren havde, da det gik saa godt med Interiøret, igen faaet Mod paa Landskabet eller rettere Gadepartiet fra Særslev. Billedet blev endog færdig saa betids, at det sammen med Køkkenbilledet kunde komme paa den næste Foraarsudstilling. Her blev det købt af Frederik den Syvende. I 1874 fandtes det ligesom »Gardisten« paa Auktionen efter Grevinde Danner. Siden da har begge Billeder skiftet Ejermand adskillige Gange. Interiøret er nu en af Perlerne i Generalkonsul Johan Hansen's store, prægtige Samling af ældre dansk Kunst.

Næste Aar drog Vermehren, som allerede omtalt, bort fra Byen i Retning af Vindstrup. Men han havnede denne Gang i en Gaard i Eskildstrup paa den nordvestlige Side af Tjustrup Sø. Ingen Breve giver Oplysninger om Kunstnerens Arbejde i den egentlige Sommertid. Men Studiet af »Det Indvendige af en Bondegaard« og »Scene i et Bondekøkken«, det første udstillet i 1865, det andet i 1866 og købt henholdsvis af den kongelige Malerisamling og Dronning Louise, blev begge færdige efter deres Bestemmelse. I September er Vermehren i Lag med Gaardspladsens Stokroser, der allerede er noget forpjudskede. Vinen op ad Muren er anlagt. »Jeg kunde nok have Lyst til at male det større ad Aare med en ordentlig Staffage«, skriver han og taler allerede nu om en Pige og nogle Høns, som han vil have anbragt i Billedet. Han udførte ogsaa sit Forehavende. Arbejdet med »En Pige, der fodrer

Et Køkken. 1871.
Tilhører den Hirschsprungske Samling.
46×60.

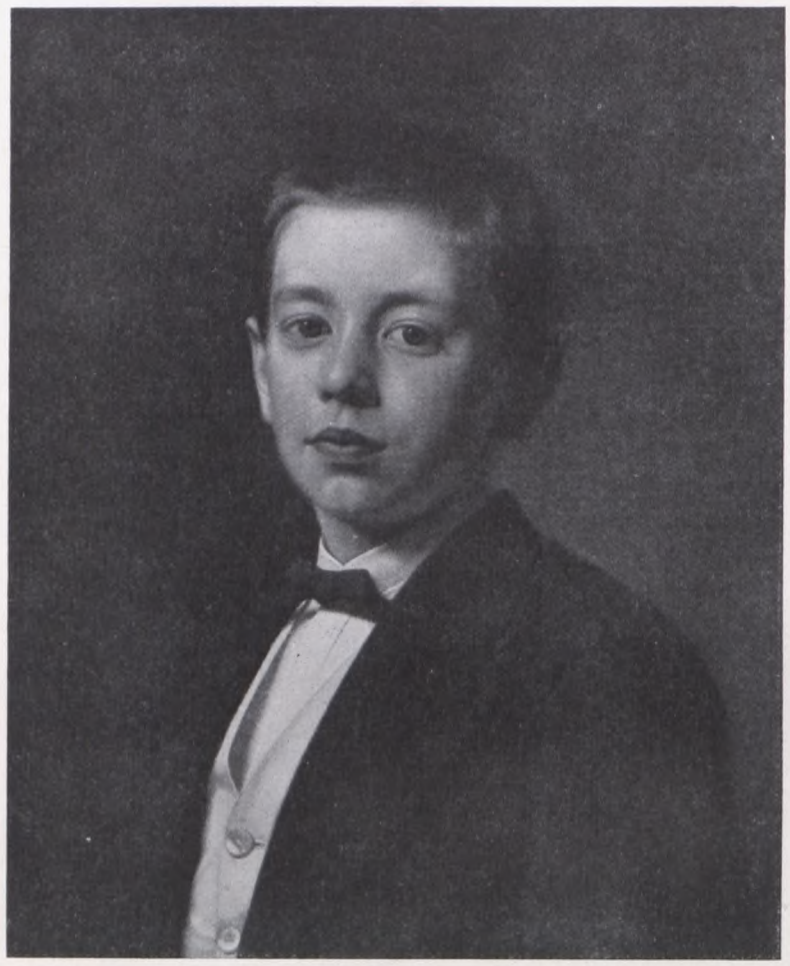

Portræt af Erik Rothmann. 1871.
42×50

Høns«, var i Oktober saa vidt, at det manglende kunde gøres i København. Helt færdigt blev Billedet dog først i 1866, efter at Vermehren atter havde været i Eskildstrup.

Hen paa Efteraaret følte han sig ensom. Familien havde han set meget lidt til i Løbet af Sommeren. I Oktober maatte han en Sviptur ind til Kone og Børn. Nu var han kommen tilbage og sad atter, Dag ud og Dag ind, ved sit Arbejde, med Øjnene rettet mod Resterne af Sommerens Herlighed, men i Tankerne hjemme hos Hustruen, der havde grædt, fordi han skulde rejse fra dem igen, hos den sex-syv Aars Dreng, der havde klappet Moderen paa Kinden og sagt: »Du skal ikke græde, lille Mo'er. Fa'er maa jo paa Landet og male, ellers kan vi ingen Mad faa«.

Medens »Scene i et Bondekøkken« med den nydelige Pigeskikkelse har den samme lette Lysvirkning, som vi finder i »Huslig Syssel« og i Interiøret fra Særslev, faldt Gaardinteriøret paafaldende sort ud. Billedet er sikkert ikke eftermørknet i nogen nævneværdig Grad. I det foreliggende Resultat har Skovgaard, der tilbragte sex Uger i Eskildstrup sammen med Vermehren, en vis Andel. Man mindes Eckersberg's Ord, da Skovgaard bad Mesteren se paa et medbragt Landskab: »Det har De nok malet med Tjære«. Spørgsmaalet, hvordan den unge Mand dengang havde baaret sig ad med at skabe en saadan Virkning, faar staa hen. Ogsaa senere kom altfor mange af hans Landskaber til at lide under den samme Skavank. Nu malede Vermehren ifølge Skovgaard's Raad sit Gaardinteriør med Solen paa Lærredet. For sent opdagede han, at det var galt. Fejlen kunde ikke rettes, skønt alt, hvad der kunde gøres, blev gjort. Maaske skyldtes Kalamiteten en Uoverensstemmelse i de to Par Øjnes Sekraft, som de to Kunstnere ikke var paa det Rene med. Hvad siger ikke Julius Lange om Skovgaard og Lundbye: »Deres Syn var af højst forskellig Beskaffenhed i fysisk Henseende, noget, som vistnok har mere æstetisk Betydning end man ofte er opmærksom paa«.

I et af Brevene fra Eskildstrup findes et nyt Bevis paa Vermehrens store Beskedenhed. Roed havde gentagne Gange henledet hans Opmærksomhed paa den ved Akademiet ledige Assistentplads. Selv nærede han store Betænkeligheder ved at søge den, fordi han havde glemt sin Anatomi og fordi det var adskillige Aar, siden han havde haft Øvelse i at tegne efter levende Model. »Min Tvivl«, skriver han, »bestyrkedes stærkt, da jeg saa Holger's

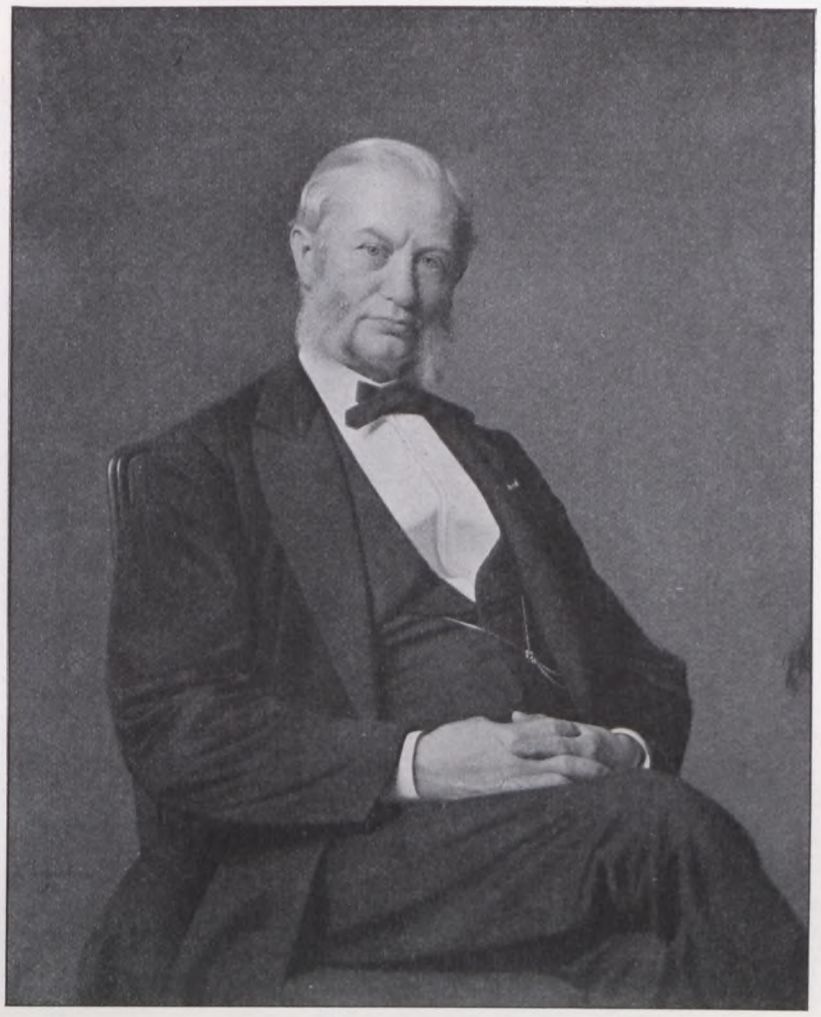

Portræt af Etatsraad Chr. Holm senior. 1871.
82×100

Carton*), der stod lige foran mig. Han kunde rigtig nok snarere lære mig at tegne. Imidlertid tilføjede jeg, at jeg kunde indse, at jeg maaske bedst kunde gjøre det af dem, der kunde være Tale om for Øjeblikket«.

Vermehren tog da ogsaa omsider Mod til sig. Han søgte og fik Pladsen som Lærer ved Modelskolens Forberedelsesklasse. Lidet anede han dengang, at han skulde blive Marstrands Efterfølger.

Paa de rige Aar i Vindstrup, Særslev og Eskildstrup fulgte Tider, hvor Vermehren følte sig slap og træt, uden Idéer, blottet for Initiativ. Han kasserede ustandseligt, begyndte paa noget nyt, fandt ogsaa det umuligt og vidste tilsidst hverken ud eller ind. Endelig gik han til Høyen, der godt havde set, hvad der var i Vejen. Her fik han det Raad, at han foreløbig skulde forsage alle store Opgaver. Han kunde jo f. Ex. male en Gentagelse af »Huslig Syssel«. En saadan kom virkelig ogsaa paa Udstillingen i 1869 (det foregaaende Aar havde Vermehren intet indsendt) sammen med »En Bondekone« fra Cervara, som han havde udført efter et af de første italienske Studier.

I Sammenligning med de mange Portrætter, som Vermehren nu malede i Løbet af omtrent fyrretyve Aar, var Genrebillederne fra samme lange Periode rent talmæssig for intet at

*) Formodentlig »Uffe hin Spages Holmgang«, som i 1865 forskaffede Holger Roed den Neuhausenske Præmie.

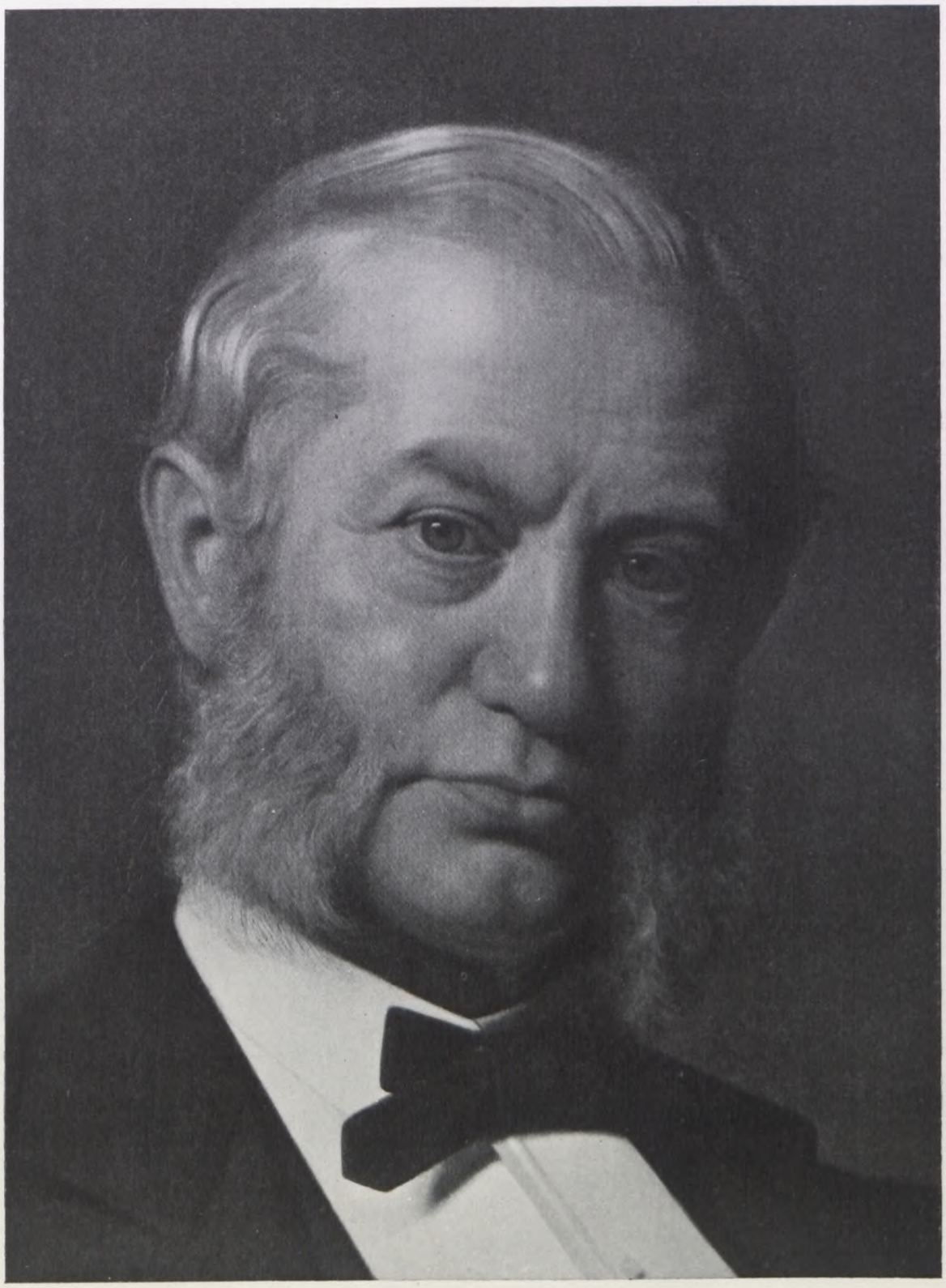

Portræt af Etatsraad Chr. Holm, Brudstykke. 1871.

Portræt af Etatsraadinde Holm. 1871.
82×100

regne. Han gentog »Sædemanden« til Hirschsprung og benyttede flere af de italienske Studier. Men der gik flere Aar, inden han malede »Et Køkken«, i Regelen kaldet »Sonne's Køkken«.*) Det var udstillet i 1872. Endnu mærkes det ikke, at Vermehren's Optagethed som Portrætmaler hindrede ham i at fordybe sig i Interiørmaleriet med den gamle Inderlighed. Billedet er en værdig Fortsættelse af Vindstrup-Arbejderne. Da det var færdigt, fik Marstrand det at se. »Saadan skal den Slags Ting males. Men hvis De tror, at nogen takker Dem for det, saa tager De fejl«, sagde han.

Vermehren, der nu boede paa Parcelvej, kom sjelden bort fra København for længere Tid. Alle hans senere Genrebilleder var saaledes malet i København. Med Undtagelse af »Sonnes Køkken«, nogle Hoveder af Munke og Bønder, til hvilke han havde taget Studier, da han sidste Gang var i Italien, og enkelte Gentagelser af ældre Billeder, var det Portrætbestillinger, der optog al den Tid, han kunde afse som Lærer ved Akademiet, hvor han fra 1873 var endnu stærkere optaget end før. I det Aar døde Marstrand. Valget af hans Efterfølger stod nu mellem Constantin Hansen, Carl Bloch og Vermehren. Den sidste, der jo havde været Assistent ved Modelskolen siden 1865, blev foretrukket. Der var selvfølgelig dem, der ansaa denne Afgørelse for en Uretfærdighed mod Constantin Hansen. Overfor

*) Vermehren kom i denne Tid meget sammen med Sonne, hvis Portræt han malede til Udstillingskomitéen.

Portræt af Frøken Kralund. 1872.
47×58.

denne Opfattelse har Julius Lange taget til Genmæle i sine Breve. Her hævder han, at Vermehren var i Besiddelse af særlige Evner som Lærer.

I 1874 flyttede den ny Professor ind paa Charlottenborg. Her mistede han i 1877 sin elskede Hustru.

En Del af Sommeren 1878 tilbragte Vermehren i Paris, hvor han, for at bruge hans egne Ord, arbejdede ærligt og redeligt hele Dagen paa Salonen. Han skulde se at komme under Vejr med, om det var med Grund, at de danske Malere nu droges mod Paris som engang mod Rom. Og han blev atter ivrig efter at meddele sig i Breve. Emnet interesserede ham jo i høj Grad. Om hans første Indtryk af Salonen hedder det: »Der var mange Vægge, forbi hvilke vi kun ligefrem spadserede med et hurtigt Blik og med en forunderlig Enighed saa, at der var intet at hole . . . Hvordan maler Bonnat? Det er vel Løsnet. Jeg havde ventet mere, maa jeg sige. Hans Billeder tildrog sig Opmærksomhed ved en meget stærk Runding, de træde løst frem fra Grunden, næsten ud af Rammen. Hans Farve er sund og god, ofte fin og smuk (ikke altid, den kan være ordinair i høj Grad), men den er undertiden blændende dejlig. Hans Foredrag i og for sig var ikke meget tiltalende. Det lader til, at den Sag

Brudstykke af Portræt af Frøken Kralund. 1872.

er ham ligegyldig. Han tegner undertiden med Penslen, scraverer mørke og lyse Streger, og naar jeg saa f. Ex. et Par blændende Damearme nærved, vare de mig næsten ubehagelige. Gud veed, hvordan han opnaar den mærkelige Virkning paa Afstand? Men der er dog store Mangler ved hans Form og de svinde ikke ved, at man gaar tilbage. Han kjender ikke det menneskelige Legeme godt . . . Hvad der hos ham begeistrer mig, er det, at man saa meget glemmer, at Billedet er *malet,* og hans Svagheder staa ogsaa i Forbindelse med hans utvivlsomt store Anstrængelser for at naa denne Egenskab. En Halvtone kan hos ham faa en ubegribelig Charakter, som gjør, at man glemmer Penslen og Farven . . . Foreløbig tror jeg, at han kan lære vore unge Kunstnere meget*), og jeg vil bemærke, at hvis et Menneske kommer til Bonnat uden at have gjennemgaaet en alvorlig Tegneskole og faaet sit Øje opladt for Liniernes Finhed og Skjønhed, saa tror jeg ikke, at B. er Manden for at lære ham det, men jeg tror endogsaa, at det bliver daarligt bevendt med samme Menneske under hans Veiledning. . . . Der er for mig egentlig ikke noget Nyt at see, men en Bestyrkelse paa meget af det, som jeg allerede holder af og anser for godt. Det var i det Hele et Resultat, vi alle**) igaar kom til, at hvad der er rigtig godt i den franske Kunst, det er i nær Familie

*) Det er først Bonnat's Elev, Tuxen, der giver ham Anledning til disse Overvejelser.

**) Vermehren traf i Paris sammen med Carl Bloch, Carl Thomsen, Krohn, Siegumfeldt, Frants Henningsen (der senere blev gift med hans ældste Datter, *Thora*) og Tuxen. De var allesammen enige med ham om, at »Forskolen hjemme er god, og at det netop er nødvendigt at have en saadan Forskole, naar man skal faa noget ud af Bonnat's Veiledning«. Roed kom senere til.

Portræt af Kunstnerens Hustru. 1872. Ufuldført.
48×60

med det bedste, der gjøres hjemme, i det mindste i Bestræbelsen, men Franskmændene er langt forud for os. Vi mangler Courage. Det Sørgelige er, at jeg troer ikke, vi kunne erhverve, hvad der mangler os, ved at gaa i Skole hos dem, omendskjønt jeg anseer det for rigtigt, at vi gjør det«.

Som man kan tænke sig syntes Vermehren, at han lærte mest af en saa udmærket Tegner som BOUGEREAU*) og af Genremalerne, hvis Billeder for Gennemførelsens Vedkommende ofte forekom ham at sige Sparto til hans egne Arbejder. Lige saa forstaaeligt er det, at han ikke kunde forsone sig med DELACROIX. Om COROT siger han: »Naar man stiller sig lidt fra disse Billeder og kniber Øjnene sammen, er det noget af det Yndigste, man kan see, en Mildhed, Varme, Moderation i Farverne, en Poesi, der er enestaaende, og en stor Dygtighed til at give de brede Masser. Et eneste af disse smaa Billeder paa vort Galleri hjemme vilde være en mageløs Medicin for al den Gift, der er i vore Landskabsmaleres Farver. Det Fjerne

*) WILLIAM ADOLPHE BOUGEREAU, født 1825. I Luxembourg-Samlingen er han repræsenteret ved sit mest berømte Billede. »Venus Triumf«, i vort Glyptotek ved »Pige med Vindruer«.

i et af disse smaa Landskaber var i den Grad simpelt og phantastisk og drømmende gjort, at jeg næsten ikke kunde løsrive mig derfra«.

I et Anfald af Mismod tilstaar han, at han med et mildt Ord er utilfreds med sine Billeder paa den store Udstilling*). Det var et Portræt (Svigerinden Fru S. Vermehren), »Sædemanden« og »Huslig Syssel«, Arbeider, der forekom ham sorte og tunge i Sammenligning med Corot's Kunst, som han atter og atter vender tilbage til. Fra Corot føres han let hen til Millet, Bonden, Autodidakten, hvem han ligeledes omtaler udførligt og i Udtryk, der falder godt i Traad med en i vor Tid ret udbredt Opfattelse: »Der var flere Billeder af ham fra hans første Tid. De var værre end det værste Rullegardin, man kan se herhjemme, og selv hans stærkeste Sager var saa forunderligt keitede og smagløst malede. Men der var navnlig i nogle af Tegningerne en sjelden Barnlighed og Ynde, noget af denAand, der har fremkaldt de store Mestres Arbeider, og dette er hans Fortrin. Saa meget er vist, at Jacobsen har faaet et udmærket Billede**) af Millet, maaske et af hans bedste Arbeider, hvad man saa forresten vil sige om det. Men det er ikke noget at reformere den danske Kunst med«.

Portræt af Grosserer H. Albeck. 1872.
50×60

Senere tilføjer han, at »man maa have set den franske Befolkning for at forstaa de franske Figurmaleres Farver«.

Selvfølgelig havde han ogsaa sin Opmærksomhed henvendt paa Meissonier, der dog blev ham en stor Skuffelse. Tilbagegangen var altfor paafaldende. En Kunstner som Dubois aftvang ham Beundring af en lidt kølig Art.

Da Vermehren havde været en fjorten Dages Tid i Paris, drog han sammen med Siegumfeldt ud til Tuxen for at se, hvorledes han arbejdede i Bonnat's Atelier. Her saa de »Susanne i Badet«, det første af Tuxen's Billeder, der vakte Opmærksomhed i videre Kredse. Om dette Arbejde siger Vermehren ingenting. Men Besøget interesserede ham i høj Grad og lærte ham adskilligt. Til dem derhjemme skrev han: »Hvad er det da, som de bestandig taler om, at de søger; thi det er altid Tuxen's Svar, naar man roser f. Ex. Lefebvre***). »Jo«, siger de, »vi søger noget ganske andet hos Bonnat«. Det forekommer mig nu allerede i

*) Verdensudstillingen, som fremkaldte Julius Lange's lille Skrift »Vor Kunst og Udlandets«, der udkom Aaret efter.
**) »Døden og Brændehuggeren« i Glyptoteket.
***) Jules Joseph Lefebvre, født 1836. Hans Hovedværk er »Sandheden« i Luxembourg-Samlingen.

Portræt af Etatsraadinde Albeck. 1873.
84×124.

Almindelighed ørkesløst at tale saa meget om at søge, naar der ikke tillige foreligger Beviser for, at man finder; men jeg vil gaa saa langt ned med mine Fordringer til Kunstpræstation, som det, der males paa Malerskolen hjemme, og saa vil jeg spørge om, hvad Tuxen har fundet mere end f. Ex. Joachim Skovgaard eller Krøyer eller flere andre hjemme. Han har lært lidt tydeligere at samle Lys og Skygge i større Planer, og han har lært at stemme det høieste af Lyset op til en Høide, der næsten er hvid, og det ligger væsentligst i, at han har malet i Bonnat's colossale Atelier med et glimrende Lys fra oven, medens Eleverne hjemme male i den elendige Kostald, hvor de hverken kunne see eller oversee Figuren og maa holde reent op, naar Vinterdagen er lidt mørk. Jeg har lært hernede at see Forskjellen paa, hvad der er malet i store og i smaa Malerstuer. Men Eleverne hjemme udføre sandelig med en langt større Kjærlighed og Dygtighed Enkelthederne i deres Arbeide end her. . . . Det skal jo først vise sig, hvad de Unge have lært, naar de selvstændigt have malet hjemme. Indtil den Tid vil jeg ogsaa suspendere min definitive Dom«.

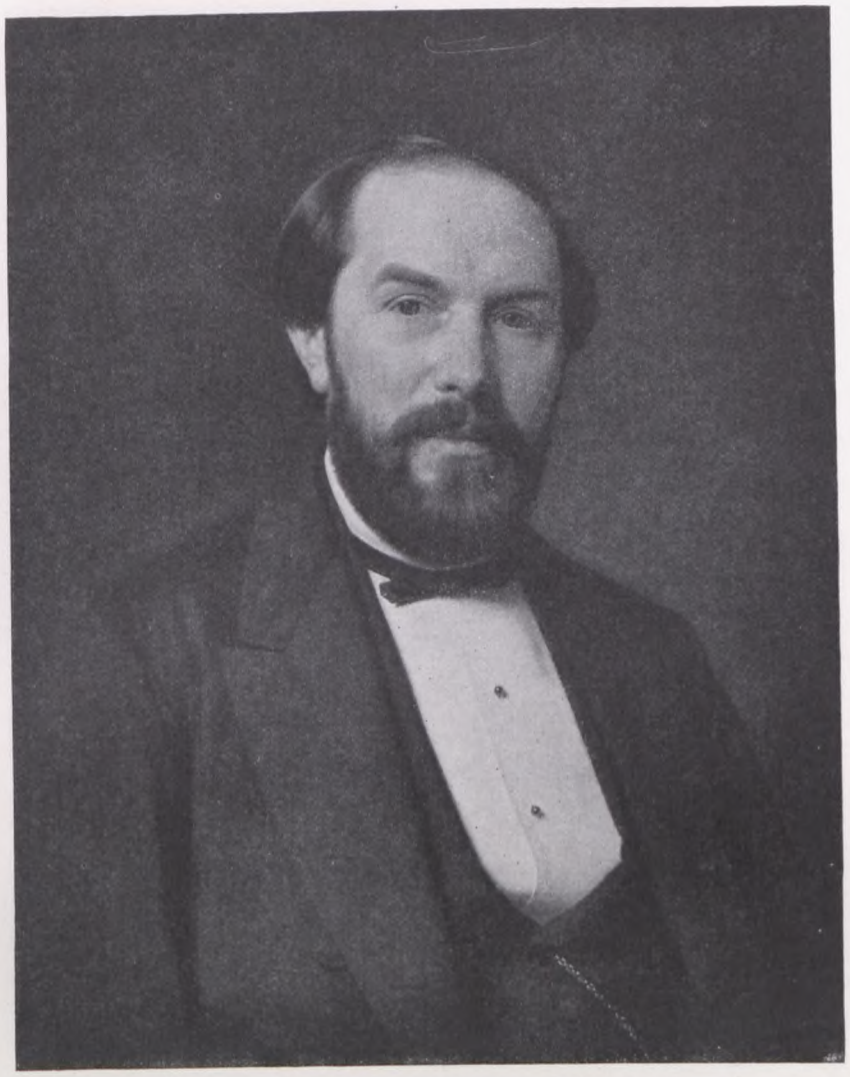

Portræt af Agent C. W. Borchsenius. 1874.
50×64.

I Vermehren's Omtale af de engelske Landskabsakvareller forekommer flere Udtalelser, der er meget karakteristiske for ham. Han anser disse Akvareller »som et mægtigt Bevis for, hvad der kan udrettes, naar et Folks Kunstnere have Mod til at være sig selv og paa en forstandig Maade exploitere de Evner, de har faaet«. Og han fastslaar, at »mange af deres (Englændernes) Landskaber ligner Lundbye's og Skovgaard's overordentlig meget«. Det har i det Hele taget »undret ham at se, hvorledes alle de bedste Landskaber paa Udstillingen i Farvestemning og Virkning ligner de danske«.

Samtidig bliver Sortheden i det Portræt, han selv udstillede, ham mere og mere paafaldende og pinagtig. Men han ved kun altfor godt, at et Atelier med et smalt og fjernt Lys altid giver sorte Mellemskygger. »Marstrand havde dem saa godt som jeg«, sukker han og finder ingen Trøst i det Faktum. Han sætter sig for, at han vil forsøge, om han kan *reflektere* Skyggen ind i en lysere Tone. Men han har ikke meget Haab om, at det vil lykkes. Det var jo altid saaledes, at han kun kunde male, hvad han virkeligt saa. »Det er fortvivlende at tænke paa, at Roed nu skal hjem og begynde sin Virksomhed paa Malerskolen i et lignende

Portræt af Fru H. Borchsenius 1874.
50×64

Lys, og Halvdelen af Eleverne maa endda flytte ind i Stuens Baggrund, hvor de slet ikke kunne see. Men det maa dog vel engang blive anderledes, naar vi faar den nye Bygning« (sic).

Beretningerne om Bekendtskabet med alt det nye, klinger ud i et vemodigt Ønske, i en afklaret Erkendelse af, hvad der er det væsentlige: »At man dog kunde tie og følge sin Følelse. Det er Hovedsagen. I al Kampen for at finde det bedste blander sig saamegen Ærgærrighed, saamegen Uro og Krampagtighed. Forstanden sidder tilrors, og Følelsen, der er Kunstnerens dyreste Skat, er Stedbarn. Hvor var Lundbye dog en stor Personlighed, han, der døde saa ung og dog saa tidlig var paa det Rene med, hvad der var Hovedsagen og fandt Mod til at give alt det andet et stort Spark«.

Han er nu grundig træt af at se paa Billeder og længes efter at komme bort: »Gud ske Lov, at Hjemmet drager mig med saa stærk en Magt. Da jeg forrige Gang lavede mig til at forlade Paris for at drage hjemad, fik jeg Brev fra Moder*). Jeg mindes det saa grant, og Tanken om, at hun er borte, kan fylde mig med saa megen Vemod, at jeg næsten ikke kan

*) Hans Hustru.

Portræt af Kunstnerens Broder, Grosserer Edv. Vermehren. 1874.
50×64

bære det. Men jeg er alligevel glad og taknemlig for mit Hjem, som det nu er, og længes uendelig meget efter at gjensee det for saa ikke mere at reise ud, men leve stille, arbeide flittigt, være rigtig god mod Jer, mine Unger, og forberede mig til den store Reise, fra hvilken der ingen Hjemfart bliver«.

Vermehren var, da han talte med en saadan Resignation, kun femoghalvtredsindstyve Aar gammel. Han havde endnu langt at gaa, meget, som han maatte igennem. Livet gav ikke slip paa ham. Og han kom ogsaa ud at rejse igen. Det var i Foraaret 1883, og denne Gang var Meldahl med.

Venskabet mellem Vermehren og Meldahl var jo af gammel Dato. Det fik en alvorligere Baggrund, da de mødtes i fælles Interesser for Akademiet, hvis Direktør Meldahl var fra 1873 til 1890. Direktøren anvendte alle mulige Ræsonnementer for at overbevise Vennen om, at han nok en Gang imellem kunde lade Eleverne skøtte sig selv. Men han havde kun sjældent Held med sig. Og da led Vermehren frygtelige Samvittighedskvaler og lovede sig selv aldrig at gøre det mere. Som oftest sendte han skriftligt Afbud. Han var i det Hele

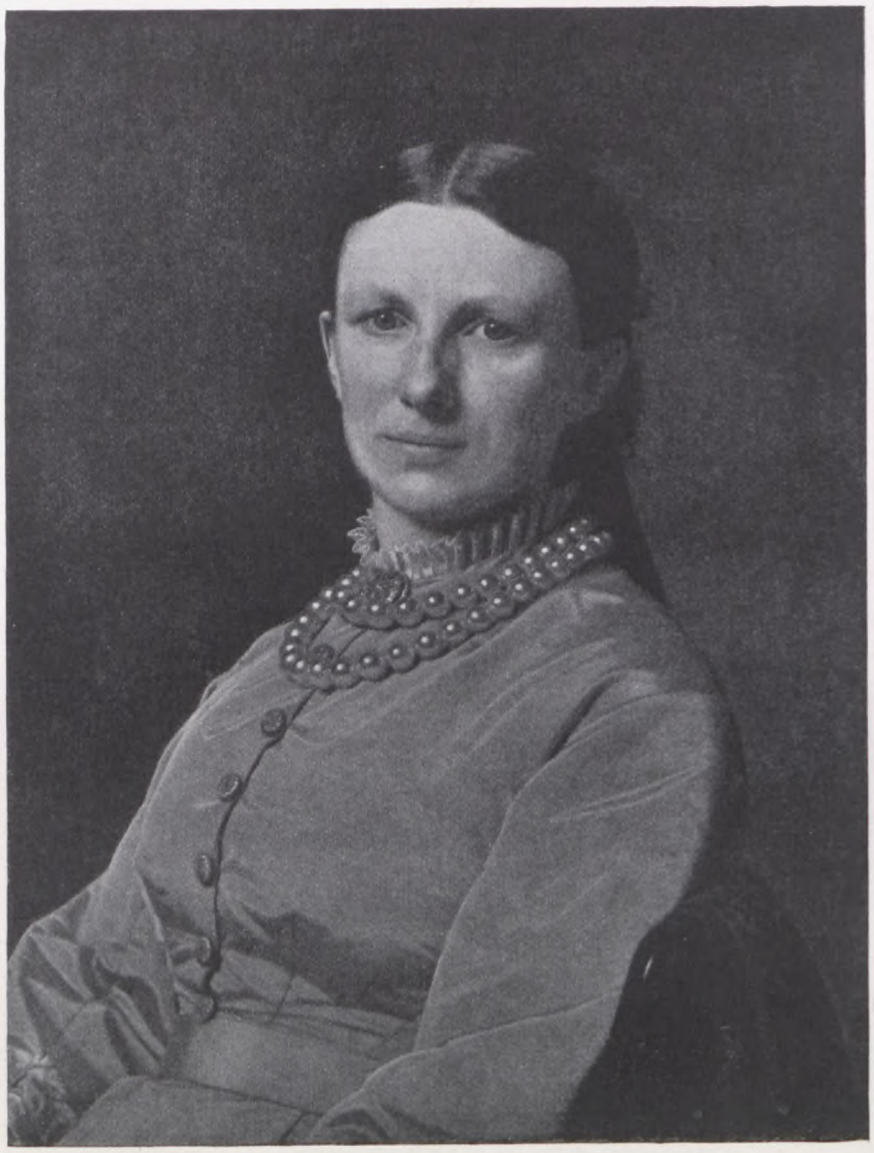

Portræt af Fru Sophie Vermehren. 1875.
50×64.

taget aldrig bange for at sætte sig til Skrivebordet, skønt han, som han selv kalder det, var »meget prikken med Tiden«. Snart hedder det kort og godt; »Jeg vil giøre min Pligt til det yderste, fordi Skolen trænger dertil, og jeg vil være saa ærlig og retsindig i min Handlemaade, som jeg kan«. Snart gør han udførligt Rede for sine Motiver: »Naar man virkelig stiller ideelle Fordringer til Skolen og véd af Erfaring, at man ikke kan bibringe Eleverne et høit Syn paa Tingene og lære dem at stille store Fordringer til sig selv, uden naar det lykkes En at faa dem til at udføre dygtige Arbeider og derved at søge Glæden i at gjennemføre og gjennemtrænge stadig mere og mere, saa er det farligt, at man maa begynde med at stupere, førend man har tegnet en rigtig god Contour, og at skygge med Kridtet, førend Stuperingen er færdig og vel forberedt«.

Meldahl og Vermehren drog over Berlin til Dresden og München. I den første By fornyede Vermehren Bekendtskabet med en tysk Maler, som han for snart tredive Aar siden havde boet sammen med ude i Sabinerbjergene. Han gik i Operaen og hørte »Tristan og Isolde«, der trættede ham saa forskrækkelig, at han maatte skænke Theatret sidste Akt.

Han var en flittig Gæst i Museerne og glædede sig behersket, blandt andet over LENBACH's Portrætter af Moltke og Bismarck. Men især var det Undervisningen, der lagde Beslag paa hans Opmærksomhed. Han saa, at Berlins Kunstakademi ligesom Københavns lagde megen Vægt paa Forberedelsesskolen og konstaterede, at Eleverne dernede malede bedre end de danske, simpelthen fordi Lysforholdene var saa meget gunstigere. I Selskabslivet mødtes han med Akademiets Lærere og havde stor Glæde af Bekendtskabet med den norske Maler, HANS GUDE, der forestod et af Akademiets Mesteratelierer.

Portræt af Fru Anna Hansen, født de Jonquieres. 1875.
50×70

Ogsaa i Dresden studerede Vermehren Undervisningen i Akademiets Skoler. Helst opholdt han sig dog i Galleriet, hvor især VERMEER's »Pigen med Perlehalsbaandet« fyldte ham med Henrykkelse. Men ogsaa VELASQUEZ, HOLBEIN, PIETER DE HOOCH, DE KEISER, OSTADE og TERBORCH greb ham.

I München fik han paa sin Vandring gennem Akademiet selve PILOTY*) til Cicerone. Den berømte Mand roste Undervisningsmetoden i høje Toner. Vermehren kunde ikke være enig med ham og tav. Han maatte da give sine Følelser Luft i et Brev til en af Sønnerne: »Der er en Løshed over det Hele, som overgaar al Beskrivelse. Ikke en eneste Ting sidder paa sin Plads. At tale om Følelse og den Slags Egenskaber vilde være altfor sangvinsk. Undtagelserne var et Par virkelige Begavelser, der tidligere havde været i franske Skoler. For mig var det interessant at se dem, thi de gav mig en Maalestok og viste mig, at jeg ikke har været ensidig eller for stræng mod det Jux. Modellen bliver stillet pragtfuldt op i Malerskolerne, men den Maade, hvorpaa disse Mennesker begyndte og fortsatte deres Arbeide, var til at blive gal over, og Resultaterne lignede heller ikke den skjønne Virkelighed mere end Intet. Jeg var rundt omkring hos alle, blev yderst venligt og ærbødigt behandlet, men befandt mig næsten som i et Galehus. Jeg holdt min Mund og gik min Vej. Det, jeg fik derinde, var Farvepletter paa min Hat og Frakke.«

Efter den Tid var det absolut forbi med Vermehrens Reiselyster. Han fortsætter hjemme Brevvexlingen med Meldahl, hvad enten denne er i Byen eller udenlands. I et Brev, skrevet 2. Mai 1884, hedder det: »Jeg længes kun efter at arbeide rigtig flittig paa smaa Genrebilleder i de faa Aar, jeg kan have tilbage, thi mange bliver det næppe, det synes jeg, at jeg kan mærke paa Alting. Naar det blot kunde ske under nogenlunde hyggelige Forhold saaledes, at man kunde faa Raad til at gjennemføre Billederne ordentligt uden at savne Brød, men det er svært at forene begge Dele .... Jeg betragter forresten denne stærke Reiselyst

*) KARL THEODOR VON PILOTY, født 1826, havde været Direktør siden 1874.

hos Kunstnerne nu tildags som en Sygdom, en Feberuro i Blodet, der forhindrer Folk i at dvæle roligt ved Arbeidet og ret at tro paa sig selv. Den Salon i Paris gjør vist egentlig mere Skade end Gavn. Poul Møller siger et Steds, at der kunde komme de herligste Ting frem i Verden, naar blot hvert Menneske havde Mod til rigtig ærligt at nedskrive sine Tanker og Følelser, sit Livs Hændelser o. s. v.«

Portræt af Fru Bing, født Salomonsen. 1875. 53×65

I samme Brev klager Vermehren over det Jaskeri, der mere og mere breder sig paa Foraarsudstillingerne: »Det er Kunstens A. B. C., der er saa forfærdelig forsømt i disse Arbeider. At der er noget, der hedder Lys, Skygge, Overgangstoner, samt en bestemt Grænse mellem Lys og Skygge, det er fuldstændig glemt. Alt rodes mellem hinanden, som man bedst kan. Derfor er ogsaa de Virkninger, saadanne Billeder gjør, saa ringe«. Paa den anden Side gør han Nar ad dem, der paa Saabye's »Susanne for Raadet« har fundet en Sene ved Halsen, som ikke er rigtig, og haaber, at Statuen maa blive solgt til Galleriet.

Af et senere Brev erfarer vi, at Vermehren og Meldahl undersøgte Betimeligheden af, at Akademiet indstillede Hirschsprung*), »der paa en smuk og gavmild Maade har støttet ikke faa unge Kunstnere i deres Studier«, til Ridderkorset.

Og Tiden gaar. Vermehrens Genrebilleder bliver imod hans Ønske færre og færre, mens Portrætbestillingerne stiger. Med »En Landsknægt«, snarere en Frugt af Meissonier-Studiet end af Glæden over Hollænderne, og »En Mand, der stopper sin Pibe«, var han i 1882 for en Tid vendt tilbage til Genrebilledet. »En ung Mand fra det attende Aarhundrede« minder ligesom »Landsknægten« mere om fransk end om nederlandsk Kunst. Det følgende Aar malede Vermehren i Hornbæk. Herfra skriver han til Broderen, Christian, at han har et ganske godt Værelse, hvor han til Nød kan faa Lys paa et Hoved, og at han har anlagt et lille Hoved af en gammel Fiskerkone, som han dog ikke finder meget interessant at se paa. Ogsaa et Parti i en Gaard er han ved at anlægge. Men det gaar kun trægt med det, da han nu er grundigt ude af Vane med at male i det Fri. Han har ikke prøvet det, siden han i 1865 var i Eskildstrup, siger han.

Billedet af den gamle Fiskerkone tilhører nu Samlingen paa Nivaagaard. Det andet Ma-

*) Grosserer H. Hirschsprung, som mange Aar efter skænkede Staten sin store Samling, der danner et fortrinligt Supplement til »Statens Museum«.

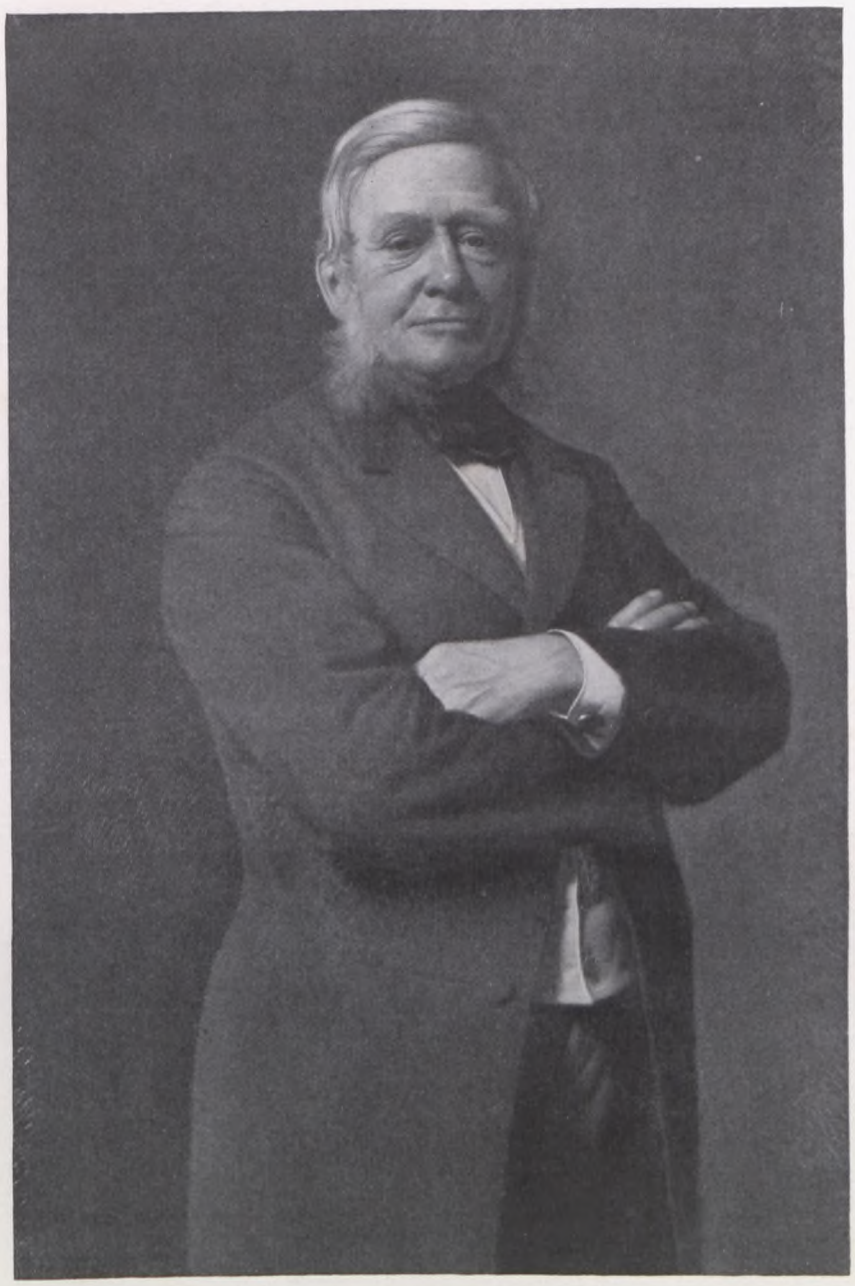

Portræt af Etatsraad E. Hvidt. 1875.
70×108

leri fra Hornbæk blev Vermehrens sidste Arbeide af den Art. Med rigelige Mellemrum følger nu »Studiehoved af en Kvinde«, som findes i Hirschsprungs Samling, »En Arbejder«, »En Overhøring«, et Emne, som tidligere havde fristet ham, men med det Resultat, at Billedet til Trods for Høyen's Protest (der efter et endnu existerende Studiehoved at dømme ikke var umotiveret) blev skaaret i Stykker og tilintetgjort, »Sygebesøg hos det gamle Tyende«, der er malet med en rørende Omhu, »Scene i et Herskabskøkken« med det gamle Bybud, der ser saligt paa Snapsen, han modtog af Husjomfruen, »Skakspillere«, der, ikke saa lidt for sent, kom til at repræsentere Vermehren's Kunst i Sverrigs Nationalmuseum, og endelig, i 1893, »Damebesøg i Malerens Atelier«, der viser, at den halvfjerdsindstyveaarige Kunstner endnu havde sit skarpe Syn, sin sikre Haand, sin enestaaende Sans for Formen i Behold.

Intet af disse Billeder taaler dog Sammenligning med Mesterværker som »Gaardinteriøret fra Thotts Palæ«, »Faarehyrden«, »Den italienske Hyrdedreng« og de bedste af Arbejderne fra Vindstrup.

I 1890, det Aar, da Vermehren efter Carl Bloch's Død blev udnævnt til Medlem af Gallerikommissionen, var han, der tidt, vistnok uden egentlig Grund, i nervøs Depression, havde klaget over et svagt Helbred, virkelig syg. Han var tilbøjelig til at betragte Sydgommen som en Forløber for Døden, der imidlertid biede endnu en Snes Aar. Han maatte i nogen Tid overlade Undervisningen til en anden. I den Anledning skriver han til Meldahl: »Jeg maa ikke tænke, ikke føle, ikke komme i Sindsbevægelse o. s. v. Det er svært, naar man er et Menneske«. Men han er stadig Beskedenheden selv og undres saare over alle de Hensyn, der vises ham under hans Sygdom: »Jeg synes ikke, at jeg paa nogen Maade har fortjent dem«. Og han kommer over Svaghedsanfaldet. Han kan atter tage Bladet fra Munden, naar han ser Billeder, som oprører ham ved slet Udførelse eller Mangel paa ægte Følelse. De mange Efterligninger af prærafaelitisk Kunst faar ham til at fremkomme med Ytringer som disse: »Til at frembringe en Kunst som den italienske hører der en medfødt Skjønhedssans og et Kunstnergemyt, som Nordens Folk ikke ejer og aldrig vil faa. Uden den Begavelse er det umuligt at slaa sig løs fra Virkeligheden og komme ind paa de ideelle Former, hvad dog selv de største Naturalister blandt Italienerne delvis har gjort og hvad der er nødvendigt, naar Kunsten fremtræder som skabende og ikke blot som efterlignende. Jeg har altid haft den største Nydelse af at see Italienerne, men har samtidig med Smærte følt, at de laa langt over min Horizont og at det var fuldstændig unyttigt for mig at ville studere dem som Maler. At efterligne dem har jeg haft en stor Afsky for. Den Slags Kunst er mig modbydelig.«

Den gamle Kunstner blev i den Periode hædret paa mange Maader. 1891 bragte ham den højeste Udmærkelse paa den store Udstilling i Berlin. Og næste Aar blev han Kommandør af Dannebrog.

Endnu i 1894 havde Vermehren Lyst til at give sig i Kast med større Opgaver. Han havde en Tid sine to smaa Dattersønner boende hos sig paa Charlottenborg. »Jeg har benyttet denne Omstændighed«, skriver han til Meldahl, »at de vare her i Huset til at tegne efter dem til Hjælp til Compositionen af Griffenfeld paa Munkholm. Tro nu forresten ikke, at det bliver Alvor med det Billede! Det skulde gaa underligt til, om jeg nogensinde fik det stablet sammen«.

Han fik Ret. Men endnu indtil 1901 vedblev han, der allerede 1896 paa Grund af Alder var traadt ud af Gallerikommissionen, at virke som Lærer. Og længe efter den Tid fortsatte han sin Virksomhed som Portrætmaler.

V.

TEGNEDE OG MALEDE PORTRÆTTER — OMGANGSKREDS

VERMEHREN's Virksomhed som Portrættegner begyndte allerede paa Sorø Akademi. Her var han altid, undtagen hen mod Slutningen af Opholdet, da Kunstnerkaldet var vaagnet i ham og hindrede ham i at finde den nødvendige Ro, en af de første i sin Klasse, hvilket tidligt forskaffede ham en Friplads.

Blandt Vermehren's Kammerater var PETERSEN, der senere blev Rektor i Odense, LOUIS LUND, senere Oberst og Udskrivningschef, CHR. LÜTKEN, der blev Professor i Zoologi, KJÆR, der blev Borgmester i Næstved, KARL BRUN (fra Krogerup), som i 1850 debuterede som Skuespiller paa det kongelige Teater, C. J. BOYE, der blev Læge i Jelling, og JØRGENSEN, senere Byfoged i Odense. Adskillige af dem maatte sidde for ham. Men de ældste Portrætter er nu enten forsvundet eller skjuler sig alt for godt i Privateje. Derimod kendes flere af de Portrættegninger, som Lærerne bestilte hos ham. Det var en statelig Række Mænd der tog sig af de unge Soraneres Opdragelse. Der var C. E. MUNDT, (Mathematik), A. G. C. SIBBERN (Fransk), PEDER HJORT (Tysk), HENRICHSEN, senere Rektor i Odense, (Latin), CHR. WILSTER (Engelsk), CASPAR WEGENER (Historie), BOJESEN (Græsk), samt JENS PALUDAN-MÜLLER og INGEMANN, der begge underviste i Dansk.

En sovende Kammerat var Model til det første Portræt, Vermehren tegnede som Akademi-Elev i Sorø. Han benyttede her Sølvstift og Pergament. Billedet gjorde saa stor Lykke, at den unge Kunstner øjeblikkelig fik stærk Søgning. I 1842, da han var kommen op i første Klasse, fik han Tilladelse til at arrangere en Udstilling paa selve Akademiet. En saadan Udmærkelse maatte naturligvis ydermere styrke hans Længsel mod Kunsten og Kunstnerens frie Liv. Til at begynde med vilde Faderen, som allerede omtalt, slet ikke indlade sig paa nogen Discussion om den Ting. Han var alvorlig vred, og der gik nogen Tid, inden han bekvemmede sig til at tænke nøjere over Sagen. Men saa stillede han den Betingelse, at Sønnen skulde tage Artium først. Han haabede, at Faren vilde drive over, at Tiden vilde gøre det af med Kunstnernykkerne og at han derefter skulde se sit store Haab gaa i Opfyldelse. Hans inderlige Ønske var nemlig, at hans ældste, begavede Søn skulde blive Præst. Men Roed, der netop var kommen hjem fra Italien og havde set Fritz' Tegninger, hviskede den gamle Glarmester i Øret: »Det ender med, at han bliver Maler«.

Af samme Mening maa Rektor TREGDER nok have været, siden han i det Aar, Vermehren som Rus tilbragte paa Akademiet, alene for hans Skyld holdt Forelæsninger over græsk Kunst. Den unge Mand var forøvrigt ikke gaaet fri for Bekymringer med Hensyn til Fremtiden. Men saa snart han havde gjort den Opdagelse, at han allerede nu kunde begynde at tjene Penge, kom han til at se lysere paa Sagen. Og det gik saaledes til. En soransk Bog- og

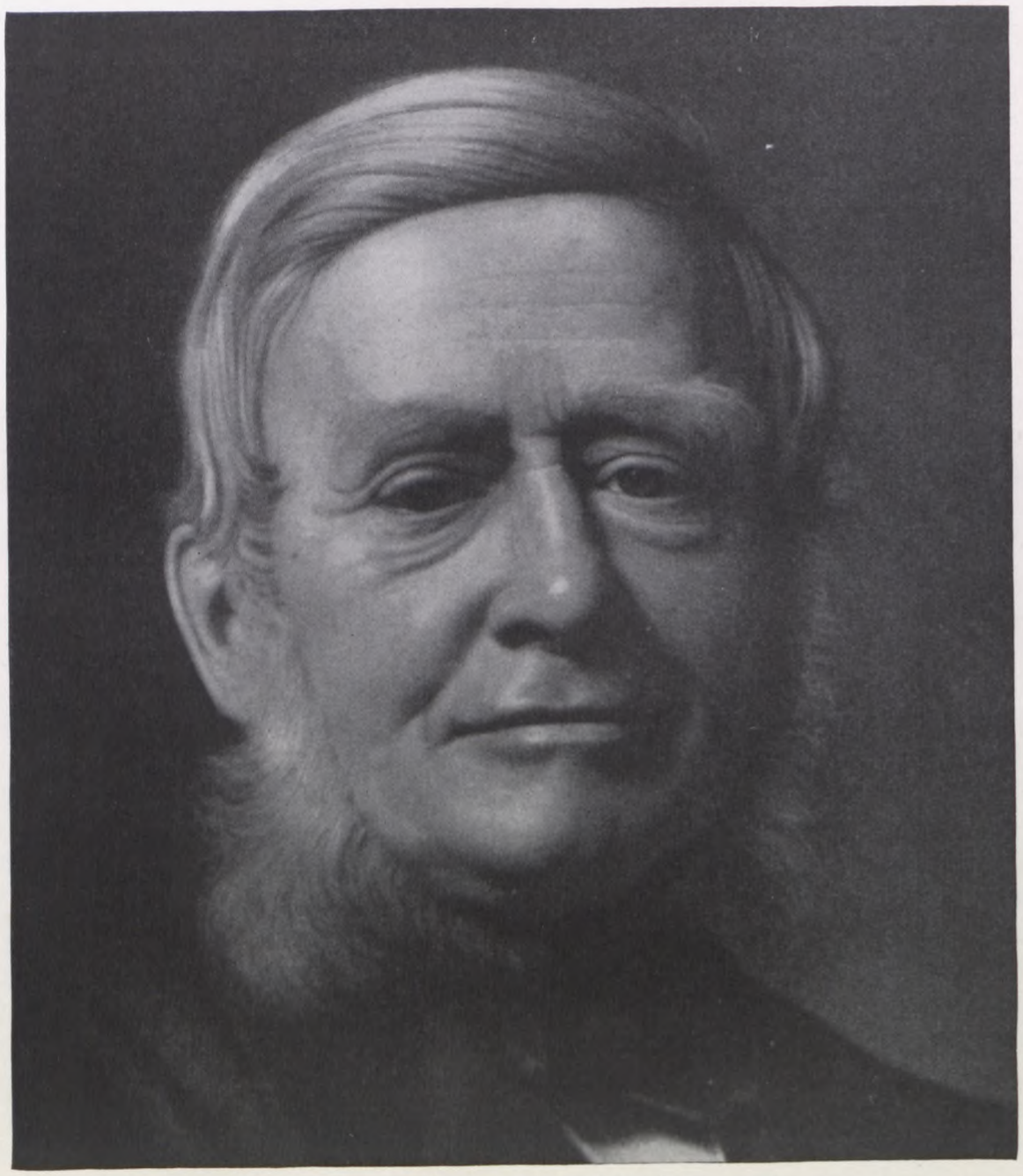

Portræt af Etatsraad E. Hvidt. Brudstykke. 1875.

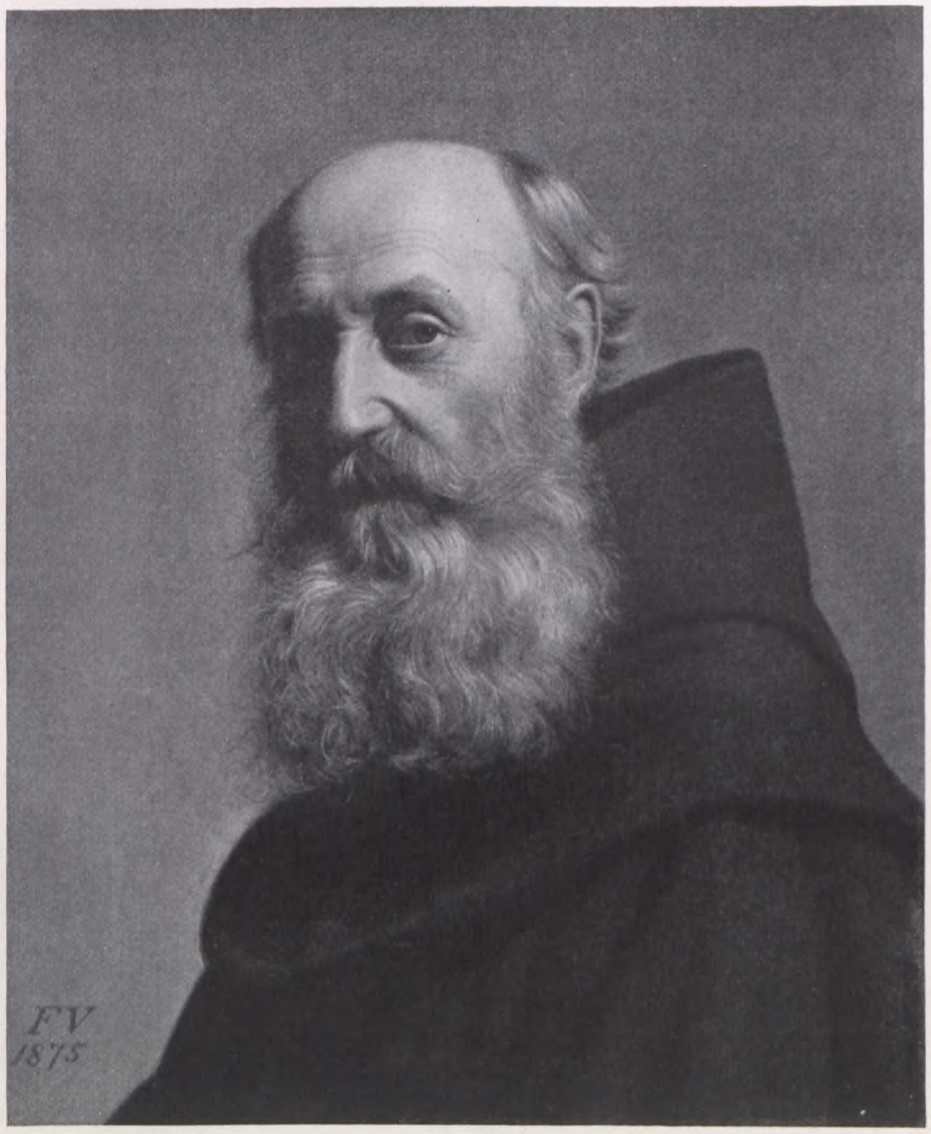

En Munk. 1875.
25×30.

Papirhandler bad ham i Vinteren 1844 om at tegne et Billede af Akademiet. Det skulde benyttes som Vignet paa Brevpapir. Fritz Vermehren tøvede ikke med at slaa til. Han drog ud paa den frosne Sø og kom tilbage med en Tegning, der indbragte ham 10 Rigsdaler, en svimlende Betaling for en Dags Arbejde. Selvfølgelig gjorde denne Begivenhed et godt Indtryk paa den gamle Vermehren, der forresten allerede havde oplevet det Under, at Folk søgte Sønnen for at blive tegnet og gav Penge til.

Men Tidspunktet var ellers meget kritisk. Resultatet af anden Examen skulde snart vise sig. Udsigterne var ærlig talt alt andet end lyse. Da de to første Afdelinger var overstaaet med stort Besvær og ringe Udbytte, maatte Vermehren ty til Ingemann, som uden synderligt Besvær lod sig bevæge til at tale hans Sag hos Faderen. Men da denne kørte til Sorø, hvor den vigtige Konference skulde finde Sted, væltede han og brækkede sit ene Ben. Enden blev, at han gav Sønnen følgende Besked: »Sig til Ingemann at han skal handle i mit

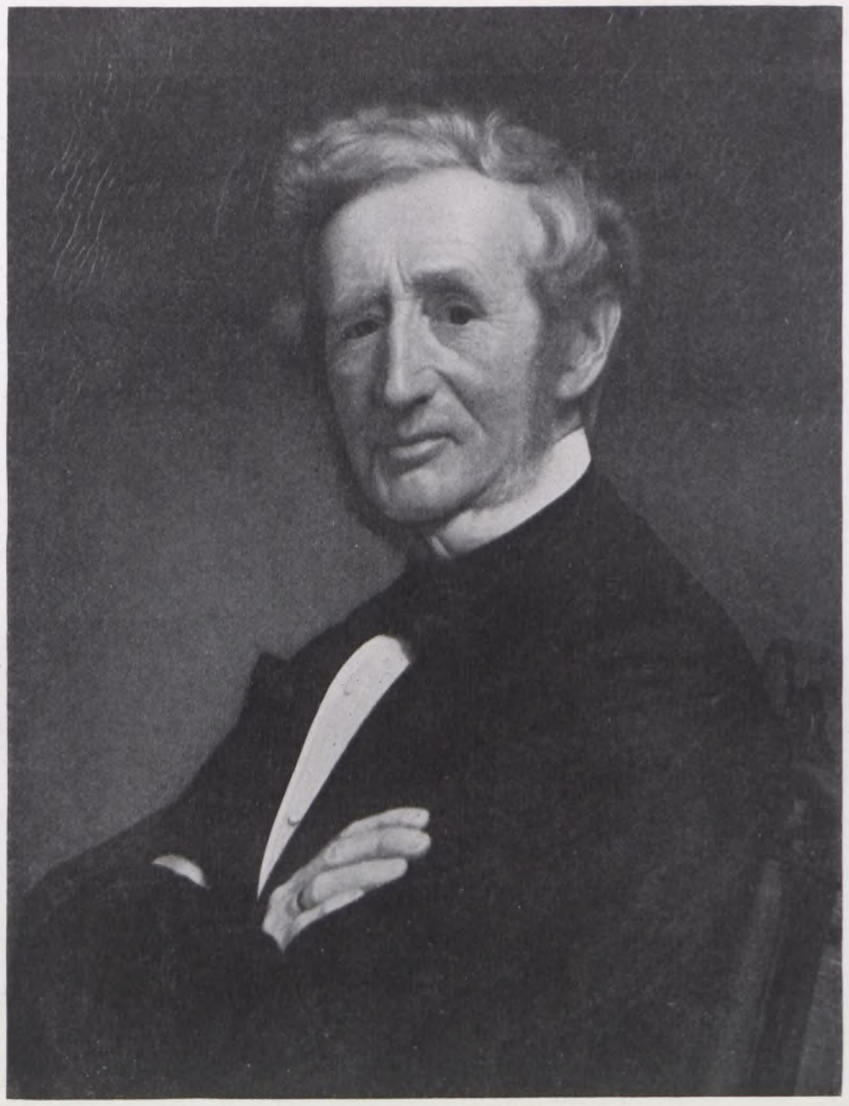

Portræt af Etatsraad E. Collin. 1876.
50×64.

Sted.« Og det lod den gamle elskelige Digter sig ikke sige to Gange. Han dekreterede øjeblikkeligt, at Fritz skulde holde op med Studeringerne.

Fritz blev imidlertid paa Akademiet til første Oktober. Han tilbragte det meste af Tiden med at tegne Portrætter. Arbejderne fra den Tid er af en saadan Art, at man ikke kan undres over den Tillid, Roed, Ingemann, Tregder og mange andre nærede til hans Talent. Allerede Portrættet af Apoteker Glahn viser ikke alene stor Dygtighed, men ogsaa en udpræget Evne til at give en rammende Karakteristik af en Personlighed. Noget blegere, men ikke mindre levende er Portrættet af den gamle Fru Lehmann. De Portrætter, han derefter tegnede af Kaptajn Glahn, der var Fætter til Apothekeren, og hans unge Hustru, betød et Skridt videre. Og ligefrem forbavsende er det Resultat, Vermehren naaede i Skildringen af Frøken Baden, et Arbejde, der dog maaske først blev udført, da han var kommen til Hovedstaden. Her viser han en for hans Alder usædvanlig Modenhed og en, navnlig med Henblik paa den Undervisning, han havde nydt hos Harder, imponerende Sikkerhed.

Selvfølgelig fortsatte han da i København hvad han havde begyndt i Sorø. Han kunde

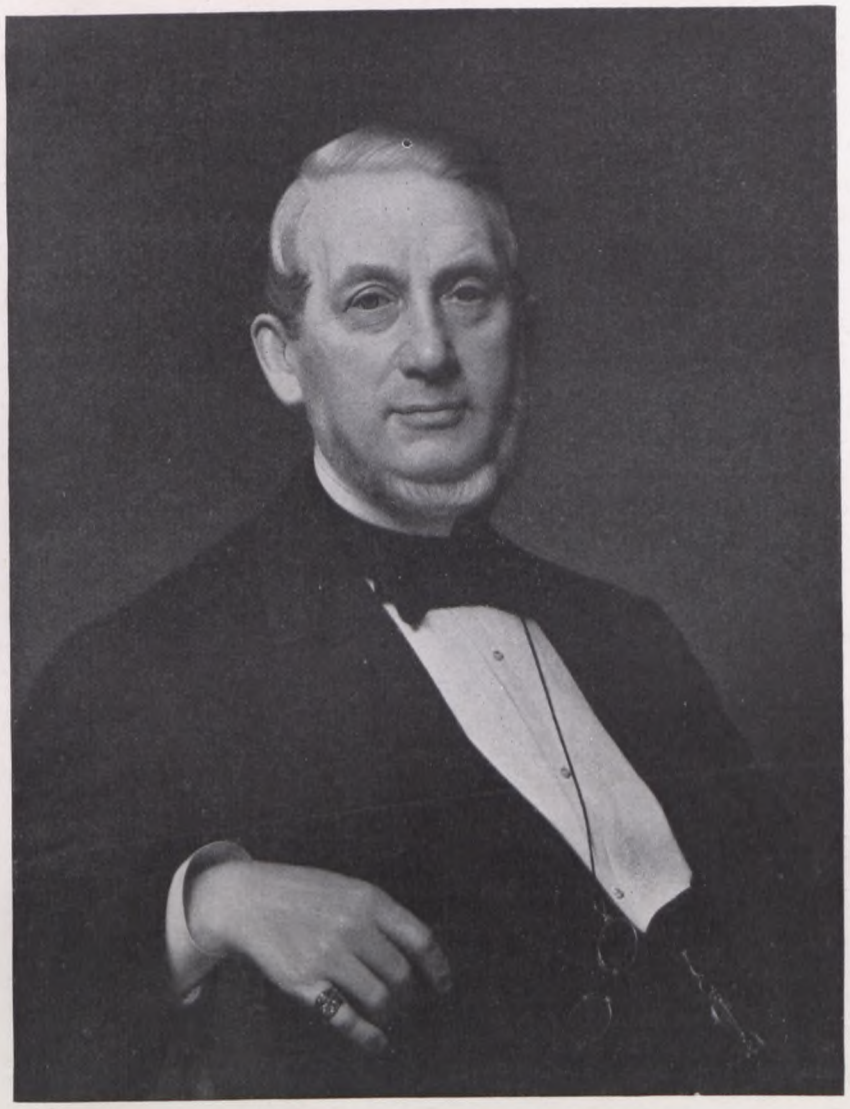

Portræt af Kommerceraad A. H. Holm. 1876.
56×71.

nu, baade som Kunstner og som Menneske, støtte sig til Roed. Denne banede Vejen for ham. Paa Akademiet blev han optaget i anden Frihaandsskole og naaede hurtigt op i Gibs-skolen. Her syntes han imidlertid ikke, at han lærte ret meget. Men da Roed samtidig underviste ham i Tegning, gik han godt frem. At et Arbejde som Portrættet af Fru Phister's Moder, den gamle uendeligt borgerlige Naalemager-Enke, der efter Mandens Død havde maattet kæmpe drøjt for at holde sig oppe og som nu endelig ved den feterede Datters Hjælp var kommen paa den sikre Side, styrkede Tilliden til den unge Mand, er indlysende. I Virkeligheden viser den toogtyveaarige Vermehren sig her som en fuldmoden Kunstner.

Vermehren, der til at begynde med boede i Nykongensgade, fik meget snart en stor og god Omgangskreds. Fra Hjemmet og Skolen var han vant til at færdes blandt fint tænkende og gode Mennesker. Nu kom han gennem Apotheker Glahn i Sorø i Forbindelse med Søn-nen, der var Apotheker i København. Og hans Græsk-Lærer Bojesens Hustru var Søster til Fru Anna Nielsen. Saaledes fik han Adgang til den berømte Skuespillerindes Hus. At saa-danne Forbindelser var af den største Betydning for ham i flere Retninger, siger sig selv.

Frøken Mine Brenøe. 1877.
Forstudie til Portræt af Kgl. Skuespillerinde Fru Anna Nielsen.
29×37.

Men selv paa højeste Sted fandt Vermehren Støtte. Fra Ingemann havde han en Anbefalingsskrivelse med til Christian den Ottende. Første Gang han blev modtaget hos Kongen, sagde denne til ham: »De kan se Dem om i Stuen«. Saa pegede Majestæten paa sit, af Court malede Portræt*). »Naa, hvad synes De om det?« Ja, Vermehren mente da ikke, det var »færdigt«. Kongen vendte sig nu mod sin Moders, Prinsesse Sophie Frederikkes Portræt, malet af Juel**), og spurgte: »Synes De da, det er færdigt?« »Ja, det er smukt«, svarede den unge Mand med dyb Overbevisning. »Mal De nu et, der er lige saa godt«, sagde Kongen, som syntes at finde Behag i Kunstneren. Denne fik i hvert Fald en Understøttelse af Chatolkassen.

Vermehren, der paa dette Tidspunkt arbejdede daglig i Roed's Atelier og som i Foraaret 1846 rykkede ind paa Modelskolen med Exner, Dalsgaard, Kittendorff, Habbe, F. C. Lund og Saabye som Kammerater levede endnu væsentlig af sine tegnede Portrætter. Men Moderens Sygdom og Død (hun blev kun femogfyrretyve Aar gammel), gjorde Arbejdet svært for ham. Paa Vejen hjem fik han, mens han bedede i Roskilde, Meddelelse om, at hun var gaaet bort.

Portrætvirksomheden maatte nu hvile en Stund. Fritz Vermehren blev hjemme hos Faderen i længere Tid, som han benyttede til at gøre Studier til det første Genrebillede, »En Skomager i sit Køkken«. Billedet blev om Efteraaret malet færdigt i København, Den unge Kunstner fandt et Par gode Modeller i Vartov til Skomageren og hans Kone. Han kendte allerede nu Høyen. Denne havde set Billedet i Constantin Hansen's Atelier i Prinsens Palæ. Da han gensaa det paa Foraarsudstillingen, sagde han kun: »Se! Se!« og blev staaende længe i tause Betragtninger. Han studerede nu med den dybeste Interesse Vermehrens Portrætter, men var og blev dog mest optaget af Genrebilledet.

Samme Efteraar var Vermehren atter en Tur i Sorø. Nu blev det fine, stilfærdige Portræt af Ingemann, Velgøreren, Vennen, tegnet. Her som i alle Portrætterne fra den Tid er Ligheden fortrinlig, Opfattelsen aandfuld og Udførelsen i høj Grad fængslende.

* Nu i Frederiksborg-Samlingen.
** Nu paa Rosenborg.

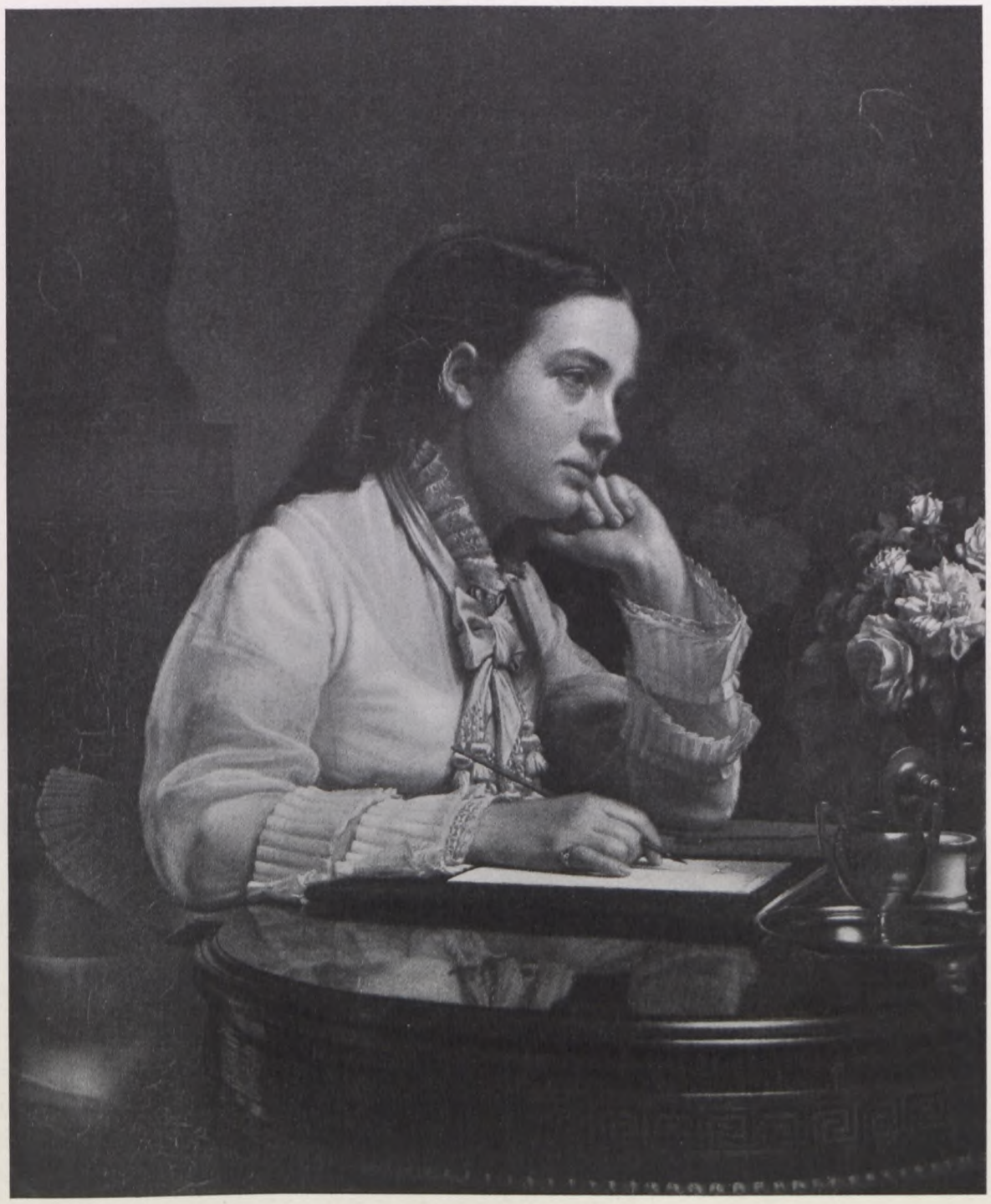

En ung Pige ved sit Skrivebord.
Portræt af Kunstnerens Datter. 1878.
30,5×38.

Portræt af Fru Zøylner. 1878.
55×66.

I København havde Kunstneren udvidet sin Bekendtskabskreds saa at sige fra Dag til Dag. Han var hurtigt bleven opfordret til at deltage i Kunstnersammenkomsterne hos Høyen. Han traf her et udsøgt Selskab, vandt mange Venner, der blev af Betydning for hans aandelige Udvikling. Men han knyttede ogsaa Forbindelser, der var ham til stor Nytte i Kampen for Tilværelsen. Han var fuldkommen paa det rene med, at Høyen's Anerkendelse og Interesse var et uvurderligt Gode. Men det kan ikke undre, at den unge livfulde Mand, der elskede og selv udøvede Musik, som holdt af at læse og følte sig draget mod Teatret, fængsledes stærkt af den Aand, som raadede i Fru Anna Nielsen's Hjem. Han var i adskillige Aar en selvskreven daglig Gæst ved Kunstnerparrets Middagsbord. Om Manden i Huset udtrykker han sig i korte, men meget sigende Vendinger. Han vil aabenbart helst tie helt stille. Men engang imellem gaar — i Brevene — Naturen over Optugtelsen. Nielsen var nok ikke videre afholdt af de unge Musikere, Skuespillere og Malere, der betragtede Villaen der ude paa Hjørnet af Frederiksbergallé og Mynstersvej med Have helt ned til Gammel Kongevej som deres andet Hjem. Med Husets Frue forholdt det sig helt anderledes. Anna Nielsen var ganske vist ikke snar til at slutte Venskaber. Men naar

Portræt af Kommerceraadinde Holm. 1878.
56×71.

hun først havde lukket et Menneske ind i sit Hjærte, da kendte hendes Hjælpsomhed overfor Vedkommende ingen Grænser.

For Vermehren, der jo havde et uroligt Sind og hyppigt plagedes af en eller anden Tvivl, blev Omgangen med denne rolige, følelsesfulde og samtidig meget forstandige Kunstnerinde af overordentlig Værdi. Han saa i hende Idealet af en Kvinde, og Læsningen af »Axel og Valborg«, hvor hun spillede den kvindelige Hovedrolle, var i den første Tid, efter at han var bleven optaget i hendes Vennekreds, en af hans største Glæder. I mange Tilfælde var Fru Anna Nielsen ogsaa som en Moder for ham. Naar han klagede over, at han ikke følte sig saa stærk, som han kunde ønske, rykkede hun ud med sine gode Raad, der sikkert har været fornuftige, da de grundede sig paa den Viden om Vandets undergørende Kraft, som hun havde fra selve Ole Bang, den berømte Læge.

Ligesom Vermehren gik Gade, Michael Wiehe og Höedt ud og ind i det Nielsenske Hus, til hvis Venner ogsaa Sangerinden Caroline Lehmann hørte. Hun sluttede sig hyppigt til Kredsen, og Vermehren lærte at skatte hendes Menneskevæsen og Kunst meget højt.

Portræt af Fru Elisabeth Hvidt. 1878.
52×68.

I sine Breve nævner han hende Gang paa Gang med alle Tegn paa den varmeste Beundring. En Tid var han meget optaget af Høedt, der dog hyppigt irriterede ham ved sit i hans Øjne ikke helt naturlige Væsen. Langt dybere var hans Følelser for Michael Wiehe og Gade, der begge, om end paa meget forskellig Vis, var Følelsesmennesker som han selv og kom hans Mands-Ideal nær. Da han i 1864 modtog Efterretningen om Michael Wiehe's Død, blev han dybt grebet og sagde stille: »Jeg har holdt meget af den ædle, sanddru Mand.«

Efterhaanden tegnede Vermehren mange af den fortrolige Kreds' Medlemmer. Turen kom først til Gade. Det var allerede i 1845. Den unge Komponist, der jo mest opholdt sig i Leipzig, var netop hjemme paa Besøg. Portrættet af den endnu næsten barnligt udseende Mester, der paa det Tidspunkt var otteogtyve Aar og allerede havde komponeret Ossian-Ouverturen og den første Symfoni og dirigeret sidstnævnte Værk paa en Gewandhaus-koncert, har Fødselsdag sammen med Fru Anna Nielsen, den fjerde September. Vermehren, der skulde til Fest-Middag i Frederiksberg Allé, havde forgæves spekuleret over, hvad han dog skulde forære Fru Nielsen til hendes Geburtsdag. Da han nu om Formiddagen mødte Gade paa Kongens Nytorv, vidste han det med det samme. Kort og godt, han bad ham

gaa med op paa Thotts Palæ. Gade gjorde Indvendinger. Der var ikke Tid, mente han. Men Vennen blev ved sit, og det endte, som det skulde. Malede Vermehren langsomt, kunde han til Gengæld, naar han vilde, tegne ligesaa hurtigt som sikkert. Skønt de to unge Mænd gav sig Stunder til at spise Frokost sammen, blev Tegningen færdig i saa god Tid, at den hos Glarmesteren kunde komme i Glas og Ramme, inden den havnede paa Fødselsdagsbordet. Om Gade var med, det melder Historien ikke. Men det prægtige Billede af ham gjorde stormende Lykke. Ikke alene i Vennekredsen. JENNY LIND, der var en ivrig Beundrer af Gade, udtalte sig i høje Toner om Portrættet og den unge Kunstner, der havde taget hendes Yndlingskomponist paa Kornet.

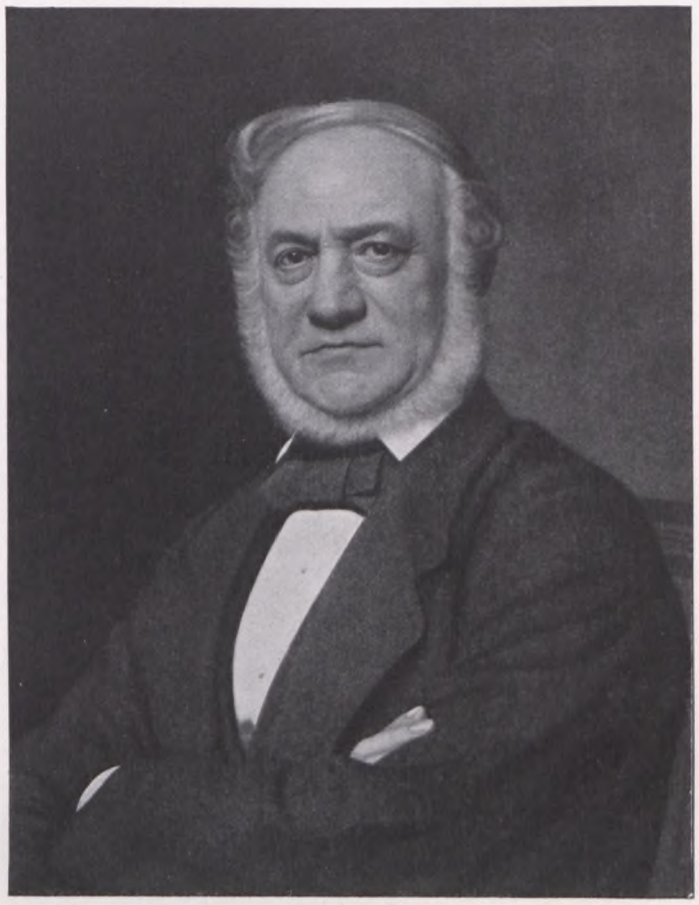

Portræt af Digteren Carl Ploug. 1879.
50×64.

Portrættet af Gade har da ogsaa over sig en egen Friskhed og Ynde, som falder godt i Traad med Forestillingerne om den elskværdige, unge Komponist. Denne blev forøvrigt endnu engang tegnet af Vermehren, nu som Midtpunkt i en stor Gruppe: Nielsen og hans to Sønner af første Ægteskab, Fru Nielsen, Frk. Thora Wexschall, hendes Datter af første Ægteskab, og Frk. Mine Brenøe, hendes Søster, der adskillige Aar senere uden Held forsøgte sig som Skuespillerinde, Husbestyrerinden Jomfru Larsen, Familiens Faktotum, Fru Phister og Höedt. Billedet, der skal have været baade morsomt og fortrinligt, er desværre forsvundet.

Dybe Sympatier knyttede Vermehren, der var fyldt af Beundring for den gamle tyske Musik, for Mestre som Haydn, Mozart, Beethoven, Schumann og Mendelsohn, til Gade, i hvis udpræget danske Musik han fandt lignende Værdier som i hines. Tilmed morede han sig kosteligt over den unge Komponist's Form for Lune. Vermehren kunde mange mange Aar efter le hjerteligt, naar han mindedes, hvorledes Gade engang efterlignede en Mand, der havde en pudsig Maade at gaa ud ad en Dør, og gennemførte sin Rolle saa grundigt, at han forsvandt ned ad Trapperne og blev borte med det samme.

I 1846 var det Michael Wiehe's Tur til at blive tegnet. Den høje, skraanende Pande, det sjælfulde Blik, den fine Næse, den udtryksfulde Mund, det er der altsammen i dette Billede, er der paa en saadan Maade, at man siger til sig selv: Her har vi »den ædle, sanddru Mand«, denne Michael Wiehe, i hvem Hjærtets Fornemhed og Kunstnertemperamentets Rigdom var saa inderligt forenet som hverken før eller senere hos nogen anden dansk Skuespiller.

Høedt maatte vente til 1847. Men det var maaske hans egen Skyld. Det skulde ikke undre, om Grunden var den, at han ikke kunde bestemme sig til at sidde Model nogle

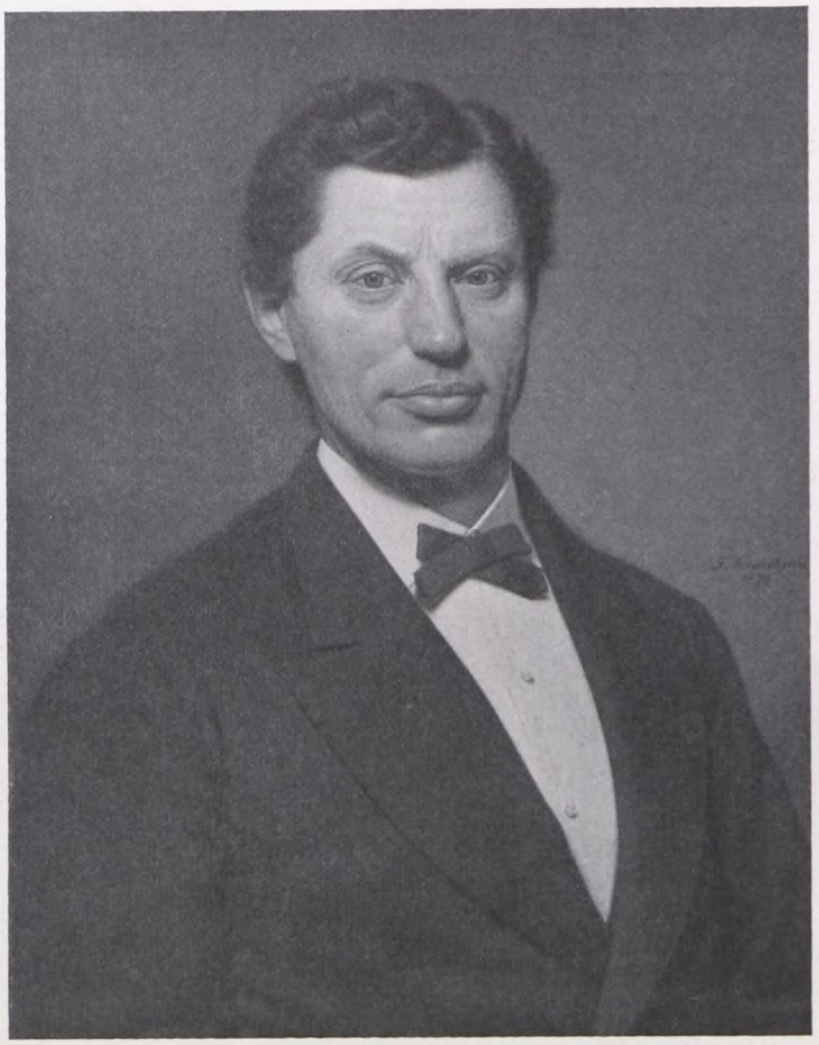

Portræt af Etatsraad Chr. Holm, jun. 1879.
50×65.

Timer. En af de Egenskaber hos ham, der efterhaanden havde kølnet Vermehrens Interesse, var hans paafaldende Ubeslutsomhed. Denne fik ham til at ræsonnere som saa, at hvad man kan opsætte til i Morgen, det skal man ikke gøre idag. Tegningen aabenbarer egentlig ikke Høedt's Svaghed. Panden er klar, Blikket roligt, Munden fast. Han tog sig ud. Men i de Portrætter, Vermehren senere, i 1851 og 1880, malede af den stærkt omdisputerede Skuespiller, ser vi ham, som han virkelig var. Og de ligner sikkert ikke mindre godt. Vermehren fik forøvrigt, da han havde Høedt paa Afstand, mere og mere tilovers for ham, især under Modgangstiden i Halvtredserne. Han har med alle Tegn paa dyb Sympati og Bevægelse fortalt om sit sidste Besøg hos den nedbrudte Mand, der skjulte sig i de tyste Stuer paa Nørregade. Nogle Aar efter at han havde malet det sidste af de to nævnte Portrætter, kørte han en Dag hen til Høedt for at vise ham sit Arbejde. Han stillede Billedet fra sig og dækkede det med et Klæde, indtil Høedt langsomt og besværligt, uendelig træt, var kommen ind fra Sideværelset og havde budt ham velkommen med næsten uhørlig Stemme. Saa fjernede han Klædet. Den gamle, aandeligt nedbrudte Skuespiller stod ubevægelig en Stund, stirrende med et halvt udslukt Blik paa Billedet, dette Billede der var malet, mens han endnu var i sin fulde Kraft, dette Billede, der var ham og dog ikke ham og ligesom

Portræt af Etatsraadinde Holm, født Zøylner. 1880.
50×65.

mindede ham om et Menneske, han for mange, mange Aar siden havde staaet nær. Og som et Barn tog han om Vermehren, lænede sig op til ham og græd over det, der engang var.

Vermehren naaede ikke at komme til at male Fru Anna Nielsen, mens hun levede. Der existerer derimod en Tegning fra 1850. Den viser os en alt andet end regelmæssig smuk Kvinde med en godlidende Mund, et alvorligt og tænksomt Udtryk i de store, lidt fremtrædende Øjne. Mange Aar efter, nemlig i 1877, malede han et Studie af den ovenfor omtalte Frk. Mine Brenøe og benyttede det som Forarbejde til Portrættet af Fru Anna Nielsen i Frederiksborg-Samlingen.

Foruden de allerede nævnte tegnede Vermehren i Slutningen af Fyrrerne og de første Aar af Halvtredserne en Mængde Portrætter. Det var endnu Venner og Bekendte, der mest søgte ham. Der var Carsten Hauch og der var det statelige gamle Ægtepar Etatsraad og Etatsraadinde Wroblewski, der var Peder Hjorth, Læreren fra Akademitiden i Sorø, senere Professor, der var Stiftsprovst Tryde og I. P. Hartmann's gamle Forældre, han med Kalot og Slobrok, hun i stiveste Stads, der var I. P. Hartmann's Hustru med det blide Ungpigeansigt under Matrone-Kappen, og der var endelig Fru Phister, sund og smuk,

men lidt mindre muntert udseende, end vi tænker os den berømte Holberg-Skuespillerinde, den livsglade Pernille.

En Særstilling blandt disse tidlige, tegnede Portrætter indtager Ungdomsbilledet af Kunstnerens senere Hustru, der nu var sytten Somre. Helene Nyblom, der engang som lille havde set Thomasine Grüner flagre forbi i en lyserød Kjole, kunde ikke glemme dette Syn igen og skildrer hende som en højst indtagende ung Kvinde med en slank, alfelet og yndig Skikkelse, lokket Haar, gratiøse Bevægelser og et henrivende Smil. End ikke de pragtfulde Tænder glemmer hun. I Overensstemmelse med dette Billede viser den vordende Fru Vermehren sig i Tegningen. Hun er set med en forelsket Mands Øjne. Og som om Kunstneren vilde fremhæve Modellens særlige Betydning for ham, har han her tegnet med en langt blødere Streg end han ellers brugte. Billedet af den unge Kvinde er let og luftigt, poetisk og mildt, nøjagtigt svarende til det Indtryk, man gennem Vermehrens Breve modtager af hende. Helene Nyblom siger om denne Kunstnerhustru, at hun, skønt hendes Dag var travlt optaget fra Morgen til Aften af Hus og Hjem, af de mange Børn, der skulde plejes og passes og opdrages, af en Mand, hvis Gærning hun fulgte med Liv og Sjæl, vedblev at gøre et ungdommeligt og livfuldt Indtryk, indtil hun nogleogfyrretyve Aar gammel blev angrebet af Kræft i Brystet og bukkede under. I 1872, fem Aar før hun døde, malede Vermehren et aldrig helt fuldført Billede af hende. Det er let at genkende den unge Pige, som blev tegnet i Forlovelsens første Tid. Kunstneren ser paa hende med de samme forelskede Øjne som dengang. For ham er hun uforandret. Haaret bølger endnu blødt og lokket omkring det smukke Hoved. Men de unge Øjnes drømmende Blik er veget for et Udtryk af stille og dyb Alvor*).

Portræt af Fru Ch. Grøn, født Albeck. 1880.
50×70.

— — —

*) Ægteparret Vermehren's Børn er *Johannes V.*, Fuldmægtig i Sparekassen, født 1858, Professorinde *Thora Henningsen*, f. 1859, *Nikolaj V.*, Direktør, f. 1861, *Gustav V.*, Figur- og Landskabsmaler, f. 1863. *Frederik V.*, Overlæge ved Frederiksberg Hospital, f. 1865, død 1921, *Sophus V.*, Figurmaler, f. 1866, *Poul V.*, f. 1867, *Elisabeth V.*, f. 1869, *Christian V.*, f. 1872, død 1873, og *Christiane V.*, f. 1873, død 1883.

I Midten af Fyrrerne var Vermehren begyndt at *male* Portrætter. Allerede de ældste af dem er trods iøjnefaldende og mærkelige Ubehjælpsomheder, som aldrig findes i Tegningerne, særprægede Arbejder med en alvorlig og udtryksfuld Holdning. I Portrættet af Forpagter HELMERS fra 1846 er al Usikkerhed overvundet. Ægteparret FRISCH, der blev malet Aaret efter, er skildret, saa man synes at kende dem. Nu er Vermehren begyndt at lægge Vægt paa Redegørelsen for de forskellige Stoffer. Selv i Gengivelsen af Fru Frisch's Portræt ses det tydeligt, hvor rigtigt Vermehrens Pensel har skelnet mellem Silke og Fløjl, mellem Kniplinger og Lin.

Før Vermehren drog afsted som frivillig Deltager i Krigen, havde han i Sorø malet Apotheker Glahn, der efter Billedet at dømme havde forandret sig ikke saa lidt i Løbet af de fire Aar, som var gaaet, siden han, en af de første udenfor de unge Akademi-Kammeraters Kreds, var bleven tegnet. Udtrykket er blevet alvorligere og mere eftertænksomt. Er det mon Krigen, der faar den gode Apotheker til at presse Læberne fastere sammen? Aarenes Tryk var det næppe. Han levede endnu i sexogtyve Aar og var enoghalvfems, da han døde.

I 1848 malede Vermehren ogsaa de to Brødre MYHRE, Obersten og Boghandleren. Begge Portrætterne, det første næsten pertentligt, det andet lettere, mere skitsemæssigt behandlet, findes nu i Johan Hansen's Samling. Aaret efter fulgte to vidt forskellige Portrætter. Det var Billederne af Svigermoderen, Justitsraadinde GRÜNER, hvem Datteren, der netop paa dette Tidspunkt var bleven forlovet med Vermehren, synes at have lignet en Del, og af gamle Fru KREBS. Den førstes fine sensitive Træk og den andens brede Ansigt med den godmodige, men begrædelige Mine er lige sikkert opfattet. Mærkelig nok synes det noget sortladne Portræt af den sydlandsk udseende VAN BRACKEL at være malet omtrent ved samme Tid.

Portræt af Fru Neruda, født Holm. 1881.
50×70.

Da »Reservesoldaten« var færdig, malede Vermehren en af sine gamle Lærere, nemlig C. F. WEGENER, senere Geheimearkivar og Konferensraad. Nogen Tid efter rejste han over til Silkeborg for at male Fabrikejer DREWSEN. Paa en Udflugt i Omegnen fik han Idèen til »Hvedebrødsmanden«. Om dette Billede siger han, at det maaske er den første

Portræt af Etatsraadinde Heymann. 1881.
82×106.

Figur i dansk Malerkunst, »der er konsekvent udført i Solskin«. Studiet til Mandens Hoved kunde i Grunden godt betegnes som et Portræt. Det samme gælder det nogle Aar yngre Studie til »Faarehyrden«s Hoved, et Arbejde, der ved sin Kraft, Udtryksfuldhed og næsten impressionistiske Friskhed indtager en Særstilling i Vermehrens Kunst.*

Takket være navnlig Høyen lærte Vermehren stadig flere og flere af Datidens fremragende Mænd at kende. Da hans Velynder i Foraaret 1851 holdt sine Forelæsninger i Alfred Hage's Hus, fremkom han en Aften med følgende Udtalelse: »Dansk Kunst! Ja, skulde jeg betegne, hvad jeg mener dermed, vilde jeg pege paa et Billede, der for Tiden hænger paa Charlottenborg. Det er Vermehren's »Sovende Kone«; det er dansk Kunst.« Da var der en dyb Stemme ude blandt Tilhørerne, som svarede: »Ja, det er vist.« Stemmen var Grundtvig's. Hos Hage's traf han naturligvis ogsaa Ploug, som han forresten havde kendt siden Studenterdagene og hvis Portræt han malede mange Aar efter. Heise, der jo

* Desværre har det ikke været muligt at skaffe en Gengivelse af dette Billede.

Portræt af Etatsraadinde Heymann. Brudstykke. 1881.

ligesom Ploug var Hage's Svigersøn, lærte han senere at kende. Samlingen paa Nivaagaard vidner om den Interesse, Familien viste Vermehrens Kunst.

Af de yngre Malere var P. C. Skovgaard den, der i disse Aar stod ham nærmest. Han var bleven gift i Foraaret 1851, og Vermehren lejede strax Værelser hos det unge Ægtepar, der havde slaaet sig ned i Overgaden oven Vandet. Dette Samliv varede i to Aar. Vermehren var hyppigt borte ret længe ad Gangen. I et Brev fra Efteraaret 51 udtaler han Frygt for, at Skovgaard skal tro, han overhovedet ikke er til Sinds at tage de lejede Værelser i Brug.

Vennerne boede i Hus med Constantin Hansen, som havde første Sal og med hvem de kom daglig sammen. Den ældre Kunstner tog sig især af Vermehren. Han indprentede ham, at han skulde arbejde meget hurtigere, end det hidtil havde været hans Vane, og at han i højere Grad end før skulde have sin Opmærksomhed henvendt paa Helhedsindtrykket. Det, han vilde, var dog saa forskelligt fra det, Vermehren havde lært hos Roed, at han maatte give tabt. Omgangen med Skovgaard var baade kunstnerisk og rent menneskeligt af langt større Betydning for Vermehren. Der bestod mellem de to unge Kunstnere et hjærteligt Forhold, baseret paa gensidig Agtelse og Tillid. I et af sine Breve udbryder Ver-

Portræt af Fru Schytte. 1881.
50×65.

mehren pludselig: »Den elskværdige Skovgaard!« Denne syntes saa godt om Vennens Portrætter, at han Gang paa Gang opmuntrede ham til at fortsætte. Sligt gjorde godt, naar en indre Stemme samtidig hviskede: »Portrætmaleri! Portrætmaleri!« Men Opmuntringen faldt til Jorden, naar Vermehren følte Arbejdet med Portrætterne som en besværlig »Profession«. Mens Skovgaard var i Italien, 1854, modtog han fra Vennen flere Breve, der indeholdt bitre Klager over de kedelige Ansigter, han maatte beskæftige sig med.

Paa dette Tidspunkt havde Vermehren faaet en anden Lejlighed. Skønt han og Skovgaard nu saaes sjældnere, kølnedes deres Venskab ikke. Dette er fuldkommen forstaaeligt. Helene Nyblom giver Forklaringen, idet hun skriver: »Det Hovedindtryk, som Skovgaard og hans Hjem efterlod paa mig, er af noget gennemærligt og sandt, af Mennesker, som havde Mod til at være sig selv og leve deres eget Liv, i hvilke Omgivelser det saa skulde være.« Ærlighed og Sandhed i Kunst og Liv, det var jo netop hvad Vermehren søgte.

I Aarene 1852—53 tegnede Vermehren kun faa Portrætter. Det mest bekendte af disse forestiller Fru Kaptajn Petersen, der var en Slægtning af Høedt. Men de malede Portrætter var talrige. A. de Jonquières, der som en kuldskær gammel Marki kryber sammen i sit

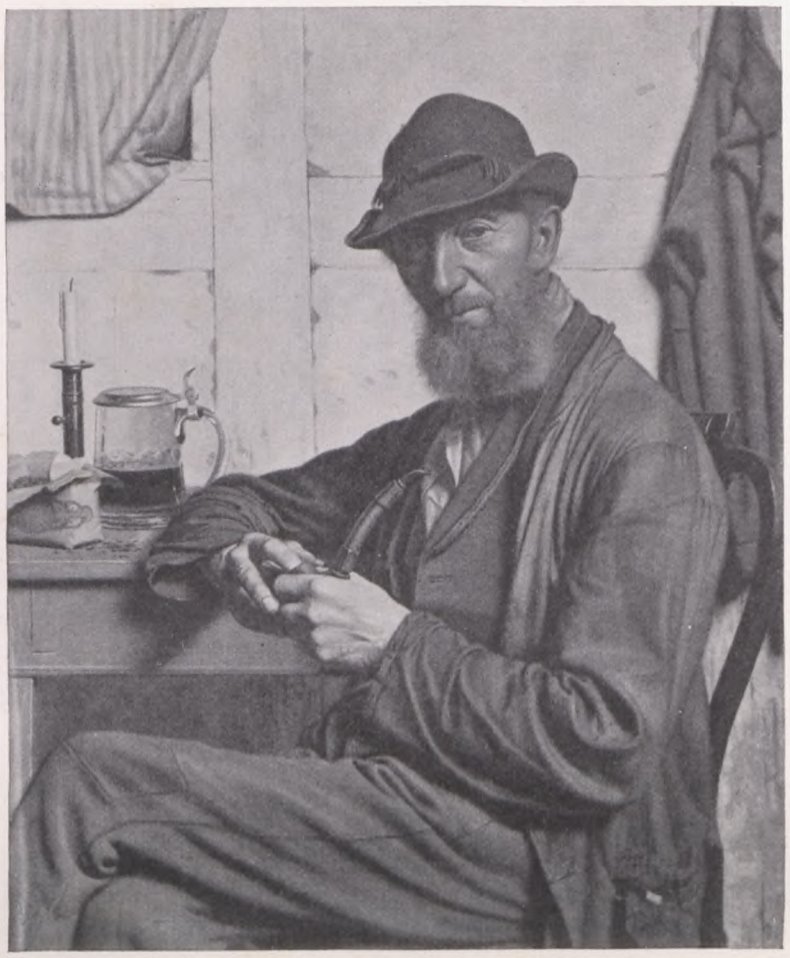

En Mand der stopper sin Pibe. 1882.

Sjal, Fru de Coninck og Dalsgaard har interesseret Kunstneren særligt. Med sidstnævnte var Vermehren Ven gennem hele Livet. Efter 1862, da Dalsgaard vendte Hovedstaden Ryggen for at drage ud til Sorø og indtage den efter Harders Død ledige Plads som Tegnelærer, saaes de imidlertid kun i Ny og Næ.

Medens Vermehren i Foraaret 1854 var optaget af et Billede med nogle Børn, der udenfor et Bondehus klædte sig paa i Solskinnet, kom Marstrand ud til ham for at se, hvordan det gik med hans Arbejde. »Ja, det kan jo blive meget godt,« sagde han. »Maa jeg faa et Stykke Kridt?« Og saa tegnede han Billedet saadan over, at Kompositionen ganske vist blev meget bedre, men ogsaa saadan, at Vermehren ikke kunde faa Anvendelse for sine Studier. Og da Marstrand var gaaet, erklærede han, at nu vilde han ikke være Figur-, men Landskabsmaler. Saa var det Skovgaard kom med de forløsende Ord: »Mal ikke Skov, gaa til Sletterne, rejs til Jylland.« Og han snakkede ikke blot, han handlede, skrev sporenstregs til den Mand, der ejede Seilgaard, hvor »Faarehyrden«, et af Hovedværkerne i ældre dansk Kunst, snart efter saa Dagens Lys.

At Aarene 54—55 blev fattige paa Portrætter fra Vermehren's Haand, er ganske naturligt. Arbejdet ovre paa Heden og den italienske Rejse gav ham Stof nok. Medens han under det tidligere Besøg i Jylland kun havde malet Fabrikant Drewsen, var Ejeren af Seilgaard, Proprietær Neumann, nu ene om at blive foreviget i et Portræt.

Inden Vermehren rejste til Udlandet, fik han fuldført et Arbejde, der betyder det højeste, han naaede paa de tegnede Portrætters Omraade. Hen paa Foraaret tog han ud til Grüner's i Sorø. Han skulde sige Farvel. Og den ene Dag gik efter den anden. Men der blev dog Stunder til kunstnerisk Arbejde. Ovre paa den anden Side af Søen boede en gammel mærkelig Mand, Digteren BREDAHL. Ham og Præsten FERDINAND FENGER tegnede Vermehren, inden han vendte tilbage til København for at træffe de sidste Forberedelser til Rejsen.

Nogen Tid før Vermehren kom til Sorø havde han i København modtaget følgende, for sin Forfatter meget karakteristiske, men paa et enkelt uvæsentligt Punkt uklare Brev:

»Damsgaard, d. 22. Marts 1855.

Det vilde være en Barmhjærtigheds Gjerning, Høistærede! at forsyne mig med en antagelig Grund, der kunde undskylde mit seenfærdige Svar paa Deres ærede Skrivelse af 13de d. M. For at retfærdiggiøre mig kunde jeg vel tye til en eller anden Fiction og lade den spille en Undskyldnings Rolle; men jeg vilde forøge min Skyld, naar jeg besværede Dem med slige fingerede Sager — og godt og vel, om De ikke regner slige Fictioner blandt de Ting, man ikke bør ændse.

Efter gammel Vane har Sot og Alder drevet deres Spil med mig og gjort mig til en gammel, affældig Graaskjæg; men for min Forfatter-Forfængelighed (en Sirene, der har traadt sine Børnesko) har Sot og Alder endnu ikke udhulet en Grav; thi er det mig hjertelig kjert, at De vil male mit Portræt til litographisk Brug. Men Skjægget! Skjægget, Høistærede! Ingemann kalder det jo »smukt« — et Prædikat, der lyder lifligt for mit Øre! — men i det sidste Aar har hans Øie ikke seet mit Skjæg, som han, ifald han saa det nu, maaske vilde kalde »et Skræmmebillede af en Uglerede paa en Hage i Christenheden«! Jeg lod, ellers, mit Skjæg voxe i Haab om, at det skulde frie mig for Tandpine, det vil sige for Pine i Stumperne, jeg har tilbage. Jeg vilde skille mig ved det, naar Veiret blev mildt, men nu skal det blive siddende hvor det sidder, indtil De har fældet Dommen, hvilket, haaber jeg, vil skee, naar De, efter Løfte, beærer mig med et Besøg i min Herreborg, som er en Bondehytte, gammel og brøstfældig ligesom

Deres
ærbødigste
C. Bredahl.«

Vermehren kendte selvfølgelig Bredahl fra Akademi-Tiden. Og Brevet gjorde Indtryk paa ham. Han sad derinde i København, saa for sig den forpinte gamle Særling med de sørgmodige Øjne, det pjudskede Haar, det berømte Skæg og den slidte Vadmels Klædning, dukket af megen Modgang, styrket af indre Kraft, fra Isse til Fod præget af Kampen for at gøre Bondehytten til en Ridderborg. Han troede at høre Bredahl's dybe, skønne Stemme, der var som en Basun. Og han mindedes den Gang, han bad om at maatte høre denne Stemme udfolde sig og Bredahl saa opfordrede ham til at fremsige det lille gribende Digt, som han havde lært af HØEDT:

»Den lille Kreds af mine Ønskers Kjæde
Stor nok jeg i min Barndom fandt,
Mit Hjærte slog i barnlig Glæde;
Jeg vidste hvad det var at græde;
Men Taaren knap, hvorfor den randt.

Tillukket, lig en Drøm, der snart forsvinder
Mit Bardoms-Eden for mig staar,
Nu bleger Sorger mine Kinder,
Og Taaren ved, hvorfor den rinder;
Men Hjertet knap, hvorfor det slaar.«

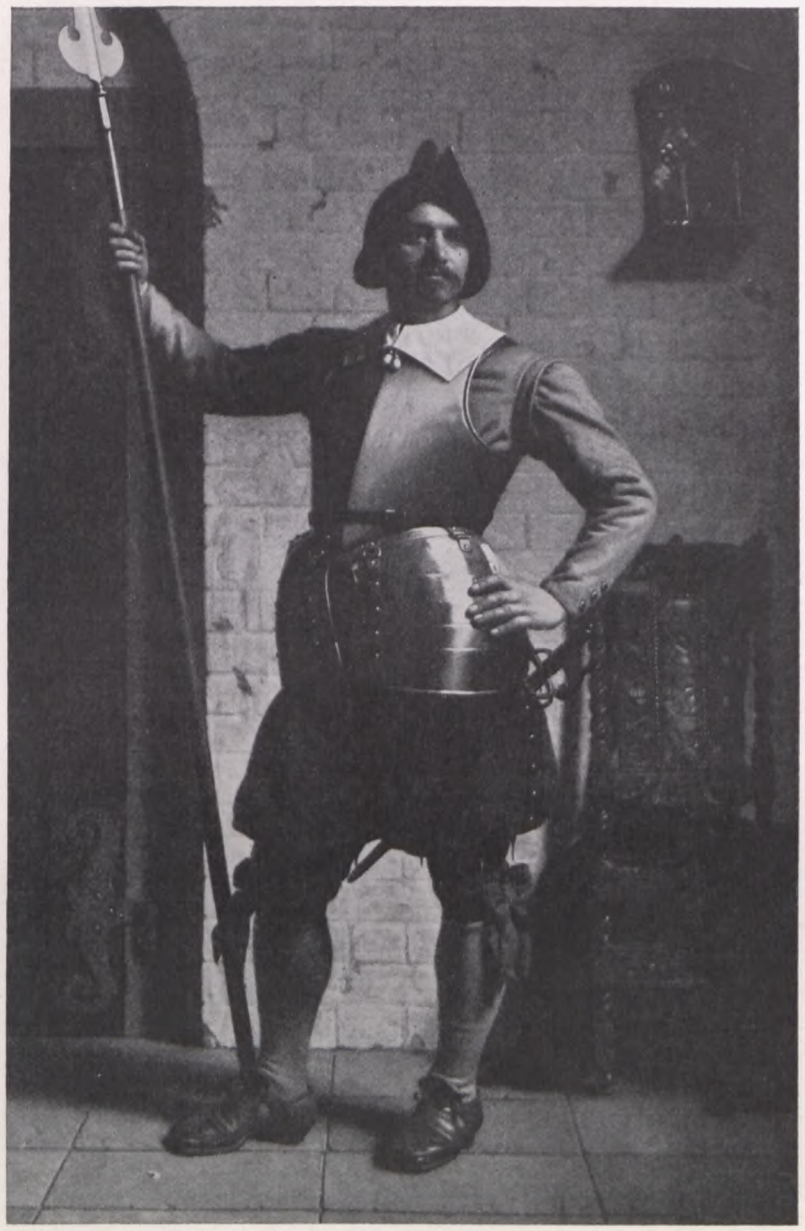

En Landsknægt. 1882.
33×51.

Saaledes citerede den unge Kunstner den gamle Digters Klagesang. Bredahl fik Taarer i Øjnene, gik ud af Stuen og kom tilbage med et slidt og fedtet Exemplar af den Fortælling, hvori Digtet staar.

Det var paa Opfordring af Notarius publicus, Etatsraad ABRAHAMS, at Vermehren skrev til Bredahl og bad om Tilladelse til at tegne ham*). Selskabet for dansk Literaturs Fremme vilde nemlig udgive Bredahl's Skrifter og ønskede i den Anledning hans Portræt.

Tegningen af Bredahl blev et af Vermehren's ejendommeligste, mest beaandede Arbejder. Med et enestaaende Mesterskab gjorde han Rede for alle Enkeltheder og tabte dog intet Øjeblik Helheden af Syne. Der existerer i dansk Kunst næppe noget Portræt, der paa samme Tid er saa detaljeret udført og af en saa levende Virkning.

* Det fremgaar af Bredahl's Svar, at Sagen forholdt sig noget anderledes, end man efter Vermehren's egen Beretning skulde tro.

En ung Mand fra det attende Aarhundrede. 1883.

Mens Vermehren var i Italien malede han jo ingen egentlige Portrætter. Og i de to første Aar efter Hjemkomsten traadte Genrebillederne i Forgrunden. Billedet af den sikre Fru Fugl med det karakteristiske Underbid danner en Undtagelse. Men de gentagne Ophold i Vindstrup fører med sig Tegningerne af Pastor Glahn og hans Hustru, der saa hjærteligt tog sig af Vermehren's Familie og ham selv med, naar han trængte til Adspredelse. »Det er velsignede Mennesker,« skriver han. »Uden dem vilde det knibe at holde ud.« Portrættet af Præsten, som han maatte tegne om Aftenen, betegner han mærkelig nok som det mest gennemførte, han overhovedet har gjort.

Vermehren havde i Sommeren 1860, mens han var i Vindstrup, Besøg af Maleren Habbe*). Denne synes at have været en underlig forstyrret Person, ikke alene vanskelig af Sind, men ogsaa legemlig svag. Vermehren antyder i sine Breve, at han har haft mange Kvaler med dette Menneske og gyser ved Tanken om at skulle have ham boende i Nærheden paa Gamle Kongevej. Hvornaar han malede »Portrættet af Maleren Habbes Moder«, kan ikke bestemt afgøres. Det er forøvrigt et meget dygtigt og udtryksfuldt Billede. Den gode Kone ser noget bekymret ud. Det var nok ikke uden Grund.

Da det i Slutningen af Halvtredserne var forbi med de regelmæssige, lange Sommer-Ophold paa Landet, følte Vermehren sig, som allerede omtalt, meget træt og udpint. Efter at have genvundet sine Kræfter saa han Sandheden i Øjnene, og Sandheden var den, at han ikke kunde leve af Genrebillederne, der tog ham altfor megen Tid. Han maatte, saa nødigt han vilde, helt eller næsten helt hellige sig de malede Portrætter. Denne Virksomhed optog fra nu af saa godt som al den Tid, hans Lærergerning levnede ham. I de første tyve Aar udførte han omtrent halvfjerdsindstyve malede Portrætter, som, i Modsætning til de tidligere, næsten alle blev udstillede. Billedet af Sonne, som Vermehren malede til Udstillingskomiteen, var saaledes paa Foraarsudstillingen i 1870. Det hører langt fra til Kunstnerens bedste Arbejder. Men saa kom hans gamle Bekendt, Papirhandler Wanscher og bad ham om at

*) Nikolaj Francois Habbe, født i 1827, var Søn af russisk Konsul Habbe. Moderen var født Tegner. I 1875 udvandrede han til Australien, hvor han lagde sig efter Glasmaleri og døde 1889. Moderen fulgte, skønt hun var 74 Aar, med ham. Heller ikke hun kom tilbage.

Gaardparti fra Hornbæk. 1883.

male hans Hustru. Resultatet blev et Værk, i hvilket Vermehren naaede sin Kulmination som Portrætmaler. Da Høyen saa det, talte han om Holbein. Det ligger maaske nok saa nær at tænke paa Ingres. Ved sin Form, ved sin Farve, ved sin hele monumentale Holdning, sit dybe menneskelige Indhold og sin fuldkomne Sanddruhed vil dette Arbejde alle Dage indtage en Hædersplads i Danmarks Portrætkunst. Dragtens faa Farver, det glansfulde Graa i Kjolen, det Lilla i Kappebaandene, det Hvide i Kappen, Haandstrimlerne og Strikketøjet, danner en fuldkommen Harmoni af fin og kølig Skønhed. Og paa Bordet, bag Figuren, dukker frem af Tusmørket forskellige Genstande: Glas, Blækhus, Bog og Blomst, dejligt malt som de bedste hollandske Stillelivsmalere gjorde den Slags eller lignende Ting. Portrættet burde være at finde i Statens Museum. Sammen med »Den italienske Svinehyrde« (som jo engang kommer), »Faarehyrden paa Heden«, »Sædemanden« og »Vindstrup-Interiørerne« vilde det give et Helhedsindtryk af en fornem Kunstnerpersonlighed.

Vermehren, der af Pligt var kommen ind paa Portrætmaleriet som Levevej, følte, efter at han havde malet Fru Wanscher, en kunstnerisk Tilfredsstillelse, der gjorde ham usigelig let til Mode. Selv om han mangen Gang maatte ærgre sig over en kedelig eller uskøn Model, forsonede han sig dog efterhaanden helt med den Gerning, han nu følte sig henvist til. Som gammel sendte han ganske vist Genremaleriet en vemodig Tanke en Gang imellem, men han tænkte aldrig for Alvor paa at lægge Portrætterne paa Hylden. Og han havde den Lykke, at han lige til det sidste bevarede sit enestaaende Herredømme over Formen. Det var Grunden til, at han ikke mærkede Tilbagegangen paa andre Punkter.

Det forekommer mærkeligt, at Fru Plougs og Sonnes Portrætter, der er malet omtrent samtidig med Fru Wanschers, ikke faldt nær saa godt ud som dette. Heller ikke Billedet af

En Fiskerkone fra Hornbæk. 1883.
25×32
Tilhører Samlingen paa Nivaagaard.

Ploug lykkedes. Ligheden er, som sædvanlig, god nok. Men det mangeaarige Bekendtskab, som knyttede de to Mænd sammen, har ikke sat noget Spor i Vermehrens maleriske Opfattelse af Vennen. Hvorledes deres indbyrdes Forhold var, fremgaar ganske godt af en lille Episode fra 1877. En Dag traf de hinanden paa Gaden. Vermehren havde paa det Tidspunkt maattet gøre sig fortrolig med den Tanke, at hans Hustru, der jo var uhelbredelig syg, hvad Øjeblik det skulde være kunde blive taget fra ham. Mens han fortalte, gik Ploug ved Siden af ham med sænket Hoved. Først da han sluttede sin Beretning, saa Vennen op paa ham med Øjne, der stod fulde af Taarer. Forholdet mellem dem var i det hele taget saa fortroligt, at Vermehren turde vove at gøre Indsigelser, naar Ploug var gaaet alt for vidt. Blev det rigtig galt, hændte det, at han henvendte sig til Fru Ploug. Kunde hun ikke faa sin Mand fra det og det? Nej, det var der da slet ikke Tale om. Det endte som Regel med, at saa maatte han se, hvad han selv kunde udrette.

Som saa mange andre af Datidens Malere, f. Ex. Constantin Hansen, nød Vermehren paa flere Maader godt af den Interesse, de Nationalliberale viste Høyen og den nationalt prægede danske Kunst. Og fra Handelsverdenen, fra Embedsstanden, fra videnskabelige,

Sygebesøg hos det gamle Tyende. 1884.
Tilhører Statens Museum for Kunst.
47×60

litterære og kunstneriske Kredse indløb der gennem mere end en Menneskealder ustandseligt Portrætbestillinger til ham. Ypperlige Karakterskildringer vexlede i Halvfjerdserne og Firserne med konventionelle, men samvittighedsfulde, altid vellignende Portrætter. I de første Aar, han boede paa Charlottenborg, havde han et meget mørkt Atelier, som fik en saadan Indflydelse paa Portrætternes Karakter, at man har talt om »den sorte Periode«. Af Portrætterne fra Slutningen af Halvfjerdserne gjorde »En ung Pige ved sit Skrivebord« (Kunstnerens ældste Datter) særlig Lykke paa Foraarsudstillingen. Dette skyldtes dog vist mere den glimrende Udførelse af Interiøret og de mange Smaating end selve Figuren. To Gange malede Vermehren Fog, først som Provst ved Holmens Kirke, senere, i 1897, som Biskop. Det sidste af Portrætterne kom til Roskilde Domkirke. Saabye malede han til Udstillingskomitéen, Phister til Frederiksberg. Etatsraad E. Collin og Godfred Rode sad Model for ham. En Mængde Repræsentanter for det højere Bourgeoisi, Mænd og Kvinder søgte ham.

Vermehren lærte efterhaanden at tage alle disse Mennesker med godt Humør. I 1890 drog han ud til en af de store Herregaarde for at male et landligt Grevepar. Beretningen om dette Besøg viser, hvorledes han bar sig ad i den Slags Situationer. Den fornemme Dame, fortæller han, havde en stærk Tilbøjelighed til at faa meget røde Kinder. Han vidste ikke, hvorledes han skulde gøre hende begribeligt, at hun ikke maatte bevæge sig for livligt. »Da jeg nu lige er ved at male den ene Kind, den anden er malet i et heldigt Øjeblik, og jeg gærne vilde have, at de skulde svare til hinanden, saa kan du forstaa«, hedder det i et Brev til Hjemmet, »at det er svært for mig i Eftermiddag at male blegrødt efter en gloende rød Kind. Jeg har sagt hende det, men Forstaaelse af den Art faar man ikke hos disse Folk. Hun ler og anser det for almindeligt Malerpylder, og det er saa meget større Uret af hende, som disse Kinder netop er hendes *corde sensible* i samme Grad som de fremstaaende Tænder. Du kan foreløbig være glad over, at du ikke er Portrætmaler«. Aftenen gaar som Regel paa følgende Maade: »Greven falder gærne i Søvn, og hun er saa optaget af ham, at hun idelig sidder og siger: »Christian! Christian! Sover Du, Christian! Det er dog rædsomt!« Han svarer kun med en svag Grynten og med nogle Ord, som antyder, at han var oppe i Morges Kl. 4«. Vermehren forsøger at læse noget af Paludan-Müller og Kaalund, men faar ikke andet ud af det end Grevindens trevne Indrømmelse: »Det var et pænt Vers«. Mere har hun ikke at sige til den Ting. Og den gamle Kunstner kommer under sit lange Ophold paa det store Herresæde til følgende Resultat: »Jeg vil ikke bytte min Fattigdom med deres Rigdom, hvis jeg skulde tage denne sørgelige Aandsforladthed med i Bytte.« —

Og saa kom da de Aar, hvor de kunstneriske Evner ebbede ud ligesom Livet. Det gik saa langsomt ned ad Bakke, at Vermehren ikke mærkede det.

VI

AFSLUTNING

DET er klart, at de Malere og Billedhuggere, som hørte Høyen stille Kravet: Danskhed, ikke havde kunnet slutte saa varme Venskaber, dersom de havde været helt paa det Rene med Konsekvensen af hans Fordring. En ejendommelig Konstellation som Lundbye, Skovgaard, Jerichau og Frølich vilde ikke have været mulig, dersom disse Kunstnere havde talt ud om det Nationales Betydning ikke alene i Politik, men ogsaa i Kunst, i Smag. Thi ganske sikkert vilde de to første have sagt, at naturligvis bliver et Maleri og et Billedhuggerarbejde ikke til Kunst, blot fordi Emnet er nationalt, men paa den anden Side nytter det intet, at et Maleri og et Billedhuggerarbejde har glimrende Egenskaber, naar et umiskendeligt Præg af Danskhed savnes blandt disse. Og vilde de to andre have forstaaet et Ord af den Tale?

Jerichau's Stilling til Spørgsmaalet var jo bestemt af hans Kones. Han anbefalede hende ganske vist allerede i 1848 at undgaa al Diskussion med Tyskere om Forholdene i Danmark, da man alligevel »ikke kunde komme de slesvigholstenske Løgne til Livs.« Men han havde sikkert ingensomhelst Forstaaelse af Grunden til de Vanskeligheder, hun havde at kæmpe med, naar hun ønskede at blive betragtet og behandlet som dansk Malerinde. Og han var sikkert enig med hende, naar hun troede, at der ikke skulde andet og mere til for at skabe et Billede af Danmark end at stille en blond og frodig Kvinde op i en Rugmark med Dannebrog i Haanden. Jerichau's Uvilje mod Høyen giver sig Udslag i mange spydige Bemærkninger til de vildledte Venner. Hans Bitterhed havde snarere sin Grund i Hustruens isolerede Stilling end i Følelsen af, at han selv ikke fandt tilstrækkelig Paaskønnelse hos Høyen. Hvor lidt han forstod, hvad Frølich maatte gaa igennem paa Grund af sin Herkomst og sin, man kan vel nok sige, ulykkelige Kærlighed til Danmark, viste han paa mange Maader. Medens han overfor Lundbye røbede nogen Forstaaelse, da han anbefalede ham at se paa Italien med sine egne sunde Øjne og at glemme, hvorledes Syden »skulde se ud«, foraarsagede Tanken om, at Frølich vilde til München og gaa i Lære hos Kaulbach ham næsten lige saa stor en Fryd, som at han selv, af Fru Jerichau, blev sammenlignet med Gabriel Max. Jerichaus Kærlighed til Danmark var dyb nok. Han mindedes endog med Stolthed »den Kreds, han og Vennerne slog om Nordens Kæmpeaand« og kunde ganske oprigtigt sige, at han »ikke kendte nogen skønnere og stærkere Spore til alt Godt end den, som udspringer deraf«, men det er alligevel sandsynligt, at hans Hustru, ganske instinktmæssigt naturligvis, bedre forstod Betydningen af at have slaaet Rod. Hendes Biograf siger, at det var først, da hun var bleven Moder til en dansk Mands Børn, at hun følte sig som dansk. Det er rørende at høre hende sige om Sønnen Harald, at han var »saa aldeles dansk i sit Hjærte, ja, saa dansk som Faa, men ikke begrænset, smaaligt demonstrerende.« Og man synes at høre hendes Stemme skælve,

En Arbejder. 1885.
31×41

naar hun fortæller, at Harald, da han laa paa sit yderste, sang: »Der er et yndigt Land«. Hun har mere end anet, hvad det betyder, at en Kunstner føler sligt, og det var hende sikkert en oprigtig og dyb Sorg, at det Land, hendes Søn med døende Stemme maatte prise, ikke vilde tage hende ind til sit Hjerte. Men hvorledes skulde det kunne være anderledes, naar hun ikke kom videre end til at skabe et eneste Værk, Billedet af den unge Kvinde ved den saarede Soldats Leje, som, endda kun ved en overfladisk Betragtning, kan synes at eje noget af det, der er ejendommeligt for dansk Kunst. Dette Arbejde er forøvrigt et Exempel paa, at Emnet kan have Betydning for Opnaaelse af et nationalt Præg. Der kan ikke være Tvivl om, at Beskæftigelsen med en saa dansk Genstand (som Høyen vilde have sagt) gav Fru Jerichau Føling med dansk Aand. Og Frølich kom sikkert aldrig sit maaske dunkle, med uimodstaaeligt dragende, længselsfuldt attraaede Maal nærmere, end naar han tegnede til Danmarks Historie. Nu er der næppe nogen, som vil nægte, at Frølich's bedste Arbejder er Tegningerne, hvor ingen tysk Kolorit gør det af med den danske Følelse.

Medens Jerichau's maaske har næret en Slags ulykkelig Kærlighed til Høyen's Kreds, bekendte Frølich, at han følte sig draget mod denne, selv om han med nogen Bitterhed forstod, at man betragtede ham som en fremmed. Forøvrigt havde han jo i Kyhn en Ven, der vidste,

Studiehoved af en Kvinde. 1885.
26×21
Tilhører den Hirschsprungske Samling.

hvad der var i Vejen med ham. Det viste han, da han sagde, at Frølichs Personlighed var ikke Kosmopolit, men Kunstneren var det.

Interessen for det Nationale i Kunsten bredte sig naturligvis hurtigt langt ud over de Kredse, som Høyen henvendte sig til. Antageligt vilde Bevægelsen ogsaa være opstaaet uden ham. Den maatte komme. Allerede før Høyen begyndte at tale og skrive om de fædrelandske Emners Betydning havde Sibbern gjort opmærksom paa, at noget nyt var ved at bane sig Vej frem i Maleriet. Han latterliggjorde imidlertid Skovgaards og Lundbye's Forkærlighed for hjemlige og landlige Motiver. Kunde de, klædte de sig gerne i Tørv, sagde han. Da Høyen tav, tog Julius Lange fat. Med jævne Ord, men med stærkere Virkning slog han fast, at »der er knap nogen Kunstner, hvis Sind og Hu er saa ægte dansk som Thorvaldsens,« og han ønskede, at »danske Billeder maatte faa en kraftig Smag af deres Tid, deres Folk, deres Land.« I vore Dage har adskillige Kunsthistorikere fremhævet ikke alene som en Egenskab, men som et Fortrin ved Lundbye's Kunst, at den er ejendommelig dansk. Om Skovgaard er det sagt, at den ægte danske Tone i hans Billeder bør og vil altid være hans Landsmænd kær. I sin prægtige Bog »Olympen« fremhæver Professor Nilsson som et Gode, »at hvert Folk sætter sit Præg paa sin Literatur, selv om den laaner fremmede Former«. Han kunde vel godt have

En Overhøring. 1886.
40×56

nævnt Kunsten i samme Forbindelse. Og var det ikke RENOIR, der sagde: »Et Folk kan ikke, uden at udsætte sig for den Fare at begaa Dumheder, være til Sinds at tilegne sig Egenskaber, som er dets Race fremmede. Ellers naar man hurtigt til en Universalkunst, som ikke har noget Særpræg.«

Der kan anføres Hundreder af Exempler paa, at det nationale Særpræg betragtes som en værdifuld Egenskab ved et Kunstværk. Nationalitetspræget paa daarlig Kunst gør ikke denne bedre, men det maa absolut være til Stede, for at man kan tale om god Kunst, Kunst, der vil leve. Trods Enighed om Præmisserne er dette Resultat vist ikke bleven slaaet fast. Men alle Danmarks gode Malere, der strax *erkendes som danske,* beviser dets Rigtighed. I alle Dekadenceperioder udvidskes, enten ubevidst eller — i ufattelig Uforstand — bevidst, Nationalitetspræget. De bedste af vor Guldalders Malere, Eckersberg, Købke, Roed, Skovgaard, Lundbye, Marstrand, Dalsgaard og Vermehren, var alle, uden at vide det, uden at skænke det en Tanke, altsaa ganske selvfølgeligt, danske af Sind, danske af Væsen, danske i Udtryksmaade, fordi — ja, fordi de var ganske naturlige som Mennesker, fordi de som Kunstnere iagttog Naturen umiddelbart, gengav den sanddru og lod det personlige Præg komme af sig selv. Ingen af disse Kunstnere tillagde det nationale Emne som saadant nogen Betydning. Ægthed i Følelsen, Ægthed i Gengivelsen var det afgørende. Det udanske var det allermest

En Reconvalescent. 1887.
37×46

uægte. Selv om i et Billede Motivet var dansk og Dragterne danske, selv om det var fyldt med Dannebrogsflag, Bøgetræer og blaanende Sø, kom der dog ikke noget Kunstværk ud af det, hvis Ægtheden manglede.

Vermehren taler aldrig om sine Emners Danskhed. Fædrelandskærligheden, Samhørigheden med dansk Jord var ham en saa naturlig Følelse, at han ikke mærkede noget til den, undtagen naar den blev saaret. Gennem Moderen, hvem han i det Hele slægtede paa baade i det Indre og det Ydre, havde han dyb Rod i dansk Jord. Dansk var han til Fingerspidserne. Dansk var hans ydre Tilsyneladelse, hans Hjærte, hans Form for Intelligens. Dansk blev derfor ogsaa hans Kunst, blev det ganske ligefrem, paa samme Maade som hans Sprog blev dansk. Det er muligt, ja sandsynligt, at han som ganske ung, da han søgte efter et Emne og ude i Ringsted fandt »Skomageren i sit Køkken«, var under Indflydelse af Høyens Opfattelse af det nationale i Kunsten. Men senere lod han sig altid bestemme af sin egen Smag. Han naaede derved at holde det rent etnografiske borte fra sin Kunst, i Modsætning til Exner, for ikke at tale om de mange mindre Kunstnere, hvis Billeder kunde inspirere et nationalt Voxkabinet ved Opstillingen af yndige, pudsige, hyggelige eller belærende Grupper.

En Arbejder. 1887.
31×41
Tilhører Hs. kgl. Højhed Prins Valdemar.

Vermehren gaar lige løs paa Emnet uden nogen Bitanke, kun optaget af at faa det bedst mulige, det dygtigst mulige ud af det. Helt færdigt, samvittighedsfuldt gennemtænkt og gennemarbejdet skulde det være. Han blev ved — blev ved. At overvinde Vanskeligheder havde ganske vist noget frygteligt ved sig, men var tillige af en ejendommelig Tiltrækning. Ogsaa Marstrand havde svært ved at blive tilfreds med det Resultat, han kunde naa i sine omhyggeligt gennemførte Arbejder, ja, han paastod endog, at han ikke »kunde nok.« I det hele taget havde det Kuld af Kunstnere, til hvilket Vermehren hører, visse fælles Karaktertræk: Bestandig vaagen Selvkritik, Mistillid til egne Evner, Ængstelse for Fremtiden og Udkommet. Men Vermehren kendte ikke til de andres kejtede Forelskelser, Skuffelser, exalterede Venskaber med pludselige Brud og stormende Forsoninger, religiøse Anfægtelser o.s.v. Han havde en klar og rolig Følelse af Livets Alvor og Kunstens uafviselige Krav, men tillige en altfor stærkt udviklet Tvivl om at kunne strække til. Herfra stammer den Sørgmodighed, som i mange Aar pinte ham. Maaske maa man snarere tale om Nedtrykthed, der ikke laa i hans oprindelige Natur. Man kan ikke befri sig for den Tanke, at han som Regel gjorde sig Tingene vanskeligere, end de i Virkeligheden var. Det er naturligvis umuligt at afgøre, hvor

Portræt af Kunstnerens Datter, Frøken Elisabeth Vermehren. 1887.
29×37.

vidt hans Billeder vilde have staaet sig ved en mindre detailleret Behandling. Det prægtige, friske, brede og levende Studie til Faarhyrdens Hoved (desværre altfor godt skjult i Privatbesiddelse) er næsten impressionistisk gjort og kan nok give noget at tænke paa. Men Vermehren var i Overensstemmelse med noget meget afgørende i sit Syn paa Kunsten og i sit Menneskevæsen, naar han saa sent slap sit Arbejde, som han næsten aldrig fandt godt nok til at kunne kaldes færdigt. Det fremgaar af alt, hvad der foreligger om hans Karakter, Livsførelse og Meninger, at for hans Bevidsthed kunde man ikke spalte sig i to, hinanden uvedkommende Væsner, et Menneske og en Kunstner. Tværtimod maatte den ene af dem staa inde for, hvad den anden gjorde. Vermehrens Værk staar som et Bevis ikke alene for hans eminente Dygtighed og dybe kunstneriske Alvor, men ogsaa for hans Personligheds Rankhed og Renhed.

Beskedenhed var en af hans mest fremtrædende Egenskaber. Da han hørte, at en Sammenslutning af Malere kaldte sig Elite-Kunstnere, sagde han stille og undrende: »Det var da mærkeligt. Jeg troede ellers, at man for at være en rigtig god Kunstner ikke maatte have for

En Pige, der polerer Sølvtøj. 1889.

store Tanker om sig selv.« Hvor ydmygt, religiøst, han følte sit Ansvar som Maler fremgaa tydeligt af de Ord, han i en alvorlig Stund udtalte: »Kunsten skal være som et Par Hænder, der rækkes op mod Himlen«.

Selvfølgelig stillede en Kunstner af en saadan Støbning store Fordringer til sine Elever. Vermehren blev i 1864 (sammen med Constantin Hansen, P. C. Skovgaard og Exner) Medlem af Akademiet, det følgende Aar Assistent ved Modelskolens Forberedelsesklasse og i 1873, efter Marstrands Død, Professor ved Modelskolen. Endog Carl Bloch, der bestandig nærede Respekt og Beundring for ham, havde været hans Elev, og næsten alle Malerne af den følgende Generation: Krøyer, Tuxen, Carl Thomsen, Jerndorff, Haslund, Viggo Pedersen, Brødrene Erik og Frants Henningsen, Michael Ancher, Irminger, Therkildsen og Viggo Johansen, hvis Ungdomsarbejder tydeligt nok fortæller, hvem Læreren var, kunde takke ham for, at de blev saa dygtige Tegnere. De af dem, der lever endnu, vil bevidne, at mere samvittighedsfuld Lærer end han kunde vanskeligt tænkes. Af Breve til Vennen Meldahl, der hvert Øjeblik vilde have ham til Middag, ses det, hvor ængstelig han var for at forsømme sine Timer. Han underviste baade Formiddag og Aften og var bange for, at han ikke skulde være tilstrækkelig oplagt, naar han havde været ude i Selskab. Altsaa maatte han i lange Tider sige konsekvent nej til alle Indbydelser. Værre var det, at han selv kun

Skakspillere.
Tilhører Museet i Stockholm.

fik malet lidt. En Mængde Portrætbestillinger blev sagt af i de Aar. Hver eneste Dag gik Vermehren alle Elevernes Arbejder igennem, sagde kort og fyndigt, hvad der var forkert og roste sjeldent. Skete det, virkede det saa meget stærkere. Men han fulgte den enkeltes Udvikling Skridt for Skridt med den dybeste Opmærksomhed. Det kunde hænde, at han uden at sige et Ord tog en Elev Kridt og Vidskelæder ud af Haanden og gav sig til at tegne en eller anden vidunderlig fast Detaille i det Kludder, den Unge havde lavet til sin egen Forskrækkelse. Hans overlegent sikre Beherskelse af Form og Linie — et Omraade, paa hvilket han ikke fandt sin Overmand — indgød Eleverne den dybeste Respekt. Men han havde tillige Evne til at vække og fastholde deres Interesse. Til Gengæld fordrede han Flid og Paapasselighed, Ro i Timerne. *Ars sine scientia nihil* kunde der have staaet over Døren til det mørke Arbejdsrum, som han klagede over i Brevene fra de store Byer, hvor han saa Akademieleverne arbejde under ideelle Lysforhold.

Om Vermehrens Mangel paa Forstaaelse af de Elever, der enten ikke vilde eller ikke kunde opfylde de store Krav, han stillede til Flid og Dygtighed, og som benyttede alle Midler til at slippe udenom disse Krav, gaar der sære Frasagn. Selvfølgelig har han kunnet tage fejl. Hvorledes skulde det kunne undgaaes i en Brydningstid som Halvfjerdserne og Firserne? Men ligesom man vel nok tør sige, at han ikke saa helt forkert, naar han dadlede Tilbøjeligheden til at lystre enhver Parole, der udgik fra Frankrig, maa man have Lov til at formode,

Damebesøg i Atelieret. 1892.

at adskillige af de Elever, han sendte bort for Dovenskab eller utilstrækkeligt Talent, senere maatte give ham Ret i, at deres Evner ikke laa dér, hvor de engang havde troet at finde dem. Han har ganske sikkert ikke jaget tilnærmelsesvis saa mange Elever paa Porten trods mulige Evner, som senere Lærere har beholdt trods indlysende Talentløshed. Han vilde Usandheden til Livs, og Usandheden, mente han, fulgte i Udygtighedens Kølvand. Af sine Elever satte han Krøyer, Viggo Johansen, Frants Henningsen, Therkildsen og Carl Thomsen særlig højt. Hos Krøyer havde efter hans Mening den Realisme, som han selv hyldede, naaet sin yderste Grænse. »Hvad der gaar ud herover er Karikatur, og dennes Mission er jo at slaa ihjel alt det, den er voxet ud af,« sagde han. Overfor Elevernes Lyst til at komme ud, stillede han sig som Regel meget forstaaende. Han opmuntrede endog flere af dem til at gaa i Lære hos Bonnat. Denne blev Gang paa Gang imponeret af den Dygtighed, de unge Danske mødte med: »Hvem i Alverden har lært Dem at tegne?«

Det blev tidligt Skik at frakende hver den, der ikke vilde tage alt det Nye for gode Varer, Frisind. Vermehren undgik selvfølgelig ikke sin Skæbne. Men det er ikke ganske sikkert, at man nu til Dags vil se hans Holdning overfor det i hans Tid moderne som Udslag af Bornerthed. Han stillede ganske bestemte Fordringer til Fasthed i Formen, Ægthed i Følelsen, Naturlighed i Udtrykket, Fordringer, som han mente til enhver Tid burde honoreres. I Kravet om Dygtighed og Fordybelse, Alvor og Ærlighed vaklede han aldrig. Men som

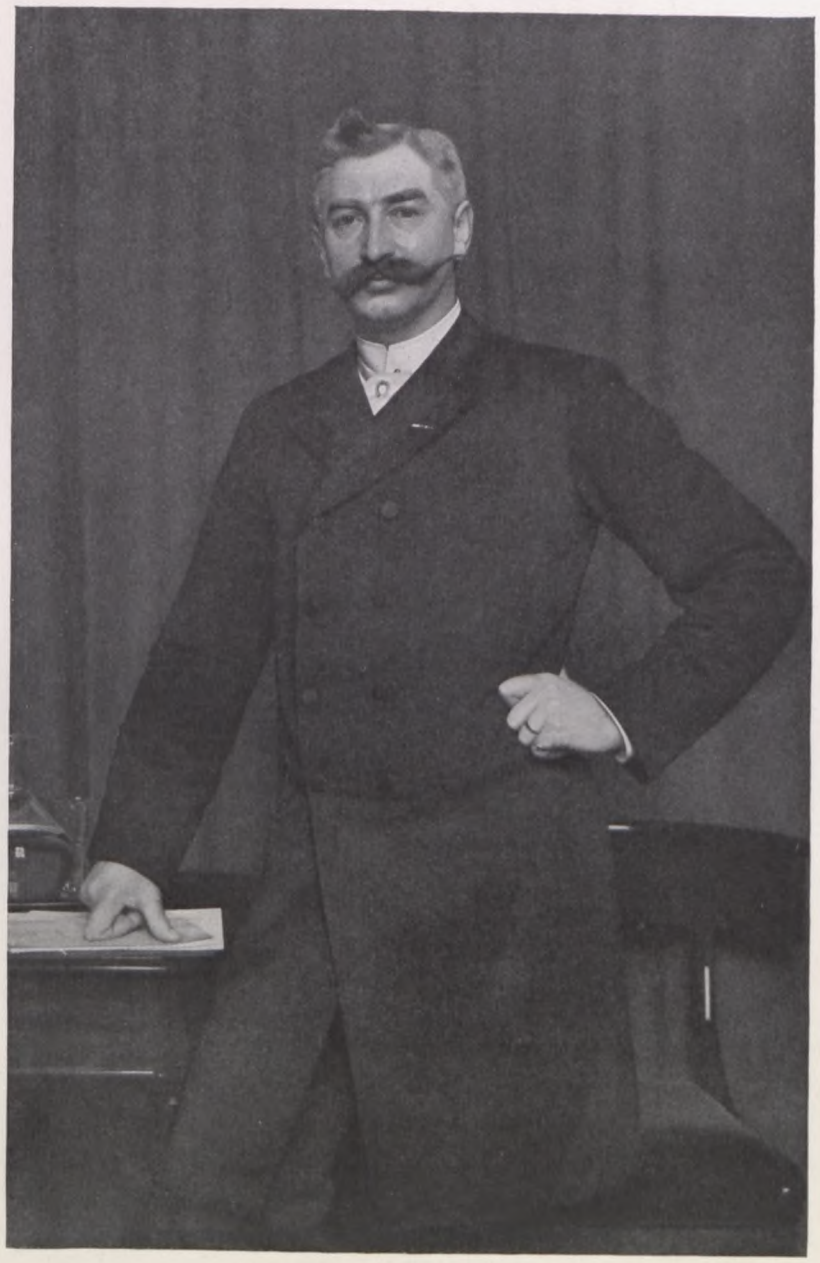

Portræt af Grosserer Vilh. Nissen. 1893.
87×134.

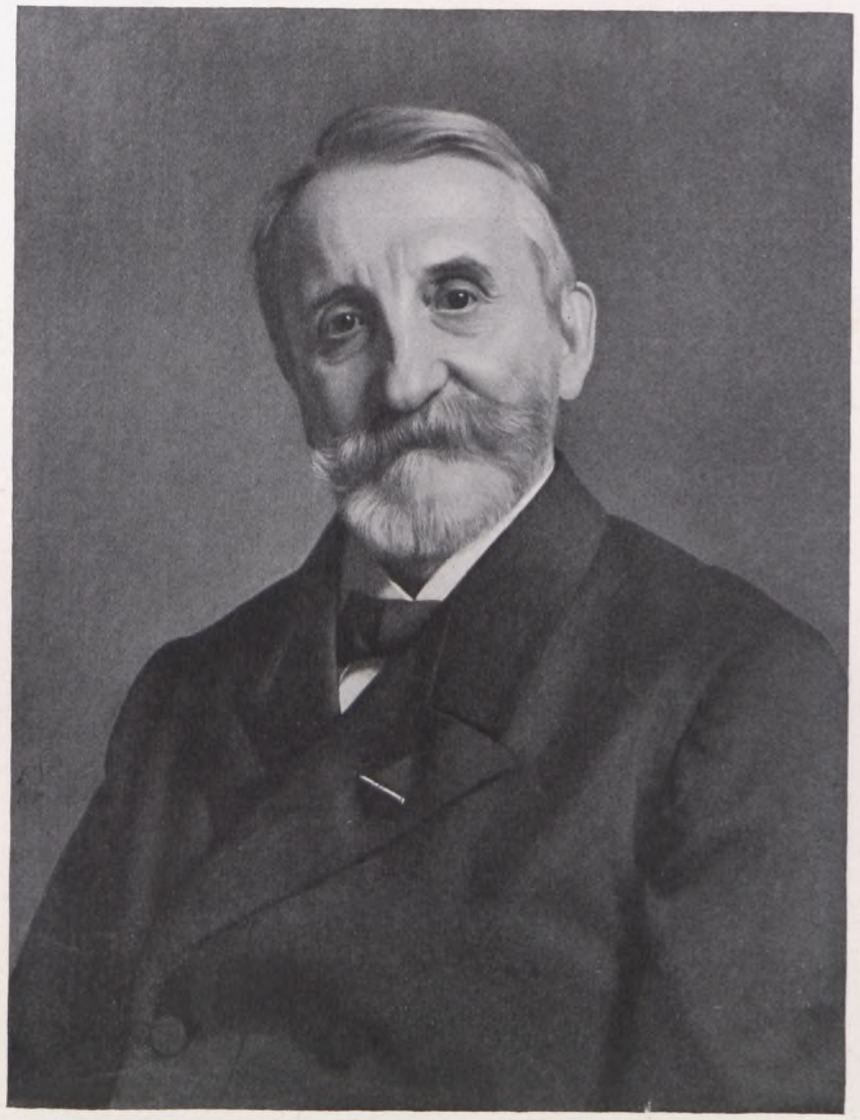

Portræt af Kunstnerens Broder, Kontorchef Chr. Vermehren. 1900.
46×62.

bekendt, er intet i højere Grad egnet til at gøre de Unge klare over, hvor »frisindede« de er, end et saadant Krav. Naar man undersøger, hvorledes Vermehren betragtede de Yngres og helt Unges Forhold til Akademiet, bliver Billedet af ham rigtignok et helt andet end det, den kunstneriske radikale Ungdom ønskede almindeligt udbredt. Gennem omtrent fyrretyve Aar var han at finde dèr, hvor Trangen til større Frihed rørte sig. Det begyndte med, at han i Fyrrerne var med blandt de unge Revolutionære, der havde Feltraabet »Udløsning af Akademiets Trældom« paa deres Fane. Vi ser i Begyndelsen af Tredserne hans Navn sammen med Dalsgaard's og Constantin Hansen's under en Skrivelse, i hvilken de Unge fremsætter Forslag om lettere Adgang til Akademiet. Frisindet i dette Forslag bragte Anti-Høyenianerne (Folk som f. Ex. Gertner og Balsgaard) i Harnisk, men fandt Støtte hos den daværende Direktør, Marstrand.

I Foraaret 1881 havde Vermehren og Kyhn i et Akademiraadsmøde det berømte Sammenstød, der antog saadanne Former, at Protokollen tav om det. Anledningen var Krøyer's »Markarbejdere i Abruzzerne,« som Vermehren havde foreslaaet til Udstillingsmedaillen.

Portræt af Etatsraadinde B. Collin. 1906.
50×61.

Kyhn opponerede kraftigt og benyttede særdeles ubeherskede Udtryk. Alligevel spillede han bagefter den fornærmede Part, kom ikke mere til Møderne og meldte sig nogle Aar efter ud af Akademiet, som han nu fandt bornert og ulidelig konservativt. Hvorledes han var kommet til det Resultat, er ikke ganske klart, men sikkert er det, at han efterhaanden naaede at blive en Slags Fører for de Unge, mens Vermehren blev lyst i Band som Reaktionens Repræsentant. I denne Egenskab støttede han Meldahl i en Plan, der gik ud paa at gøre Modelskolen og Forberedelsesklassen til to jævnsides løbende Skoler og stille disse under to Professorer, saaledes at Eleverne kunde vælge hvem de vilde. Og endelig var han, Julius Lange og Bissen fælles om et Forslag, der gik ud paa, at Akademiets Medlemmer skulde vælges af et Kunstnersamfund bestaaende af alle Kunstnere, der havde fyldt 30 Aar og udstillet sex Gange.

Om Vermehrens herligt usnobbede Væsen findes der i hans egne Breve og i andres Udtalelser Vidnesbyrd nok. Gennem Brevene, gennem alt, hvad der er talt og skrevet om ham efter hans Død, modtager man Indtrykket af en sjældent helstøbt Personlighed. Denne var dog langt rigere facetteret, end man med hans Malerier som Udgangspunkt skulde tro. De

fleste af hans rolige, harmonisk formede Billeder er bleven til efter svare Kampe med Stoffet. I hans Sind kom og gik mange Stemninger. Man kan vel endog sige, at han med sine forskellige Anlæg og Interesser var en meget sammensat Natur, let til Smil og let til Taarer, oplagt til Spøg og i høj Grad modtagelig for alvorlige Indtryk, men aldrig lunefuld, altid opfyldt af Vilje og Evne til at være helt sig selv. Mærkelig nok var der en Række højt udviklede Egenskaber ved hans Væsen, som aldrig kom til Udtryk i hans Kunst. Han, der elskede sine Børn saa højt, havde ikke Evne til at skildre Børn. Han, der ejede baade Lune, Ironi og komisk Sans, fandt aldrig i sine Billeder Anvendelse for nogen af disse Egenskaber. Han, der modtog saa stærke Indtryk af Naturen, malede med Undtagelse af Ungdomstidens lille Vinterbillede aldrig noget Landskab udelukkende for Landskabets egen Skyld. Hans dybe religiøse Følelse satte intet Spor i hans Værk, og hans Interesse for Historie viser sig kun i »Soldatens Afsked«. Han, der havde en udpræget dramatisk Sans, han, der i sin Ungdom under Opholdet i Sorø spillede saa udmærket Komedie, at Lærerne stak Hovederne sammen og hviskede noget om »det kongelige Theater«, han, der fortalte saa levende om egne Oplevelser og om Indtryk fra Læsning, gik i sin Kunst uden om den stærkt bevægede Handling, det novellistiske, Anekdoten.

Da Vermehren som ganske ungt Menneske, næsten et Barn endnu, blev stillet overfor Valget mellem Kunsten og et Brødstudium, gav han sine Følelser et for hans Alder mærkelig modent Udtryk:

»En Dag greb han i Øst,
en anden om i Vester,
hver Dag en anden Lyst,
en anden Hu ham gjæster.
Saa greb han efter Alt,
men intet lykkes vilde,
han greb og greb kun galt,
indtil det var for silde.«

En og anden vil være enig med Ingemann, der syntes, at den unge Mand her viste en lykkelig Evne til at give en Tanke knap og afrundet Form. Vermehren bevarede op gennem Aarene denne Evne, hvad enten han udtrykte sig paa Vers eller i Prosa. Og det var ikke faa Digte, han i Tidens lange Løb bragte paa Papiret med sin smukke, rolige og til det sidste lige klare Haandskrift. I disse Digte har han anslaaet snart en munter og skælmsk, snart en vemodig, snart en ironisk, snart en dybt alvorlig Tone. Et af de ældste er Rimbrevet til den lille førstefødte Søn, JOHANNES. Det blev til i Vindstrup, hvor Tilværelsen hyppigt faldt Kunstneren trang og hvorfra han længtes inderligt mod Hustru og Barn. Her hedder det til Slut:

»Hils nu Moder ret fra hendes Mand
og du kan
gjærne Kinden op til hendes lægge,
kysse hende ømt med den Besked,
som du ved,
at jeg kommer snart til Eder begge.«

Omtrent femten Aar senere skrev han ved sin lille yngste Søns Jordefærd:

»O Fader i det Høje,
vi vil vort Hoved bøje
og bøje Hjærtet med.
Vi vil saa sagte græde
og give hen med Glæde
det lille Barn til Himlens Fred.«

Vermehren selv tillagde ikke sine Digte literær Betydning. Kun et af dem kom offentlig frem. Det var »Skildvagten paa Dannevirke«, der — anonymt — blev optaget i »Fædrelandet« en Ugestid før Dannevirke blev forladt. En stærk og dyb Fædrelandskærlighed kommer her meget smukt til Udtryk.

Det er aldrig vanskeligt at finde Forbillederne for Vermehrens Vers. Beundringen for Ploug har sat mange Spor. Men det er ikke nogen almindelig Rimsmed, der har Ordet i Sangen, skrevet til Roed i Anledning af hans halvfjerdsaarige Fødselsdag. Digtet, der aldrig naaede sin Bestemmelse, fordi den gamle Kunstner, da det kom til Stykket, ikke ønskede at blive hyldet ved nogen Fest, fortæller om det smukke Forhold mellem Lærer og Elev, belyser dem begge som Kunstnere og som Mennesker og er helt i Tidens Aand. Det gengives her for første Gang i sin Helhed:

Hist, hvor i Ly af Klostrets gamle Have
Sig Kirketaarnet hæver imod Sky,
Hvor fra de store Valdemarers Grave
End Klokken lyder over Land og By;
Hvor Aaen blinker mellem grønne Enge,
Og Lærken synger over gylden Vang,
Der har Din Moder rørt din Vugges Gænge,
Der vandred' Du Din Barndoms stille Gang.

Og hvad Dit klare Øje dengang skued',
Og hvad der dybt bevægede Din Aand,
Det har Dit hele Væsen gjennemluet
Og givet Stempel til Din Kunstnerhaand.
Naar Solen lyste paa den aabne Slette,
Og Livets Straaler paa hvert Græsstraa faldt,
Da følte Du, at Sandhed er det rette,
Der bringer Varme, Liv og Lys i alt.

Og naar Dit Blik sig i Naturen tabte
Og saa, at selv det mindste er saa stort,
Da lærte Du, at ære alt det skabte
Og se hvor skjønt og herligt det er gjort.
Men naar saa Agren blev i Høsten mejet
Og gav i rige Fold sin Frugt igjen,
Da lærte Du at give, hvad Du ejed'
Af Tro og Kraft i Livets Gærning hen.

Og derfor er hvert Billed, som du malte,
Et Blad af Livets store Billedbog.
Og derfor er hvert Ord, Din Pensel talte,
Et ærligt Hjertes sande jævne Sprog.
Derfor med stærkt og kærligt Kunstnersnille
Du har Dit Løfte holdt som Kunstens Tolk
Og Værker skabt, som længe leve ville
Til Ære for Dit Navn og for Dit Folk.

Og derfor vil i Aften vi os samle,
Som tro har fulgt Din hele Kunstnerfærd,
Og sige Dig fra unge og fra gamle,
At vi af Hjertet skatte højt dit Værd.
En Strøm af Dage er for dig henrunden
Og Aftensolen mod sin Kiming gaar,
Men Aandens Daad er ei af Tiden bunden,
Og Hjertets Tak ud over Livet naar.«

Da Vermehren talte saaledes til Roed, stod han selv midt i Kampen. Og der gik endnu mange Aar, inden han kunde trække sig ud af den og unde sig den Ro, han altid havde elsket, altid havde trængt til.

Sin sidste Tid henlevede han i Kunstnerhjemmet, kærligt plejet af sin yngste Datter Elisabeth. Her mærkede den nu næsten syvogfirsindstyveaarige Kunstner, der ikke havde været egentlig syg, Døden komme. Livet ebbede ud, langsomt og sikkert efter Naturens Lov.

En Dag sagde han til en af Sønnerne, stille og selvfølgeligt som de meget gamle siger den Slags Ting: »Nu skal vi snart skilles, min Dreng.« Og Sønnen bøjede sig over ham og svarede: »Det skal vi vel, Far. Men du gaar bort med en god Samvittighed. Var det ikke saadan, at du aldrig nogensinde satte din Pensel paa Lærredet uden at at give det alleryderste?« Den gamle Kunstner tøvede et Øjeblik, tænkte sig om og svarede saa, stille og fast: »Jo, det tror jeg nok, jeg kan sige.«

Det var de sidste Ord, Vermehren sagde om sin Kunst. Den 10. Januar 1910 gik han bort. At give det bedste, det alleryderste, han formaaede, havde han som Maler, som Lærer, som Menneske altid haft for Øje. Flere og flere vil forstaa, hvad dette vil sige. Og engang vil alle være enige i deres Dom om Vermehrens store Betydning for dansk Kunst.